

Ilustrația copertei : *Done Stan*

SNOAVA POPULARĂ ROMÂNEASCĂ

Ediție critică de
SABINA-CORNELIA STROESCU
Prefață de
MIHAI-ALEXANDRU CANCIOVICI

EDIȚII CRITICE DE FOLCLOR — GENURI

EDITURA MINERVA

București — 1984

L. Lit. 1547774

PREFAȚĂ

Una dintre categoriile narative mai puțin cunoscute și cercetate în folcloristica românească este snoava populară, cu multiplele ei implicații critice de natură socială. Snoava a fost, în comparație cu basmul și legenda, pe nedrept ignorată în studiile de specialitate.

Definirea snoavei ca narațiune a prilejuit numeroase controverse. Inițial, a fost adoptat termenul de anecdotă introdus pentru prima oară de B. P. Hasdeu, care face distincția între anecdotă, tradițiune și basm¹. Impunându-se în manualele și diversele tratate de istorie literară, termenul de anecdotă a circulat mult în cadrul ședințelor literare ale cercului „Junimii”. Lazăr Șăineanu în cunoscuta sa lucrare despre basmele române² studiază în partea a IV-a *poveștile glumețe* (snoave), ce sînt alcătuite atît din basme nuvelistice cît și din snoave. S-a încercat definirea termenului de snoavă, din necesități de studiu și analiză, termen pe care îl folosim și noi, în sensul lui general pentru literatura orală. Mozes Gaster a fost primul folclorist care a instituit definitiv în terminologia științifică noțiunea de snoavă, făcînd disocierea netă între snoavă, nuvelă și poveste³. Și N. Iorga va prelua termenul impunîndu-l pentru totdeauna⁴.

Cuvîntul are o origine slavă, fiind sinonim cu iznoavă⁵.

¹ B. P. Hasdeu, *Literatura populară*, în I. C. Fundescu *Basme, orașii, păcălituri*, București, 1867 (în ed. a II-a 1870 la p. XI).

² Lazăr Șăineanu, *Basmele române în comparațiune cu legendele antice clasice și în legătură cu basmele popoarelor învecinate și ale tuturor popoarelor romanice*, București, 1895, p. 911.

³ M. Gaster, *Literatura populară română*, București, 1883, p. 149, 158, 159.

⁴ N. Iorga, *Istoria literaturii românești*, ed. II-a, București, 1925, p. 66.

⁵ I. A. Candrea, Gh. Adamescu, *Dicționarul enciclopedic ilustrat Cartea Românească*, [București], 1931: snoavă de aceeași origine cu iznoavă; iznoavă = lucru nou, născocitură, snoavă (v. sl. *izu nova* „din nou“).

Există și o fluctuație terminologică populară, care vine să întărească pe cea din literatura de specialitate. Circulația largă a acestor narațiuni a determinat o varietate de termeni ce urmau să le definească.

În mod frecvent snoava este denumită peste tot *poveste*. În unele părți din Muntenia ori Moldova de nord apare chiar termenul de *basm*. Experiența pe care am dobândit-o prin culegerile de proză populară din ultimii ani ne-a demonstrat o terminologie variată și bogată a snoavei. Rar se întâlnește denumirea de snoavă, ci mai curând se întâlnesc termeni ca : *povești glumețe*, *povești cu măscări*, *minciuni*, *bazaconii*, *parascovenii*, *jitii*, *taclale*. În Moldova apare și termenul de *poloșanii* difuzat în urma unei colecții de snoave din Vrancea a lui S. Hârnea. În Moldova de nord se poate găsi și noțiunea *bălăcărele*. În Muntenia snoavele sînt denumite în diferite feluri : *dăfii*, *istorii*, *secături*, *trantii*. În Oltenia apar termeni ca : *dăfii* și *palavre*. Foarte des este folosit termenul de *glumă* alături de *poveste*. Uneori apare în Maramureș noțiunea de banc, care este împrumutată din terminologia citadină. Anecdotele și glumele sînt de fapt două subcategorii ale snoavei, avînd o individualitate aparte.

Definiția snoavei ca specie a prozei populare impune luarea în considerare a cîtorva din trăsăturile ei, pertinente.

Snoava este o categorie a prozei populare care la dimensiuni reduse față de basm, demască aspecte negative din societate, defecte umane, vicii sociale, cu efecte moralizatoare, pentru îndreptarea răului, prin afirmarea principiilor eticii populare. În acest sens ni se pare sugestivă caracterizarea dată snoavei populare de C. Bărbulescu care surprinde succint cîteva din trăsăturile distinctive ale acestei categorii narative : „Snoavele au un caracter satiric demonstrativ și moralizator. Ele vizează nu oameni ca persoane, ci aspecte ale caracterului acestora, slăbiciuni și defecte. Așezate potrivit conținutului, ele pot alcătui un manual sistematic de morală populară în care corectivele sînt aduse cu biciul risului și al ridicolului de care sînt acoperiți leneșii, proștii, minciinoșii, bețivii, lacomii, hrăpăreții, lingușitorii etc., de cele mai multe ori reprezentanți ai administrației ori ai clasei exploatatorilor. Am putea spune că snoavele, prin marea lor putere de satirizare și tipizare, au puncte de contact cu proverbul și caricatura prin mijlocirea replicii ori a comicului de situație în care sînt puse personajele.”¹

Ov. Birlea definește snoava astfel : „Prin snoavă înțelegem narațiunea scurtă, cu intenții satirizante, de obicei uniepisodică despre

¹ Corneliu Bărbulescu : *Catalogul poveștilor populare românești* (note preliminare) în „Revista de folclor“, București, 1960, nr. 1—2, p. 61.

fapte din realitatea înconjurătoare, cotidiană, în care dimensiunile realiste sînt într-atît exagerate cît îngăduie limitele verosimilului¹.

Snoava sesizează răul din societate și cultivă risul pe socoteala acestuia. Atitudinea umoristică a creatorului de snoave îmbracă cele mai variate forme și nuanțe: de la risul sănătos și inofensiv, în cascade, pînă la cel amenințător, sarcastic.

Comicul snoavei populare are o bază socială, este determinat de cauze sociale, vizează obiective sociale și are efecte sociale, conferind snoavei cea mai pronunțată și profundă valoare socială dintre categoriile și speciile narative.

Snoava are o funcționalitate precisă, ea este menită să restabilească acele norme etice populare încălcate de aspecte și comportamente reprobabile într-o comunitate dată.

Oamenii au trăit odinioară și s-au condus după legi tradiționale nescrise, dar acceptate tacit de întreaga comunitate. Ori de cîte ori aceste norme nu erau respectate, fie printr-o conduită necorespunzătoare, ori printr-un viciu, se distrugea un echilibru social și moral. Snoava cu forța ei satirică, cu acea artă a comicului de natură populară încerca să refacă acest echilibru, demascînd răul, anulîndu-l în felul ei. De fapt, snoava nu-și propune distrugerea răului, ea rezumă atitudinea colectivității față de aspectele reprobabile și urite din societate pe care le semnaleză ca un avertisment ce va trebui luat în considerare, răspunzînd astfel într-o măsură mult mai mare decît basmul ori legenda anumitor comandamente sociale.

Colectivitatea își desemnează din rîndurile ei pe acei indivizi dotați cu talent critic, spirit de observație, umor și imaginație, care vor deveni bunii „snovari“, oameni glumeți, de spirit, performeri de snoave.

Societatea folosește risul și ca gest social corectiv. Prin ris oamenii își bat joc de vicii și de defecte umane, de aspectele reprobabile. O situație comică din societate necesită un *emițător*, un *obiect* și un *receptor*. Mecanismul de declanșare a risului marchează atitudinea receptorului față de obiect printr-o poziție mentală. Risul este un fenomen social prin excelență. El presupune o participare colectivă în momentul declanșării sale de minimum doi indivizi care vizează pe un al treilea asupra căruia se îndreaptă critica.

O subspecie a snoavei este gluma, acea narațiune scurtă, concentrată, care se încheie cu o „poantă“ ce pune în valoare iscusința și inteligența creatorului ei. Glumele sînt narațiuni de origine livrescă

¹ Ov. Birlea, *Prefață la Nevasta cea isteafă — Snoave populare românești*, ediție îngrijită de Sabina C. Stroescu, Editura Minerva, București, 1971, p. XI.

și apar la un moment dat în concurență cu snoavele. Gluma se naște în procesul de colportaj al unei literaturi de influență orășenească. Experiența culegerilor actuale de proză populară demonstrează un interesant proces de mutații funcționale ale speciilor categoriei respective. Datorită fenomenului navetismului în colectivitatea satului contemporan, a importului de folclor și creație difuzată prin *mass media*, se remarcă o creștere a interesului colectivității pentru glumă, banc de natură citadină. Fenomenul se motivează prin îmbogățirea apercepțiilor și transformarea mentalității colectivității contemporane, în primul rînd datorită științei de carte și a noilor realități din mediul rural. Viața modernă cere povestiri scurte, cu „poantă“, vesele, care să nu rețină mult timp atenția ascultătorilor. Gluma, bancul, prin concentrarea și reducția lor la un singur fapt răspund satisfăcător gustului omului contemporan.

Anecdota este o glumă în care personajele sînt diverse personalități, care își dezvăluie o anumită identitate de caracter ori poziția lor față de evenimentul istoric trăit. Anecdota descrie o farsă pusă de obicei pe seama unui personaj istoric. Există în componența anecdotei și farse mai groase, uneori cinice care au produs efecte amare, cîteodată cu finalizări tragice, dar asemenea exemple ies din sfera obișnuită a anecdotei. Deoarece este legată de personalități istorice de renume, anecdota se aseamănă întru cîtva cu legenda istorică și nu înțimplător în anumite colecții de legende se întîlnesc și anecdote puse pe seama oamenilor mari.

Dintre toate categoriile narative snoava are cea mai mare vitalitate și răspîndire. Ea răspunde gustului și exigențelor colectivității prin felul în care este adaptată unor realități contemporane, prin aceea capacitate a ei, nemărturisită, de a fi un îndreptar etic și de a satisface unele necesități și aspirații ale individului.

Snoava surprinde tot ceea ce este perimat, învechit, are un profund caracter novator, progresist și dinamic.

Pentru felul cum a răspuns nevoilor oamenilor de pretutindeni și de totdeauna snoava a fost mereu contemporană pentru orice epocă social-istorică în care s-a dezvoltat. Deși nu-și propune să distrugă definitiv aspectele negative din societate, ea are marele merit de a le pune în discuție, cu intenții de corijare și îndreptare a lor. Snoava, prin concluziile ei critice, oferă posibilitatea unei introspecții din partea ascultătorilor, simultană cu momentul povestirii.

Experiența dobîndită în cercetările actuale de proză populară ne îndreptățește să facem cîteva considerații asupra contextelor propice performării snoavelor într-o colectivitate dată și a modului în care s-au modificat acestea de-a lungul timpului.

Contextul tradițional pentru snoavă rămîne în cea mai mare măsură specific povestitului în general și anume: șezătoarea, unele priveghiuri funebre, mersul la moară, întrunirile de muncă etc. Deoarece aceste prilejuri tradiționale s-au schimbat, ori au dispărut în prezent (șezătorile se organizează din ce în ce mai rar, clăcile colective au dispărut) și snoava și-a găsit alte contexte de a fi povestită.

Astăzi, cînd în viața contemporană s-au produs numeroase mutații și transformări de mentalitate și trai, însăși receptarea speciilor narrative a căpătat noi dimensiuni. Basmul, prin complexitatea și bogăția reprezentărilor fabuloase ce solicită un anumit auditoriu, care să creadă în cele povestite, pierde cu timpul din aderența și solicitarea publicului, snoava este mereu actuală și cerută de colectivitate pentru o serie de trăsături ale ei: reducere și concentrare narativă, o uimitoare adaptare la aspecte contemporane de viață și la inovații, o puternică ancorare în realitatea actuală, constituind o mînănată modalitate de sesizare și îndreptare a aspectelor negative, perimate din societate.

Fenomenul navetismului, prezent în viața satului contemporan, a favorizat indiscutabil importul folcloric al unor specii narrative. De pildă, anecdotele și bancurile orășenești au înlocuit snoava tradițională cu o structură clasică. Trecerea de la snoavă la banc nu ne mai surprinde astăzi cu nimic. Navetismul a prilejuit întîlnirea, în condițiile călătoriei de la sat la oraș, înspre locul de muncă, a indivizilor unei colectivități, care, pentru a-și îndepărta monotonia voiajului lor cotidian, povestesc diferite glume ori povestiri hazlii.

O altă ocazie de performare a snoavelor o constituie diversele adunări ale oamenilor, cu diferite prilejuri. Snoava capătă în acest fel o valoare cathartică pentru omul contemporan, ea se naște din dorința acestuia de a se destinde, de a-și crea o bună dispoziție într-un moment de divertisment, după o zi de muncă. Omul are nevoie de asemenea povestiri, snoava fiind reconfortantă, agreabilă, oferindu-i un anumit echilibru psihic, o stare de relaxare și deconcentrare de la preocupările serioase ale zilei. Din aceste rațiuni snoava se impune în procesul creației narrative, oamenii o solicită, au nevoie de ea, impulsionînd în acest fel mecanismul producerii ei și conferindu-i o mare sferă de mișcare și transmitere pe cale orală.

Snoava este prezentă în actualitate printr-o permanentă asociere a ei cu un fapt petrecut în fața povestitorului. Asociînd faptul de viață, povestitorul nu face altceva decît să demonstreze, în snoavă, asemenea proverbului, o anumită morală, ce se desprinde din cazul negativ înfățișat. Astfel, snoava ilustrează un tip social particularizînd o anumită situație, care exemplifică și explică acel tip vizat. Snoava apare, uneori, într-un context familiar povestitorului, în acea

desfășurare de evenimente în care pot exista și situații similare celor din povestirea populară. Povestitorul își reactualizează în acest fel firul narativ al snoavei prin asimilarea cu faptul de viață trăit.

Prin funcționalitatea ei socială snoava răspunde cerințelor epocii, devenind un îndreptar etic, așa cum sesizăm mai sus, dar nu în sensul adunării unor precepte rigide și închistate. Snoava contemporană vizează aspectele perimate și retrograde, viciile, manifestările de inadaptabilitate socială, într-un cuvânt tot ceea ce contravine unei societăți moderne în plină dezvoltare. Înclinația spre realități contemporane nu exclude dorința omului de a înlătura răul social sub toate aspectele sale, de a oferi astfel un climat de viață sănătos și echilibrat. Snoava prin sceneria ei diversă și bogată în tipuri sociale constituie o modalitate de introspecție psihologică, ea concordă perfect cu aspirațiile și dezideratele omului contemporan, iubitor de frumos și echilibru.

Urmărind repertoriul actual de snoave, putem afirma că aceste narațiuni îmbracă astăzi o diversitate de forme, ele evoluează spre banc, cuplet satiric, anecdotă dezvoltându-și o mare vitalitate și forță socială satirică.

Snoava se creează cu ușurință, fiind concentrată și ușor accesibilă pentru toți ascultătorii. Oamenii gustă umorul snoavelor, rid copios de tot ceea ce este retrograd și depășit în societate, fac haz sănătos pe socoteala acelor indivizi certați cu morala, lipsiți de probitate și cinste.

O cercetare serioasă a snoavei populare implică și o perspectivă sociologică asupra acestei categorii folclorice, care ne obligă să o studiem în strinsă legătură cu contextul social în care a fost creată.

O analiză psiho-sociologică de profunzime a povestitorilor de snoave ne va permite configurarea condiției performerului în cadrul unei colectivități date. Investigația noastră ne-a condus spre conturarea unui portret abstract al povestitorului de snoave, prin selectarea acelor trăsături ce definesc pe creator în funcție de produsele sale.

Creatorul de snoave, asemeni celui de povești, trebuie să posede un talent narativ special. Creionarea portretului „robot“ al povestitorului de snoave ne-a dezvăluit câteva trăsături ce-l diferențiază pe acesta de povestitorul de basme: povestitorul de snoave trebuie să aibă, prin forța de sintetizare a situațiilor comice, un haz anumit fără de care narațiunile sale nu pot satisface colectivitatea receptoare. Absolut toți subiecții creatori-interpreți pe care i-am studiat sînt temperamente vesele, deschise, receptive la frumos, volubile, cu spirit critic și multă inventivitate.

Un povestitor bun de snoave se descoperă mult mai ușor decât unul de basm, prin talentul și spiritul său umoristic, glumeț. El este iubit și apreciat de întreaga colectivitate, fiind solicitat permanent, la diferite ocazii festive, să înveselească adunarea.

Într-o colectivitate folclorică se întâlnesc mai multe tipuri de povestitori de snoave:

Există povestitori de snoave tradiționale, buni cunoscători ai variantelor clasice pe care le-au preluat de la diverși bătrâni din sat, ori din familia lor ca pe o moștenire narativă.

Alți povestitori îndrăgesc bancurile și anecdotele. Sunt oameni mai tineri, sau între două vârste, unii dintre ei lucrând la oraș și colportând aceste specii narrative din mediul urban în cel rural. Sunt oameni cu o bună memorie narativă, pot înregistra cu ușurință bancurile, nu deformează niciodată „poanta“, păstrând astfel autenticitatea bancului și prospețimea acestuia. De fapt, un banc încetează să mai fie gustat de receptorii săi în momentul în care „poanta“ finală nu mai este necunoscută. Când bancul a mai circulat și este știut, oamenii se plictisesc să-l reasculte, solicitând un altul nou.

Se mai regăsesc în colectivitatea folclorică povestitori de snoave licențioase, specializați pe un asemenea repertoriu, dar neexcluzând posibilitatea de a cunoaște și alte tipuri de snoave. Fără să fie vulgari ei preferă glumele „fără perdea“ savurind acel umor popular gros, plin de suculență.

Schițarea unei asemenea clasificări a povestitorilor de snoave nu este rigidă, existând posibilitatea ca fiecare tip de povestitor să cunoască și snoave dintr-o altă categorie.

Asemenea povestitorului de basme, cel de snoave trebuie dublat de un talent interpretativ excepțional. El trebuie să fie și bun actor, care să știe să dramatizeze sceneta snoavei respective, să-și dozeze efectele comice de așa natură încât „poanta“ finală să producă iluzii și să amuze din plin publicul ascultător. Interpretul de snoave este un abil artist care, folosind cu subtilitate ironia, îl orientează pe ascultător spre înțelegerea persiflării moralei snoavei. În acest sens, snoava este mai apropiată de fabulă, prin concluzia care se degajă din final și care conține în subsidiar o morală. Snoava îl pune pe ascultător în situația de arbitru, implicându-l procesual în judecarea faptului de viață respectiv, dar, mai ales, în modul în care trebuie să ia atitudine justă, potrivit mentalității populare. Snoava este morală pentru că invită pe auditor la o meditație etică în fața aspectelor negative vizate. Prin situațiile prezentate critic, snoava îi supune pe oameni la o serioasă introspecție care are ca efect corijarea comportamentelor, în sensul evitării viciilor și abaterilor de la normele de conduită morală.

Snoava este, mereu tînăra, ea are însă o istorie mai bogată decît poate părea la prima vedere.

O încercare de a descoperi geneza și originile snoavei este discutabilă și greu de realizat. Putem însă puncta o scurtă istorie a acestei categorii narative, pe nedrept trecută cu vederea de cercetători.

Întorcîndu-ne cu multe secole în urmă, surprindem în literatura clasică greco-romană citeva preocupări în acest sens, dar fără relief. Anecdota, de pildă, își găsește reprezentanți în literatura greacă pe Herodot, Plutarh, Ion din Chios. Romanii au subliniat aspectul moralizator al speciei: Pliniu, Tacit, Valerius Maximus sînt doar cîțiva care au presărat anecdote în lucrările lor.

Oamenii au exteriorizat prin ris reacția lor la tot ceea ce era învechit și închistat în fiecare epocă social-istorică. În toate epocile risul, ca fenomen social, s-a născut din necesitatea oamenilor de a se elibera de tot ceea ce îi oprima, obligîndu-i să se supună unor conveniențe sociale. Risul a fost dintotdeauna o formă defensivă prin care oamenii se eliberau de cenzura socială a timpului respectiv: „Risul este o formă de expresie a adevărului esențialmente intimă, nicidecum superficială, el nu poate fi transformat în gravitate, fără a nimici și a denatura miezul adevărului dezvăluit în hohotele lui... El deschide ochii oamenilor asupra noului și a viitorului. Prin urmare, nu numai că-l ajută să exprime adevărul antifeudal, adevărul poporului, ci contribuia atît la dezvăluirea, cît și la formarea lui interioară.”¹

Snoava, ca produs folcloric al „risului”, a cunoscut de-a lungul timpului numeroase forme. De la cupletele satirice prezente în petrecerile saturnale ale antichității, la povestirile de natură licențioasă, uneori cu implicații sociale, ce sînt plăsmuite în întregul ev mediu și pînă la narațiunile închegate, cu conținut satiric, puse pe seama unor eroi populari ca Till Eulenspiegel, Nastratin Hogeza, există o întreagă literatură reprezentativă pentru comicul popular viguros. Literatura medievală este bogată în povestiri satirice care erau rostite în serbările populare, din diferite tîrguri, de oameni cu diverse profesii: soldați, țărani, negustori etc.

Tradiția saturnaliilor romane este continuată în variate forme de ritualuri și ceremonii medievale (reprezentațiile din piața publică, sărbătorile de tip cavaleresc) ce constituiau un alt mod de viață a poporului — cel festiv, organizat pe principiul risului. M. Bahtin surprinde în cartea sa trăsăturile risului medieval și contextele lui de manifestare: „Risul care a fost eliminat în evul mediu din cultul oficial și din concepția oficială asupra lumii, și-a clădit un cuib neoficial,

¹ M. Bahtin, *François Rabelais și cultura populară din evul mediu și Renaștere*, București, Editura Univers, 1974, p. 106—107.

dar aproape legal, sub streășina fiecărei sărbători. De aceea fiecare sărbătoare, pe lângă latura ei oficială — religioasă și politică — mai prezenta și o altă latură, aceea popular carnavalescă din piața publică, organizată pe principiul risului.¹ Există o imensă literatură parodică a evului mediu, legată direct sau indirect de sărbătorile populare. Se parodiau texte religioase, ritualuri ecleziastice, oamenii ironizând și demitizând sacral. Parodia a constituit tot o manifestare a artei comice medievale. În acest șir de carnavaluri și serbări populare (sărbătoarea nebunilor, sărbătoarea măgarului) s-au născut și snoavele, anecdotele, povestirile licențioase care stărneau hohote de ris prin încălcarea tabuurilor și conveniențelor impuse de oficialități. Erau descărcări sufletești împotriva tuturor opreliștilor și rigorilor instaurate de clasele dominante, explozii de veselie și bună dispoziție într-un climat bazat pe teroare și tristețe.

În Franța a fost cultivată anecdota libertină de tipul cronică: *Cronique scandaleuse* de Jean de Roye, la 1488. Au circulat snoave, anecdote și glume la sfârșitul secolului XVI și începutul secolului al XVII-lea. Melander, autorul unei cunoscute culegeri de literatură comică *Jocorum et seriorum libri duo* (1600) citează chiar o listă cu numeroși teologi și cărturari care au mai scris snoave pînă la el. În 1522 apare valoroasa culegere de *Schwänke* germane, aparținînd călugărului Johannes Pauli sub titlul *Schimpf und Ernst* („Ris și seriozitate“).

Au existat acele fabliaux-uri care s-au impus în circulație, fiind prelucrări ale unor povestiri comice colportate de oameni din diverse pături sociale. Joseph Bédier dă o definiție lacunară pentru fabliaux: „Des fabliaux sont des contes à rire en vers“². Unele subiecte din snoavă se oglindesc și în fabliaux-uri.

Cărțile populare, prin circulația lor masivă în diferite medii și la diverse popoare, au constituit, de asemenea, un izvor de inspirație pentru numeroase motive narative sau teme din arsenalul imensului corpus al snoavei populare românești.

În Renaștere s-a acordat risului semnificație filozofică, considerîndu-l o principală formă de descoperire a adevărului despre om și societate. Boccaccio prin *Decameronul* său, inspirîndu-se din subiectele date de culegerile medievale, de narațiunile orientale și de povestirile franceze fabliaux, realizează una dintre cele mai tulburătoare comedii umane care s-au scris vreodată. Povestitorul italian oferă imaginea unui om eliberat de teroarea medievală, care renaște la viață, se re-

¹ M. Bahtin. *op. cit.*, p. 93—94.

² Joseph Bédier, *Les fabliaux, études de littérature populaire et d'histoire littéraire du moyen age*, Paris, 1925, p. 36.

găsește pe sine în dorința de a trăi plenar bucuriile lumesti și dragostea pentru fireșc. Realismul lui vîguros nu exclude demascarea și satirizarea ascuțită a clerului, a bigotismului și ipocriziei călugărilor, care încalcă cu violență preceptele religioase printr-o viață de opulență și viciu. Există în *Decameronul* lui Boccaccio o galerie variată de subiecte narative satirice care vor cunoaște o mare popularitate în decursul veacurilor. Nu e de mirare că numeroase snoave din repertoriul popular românesc ne trimit cu gîndul la motive narative de circulație universală, cunoscute și de Boccaccio din comoara oralității.

Prin ris oamenii s-au împotrivit în toate epocile social-istorice falsității stăpînilor feudali, nedreptății impuse de clasele dominante, demagogiei și ipocriziei reprezentanților bisericii. Risul a constituit o atitudine de frondă, un gest specific luptei de clasă. Snoavele au apărut ca o necesitate socială în perioadele în care nu se puteau spune adevărilor pe nume. În aceste povestiri comice oamenii vizau, de fapt, instituții sociale ale timpului ca: biserica, administrația, justiția. În spatele comicului popular se regăseau conflicte și situații sociale ale timpului respectiv.

N. A. Veselovski face cîteva interesante observații despre bufon, ca exponent al risului în epocile de tiranie: „În evul mediu, bufonul era purtătorul proscris al adevărului obiectiv abstract... Adevărul feudal însemna dreptul de a-l prizoni pe sătean, de a disprețui truda sa de rob, de a merge la război, de a vina pe ogoarele țărănești etc.; adevărul scolastic stă în dreptul de a poseda cunoștințe excepționale fără de care nimic nu-și găsește rostul; așa că ele trebuie apărate de orice primejdie ce le putea întuneca etc. Adevărul general-uman, neasociat unor drepturi anumite, era exclus, acest adevăr nu era luat în considerație, era ridicat pe rug la prima suspiciune și se admitea numai în cazurile cînd apărea într-o formă inofensivă, stîrnind risul și fără pretenții la un rol cît de cît serios în viață. Aceasta era definiția semnificației sociale a bufonului.”

Minesängerul Hans Sachs a presărat creația sa cu numeroase povestiri hazlii, căpătînd astfel o mare popularitate.

Mai tîrziu, în epoca romantică cunoscuții culegători de folclor frații Grimm au publicat o colecție de basme în 1812 printre care se găsesc și numeroase snoave.

În prima colecție românească de proză a fraților Schott apar, pe lîngă basme și legende, 13 narațiuni comice avîndu-l ca personaj central pe Păcală.

¹ A. N. Veselovski, *Izbrannîie statii*, Leningrad, 1939, p. 441—442.

Urmează apoi colecțiile lui V. Stănescu Arădianul. I. C. Fundescu și P. Ispirescu cu ale sale două volume din 1873—1874, *Snoave sau povestiri populare*.

Snoava s-a răspândit deopotrivă prin paginile unor reviste de folclor, fiind foarte gustată de publicul larg cititor. Reviste ca: „I. Creangă“, „Șezătoarea“, „Izvorășul“, „Ghilușul“, „Comoara satelor“ și altele, ori diverse calendare umoristice cum sînt: „Căilindariu lui Tănase Călpac“, „Calendarul calicului“, „Calendarul săteanului“, „Calendarul gospodarilor“ etc. înserează în paginile lor numeroase snoave pe care le înțîlnim în rubrici cu titlurile: *Glume, Jitii, Taclale, La șezătoare, La gura sobei* etc.

În literatura română snoava populară a constituit izvorul inspirației multor scriitori clasici. Reprezentantul iluminiștilor ardeleni I. Budai-Deleanu, în celebra sa epopee eroi-comico-satirică *Țiganiada*, folosește, din plin, repertoriul popular de snoave licențioase. A. Pann versifică snoave populare în *Povestea vorbei*, făcînd și mai evidentă apropierea dintre snoavă și proverb. Scriitorii clasici I. Creangă, I. L. Caragiale, I. Negruzzi, I. Ghica și alții s-au dovedit buni cunoscători ai repertoriului snoavei populare românești, de la care s-au inspirat în construcția umorului operei lor. Alții, cum au fost P. Dulfu, Th. Speranția au versificat snoava populară, prelucrînd-o livresc, oferind în unele situații creații mai puțin inspirate și, în orice caz, mult sub nivelul modelului popular.

Snoava reprezintă și individualizează umorul fiecărui popor, este o chintesență a înțelepciunii și inteligenței populare, avînd particularitățile specifice spiritului național. Chiar dacă există motive narative universale care se reîntîlnesc în povestirile comice la diverse popoare, snoava caracterizează într-un mod aparte poporul respectiv. Din această cauză și umorul care se degajă din snoava populară are note specifice fiecărei națiuni, poartă cu el ceva din psihologia popoului respectiv.

Tipologizarea snoavei a constituit o problemă spinoasă, atît datorită materialului bogat al acestei specii narative, cît și din cauza dificultăților pricinuite de demarcațiile ce trebuiau operate între diversele categorii ale prozei populare.

În 1910 reprezentantul școlii finlandeze Antti Aarne în lucrarea sa *Verzeichnis der Märchentypen* organizează snoavele într-o a treia secțiune după basmele despre animale și cele propriu-zise, făcînd prima delimitare dintre categoriile narative. El clasifică snoavele după personajul central, împărțindu-le în patru grupe: snoave despre proști, despre căsătorii, snoave cu femeie ca personaj central și snoave cu personajul principal bărbat.

Snoava de tip Păcală are o largă difuziune în toate zonele folclorice ale țării, demonstrând marea ei vitalitate și durabilitate în timp. Păcală se detașează net ca un erou popular unic în literatura orală. El devine simbolul eroului isteț și iscusit, care înfruntă și demască răul social, ticluind cele mai ingenioase și năstrușnice mijloace de luptă împotriva nedreptății sociale și a reprezentanților claselor dominante. Eroul își trage numele de la verbul a *păcăli*, acțiunea sa principală constituind păcălirea și înșelarea iscusită a forțelor potrivnice lui, precum și a exponenților răului social. Eroul nu poartă întotdeauna același nume, este întâlnit în unele variante ca Pepelea — în Moldova și deosebi —, Petrea lu Păcală, Ianoș, Ivan sau Neculai. Adesea Păcală acționează în cuplu cu alt personaj comic, numit Tindală. În literatura universală Păcală își are corespondenții săi la diferite popoare: în folclorul german el devine Till Eulenspiegel, la ruși este Ivan, în folclorul turcesc Nastratin Hoge și la italieni Bertoldo. Deși întâmplările lor nu seamănă, ei au trăsături comune, sînt ageri la minte, plini de spirit și iscusință în modul subtil prin care-și păcălesc și-și anihilează adversarul. De fapt, fiecare dintre acești eroi comici reprezintă individualitatea poporului respectiv, poartă ceva din spiritualitatea sa, constituind o emblemă a comicului fiecărui popor.

Analizînd structura interioară a personajului, Ov. Birlea sublinia o ambivalență psihică a acestuia: „Lectura snoavelor grupate în jurul lui Păcală dezvăluie existența unui Păcală isteț care dejoacă uneltirile stăpînitorilor și a unui Păcală redus mintal care înțelege cuvintele în sens nedorit sau care comite stupidități de neînchipuit. Aparent ar fi un contrast între cei doi eroi și unii îl consideră doar pe cel dinții a fi Păcală adevărat. În realitate, cele două caracteristici contrare ale lui Păcală — Pepelea sînt rămășițe dintr-o concepție extrem de arhaică, de mult depășită la noi, prin care eroii predilecți ai narațiunilor populare erau înfățișați aci sclipitori la minte, aci imbecili de ultimul grad. De pildă, în narațiunile indienilor din America de Nord despre eroul păcălitor, unde el e un animal (coyot, corb etc), o ființă umană sau însuși demiurgul creator, acesta e cînd isteț, cînd prost, căci unele aventuri sînt rezultatul imbecilității lui, pe cînd altele îl arată biruindu-și adversarii prin istețime.“¹

După opinia noastră, Păcală este o întruchipare unică a istețimii populare în confruntarea cu răul social. Păcală mimează doar prostia pentru a-și deruta dușmanul. Simularea imbecilității îl face pe Păcală invulnerabil la orice ripostă a stăpînului, oferindu-i posibilitatea unui joc subtil și nuanțat al persiflării echivocului. Păcală se veselește pe

¹ Ov. Birlea, *Prefață*, la vol. *Nevasta cea isteată*, ediție îngrijită de S. C. Stroescu, p. XXXI.

seama credulității oamenilor, a meschinăriei și șarlataniei din jurul său. Detașându-se de aspectele reprobabile din societate, el are un sentiment de superioritate față de acei oameni cu care intră în legătură. El capătă, prin detașare, luciditate, observă toate viciile umane și le biciuiește. Toate aceste trăsături vin dintr-un substrat străvechi de mentalitate, apropiindu-l pe Păcală de marii bufoni, de acei saltimbanci care se amuzau de toate tarele societății în care trăiau. În fond, Păcală este un judecător imparțial al răului din societate, el simulează nerozia cu o luciditate crudă și uneori cinică față de oricine vrea să-l înșele. Oamenii se prind în cursa sa iscusit întinsă, lăsându-se derutați de prostia și imbecilitatea pe care le afișează, fără să-i sesizeze abilitatea și istețimea cu care-și pregătește răzbunarea. Păcală este un foarte bun actor, maestru al disimulării și al efectelor de teatru, care, aflându-se pe scena vieții, își anihilează dușmanii, dezarmându-i cu subtilitatea jocului său nuanțat.

Ov. Papadima îl apropia pe Păcală de eroii romantici: „Păcală e un romantic deghizat în nebun, preferînd însă în locul curții feudale lumea largă. E adevărat că finalul farselor lui mai mult sau mai puțin singeroase îl obligă să părăsească fiecare loc al noii sale isprăvi. Dar nu e mai puțin adevărat și că în Păcală există și altă fibră romantică: aceea a unei nestăvilite dorințe de libertate, care îl împinge mereu spre căutarea altor locuri de popas.“¹

Coordonatele romantice ale firii lui Păcală ni se par reale, dar nu suficiente pentru a-l explica pe acest erou neastîmpărat, dornic de noi aventuri comice. Păcală apare ca un foarte bun cunoscător de oameni și poate că dorința lui de libertate, ca o trăsătură a firii romantice, vine, de fapt, din aspirația sa permanentă spre adevăr. Căutarea adevărului într-o lume îmbicsită de vicii și minciună, dorința de a face dreptate, cu orice preț și cu orice mijloc, constituie una din trăsăturile definitorii ale lui Păcală. Din nefericire, eroul care caută cu nesăț dreptatea, rămîne prizonierul lipsit de speranță al unei lumi dominată de interese, bazată pe nedreptăți flagrante, pe cruzime și cinism. Și însăși încercarea sa disperată de a lupta cu această lume, prin mijloacele pe care i le-a oferit iscusința sa nativă, ne apare ca un protest activ, ca un strigăt de revoltă împotriva nedreptății și neadevărului.

Păcală, eroul din snoavă, este cel mai apropiat de personajul de basm și nu întîmplător anumite variante din ciclul dracului păcălit au fost încorporate în snoava populară, el fiind asemuit printr-o simi-

¹ Ov. Papadima în *Prefață*, la vol. lui C. Buzinschi, *Păcală și Tindală*, București, 1973, p. 12.

litudine de caracter cu eroul care îl înșeală pe diavol. Motivele narative din basmele cu dracul păcălit, cu varianta zmeul păcălit, moara dracilor, se adaptează snoavei prin contaminare. Într-un fel chiar biografia lui Păcală are asemănări cu cea a eroului de basm. El este al treilea fiu, socotit de toți, pe nedrept cel mai nătîng, fiind și cel mai oprosit dintre frați. Secvența narativă a morții tatălui și a împărțirii moștenirii ne reamintește povestea populară. Succesul neașteptat al eroului, îmbogățirea lui uluitoare, prin descoperirea comorii de la rădăcina copacului, constituie scheme narative ce amintesc de fabulosul de basm.

Narațiunile despre Păcală constituie un ciclu, avînd în centru personajul principal, care înfruntă diverși adversari. Acțiunile se desfășoară pe orizontală, ordinea înlănțuirii lor variază de la un povestitor la altul, unele episoade lipsind sau intercalîndu-se altele. Fiecare episod are logica sa, povestitorul, nefiind obligat să rețină o schemă narativă, poate intercala permanent motive narative sau poate contamina diverse episoade. În acest fel, acțiunea nu se termină niciodată, ea putînd continua la infinit cu alte întîmplări comice ale eroului. Tehnica ciclului oferă posibilitatea creatorului popular să fabuleze permanent acțiuni pe seama eroului, asigurînd continuitate, dar și întreprînd la momentul dorit narațiunea.

Păcală intră în relație cu oficialitățile satului: preotul și boierul, la care este pe rînd slugă. Păcală este nevoit să peregrineze din stăpîn în stăpîn, încercînd astfel experiența amară a vieții de zilier. Fiecare angajare a sa constituie un nou prilej de necazuri în confruntarea cu o lume de stăpîni lipsiți de scrupule, cinici, incorecți. Singura sa armă de apărare în fața mîrșăviei este inteligența.

Variantele care urmăresc argăția lui Păcală la preotul satului surprind accente satirice vizînd în majoritatea situațiilor rapacitatea și dezumanizarea stăpînului. Devenit țintă atacurilor satirei creatorului popular, personajul preot își exploatează slugile încheînd contracte inumane, prin care urmărea să le schingiuiască și să le oprească simbria. Preotul cu părul roșu poartă însemnele, ajunse proverbiale, ale omului rău. El accepta tranzacții de mare cruzime ce aveau drept clauză tăierea nasului sau a unei bucăți de piele de pe spate, în cazul în care unul dintre parteneri s-ar fi supărat. Un asemenea contract feudal dezvăluia, de fapt, cinismul stăpînului, de această dată față bisericească, și constituia un element satiric esențial în desfășurarea conflictului comic: „Învoiala s-a scris pe hîrtie și se iscăli față de martori. Amîndoi — popa și Păcală — căpătară cite o hîrtie la mînă, păstrînd-o fiecare cu sfințenie. Popei nu-i părea rău de învoială, căci se știa pe dinsul singur, că-i biciul lui Dumnezeu și dacă nu va izbuti să-i su-

pere el pe Păcală, atunci negreșit că preoteasa lui va izbuti, care era cu mult mai zgîrcită și toț el are să răpuie pe Păcală¹⁴.

Încercările pe care le traversează Păcală aveau drept scop să-i primejduiască viața, dar eroul datorită ăcusinții sale le trece cu succes. Motivul probelor grele la care este supus Păcală apare des folosit și în basmul fantastic, eroul trecînd printr-o serie de încercări care-i pun în pericol viața și-i dovedesc capacitățile neobișnuite. Motivul narativ al morii dracilor este o inserție în snoavă, prin ăontaminarea cu motivul dracului păcălit din basm. Păcală-Pepelea orbește pe dracul, care i-a spurcat slănina cu broască rîioasă, spunîndu-i că el se numește Singur-eu. Motivul dracului păcălit este foarte vechi și se regăsește încă în *Odiseea* lui Homer, prin episodul orbirii ciclopului Poliphem de către Nimeni (Tip A. Th. 1137). În snoava populară el a devenit Singur-eu și apare asociat cu episodul morii dracilor, unde Păcală a trecut cu bine proba la care fusese supus.

Snoava ne dezvăluie un erou contradictoriu prin acțiunile pe care le săvîrșește. Pe de o parte, dovedește o mare istețime în felul în care dejoacă planurile mîrșave ale stăpînului, plătindu-i polițele cu aceeași monedă. Pe de altă parte, săvîrșește cu sînge rece acțiuni reprobabile, prin absurdul lor neînchipuit. Taie și curăță copilul cel mic al popii; ucide cîinii Mărar și Pătruñel pentru a le pune cozile în zeama de la ciorbă; taie buzele și cite un picior de la caprele pe care le păzește, ca să pară că zîmbesc; imită pe vecinul stăpînului, descoperind casa de țigle; construiește din însărcinarea boierului un pod cu o „călcătură moale și una tare“, tăind oile acestuia și așezîndu-le cite una cu spatele-n sus și alta cu pîntecele în sus; doboară din copac și omoară pe stăpîna ce imita cucul; îl aruncă în lac pe feciorul popii etc.

Toate aceste acțiuni constituie o formă de protest social la adresa unui exploatator nemilos, fiind comise de erou cu sînge rece. Pentru omul modern asemenea elemente care țin de umorul negru nu sînt adecvate, ele aparținînd unei concepții străvechi despre eroul popular, avîndu-și însă o motivație socială perfectă, în ordinea genezei motivului respectiv.

În unele variante de snoavă Păcală devine aliatul preotului în acțiunea de demascare a iubitului preotesii, care, de regulă, este primarul din sat, pîrcălabul ori altă persoană cu poziție socială de frunte. Intriga din acest tip de snoave se derulează cu întîmplări comice și situații neprevăzute, dezvăluind conflicte sociale din lumea satului, cu puternice implicații în viața de familie.

¹⁴ S. Teodorescu-Kirileanu, *Păcală. Întîmplări din viața sa*, Brașov, 1923, p. 18.

Există în ciclul snoavelor despre Păcală și o variantă care face și mai mult vizibilă legătura snoavei cu basmul. Păcală, asemenea eroului de basm, păcălește pe zmei prin iscusința și ingeniozitatea sa. Într-un șir de situații comice eroul este pus la niște încercări grele de către zmei, reușind de fiecare dată să-și bată joc de ei și să iasă învingător. Snoava respectivă reproduce tipul basmului A. Th. 1149: — *Omul face să creadă pe zmeu că copiii mănincă carne de zmeu.*

În alte situații, Păcală devine adversarul întregii comunități a satului, în anumite cazuri asociindu-și un alt personaj comic, Tindală.

Cercetate în profunzime snoavele despre Păcală constituie o grupă de narațiuni încheiate, rotunde și bine realizate artistic. Ele au un grad maxim de esențializare și tipizare a unor situații și trăsături general umane, aducând în prim-plan conflicte sociale care au afectat lumea satului românesc.

În cadrul primei grupe de variante din tipologia de față care reflectă relațiile de clasă (conflictele de clasă), relația stăpîn-slugă apare în întreaga ei complexitate social-istorică.

Analiza în profunzime a relației stăpîn-slugă din snoava populară scoate la iveală câteva aspecte semnificative. Cercetarea tematică a variantelor dezvăluie câteva etape social-istorice reprezentative pentru relația de care ne ocupăm, așa cum apar ele în corpusul de variante.

O mare categorie de variante aduc în discuție relația boier-slugă într-o epocă îndepărtată în care era folosită forța de muncă a țiganilor robi, fiind, deci, expresia unei economii agrare de tip feudal. În aceste variante personajul central este țiganul, slugă pe domeniul feudal, folosit la diverse munci și servituți impuse de boier.

Într-o altă categorie de variante ce reflectă o realitate social-istorică mult avansată față de cea a robiei țiganilor, servitorul este de astă dată țăran sau om liber, angajat în slujba boierului.

Există o subgrupă de snoave în care relația capătă noi dimensiuni, în condițiile capitalismului la orașe și sate, în epocă modernă. Dezvoltarea unei industrii meșteșugărești și a micii producții capitaliste de la orașe și sate a creat un nou tip de relație: patron-amenic. Asemenea snoave surprind un fenomen social-istoric real: folosirea muncii salariate de către micul producător, respectiv patronul meseriaș și calfa sa. Variantele din această categorie sînt produsul unui folclor de origine orășenească, diferit de cel din mediul rural.

Snoavele din marele corpus pe care-l avem la dispoziție ne oferă numeroase sugestii despre modul de viață și sistemul de relații sociale existent în diversele etape ce traversează istoricul acestei relații antagoniste. Ele oferă o imagine realistă asupra unei lumi trecute cu tarele

ei implacabile, cu antagonismele ireductibile, dezvoltându-ne cum a acționat mecanismul exploatării sociale și cum s-au modificat de-a lungul timpului formele de exploatare ale omului de către om. Dar, pentru a înțelege mai clar conținutul ideologic al snoavei populare, trebuie să pătrundem în universul ei sociologic, prin conturarea citorva aspecte social-istorice care au favorizat și creat asemenea narațiuni.

Dintre toate aspectele critice pe care le aduce în reflector snoava populară relația stăpîn-slugă, ca relație socială interpersonală apare și se manifestă cu precădere în feudalism și se anulează odată cu dispariția societății antagoniste. Pentru cercetarea folclorică, urmărirea reflexului unei relații sociale de inegalitate și subordonare în conținutul snoavei poate ilumina o epocă istorică apusă, cu antagonismele ei de clasă, așa cum apar conturate în mentalitatea populară. Poporul face o înțeleaptă judecată a istoriei și descifrează cu acuitate mecanismele sociale care au determinat conflictele de clasă.

Între secolele XVI—XVII în țările române a existat o economie rurală dezvoltată, bazată atât pe agricultură, cât și pe creșterea vitelor. Cele două clase sociale antagoniste din epoca feudală sînt țărani și boierii. În cadrul acestora existau și categorii sociale: țărani liberi, orășenii și robii. Economia de pe domeniul feudal dezvoltîndu-se în secolul XVI, crește nevoia de brațe de muncă, ceea ce constituie una dintre cauzele obiective istorice ale restrîngerii drepturilor și libertăților țărănilor. Feudalul îi răpește țaranului dreptul de strămutare, pierzîndu-și în acest fel statutul de om liber. Procesul aservirii țaranului liber a fost favorizat de pauperizarea țărănimii și privarea ei de libertăți.

Se poate pune întrebarea firească de ce este atestată în snoava populară românească prezența masivă a țiganilor ca personaje centrale ale unor narațiuni satirice? Desigur că nici un fapt de cultură orală nu este întîmplător, el își are motivațiile lui precise, foarte exacte, de ordin social, cu reflex în mentalitatea populară. Nici prezența țiganilor, ca personaje de snoavă, nu este întîmplătoare. Există în primul rînd o motivație istorică suplinită de una socială. O importantă caracteristică a economiei de la curtea feudală o constituie folosirea robilor țigani. Numeroase meserii erau practicate, atât la curtea feudalului, cât și pe moșiile mănăstirești, de țigani robi, ce constituiau forță de muncă ieftină. Sintem de aceeași părere cu V. Costăchel, care consideră că: „Originea instituției robiei medievale trebuie pusă în legătură cu sclavia patriarhală, care în momentul constituirii statului feudal se găsea în stare de dezagregare, relațiile feudale fiind ante-

rioare apariției statului”.¹ Robii țigani puteau fi vinduți, comercializați, dați de zestre, donați, folosiți de stăpînii lor în diferite tranzacții și chiar eliberați cu voia stăpînului.

Condiția umilitoare a robilor țigani, statutul lor de pária, au avut repercusiuni în mentalitatea populară. Pe de o parte, în mod subiectiv și raportînd viața țiganilor la circumstanțele sociale umiltoare în care trăiau, poporul a început să atribuie acestor oropsiți și defecte umane: prostie, lene, hoție, pentru că ei nu puteau demonstra conșrariul. O asemenea atitudine de dezapreciere a țiganilor a fost alimentată și de optica timpului în care au fost plásmuite snoavele cu țigani, de acea desconsiderare pe care, de fapt, o nutreau clasele dominante față de țigani și care se transmisese prin imitație și maselor populare. Pe de altă parte, țiganii lipsiți total de apărare și drepturi trezeau compasiune și înțelegere din partea creatorului popular care îi considera nedreptățiți și-i folosea ca principali protagoniști în demascarea conflictului ireductibil cu stăpînul feudal. Atitudinea de înțelegere a unei clase sociale, total lipsită de drepturi, demonstrează că poporul nostru, departe de prejudecăți rasiale, a încercat să evalueze critic o etapă social-istorică.

Robul-slugă țigan apare în nenumărate snoave populare în confruntare cu stăpînul, creatorul popular acordîndu-i o istețime cu care își anihilează adversarul.

Lectura corpusului de snoave ne conduce la o constatare prețioasă pentru înțelegerea exactă a mecanismului dezvoltării sociale, într-o relație antagonică.

Prezența relației stăpîn-slugă, țaran devenit slugă, a ridicat relația stăpîn-rob țigan, prin acordarea unui statut, care îi scotea pe țigani din robie absolută. Robul țigan este umanizat, căpătînd un regim asemănător cu cel al țaranului slugă. Boierul îi acordă o anumită importanță la curtea sa, încredințîndu-i misiuni de încredere: ducea corespondența stăpînului, îl ajuta în afaceri, organiza masa și întreaga bucătărie a feodalului, primirea oaspeților, era trimis să ducă comisiioane unor prieteni ai stăpînului, să conducă caleașca acestuia.

Într-o mare varietate de forme și procedee comice creatorul de snoave surprinde diversele aspecte ale confruntării dintre țiganul rob și stăpînul său. De fapt, atitudinile de protest social ale servului, în aceste situații, nu îmbracă forme violente, specifice marilor confruntări de clasă, ci iau mai mult aspectul unor răfuieli nevinovate, ori

¹ V. Costăchel, P. P. Panaitescu și A. Cazacu, *Viața feudală în Țara Românească și Moldova — sec. XIV—XVII*, Ediția științifică, București, 1957, p. 145.

păcăleli năstrușnice puse la cale de țigan împotriva boierului. În aceste șotii și hărțuieli, țiganul își materializează, de fapt, răzbunarea la adresa unui stăpîn nemilos care l-a supus torturilor, infometării și lipsurilor.

Rezolvarea situațiilor se face prin atitudine, ori prin limbaj.

Într-un lanț de șicane țiganul, dovedindu-și pe deplin înțelepciunea, dă o ripostă boierului, răzbunîndu-se pentru niște suferințe îndurate și plătindu-i acestuia, de multe ori, o poliță binemeritată. Asemenea exemple sînt numeroase în snoava populară. Țiganul pune la cale o serie de păcăleli la adresa stăpînului : îi dă un bobîrnac sau o palmă pe la spate, simulînd că nu știe cine i-a tras, ca în snoava *Iarmarocul țiganului*, refuză să mai suporte servituțile : îl pune să ducă singur căruța ; îi mănîncă mîncarea, astimpărîndu-și foamea, îl discreditează în public, uneori în fața instanței judecătorești în care vine ca martor al stăpînului.

Citeodată țiganul mimează prostia și naivitatea, inducîndu-și în eroare adversarul, ascunzînd în același timp o mare iscusință în neutralizarea acestuia. El născocoște răspunsuri care să nu mai dea loc la replică.

Există un mare grup de variante care conțin accente satirice pronunțate la adresa unei lumi în care omul era umilit, terorizat nedreptățit la tot pasul. Demascarea exploatării țiganului rob capătă aici dimensiuni dureroase, umorul fiind înlocuit de satira violentă, ce lasă un gust amar cititorului. Sînt denunțate lipsa de îmbrăcăminte și hrană a țiganului rob, măsurile represive la care erau supuși robii : bătăi, torturi, umilințe. Variante de snoave ca : *Azînzaur cu pârul de aur*, *Țiganii flămînzi la ispravnic*, *Te bate Dumnezeu, boierule*, alcătuiesc un tablou dramatic al mizeriei robului țigan.

Există și situații cînd țiganul dezvăluie unele defecte reale, recunoscute în popor. Astfel de trăsături ca : trufia, fudulia, prostia, lenea, apar în unele snoave trădînd și o oarecare influență a gîndirii claselor dominante în mentalitatea populară.

Uneori țiganul trufaș dorește să-și depășească cu orice chip condiția socială. Îndrăzneala sa apare ca simbolul unei emancipări sociale.

O mare categorie de variante analizează relația stăpîn-slugă într-o epocă ce depășise perioada robiei, cînd țăranul liber se poate angaja la orice boier, avînd posibilitatea opțiunii. Din această categorie face parte și personalul administrativ, aservit boierului, avînd însă un statut superior față de țăranul slugă. Vechilul, arendașul, ispravnicul, fac trecerea de la exploatare la exploatați, ei înșiși bucurîndu-se de anumite privilegii, deși se află într-o stare de dependență față de boier. Disputa socială în asemenea situații capătă noi dimen-

siuni : se surprind diversele forme de protest social ale servitorului țăran : fie păcăleli, o anumită atitudine sau comportament al slugii față de stăpîn, diferite subtilități de limbaj prin care sluga își anihilează opozantul. Ele se manifestă spontan, uneori premeditat, ca reacții firești la factori obiectivi : condiții mizere de viață și trai impuse, diverse torturi sau înjosiri ce merg pînă la anihilarea personalității. Servitorul aflat în conflict cu stăpînul își utilizează ingeniozitatea, sancționînd zgîrcenia ori meschinăria acestuia, prin înșelătorii pline de haz. De pildă : un fecior se satură din butoiul cu vin al boierului, găurindu-l pe dedesupt, servitoarea mănîncă merele stăpînei zgîrcite, ș.a.m.d.

Există doze diferite de aplicare a sancțiunii corective : uneori reacțiile adverse ale servitorului sînt aplicate cu blîndețe, alteori cu violență, devenind acte protestatate tranșante față de stăpîn. Ironia de limbaj este și ea o formă de protest social, ea se materializează printr-o atitudine batjocoritoare a servitorului față de stăpîn. Altă dată protestul și reacția de dezapreciere la adresa exploatării se deslușesc prin părăsirea stăpînului, prin eliberarea, în acest fel, de toate serviciile și pretențiile absurde ale boierului. Bucătăreasa își părăsește stăpînul, un preot zgîrcit, sub pretext „că-și uită meseria“, un tinăr servitor își abandonează stăpînul din cauza bătăilor îndurate.

Foarte multe variante surprind inteligența servitorului în mînuirea unui limbaj caustic, plin de subtilități, prin care își neutralizează dușmanul. Într-o variantă boierul, temîndu-se că a auzit hoții în camera alăturată, și-a pus servitorii să caute în acel loc. Slugile s-au convins că nu fusese nimeni, dar boierul insista că auzise acolo un hoț. Un servitor mai îndrăzneț i-a precizat cu ironie : „Boierule, numai dumneata ai fost în odaie. Alt hoț n-a fost.“¹ Un servitor, certat de stăpînul său că doarme tot timpul, îi răspunde că „nu-i place să stea cu brațele atîrnate“². Stăpînul își certa într-o povestire servitorul că ordinele sale îi intrau pe-o ureche și-i ieșeau pe cealaltă, dar răspunsul plin de iscusință al acestuia l-a redus la tăcere. Servitorul i-a replicat că „nu este vina lui dacă i s-au lăsat două urechi“³.

Analiza atentă a mecanismului procesului de creație al snoavei populare românești ne dezvăluie un aspect important legat de psihologia creatorului popular. Acesta, de cele mai multe ori, judecă de pe poziții subiective relația social-antagonică, fiind de partea celui asuprit în disputa cu stăpînul. Există însă și cazuri cînd povestitorul se obiectivează și apreciază cu spirit de discernămint caracterele umane.

¹ *Alt hoț n-a mai fost* în „Agricultoriul“, 1908, nr. 22—23, p. 207.

² *Ca să fac ceva* în „Amiculu poporului“, 1868, p. 111.

³ *(Fără titlu)* în „Gazeta țăranilor“, 1928, nr. 4, p. 4.

Realizînd un portret real, complet al slugii, el surprinde și anumite defecte ale acesteia, general umane, care contribuie la crearea unei imagini veridice a eroului pozitiv. Surprinderea unor trăsături de caracter ca : înțelepciune, inteligență, spirit practic, cinste, dragoste de adevăr nu exclude, pe altele, mai puțin pilduitoare : prostie, stîngăcie, neînțelegere, obtuzitate. Povestitorul popular ride de nătărăii, care, prin răspunsurile lor, își dau pe față prostia și stîngăcia ori comit gafe incomensurabile, prin incapacitatea lor de a sesiza și relaționa corect faptele. Servitorul, care trebuia să spună tuturor vizitatorilor că stăpînul său nu este acasă, l-a dat de gol în fața celor care veniseră să-l vadă. În același stil, într-o altă variantă, servitorul, pus să vadă dacă stăpînul este acasă, se reîntoarce și răspunde într-un mod absurd : „Domnul este foarte supărat că nu poate să vă primească, căci a ieșit din casă”¹.

În aceeași măsură se creionează și portretul stăpînului, de această dată existînd o doză mai mare de subiectivism din partea creatorului popular în sesizarea în exclusivitate a defectelor. Portretul stăpînului este grotesc, compus din linii îngroșate, uneori hidos prin trăsăturile dezgustătoare pe care le manifestă : cinic și rău, lipsit de omenie și înțelegere pentru supușii săi, avid de bogăție, zgîrcit și meschin pînă la dezumanizare. Toate aceste trăsături îl definesc pe stăpîn și se pot regăsi, din abundență, în snoavele corpusului de față.

Dinamica relației stăpîn-slugă relevă un proces istoric evolutiv care culminează cu acea fază patron-ucenic ce apare în condițiile dezvoltării capitalismului la orașe și sate, a formării micii producții meșteșugărești. Mica industrie de la orașe și sate are nevoie de brațe de muncă, în aceste condiții se conturează mica proprietate a meseriașului, care, folosind munca salariată, își sporește avutul. Ucenicul a luat acum locul robului țigan și a țăranului slugă. El trăiește în condițiile vieții moderne în care este nevoit să-și asigure existența vînzîndu-și propria forță de muncă.

Variantele din acest ciclu surprind diverse dispute între maestru și ucenicul său, acesta din urmă restabilind de fiecare dată, prin corecția dată stăpînului, o echitate în cadrul relației. Chiar dacă gestul de frondă al ucenicului, rezultat al unor nemulțumiri acumulate în timp, nu distruge autoritatea stăpînului, el vizează în esență întregul sistem de exploatare, într-o nouă etapă social-istorică. În unele situații, ucenicii își îndeplinesc pe socoteala stăpînului dorințele neîmplinite și frustrate de obligațiile impuse de condiția socială umilitoare. O variantă istorisește cum un ucenic și-a pedepsit stăpînul cojocar, un om lacom și mincinos. Ucenicul a pus la cale o farsă din care stă-

¹ Da și nu în „Gazeta Olteniei“, Craiova, 1885, nr. 22, p. 3.

pînul, fiind considerat de prieteni nebun, a fost bătut bine, primindu-și răsplată pentru cupiditatea și lipsa sa de franchețe.

Snoavele care satirizează autoritățile satului încheie această primă mare secțiune din tipologia Sabinei C. Stroescu. Ele sînt mai puțin numeroase decît cele analizate mai șus și surprind cîteva dintre notabilitățile satului : judecătorii, reprezentanții administrației de stat (notarii și preceptorii) și pe cei ai clerului : preoții, dascălii, episcopii și mitropoliții. O asemenea investigație socială în rîndurile persoanelor sus-puse din lumea satului prilejuește creatorului popular o suită de accente satirice la adresa incapacității acestora de a-și onora cum se cuvine statutul lor social.

Cele mai multe snoave sînt dedicate clerului, surprinzîndu-se, într-o varietate de situații comice, incorectitudinea unor reprezentanți ai bisericii, nerespectarea preceptelor religioase propovăduite cu atîta ipocrizie maselor populare, viciile și încălcările scandaloase ale tuturor normelor de conduită morală. Preotul satului, ajuns personaj de snoavă, constituie ținta satirei creatorului popular. Venai, lipsit de scrupule, el fură de la credincioși, bea, nu ține posturile înfruptîndu-se cu „de dulce“, este hrăpăreț și hain la suflet, iubăreț. Portretul preotului este realizat într-o înlănțuire de situații comice, cu accente satirice, în care protagonistul își dezvăluie aceste vicii. Povestitorul popular își manifestă prin asemenea snoave atitudinea sa acuzatoare față de acei reprezentanți ai bisericii, care, prin comportamentul lor, au reușit să zdruncine respectul pe care colectivitatea îl avea pentru această instituție. Snoave ca : *Bucatele vinului*, *Făgăduiala*, *Darul*, surprind viciul beției la fețele bisericesti ale satului, *Popa Topor* înfățișează un preot hoț, iar *Pășania unui popă și a unui dascăl* aduce în prim-plan un conflict comic erotic, al cărui protagonist este un preot îndrăgostit de o femeie măritată din sat.

Luate în ansamblu, snoavele din categoria relațiilor sociale constituie partea critică cea mai consistentă a corpusului de față, prin dezvăluirea cu acuitate și spirit de observație a conflictelor sociale care au afectat lumea satului românesc, reprezentînd o epocă de domeniul trecutului.

O a doua categorie de snoave din tipologia Sabinei C. Stroescu dezvăluie relațiile de familie și însumează un număr de variante aproape egal cu cele referitoare la relațiile sociale.

Într-un fel înrudite cu relațiile sociale, snoavele din această categorie urmăresc relevarea acelor conflicte care s-au perpetuat în colectivitatea satului românesc de-a lungul timpului, afectînd normele unei conviețuirii echilibrate, sănătoase, în viața de familie. O serie de bariere sociale au impus restricții și o seamă de interdicții în viața

cuplurilor. Fetele de măritat care aveau avere se puteau căpătuî mai ușor, pe cînd cele sărace nu-și găseau rostul. Asemenea consecințe au lăsat urme în viața de familie, constituind reminiscențe de gîndire și mentalitate ale unui sistem bazat pe forța acaparatoare a averii.

Variantele care surprind relații de rudenii apropiate ca: părinți-copii, frați-surori, sînt puține la număr. Partea consistentă a acestei categorii tipologice o constituie urmărirea cuplului conjugal cu surprinderea acelor accidente sau întîmplări comice provocate de infidelitatea unuia dintre parteneri. Ne aflăm în plină „comedie umană“ bogată în caractere și personaje-tip. Caracterologia snoavei populare românești cuprinde o varietate de personaje comice: soții necredincioase și adultere, soți înșelați, soți infideli, femei capricioase și tiranice, femei leneșe, soți violenți și absolutiști. Trăinicia cuplului este pusă în pericol prin apariția unui alt personaj comic: ibovnicul sau ibovnica, prezență permanentă în snoavele ce dezvăluie avaturile extraconjugale ale unuia dintre parteneri. Cele mai multe variante care acumulează situații comice și înlănțuie întîmplări pline de haz, sînt legate de femeia necredincioasă. Soția infidelă pentru a-și înșela bărbatul, pune la cale diverse farse, uzînd, de cele mai multe ori, de un umor țărănesc gros, „fără perdea“. Asemena snoave, de obicei licențioase, spuse, uneori fără pudoare, surprind o anumită latură a comicului de factură populară: acea dorință și explozie de viață, prin neevitarea unor aspecte ce impun îndeobște o jenă de limbaj. Creatorul popular în aceste situații spune lucrurilor pe nume, umorul devine gros, succulent, plin de vitalitate. Nu trebuie să exagerăm comentarea laturii licențioase a acestor snoave, deoarece, chiar în spatele unor exprimări care ating trivialul, se ascund, de multe ori, conflicte sociale din lumea satului, care și-au pus amprenta și pe relațiile de familie.

Tertipurile soției necredincioase sînt minuite cu iscusință de aceasta pentru a-și îmbrobodi bărbatul. Uneori se preface că-i bolnavă și-i cere să-i aducă spumă de mare, ca leac. În absența soțului, ea își poate chema liniștită iubitul în casă. Altă dată, își pune capul la contribuție, născocind cele mai diabolice înșelăciuni pentru a-și deruta soțul. Se folosește de ajutorul nașei, complice la aventura extraconjugală, și, în timp ce soțul ei solicită ajutorul acesteia, își salvează ibovnicul. Altă dată, surprinsă în flagrant delict de către soțul infuriat, își scoate iubitul din casă, în coșul cu rufe, reușind astfel să-și amăgească bărbatul hotărît s-o pedepsească. Citeodată dorința femeii de a-și înșela soțul capătă dimensiuni mai radicale. Ea este gata să-l otrăvească sau să-l orbească, eliminîndu-l astfel din calea dragostei ei pătimașe. Anumite atrocități din lumea satului, atît în prezentarea soției infidele, cît și mai ales în pedepsele pe care i le aplică

soțul înșelat, vin dintr-un substrat străvechi de mentalitate. Pe de altă parte, corecția severă pe care o administrează, creatorul popular femeii adultere pune în lumână statutul ei de inferioritate, de-a lungul a mai multor epoci istorice, când bărbatul avea puteri depline asupra soției sale.

Alteori, soția își manifestă în snoavă credința față de bărbat, prin demascarea ibovnicului, care-i dă tircoale. Adeseori, pretendentul la dragostea femeilor măritate este față bisericească : dascăl ori preot. Demascarea și pedepsirea crudă a acestora subliniază, încă o dată, atitudinea critică față de clerul în culpă a creatorului popular, care satirizează în snoavă pe acei slujitori ai bisericii, ce nu-și respectă îndatoririle, făcându-se vinovați de abuzuri și imoralități flagrante.

Un grup de snoave are ca protagonistă pe femeia încăpăținată și rea care se impune în fața soțului ei și-l terorizează. Uneori, violența ei se materializează prin bătaia soțului, care nu este în stare să-i facă față. Asemenea conflicte matrimoniale devin comice prin situațiile create, unul dintre parteneri fiind copleșit și speriat de forța celuilalt. O anumită autoritate impusă de femei soților lor pune în valoare încercarea creatorului popular de a reabilita statutul femeii, printr-o emancipare a acesteia.

Femeia leșeșă este pedepsită cu asprime de soțul neglijat, fiind vindecată de această meteahnă și readusă la limitele echilibrului moral.

Relațiile cu socrii capătă incisivitate, prin dezvoltarea acelor necazuri pe care le suportă noia din partea soacrei sau socrului zgrăcit. Soacra — personaj ajuns aproape proverbial : femeie rea și artăgoasă — capătă de fiecare dată o corecție binemeritată din partea noiei îndrăznețe, restabilindu-se echitatea în cadrul relațiilor de familie existente.

Un mare grup de variante surprind relațiile nași-fini, având ca protagonist principal pe țiganul fin. Acesta speculează de fiecare dată amabilitatea și ospitalitatea nașului, înfruptându-se la mesele date, cu ocazia vizitei la naș. De cele mai multe ori, nașul îi dă peste nas, înfringându-i lipsa de respect și măsură. Sînt însă și situații cînd țiganul își ia revanșa, păcălindu-l pe naș, ca în snoava *Iepurii finului*. Nașul se delectează de fiecare dată cu iepurii pregătiți de fin, pentru ca să afle în cele din urmă că bucatele gustoase ce i-au fost oferite erau din carne de pisică.

Cu cea de-a treia grupă pătrundem în secțiunea cea mai mare a corpusului de snoave. În această parte povestitorul popular realizează un caleidoscop caracterologic, aducînd în discuție vicile și defectele psihologice din societate.

Spirit critic de mare profunzime în sesizarea unor încălcări ale normelor sociale, creatorul anonim surprinde acele trăsături de caracter negative, care-l coboară pe om.

Se poate afirma că, prin concluziile critice pe care le trage, povestitorul de snoave alcătuiește în acest vast capitol un tratat de morală populară, înfățișându-ne prin câteva exemple tipuri de personaje ce reprezintă o anumită trăsătură de caracter. Defectologia umană este variată, ea se desfășoară într-o succesiune de forme și nuanțe pe care povestitorul popular le urmărește cu o mare subtilitate. Nu toate trăsăturile sufletești negative au aceeași pondere în prezentarea lor critică. Unele apar cu evidență, constituind tare de caracter ce se întilnesc adesea într-o colectivitate umană, altele sînt aspecte izolate de viață, ce sînt tratate de creatorul popular adecvat sau în subsidiarul unei trăsături caracterologice mai importante.

Ne vom opri asupra citorva dintre trăsăturile psihologice ce constituie subiectul unor snoave din această categorie.

Prostia umană, sub diversele ei forme, reprezintă o deficiență pe care creatorul anonim o speculează din plin în realizarea unor povestiri comice. Trebuie însă remarcat că se disting în snoavă mai multe forme de prostie. Există o prostie simplă, ușor de sesizat printr-o mulțitudine de exemple a unor indivizi care nu înțeleg lucrurile corect, nu relaționează faptele, comit încurcături și situații comice, prin lipsa lor de judecată. O asemenea formă de prostie se întilnește la tot pasul în viață, în orice colectivitate umană și, cu atît mai mult, în snoavă ea își are un loc aparte. Pe de altă parte, povestitorul popular sondează și un alt tip de prostie, cea absolută, ce iese din limitele realului și ale veridicității, printr-o hiperbolizare a notelor ei distinctive. Am numi-o nerozia fără margini, prin care eroul comite acțiuni absurde, total ilogice. Ea trezește risul în cascade a auditorului de snoavă, care, plasat în domeniul absurdului, asistă la un șir de imbecilități comice, care se succed subliniind latura preluării automate a faptelor de viață.

Povestitorul popular aduce în scenă o galerie întregă de proști care săvîrșesc acțiuni fără noimă.

Prostia masculină poate fi exemplificată cel mai sugestiv în cazul slugii, a celui servitor nătărău, care înțelege întotdeauna pe dos poruncile stăpînului său.

Altă dată apar în snoavă oameni ce acționează total ilogic, săvîrșind lucruri aberante. Băiatul prost care vrea să se însoare pune incorect în aplicare câteva sfaturi ale mamei sale : așează acul în carul cu fin, pune batista la pălărie, ciinele îl leagă la brîu, slănina o pune în lanț, aduce vaca în spinare, leagă fata de iesle. Un alt individ vede umbra lunii în lac și cheamă întregul sat să vină: s-o scoată din apă.

Un tânăr scund de statură, căsătorindu-se cu o fată înaltă, este gata să-i taie picioarele miresei sale, care nu poate intra pe ușă. Toate aceste situații devin comice prin modul în care sînt săvîrșite de autorii lor. Impresia de absurd este dată de faptul că ele se derulează total mecanic, fără rațiune.

Prostia feminină produce situații și mai comice, printr-o serie de negliobii săvîrșite de soție în gospodăria sa. Un asemenea tip de femeie este o pagubă la casa omului, prin acțiunile total nesăbuite pe care le întreprinde zilnic, fie înțelegînd pe dos spusele soțului, fie, pur și simplu, născocind o serie de nerozii păguboase: scaldă cojocul bărbatului, își taie vaca, leagă cîinele de cepul butoiului cu vin, fierbe galbenii găsiți într-un ulcior, schimbă ulciorul cu galbeni pe oale, pe care le sparge, vintură mălaiul. Șirul acțiunilor aberante se poate continua. Și în aceste situații defectul este îngroșat cu intenția de a provoca risul auditorului.

În snoava populară dihotomia bun-rău, prost-deștept capătă valențe moralizatoare. Povestitorul echilibrează relația —/+ prin afirmarea întotdeauna a valorii pozitive. Pentru a atenua unele defecte el prezintă gradat în acest vast tablou caracterologic și unele trăsături pozitive de caracter. Opușind prostiei inteligența, iscusința și spiritul practic de viață, el oferă cîteva exemple de personaje ce-și demonstrează asemenea calități. Șirul servitorilor isteți este foarte mare în snoava populară românească. Ei își anihilează stăpînul prin gesturi ori răspunsuri prompte. În lumea satului sînt situații în care oamenii se salvează sau ies din diverse încurcături datorită inteligenței lor: o fată de măritat își păcălește părinții care nu voiau s-o căsătorească, determinîndu-i, în cele din urmă, să incuviințeze căsătoria; femeia care nu știe să țeasă, printr-o stratagemă iscusit plăsmuită, a aflat de la o vecină secretul.

O altă trăsătură, mult discutată în snoava populară, este lenea, atît la bărbați, cît și la femei.

Lenea masculină se definește în cîteva portrete de flăcăi certați cu munca, care se complac în a-și amîna permanent acțiunile și a trîndăvi tot timpul. Un asemenea tip este copilul Lasă, poreclit în acest fel de tot satul, pentru că de cîte ori era pus la treabă de tatăl său îi răspundea: „Lasă tătucă, am eu grijă”¹. Sfîrșitul lui devine tragic, el fiind victima unui accident de căruță, datorită tocmai indolenței sale. Un fecior se duce la o babă pentru a-i cere un leac pentru boala cumplită pe care o avea, mărturisindu-i acesteia în ce constă răul: „Cum mănînc, cum mi-e somn; cum mă culc îndată adorm; cum mă

¹ *Povestea lui Lasă*, T. Pamfile, *Firișoare de aur. Povești și legende din popor*, București [f. a.], p. 43.

scol, cum aş minca; cum măninc; cum m-aş culca"¹, sintetizînd de fapt prin aceste cuvinte crezul de viaţă al leneşului.

Femeia leneşă este, la rîndul ei, o povară în gospodărie, ea trîndăveşte tot timpul, lăsîndu-şi casa într-o mare paragină. Amuzante sînt corecţiile aplicate de bărbat unei asemenea soţii, care nu face nimic în casă. Într-o variantă, soţul pune la cale o farsă, folosind pretinsa putere miraculoasă a unei plei de oaie, care putea îndeplini orice acţiune. Revoltat pe pielea care nu şi-a făcut datoria, soţul se hotărăşte s-o bată, dar punînd-o pe spinarea femeii îi aplică acesteia o bătaie zdravănă, vindicînd-o pentru totdeauna de meteahnă (*Femeia leneşă*).

Lenea antrenează după sine murdăria, mizeria şi nespălarea. Femeia leneşă este în acelaşi timp nespălată, nengrijită iar casa ei arată precum stăpîna. Un amuzant portret al femeii leneşe face povestitorul popular într-o snoavă, atunci cînd aduce în prim-plan o mamă şi pe fiica ei, la fel de leneşe amîndouă: „Nu-şi legau nici măcar fustele de leneşe: de cea care mătură casa odată-n lună şi-atunci scot gunoiul în poala cămăşii. De pieptănat nici nu-şi aduceau aminte: părea că-n loc de cap, au cîte-o mogildeaţă cu cîlţi. Vorbele le scoteau cu clestele, se-ntindea cuvîntul în gura lor, ca moara cea stricată.”² Un asemenea tip uman, năruitor pentru societate, devine ţinta atacurilor satirei povestitorului popular. O astfel de soţie leneşă nu-şi îngrijeşte nici bărbatul, lăsîndu-l într-o stare vestimentară jalnică, ca în snoava *Cu o mincă*. Soţul reuşeşte însă, în unele povestiri, să-şi vindece soţia de acest cusur.

Hoţia este o altă trăsătură caracterologică reprezentată în două ipostaze în snoava populară. Pe de o parte, hoţia imaginată ca o iscusinţă, un meştesug îndrăzneţ, fiind la îndemîna unor oameni dotaţi în acest sens, care capătă aprecierea din partea povestitorului popular pentru curajul şi inteligenţa lor. Sînt aşa-zişii hoţi simpatici, ce-şi pun la încercare talentul, realizînd acţiuni de-a dreptul spectaculoase: hoţul care fură calul în prezenţa călăreţului; hoţul care reuşeşte să fure o căruţă cu cai, chiar în faţa stăpînului acesteia; copilul care fură pantalonii hoţului cel bătrîn, în timp ce acesta îl „miţia” în tai-nele hoţiei; omul care-i fură popii patru galbeni, în momentul spovedaniei.

Pe de altă parte, hoţia este înfăţişată ca un viciu reprobabil şi ruşinos, ce trebuie pedepsit cu asprime. Există o serie de naraţiuni care au ca protagonişti pe preotul sau dascălul din sat, molipsiţi de

¹ *Boală fără milă*, „Duminica poporului”, Bucureşti, XII (1928) nr. 41—42, p. 3.

² *Păreche*, „Albina”, Bucureşti, XL (1937), nr. 27, p. 422.

această boală, obișnuiți să subtilizeze diverse obiecte de la enoriași. Pe aceștia autorul îi biciuie cu asprime pentru acțiuni ce prejudiciază întreaga colectivitate.

Lăcomia își găsește expresie critică într-un ciclu de variante, avîndu-l erou tot pe preotul satului. De această dată, povestitorul popular creionează un portret grotesc al preotului lacom, schițat în linii îngroșate, avînd incizia pamfletului: „Popa era hulpav la mîncare, lacom, încît nu i-ai fi găsit pereche. Cînd se așeza la masă, zvînta, nu alta, și căra cu amîndouă mîinile, de parcă se băteau calicii la gura lui. Toate ar fi mers, căci toate se iartă popei, numai un lucru îl rușina și pe el: în graba aceea a mîncării, se stropea pe haine și-și năclăia mai ales barba de zămuri și de bucatele care-i scăpau din gură. Cînd ieșea popa de la praznice și mese mari, nu mai știa dacă are barbă, sau altă dănănaie pe pieptul lui.”¹ Preotul este lacom la mîncare, dar și apucător, neștiind ce mijloace să mai folosească pentru a aduna de la oamenii din sat bunuri și bani.

Opusă lăcomiei apare zgîrcenia — trăsătură de caracter mai puțin prezentă în corpusul de snoave. Se conturează însă tipul zgîrcitului, care este în stare să trăiască numai cu apă de izvor, ca în snoava *Zgîrcitul*, aflînd prin aceasta rețeta supremei zgîrcenii. Într-alte variante apar un boier zgîrcit, dispus să mănînce și fasole stricată, numai să n-o arunce, ori un preot care se roagă să fie lungită ziua pentru a nu plăti degeaba secerătorii care-i munceau.

Celelalte defecte sînt mai slab reprezentate în tipologia snoavei, ele nu se dezvoltă în narațiuni închegate, unele dintre aceste povestiri fiind de origine urbană (snoavele cu bețivi, de pildă).

Creatorul popular aduce în fața noastră și defectele fiziologice: surzenia, muțenia, orbirea și altele. Indivizii care poartă aceste defecte nu trezesc decît o atitudine de înțelegere din partea povestitorului popular, care se amuză doar de niște situații absurde create prin confuzia unor cuvînte ori prin mascarea tăcită a defectului. Sînt amuzante situațiile în care se întîlnesc doi sau mai mulți oameni cu același defect, producîndu-se în acel moment un lanț de confuzii comice, ca în snoava *Cei trei surzi*. Alteori dialogul dintre două babe surde reproduce o serie de confuzii, prin preluarea greșită a unui cuvînt din întrebare. Comicul de limbaj în asemenea cazuri este suculent.

Snoavele privind armața aduc în fața cititorului scene hăzoase din viața militară din trecut. În spatele comicului de situație se as-

¹ *Prepelita în barbă* în I. Adam, *Glume și pilde țărănești*, București [f.a.], p. 110.

cund însă reflecții amare la adresa acestei instituții sociale, care printr-o rigiditate formală distrugea personalitatea individului. Condițiile dure, uneori inumane ale armatei burghezo-moșierești au determinat spaima tinerilor recruți în fața perspectivei care-i aștepta în cazărmile statului. Și în acest sens, creatorul popular realizează mici scenete amuzante, avînd ca motiv narativ recrutarea și încorporarea la oaste. Eroii acestor momente sînt tineri îngroziiți de armată, care, prin diverse tertipuri comice, încearcă să se sustragă serviciului militar, pretextînd mai multe motive: boală, întreținere de familie, defecte fizice și fiziologice congenitale.

Creatorul popular dezvăluie în accente critice o serie de aspecte caracteristice acestei instituții: atitudinea plină de indolență și desconsiderare a gradelor superioare față de noii recruți, practicarea favoritismului în cadrul armatei, mai ales, la încorporare, cînd fiii celor bogăți puteau fi scuțiți de armată în schimbul unei sume de bani, metodele brutale de instrucție, condițiile mizere de trai.

O serie de narațiuni comice au ca personaj pe țiganul soldat, care prin năzbitiile sale provoacă rîsul. El dovedește cîteodată istețime și inteligență prin modul în care se sustrage de la anumite obligații militare, găsind permanent pretexte: astfel, vrînd să scape de serviciul militar, pretinde superiorului că este miop ori surd, ca în snoavele: *Nu mai arunca, Țiganul surd, Țiganul la asentare*. Altă dată își demonstrează, prin răspunsul dat, o trăsătură definitorie: lenea. Întrebat de un ofițer ce-i place mai mult în serviciul militar el răspunde: „Mesele și odihna”¹. Cîteodată afișează bravura, mîscîndu-și, în fond, frica.

De fapt, personajul central al acestor snoave este soldatul umil, năucit de ordinea contradictorii ale superiorilor săi, infricșat de metodele inumane practicate în armata burgheză, lipsit de hrană, prost îmbrăcat și rău întreținut.

În toate aceste variante el face, în cele din urmă, haz de necaz, se amuză de orice situație limită prin care trece, oferindu-și astfel o modalitate de a supraviețui peste orice lipsuri și greutăți.

După acest excurs întreprins în tipologia tematică a snoavei populare românești, ne propunem o scurtă analiză a unor aspecte legate de structura compozițională a corpusului de snoave, precum și a modalităților de realizare artistică.

Snoava populară, prin reducția și concentrarea ei narativă, are o structură mult mai simplă decît basmul. Cu toate acestea, în unele snoave narațiunea se desfășoară, de la cele mai simple forme pînă la

¹ *Ce-i place mai mult*, „Vestitorul satelor”, 1914, nr. 7, p. 4.

cele mai complexe, apropiată de structura poveștilor populare. Creatorul popular, adoptând tehnica specifică povestirii de snoave, amplifică narațiunea după necesitățile impuse de contextul tematic sau o reduce, de foarte multe ori, la un singur episod. El nu uită însă niciodată că o asemenea narațiune nu trebuie să plictisească pe auditor, ea trebuie să țină permanent trează atenția acestuia, să fie scurtă, antrenantă, veselă, presărată cu situații neprevăzute, de mare haz.

Nu avem intenția să schițăm o posibilă tipologie compozițională a snoavei, ci să oferim cu ajutorul citorva exemple unele sugestii de modul în care povestitorul popular realizează structura compozițională a narațiunilor sale.

Cel mai simplu tip compozițional urmărește acțiunea unui singur personaj, prin care se scot în relief trăsături de caracter. În acest tip compozițional preponderent este dialogul.

Vom ilustra, prin câteva structuri narative, acest tip :

— Păcală se întâlnește cu un om călare, care îl întreabă cine este.

— Păcală își spune numele.

— Omul se arată dornic să fie păcălit de Păcală.

— Păcală pretextează că a uitat păcălele acasă și-i cere calul să se ducă să le ia.

— Pleacă cu calul și nu se mai întoarce.¹

Un alt exemplu :

— Un stăpîn îl întreabă pe servitorul său : „Cînd mă întorc acasă te găseșc totdeauna dormind. De ce ?

— Fiîndcă nu-mi place să șed degeaba, răspunde servitorul“.²

Un al doilea tip compozițional cuprinde două acțiuni, două momente narative, în care cea de-a doua este o replică la prima. În prima secvență eroul negativ înșală iar în cea de-a doua își primește pedeapsa. Acest tip este bine consolidat și reprezentat în snoavă, majoritatea variantelor putînd fi inserate în el. Acțiunile se desfășoară într-o logică firească a situațiilor, acest tip avînd o structură înche-gată. Corecția aplicată personajului negativ în secvența a doua apare ca o motivare morală la acțiunea acestuia din prima parte și se întregiază perfect în funcția socială a snoavei.

Într-o variantă, soția necredincioasă vrea să-și înșele bărbatul și se preface bolnavă, trimițîndu-l după spumă de mare, ca leac.

— Omul se întâlnește cu Păcală, care-i propune să-l ajute să-și prindă nevasta adulteră.

¹ *Păcăleala*, „Siedetorea“, Budapesta (Oradea), (1880) VI, nr. 1, p. 8.

² *Ca să fac ceva*, „Răsăritul“ Palanca-Bacău, 1905—1906, p. 173.

— Păcală se reîntoarce acasă cu omul, vîrit într-un sac, desco-
peră și pedepsesc pe soția necredincioasă.¹

— Un șvab bogat și zgîrcit își trimite servitorul la pădure ca
să aducă trei care cu nuiele, dîndu-i de mîncare doar o bucată de
slănină. Îi spune că această bucată, ținută la foc, se va mări.

— Servitorul adună doar trei nuiele și-i spune stăpînului să le
ducă acasă, pentru că la foc „se vor umfla”.²

Un alt tip compozițional este cel serial, în care apar mai multe
acțiuni subordonate aceleiași idei. Numărul acțiunilor diferă de la o
snoavă la alta, în funcție de disponibilitatea creatorului popular. Snoa-
vele cu acțiuni complexe sînt puține, nefiind prin structura lor în
concordanță cu cerințele speciei. Asemenea povestiri comice amintesc,
prin amplitudinea narativă, de basm.

Vom exemplifica o asemenea structură:

— Trăiau doi frați, unul bogat și altul sărac.

— Omul sărac s-a rugat de fratele bogat să-i împrumute plugul
cu boi, ca să are.

— Bogatul s-a învoit să-i dea plugul numai duminică, după ce
fratele sărac trebuia să are pentru el șase zile.

— Săracul a arat duminică, dar un bou i-a murit iar fratele
bogat l-a chemat în judecată.

— Au plecat la judecată și pe drum au poposit într-o pădure,
unde fratele sărac a adunat poame uscate, de pe jos și le-a luat cu el.

— Seara au poposit la un popă, unde bogatul, popa și preoteasa
au mîncat și au băut, fără să-i dea și săracului.

— În timpul nopții omul sărman a mîncat poame, preoteasa a
poftit deoarece era însărcinată și a pierdut copilul. Popa l-a chemat
în judecată pe sărac.

— Ajungînd la o apă, omul a vrut să se sinucidă și s-a aruncat
în apă, dar a nimerit în spatele unui călugăr care pescuia pe mal.
Călugărul l-a dat în judecată.

— Pe drum spre judecată omul aduna pietricele pe care le pu-
nea în sîn:

— În secvența finală are loc judecata, care se face în favoarea
eroului, judecătorul crezînd că pietrele din sînul acestuia sînt bani.³

Un ultim tip compozițional este cel ciclic și se grupează în jurul
personajului Păcală.

¹ *Nevasta prefăcută* în (T. Pamfile), B.A.R.S.R., ms. 5094, f. 99.

² *Servitorul șvabului* în „Umoristul“, 1865, Pesta-Arad-Gherla,
nr. 4, p. 22.

³ *Judecata dreaptă*, în „Hazul satelor“, XI (1911) nr. 18, p. 2.

Romanul ciclic al aventurilor comice ale lui Păcală cuprinde numeroase episoade care se înlanțuie pe orizontală. Fiecare episod poate constitui o povestire de sine stătătoare. Se urmărește viața eroului din familie, istorisindu-se un întreg cielu de întâmplări ale acestuia și încheindu-se astfel încît acțiunea să poată fi continuată la năsfîrșit de povestitor. Înlanțuirea narativă în acest ciclu face posibilă cu ușurință diversele contaminări sau preluări de motive narative, în așa fel, încît se pot construi variante originale, prin contaminări multiple.

Creatorul popular adoptă în ciclul Păcală diversele tehnici narative din basm : repovestirea, într-o manieră personală și originală, a schemei tradiționale, diverse contaminări de motive, adaptări ale tipului clasic la realități contemporane, ce țin de fenomenul inovației, atît în basm, cît și în snoavă.

Povestitorul preia motive narative universale, adaptîndu-le la realități românești. Foarte multe variante din ciclul Păcală sînt preluate ale unor motive narative din categoria tematică *Drăcul cel prost* : A. Th. 1000—1029 — *Contractul de muncă*.

Astfel, motive narative ca : încheierea contractului, avînd drept clauză supărarea ; repararea casei, prin distrugerea cărămizilor ; ducerea ușii în spate ; curățatul copilului, prin scoaterea intestinelor ; construirea podului din vite ucise ; femeia luată drept cuc și omorîta, precum și altele, sînt preluate din motivistica internațională înfîlînită și la alte popoare, respectiv Tip 1000 A. Th. : *Tîrgul de a nu se supăra* ; A. Th. 1005 : *Podul din vite ucise* ; A. Th. 1009 : *Ridicarea ușii* ; Tip A. Th. 1010 : *Repararea și distrugerea casei* ; Tip A. Th. 1012 : *Curățatul copilului, prin scoaterea intestinelor* ; Tip A. Th. 1029 : *Femeia luată drept cuc*. Toate acestea pledează pentru integrarea snoavei populare românești într-un circuit universal al povestirilor comice, ceea ce oferă posibilitatea cercetării și în perspectivă comparatistă. Se pot regăsi și studia astfel motive narative comune la mai multe popoare, ele circulînd și fiind localizate, cu o mare creativitate de povestitorul popular, la realitățile naționale ale fiecărui popor. În snoavele populare românești au fost preluate creator și unele motive narative cu circulație universală, însă ele au fost adaptate mentalității specifice, unui anumit comportament și circumstanțelor locale, îmbrăcîndu-le într-o atmosferă de viață caracteristică poporului nostru și conferîndu-le în acest fel o mare originalitate.

Forma snoavei se adaptează cu ușurință diverselor tipuri poziționale. Dacă în primul tip abundă dialogurile, acțiunea fiind concentrată, în celelalte tipuri narațiunea crește în intensitate, pînă la amplele desfășurări din tipul serial.

Cercetînd cu atenție structura snoavei putem constata că acele formule inițiale și finale, prezente în basm, lipsesc, în genere, din

snoavă. Mai rar, ele se întîlesc în unele narațiuni ample, dar apariția lor în schema acestora pare forțată, povestitorul lăsîndu-se furat de modelele pe care i le oferă basmele. Fenomenul apare cu predilecție la acei povestitori de basme care știu să spună și snoave.

Vom exemplifica cîteva dintre aceste tipuri de formule. Formulele inițiale sînt, în genere, foarte asemănătoare cu cele din basm: „A fost odată ca niciodată, că de n-ar fi nu s-ar povesti, de cînd se potcovea purecile cu nouăzeci și nouă oca de fier la un picior și zbură în cer de ne' aducea povești, de cînd umbla calu pe perete, mai mincinos cine nu crede“¹; sau: „A fost odată ca niciodată, pe cînd trăiau novacii care se atîrnau cu mîinile de toartele cerului, iar cu picioarele dedeau de pămînt, cînd se potcovea purecele cu nouăzeci și nouă de oca de fier la un picior și călcîiul rămînea gol“². Snoavele debutează firesc, direct în acțiune, fără asemenea formule ce ar încărca forma concentrată de narațiune. Formulele finale sînt mai bine reprezentate. Ele se pot grupa astfel: formule concluzive de tipul: „Atîta-i și altă nu-i, că din poveste nu mai este“³; „Așa e lumea de astăzi“⁴; „Astfel nu s-ar fi isprăvit povestea“⁵. Uneori povestitorul, prin formula finală, exprimă o sentință moralizatoare cu adevăr de generalitate asupra întregii povestiri: „De aceea nevasta să-și vază de casă, iar bărbatul să îngrijească a duce tot ce trebuie în casă“⁶ sau „Secretul femeii fi secret și foarte verde lobodă, gură lume-i slobodă“⁷. Se găsesc și formule, prin care se rezumă, de fapt, conținutul întregii narațiuni: „și așa omul a dezbărat de lene pe nevastă-sa“⁸ „Și iaca așa a știut fata să se mărite“⁹. „Astfel a păcălit și bărbatul odată pe femeie“¹⁰. Un ultim tip de formulă finală este cel cu enunț dubitativ al naratorului: „Alții, dimpötivă, spun că Cărăbuș-priceputul ar fi rămas

¹ *Istoria lui Păcală, Colecțiune de basme populare, Partea a II-a Craiova, 1892, p. 1.*

² *Femeia netoată, „Semănătorea“ IV (1905), nr. 42, p. 765.*

³ *Mireasă cu noroc, „Albina“, București, XXXVII (1934), nr. 15, p. 6.*

⁴ *O înduplecare, N. I. Dumitrașcu, Cine a albit pe dracu? Arad, 1932, p. 25.*

⁵ *Capra cu bucluc, N. C. Sudițeanu, În satul lui Cremene, București, 1928, p. 103.*

⁶ *Bărbatul păcălit, „Casa rurală“ III (1895), nr. 5, p. 114.*

⁷ *Păcală cloșcă sau secretul femeii, N. Al. Leandru, De-ale lui Păcală și Tinădălă, București [f.a.], p. 18.*

⁸ *Femeia leneșă, N. C. Sudițeanu. În satul lui Cremene, p. 86.*

⁹ *Fata de măritat, „Neamul românesc pentru popor“, VI (1915), nr. 44, p. 690.*

¹⁰ *Femeia păcălită, „Hazul satelor“, VIII (1908), nr. 2, p. 2.*

în mare cinste la curte împărătească. Eu unul nu știu care spune adevărat și care minciună”¹

Snoava reprezintă o categorie narativă cu numeroase contaminări cu alte categorii folclorice: basmul, legenda, literatura paremiologică.

Contaminările cu basmul se produc, atât la nivelul structurii compoziționale, cât și la cel al formei. După cum am mai sesizat, într-o serie de narațiuni mai ample se petrec numeroase contaminări cu motive narative din basm. Astfel în ciclul Păcală au putut intra narațiuni din categoria basmelor despre dracul cel prost, făcându-se asocierea în mentalitatea populară între istețimea eroului care-l înșeală pe drac cu aceea a lui Păcală. La nivel formal, inserția unor formule specifice basmului, alipite involuntar de acei povestitori de basme, pledează pentru legătura cu această categorie narativă.

Anecdotele, avînd în prim plan o figură istorică, au putut intra, la un moment dat, în categoria legendei istorice și nu întîmplător cîteva anecdote despre domnitorul Cuza-Vodă se pot întîlni în corpul legendelor istorice despre această personalitate a neamului, făcînd vizibilă legătura snoavei cu legenda.

Există și unele snoave care se înrudesesc cu proverbele prin funcția lor demonstrativă. Se fac permanent analogii între situațiile prezentate de snoavă și cele oferite de realități imediate din viața povestitorului. Acesta merge de la particular spre generalizare, folosind în special în finalul snoavei un proverb ori zicătoare. Unele snoave abundă în proverbe și zicători, intrate deja în circuitul paremiologic și unanim cunoscute. În anumite situații ele pot constitui chiar titlul unor variante de snoave, ce sintetizează, printr-o perifrază, întreaga morală a narațiunii. Apar proverbe de felul: *După nouă, senin vine, Dreptatea stă adeseori după ușă și în unghere*, și zicători: *Na-ți-o frîntă, că ți-am dres-o, Vorba multă, nu-i fără minciună, Boieru-i tot boier, Și cu strimbul trăiești mai bine decît cu dreptul* și multe altele.

Ajunși la capătul retrospectivei noastre în lumea snoavei populare românești ne oprim atenția asupra unuia dintre aspectele definițiilor ale acestei categorii narative: comicul.

Un studiu despre estetica comicului în snoavă poate constitui o temă majoră în preocupările de cercetare a acestei specii de narațiune. Nu ne putem permite în spațiul ce ne stă la dispoziție să întreprindem un astfel de demers. Vom încerca să detașăm doar cîteva aspecte esențiale ale comicului de sorginte populară, urmărind o serie

¹ Cărăbuș ghicitorul, T. Pamfile, *Firișoare de aur*, București, [f. a.], p. 46.

de procedee și modalități comice, folosite de creatorul popular în construcția snoavelor sale.

Aflindu-ne în domeniul unei categorii narative, intrinsec legată de fenomenul comicului, problemele pe care le dezbatem în rândurile de față sînt legate de sugestiile oferite de snoava populară.

Marele teoretician al comicului H. Bergson considera comicul ca efect al mecanicului suprapus viului: „Du mécanique plaqué sur du vivant”¹.

Efectul comicului este risul, un act comunicativ specific omului, definit astfel de psihologi: „Risul este un act emoțional expresiv, angajînd mișcări faciale expansive, respirație frenetică, fonație ritmică și rezultînd dintr-o exaltare excitativă plăcută.”² Majoritatea teoreticienilor acestor fenomene au întărit și subliniat valoarea și funcția lor socială. Bergson sublinia rolul social al risului: „Il n'y pas de comique en dehors de ce qui est proprement humain”³; Pour comprendre le rire, il faut le remplacer dans son milieu naturel, qui est la société; il faut surtout en déterminer la fonction utile, qui est la fonction sociale. Telle sera, disons-le dès maintenant, l'idée directrice de toutes nos recherches. Le rire doit répondre à certaines exigences de la vie en commun. Le rire doit avoir une signification sociale.”⁴ Așa cum Bergson sublinia în studiul său asupra risului, fenomenul comic se naște prin îndreptarea atenției, inteligenței umane asupra unui efect de automatism, de mecanizare și înțepenire. Risul devine astfel un gest social corectiv de îndreptare a unor defecte umane, a tot ceea ce este perimat și învechit. Adoptînd punctul de vedere bergsonian asupra funcției corective a risului, vom analiza atitudinea poporului în fața viciilor umane și a aspectelor reprobabile din societate.

Trebuie să operăm de la bun început o distincție între comicul livresc și cel popular. O asemenea disociere se poate face ținînd cont de perspectiva diferită din care un creator privește o situație dată. În comicul popular se conturează o preferință pentru aspectele de viață concretă și relațiile cotidiene între oameni. În comicul popular nu se face o disociere între diversele categorii comice, așa cum se face în literatura cultă, ci se folosesc, în funcție de circumstanțe, toate mijloacele de subliniere a neconcordanțelor din relațiile eroului cu oponenții săi, pentru a se scoate în evidență fie ridicolul, fie injustețea socială ori absurdul.

¹ H. Bergson, *Le rire, essai sur la signification du comique*, Trente-huitième édition, Paris, 1932, p. 38.

² P. Popescu-Neveanu, *Dicționar de psihologie*, București, Editura Albatros, 1978, p. 628.

³ H. Bergson, *op. cit.*, p. 3.

⁴ *Ibidem*, p. 8.

Modalitatea comică adoptată de creatorul popular de snoave ține de adaptarea la conținutul tematic și ideologic al narațiunii, de un întreg sistem de mentalitate, într-un cuvânt de *Weltanschauung* lui. În funcție de structura compozițională a snoavei, creatorul popular va folosi una dintre modalitățile specifice artei comicului. Dacă în narațiunea cu structură simplă, formată dintr-un singur nucleu narativ, povestitorul folosește o unică modalitate comică, în acele narațiuni dezvoltate el poate alterna diferite modalități, în funcție de momentele narative și înălțurile lor.

Pentru descifrarea modalităților comice pe care le mînuiește creatorul popular trebuie să pătrundem în „laboratorul” său intim de creație și să înțelegem, de fapt, întregul proces de gândire și mentalitate prin care capătă viață unele personaje comice din realitatea socială. În funcție de situația comică, dar, mai ales, de poziția socială pe care o reprezintă personajul, povestitorul folosește în snoavă o diversitate de procedee: de la umor trece prin ironie, persiflare, satiră și pamflet, deci, de la formele cele mai simple la acele forme de critică socială violentă, de mare incisivitate, ca satira și pamfletul. Exemplele pe care le oferă corpusul de snoave sînt elocvente în acest sens. De pildă, numeroase snoave surprind o serie de păcăleli nevinovate, înșelătorii sau șotii puse la cale de servitori stăpînilor lor. La nivelul snoavei populare povestitorul adoptă în aceste cazuri o atitudine plină de umor și uneori ironică. O asemenea atitudine presupune o anumită înțelegere față de personajul vizat. Corecția este moralizatoare și demonstrativă și, din această cauză, se folosesc doar ironia și umorul. Aceeași atitudine este prezentă și în diversele pedepse atribuite de stăpîn servitorului care afișează unele defecte umane ca: lene, minciună, prostie. Nerozia sau prostia comică, prin situațiile aberante produse de neînțelegerea sensului exact al cuvintelor sau reproducerea pe dos a unor noțiuni, nu poate trezi decît umorul din partea creatorului popular.

Există însă situații cînd aspectele de viață prezentate în snoavă apar de un realism crud, prin evocarea unor stări de fapte reprobabile în cadrul societății. În funcție de duritatea unor fapte, atitudinea creatorului popular se schimbă nuanțat spre accente de critică socială, ce presupun folosirea satirei și a pamfletului. Snoavele ce ilustrează tragedia țiganilor robi, infomețați și bătuți de boier sau ispravnic, constituie adevărate acte demascaatoare la adresa unei lumi bazată pe injustețe socială. Creatorul popular folosește în aceste situații forța denunțătoare a pamfletului și satirei, aducînd la judecata poporului ce receptează snoave, pe stăpînii lipsiți de omenie, prin dezvoltarea întregii lor monstruoșități de caracter. O serie de variante din categoria

relațiilor sociale (relația stăpîn-slugă) sînt construite de creatorul popular sub influența unei asemenea atitudini.

Uneori povestitorul popular ne plasează într-o lume absurdă prin aducerea în prim-plan a unor eroi ce săvîrșesc acțiuni ilogice. Există în snoave și o rezolvare dură, cîteodată cinică a unor situații. Mînuind cu abilitate umorul negru, povestitorul popular ilustrează fapte reprobabile în relațiile dintre Păcală și stăpînii săi, precum și în cadrul acelor relații de familie dintre soț-soție. Comicul capătă în aceste situații dimensiunile umorului negru, pe care omul contemporan nu îl înregistrează favorabil, neaderînd la o asemenea viziune asupra lumii.

Modalitatea comică (umoristică, ironică, satirică, absurdă) fiind expresia unei concepții de viață a creatorului popular, determină folosirea procedeeleor și motivelor comice, care pot fi adaptate conceptual unei anumite circumstanțe comice.

Snoava este un tratat indirect de comportament. Diferitele forme și procedee comice se împletesc armonios pentru a scoate în relief poziția ideologică a personajului față de oponenții săi.

Comicul popular se caracterizează prin simplitate și firesc, ceea ce îi conferă o mare autenticitate. Există adesea tendința de îngroșare a comicului, dar ea vine din intenția de a izola aspectul de viață prezentat ca urît ori viciul omenesc ce constituie, conform teoriei bergsoniene, un aspect de închistare, de mecanizare și automatism.

În snoava populară cele mai frecvente forme de comic sînt comicul de situație și cel de limbaj. Snoava abundă în situații comice create de personaje care comit o serie de încurcături, ca într-un labirint din care nu se mai poate ieși. Comicul de limbaj presupune o inteligență sclipitoare a unui personaj, care mînuind cu abilitate cuvintele, uneori speculînd ambiguitatea unor noțiuni, dă răspunsuri fără replică, anihilîndu-și în acest chip adversarul. Sînt cunoscute snoavele avînd protagonist pe servitorul isteț, de multe ori chiar țiganul care se „duelează” verbal cu stăpînul sau opozantul său. O asemenea capacitate verbală scoate în evidență, de fapt, marea artă a povestitorului popular în folosirea polișemantismului cuvintelor, a sinonimiei și omonimiei din limbă.

Cercetarea snoavelor populare relevă unele procedee artistice de realizare a comicului: repetiția, acumularea comică, inversiunea și travestiul.

Repetiția comică este încadrată de Bergson în categoria comicului de situație: „Figurez-vous alors une serie d'événements imaginaires qui vous donne suffisamment l'illusion de la vie, et supposez, au milieu de cette série qui progresse, une même scène qui se reproduise, soit entre

les mêmes personnages, soit entre des personnages différents : vous aurez une coincidence encore, mais plus extraordinaire¹.

Repetiția poate fi de situație sau de limbaj. Tot ceea ce se repetă devine comic, prin acea impresie de automatism a vieții pe care o creează. Ea poate realiza, în unele situații o acumulare comică. Repetarea unui gest este completată de o repetiție verbală, comicul de situație împletindu-se în acest fel cu cel de limbaj. Într-o variantă de snoavă stăpînul își bate servitorul leneaș, care se vaită, spunîndu-i că „n-a făcut nimica”, dar stăpînul îi replică : „Tocmai pentru aceea te bat, fiindcă n-ai făcut nimica.”² Într-o snoavă stăpînul îl supune pe servitor la o contrazicere, dorind să-l verifice dacă vrea să mai rămînă slugă la el. Îi spune că o mișcă, care tocmai trecea prin curte, este urs. Servitorul, de bună credință, îl contrazice că-i pisică. Dîndu-și seama însă că boierul îl poate concedia pentru neascultare, repetă după el : „Bine zici cucoane, că-i urs, da-i mic.”³

Uneori repetiția de limbaj se naște prin confuzia datorată ambiguității cuvintelor. Stăpînul îi ordonă slugii să-i aducă vin la masă, dar acesta, crezînd că este chemat la masă, îi răspunde c-a mîncat. Repetînd ordinul, servitorul face aceeași confuzie, pînă înțelege, în cele din urmă, să aducă vin la masă.⁴

O situație amuzantă este declanșată de repetiția unor cuvinte, făcută, de această dată, cu scopul de a-și bate joc de persoana care le-a rostit prima dată. Un tată, vrînd să-și ispitească fiul, care învățase carte, îl pune la un test, întrebîndu-l cum se numesc o serie de obiecte și ființe. Fiul răspunde normal dar tatăl, ca să-l necăjească, înlocuiește noțiunile corecte cu alți termeni : apei îi spune udeală, pisicii — zgîrietoare, focului — mîngiere și clăii de fin — pricopseală. Feciorul vrînd să-și ironizeze tatăl, pune la cale o farsă : leagă de coada pisicii un tăciune și provoacă în acest fel un incendiu. Îi atrage atenția tatălui, repetînd aberantele denumiri date de acesta : „Sai iuti, tată, cu udeala / C-a luat zgîrietoarea / În coadă pe mîngierea, / Și de nu sai cu udeala / Ți se duce pricopseala !”⁵

Acumularea comică se naște printr-o enumerare de situații sau însușiri legate unele de altele, care prin repetiție realizează o schemă

¹ H. Bergson, *op. cit.*, p. 91.

² [Fără titlu], Titus Vespasian Gheaja, *Risete și zîmbete*, Gherla, 1897, p. 101.

³ *Nu-i mișcă, că-i urs*, (M. Lupescu), „Buciumul”, 1924—1925, nr. 10, p. 4.

⁴ *Vin la masă*, St. Tuțescu, *Din vâi și vâlcele*, București, 1911, p. 25.

⁵ *Băiatul ispitit*, în S. Fl. Marian, „Revista politică”, II (1888), nr. 2, p. 16.

comică. Bergson ilustra o acumulare comică prin tehnica „bulgăreului de zăpadă“, a repetiției unor fapte sau situații, care prin reversibilitatea lor se măresc. Situațiile devenite comice prin repetarea lor obsedantă dau impresia de mecanism, ce acționează într-un sistem accelerat. Există variante ce reproduc acumulări de fapte, uneori tragice, care, prin repetare, devin comice. Săracul din varianta *După nouă, senin vine* trăiește asemenea nenorociri. Aceste catastrofe devin comice și se amplifică în progresie geometrică, asemenea soldaților de plumb ai lui Bergson, care prin răsturnarea unuia dintre ei, provoacă căderea tuturor celorlalți. Într-o variantă de snoavă, un țigán îi anunță stăpînului său o serie de nenorociri din casa părintească, care se acumulează într-un ritm catastrofal pentru cel care le primește.¹ De asemenea, poznele săvîrșite de Păcală, prin specularea ambiguității pocurilor stăpînului, provoacă o serie de acumulări comice ale unor situații absurde.

Inversiunea comică. În acest caz se poate vorbi de motivul „păcăitorului păcălit“ sau al „înșelătorului înșelat“, de o veche proveniență, foarte mult folosit în *făblaux-urite medievale*, în povestirile renascentiste sau în acele narațiuni despre eroi ca Nastratin Hoge sau Till Eulenspiegel. Motivul se poate plasa în cadrul procedeelelor caracterizate prin inversiune. El rezumă o schemă clasică a păcăitorului păcălit în cele din urmă, restabilindu-se, în acest fel, un principiu de echitate. O asemenea răsturnare de situații, în care se inversează rolurile, devine comică, prejudiciul săvîrșit prin acțiunea negativă a eroului fiind anulat prin corecția dată. În astfel de scheme comice se înșerează variantele ce surprind istețimea servitorului, care-și ia revanșa față de stăpînul care vrea să-l înșele. Stăpînul din înșelător devine păcălit în secvența a doua a narațiunii. Soțul înșelat de nevasta adulteră pune la cale o farsă în care să surprindă pe soția necredincioasă în flagrant delict și s-o pedepsească. Astfel soțul păcălit devine păcălitorul femeii sale adultere. Schimbarea de rol provoacă risul, prin denunțarea unor evenimente ce prejudiciază cuplul matrimonial, punîndu-l chiar în pericol. De fapt și ibovnicul — personaj frecvent al acestor scenete comice de familie, din păcăitorul soțului înșelat, devine, în cele din urmă, păcălit, primindu-și pedeapsa. Snoavele cu Păcală ilustrează, de asemenea, motivul păcăitorului păcălit. Inițial, în momentul semnării contractului sever prin clauzele sale, este un păcălit, deparce stăpînii săi încearcă prin orice mijloc să-l înșele și să nu-i plătească simbria. Păcală sesizează cu ușurință intențiile necinstite ale stăpînului și reacționează cu iscusință împotriva acestora,

¹ *Țigănuț iscusit*, în „Foaia poporului“, 1906, p. 391.

prin șirul de năzbitii pe care le pune la cale. În acest moment stăpînii lui devin păcăliți și-și primesc pedeapsa.

Snoava *Hangiul păcăliți* aduce în atenția noastră motivul „păcălitorului păcălit“. Într-o ingenioasă rezolvare, Asistăm în această snoavă la un șir de păcălitori păcăliți, personajul central fiind singura persoană care reușește să-i păcălească de fiecare dată. Snoava istorisește înșelăciunea pusă la cale de un drumeț, care, poposind la un han, a cerut hangiului mai multe feluri de mîncare, plătindu-i în cele din urmă doar cîțiva galbeni. Hangiul, păcălit de clientul său, vrînd să-și bată joc de vecinul de peste drum (tot hangiu), i-a restituit banii, sfătuiindu-l să-l înșele și pe acesta la fel. Drumețul îi mărturisește, în cele din urmă, că folosise același tertip și la hangiul vecin, de la care tocmai venise, cu intenția să-l înșele.¹

Una dintre variantele motivului „păcălitorului păcălit“ este „dracul păcălit“ sau „zmeul păcălit“, provenit prin contaminare cu basmul. Este un motiv de factură populară foarte vechi, întîlnit și în narațiunile antichității. În cultura populară românească el capătă o semnificație puternic justițiară, dar în același timp de demitizare a unei reprezentări mitologice: diavolul. În majoritatea narațiunilor de acest tip personajul drac este despuiat de atributele lui malefice, înfricoșătoare tradiționale, fiind pus de povestitor în situația de a fi prost, speriat de om și în cele din urmă păcălit de erou. Păcală îl înfrînge pe drac, bătîndu-și joc de el tot timpul și pregătindu-i farse din care se dezvăluie obtuzitatea și prostia diavolului. Sînt de un mare comic scenele în care dracul cară apă pentru Păcală sau îi transportă lemnele, pentru ca în final să-i aducă burduful cu galbeni acasă. I. Creangă în povestirile sale: *Dănilă Prepeleac*, *Stan Pățitul* și *Ivan Turbincă* a prelucrat genial acest motiv comic de factură populară, preluat din snoava românească.

Travesti-ul constituie o formă clasică a comieului de situație și alături de *quiproquo* și *imbroglio* se plasează, după teoria bergsoniană în categoria „interferenței serilor“: „Une situation est toujours comique quand elle appartient en même temps à deux serie d'évenement absolument indépendants, et qu'elle peut s'interpréter à la fois dans deux sens tous différents.“² *Travesti-ul* presupune schimbarea aparentă a identității personajului comic prin schimbarea costumului (deghizare), provocîndu-se în acest fel o situație comică. Spre deosebire de basm, în care procedul este folosit frecvent în probele pe care le trece eroul, în snovă *travesti-ul* este mai puțin folosit. Într-o variantă ce istorisește peripețiile lui Păcală, argat la boier, eroul folosește

¹ *Hangiul păcăliți*, N. C. Sudîțeanu, *Din satul lui Cremene*, p. 75.

² H. Bergson, *op. cit.*, p. 97.

acest procedeu pentru a fura calul stăpînului. Travestindu-se într-o babă cerșetoare, el reușește să pătrundă la curtea boierului și să-i adoarmă pe paznici cu o băutură pregătită anume, fiind astfel calul din herghelie.¹ Altă dată, vrînd să salveze o fată căsătorită cu forța, ia locul miresei prin travestire, iar dimineața fuge din camera mirelui, lăsînd în locul lui un țap.²

Am întreprins un periplu selectiv în vastul domeniu al snoavei populare românești, cu intenția de a pune în valoare în fața cititorului aspecte importante ale acestui tip de narațiune. Lectura corpusului de snoave va dezvălui încă multe altele, pe care noi nu le-am putut reține în spațiul prefeței de față.

Snoava este una din categoriile narațiunii populare, care sintetizează în cel mai înalt grad problematica socială.

Snoava se impune prin forța ei critică, de demascare a aspectelor negative din societate, afirmînd în același timp un cod al principiilor și normelor moralei populare. Prin condamnarea acelor situații și fapte reprobabile din viața socială ea are un caracter inovator, progresist și dinamic, fiind una dintre cele mai actuale narațiuni, prin adeziunea de care se bucură în cadrul colectivității contemporane.

Snoava este permanent actuală, prin adaptarea structurii ei clasice la aspecte și forme de viață din contemporaneitate. Procesul inovației în snoavă constituie unul dintre cele mai interesante fenomene de cultură populară orală. Evoluția snoavei spre banc și cuplet satiric se înscrie printre mutațiile prezente în viața acestei narațiuni comice.

Parcursul imensului corpus al snoavei românești înseamnă o lectură necesară pentru înțelegerea spiritualității și profunzimii creatoare a poporului nostru, spre descifrarea acelor resurse interioare care l-au susținut în toate timpurile, conferindu-i inepuizabila sa vitalitate.

MIHAI CANCIOVICI

¹ *De-ale lui Păcală*, „Familia”, XVI (1890), p. 109.

² *Păcală și sculele sale*, G. Catană, *Poveștile Bănățului*, I, p. 52.

LĂMURIRI ASUPRA EDIȚIEI

Volumul de față, primul din *Tipologia snoavei populare românești*, este merit să contribuie la o cunoaștere cât mai largă a acestui gen.

Lucrarea respectivă se integrează în ceea ce specialiștii au încercat să realizeze prin valorificarea în cadrul unui *corpus* al folclorului românesc, inițiat de Institutul de etnografie și folclor, încă din anul 1951. Valorificarea tuturor datelor pe care aceste izvoare de documentare le oferă impunea alcătuirea unor instrumente de lucru necesare cercetării științifice.¹ În trecut, Lazăr Șăineanu² încercase o clasificare și un studiu comparativ, raportat însă la un număr limitat, circa 500 de povești. Cîteva ani mai târziu, Adolf Schullerus³ publica în limba germană, după sistemul de clasificare internațional Antti Aarne⁴, un catalog al poveștilor românești, din păcate cu multe lipsuri și greu de utilizat. După un timp îndelungat, în care această preocupare nu a mai format obiectul nici unui cercetător, Institutul de etnografie și folclor al Academiei Republicii R.S.R. și-a luat sarcina

¹ În acest scop a fost alcătuit un colectiv format din cercetătorii Corneliu Bărbulescu, pentru povești fantastice și nuvelistice, Tony Brill, pentru povești cu animale, legende și tradiții populare, și Sabina-Cornelia Stroescu, pentru snoave și glume populare.

² Șăineanu Lazăr, *Basmele române în comparațiune cu legendele clasice și în legătură cu basmele popoarelor învecinate și ale tuturor popoarelor romanice*, București, 1895.

³ Schullerus Adolf, *Verzeichnis der rumänische Märchen und Märchenvarianten*, în „F. F. Communications“, Helsinki, 1928, nr. 78.

⁴ Aarne Antti, *Verzeichnis der Märchentypen und Märchenvarianten*, în „F. F. Communications“, Helsinki, 1910, nr. 3, perfecționat și îmbogățit de Stith Thompson, *The Types of the Folk-Tale*, în „F. F. Communications“, Helsinki, 1928, nr. 74.

de a elabora un sistem de clasificare a materialului de proză populară, în vederea alcătuirii unor instrumente de lucru.¹

Lucrarea respectivă oferă o imagine a vieții și culturii spirituale românești pe o perioadă de 110 ani (1830—1940). Materialul documentar pe baza căruia am întreprins această tipologie, însumează un număr de 149 culegeri folclorice volume și broșuri), 341 periodice de pe tot cuprinsul țării noastre, almanahuri, calendare, gazete, reviste de specialitate (filologie, literatură, istorie, arheologie) și foarte adesea, chiar gazete politice care includeau în cuprinsul lor și literatură populară, colecții de texte filologice, cu material dialectal, 4 colecții anonime, 4 colecții traduse în limbi străine, 7 manuscrise din Biblioteca Academiei R.S.R., 3 manuscrise aparținând Institutului de etnografie și folclor, volume și broșuri din fondul Bibliotecii universitare din Cluj și al Bibliotecii de Stat din Sibiu, precum și materiale provenite din culegerile efectuate pe teren de către cercetătorii Institutului de etnografie și folclor în toate regiunile țării.

Materialul privitor la snoava populară românească cuprinde 6029 tipuri de snoave și 201 tipuri de glume, și variantele care se ridică la un număr apreciabil, 6084. Cifra este impresionantă dar nu epuizează numărul exemplarelor existente în realitate. Acest fapt se datorește în bună măsură unor piedici obiective: volume pierdute sau degradate de vreme; totuși piesele, cele mai reprezentative nu lipsesc. În ceea ce privește calitatea acestora am eliminat materialul care ni s-a părut indoielnic, chiar dacă autorii respectivi îl recomandau material autentic popular. Snoava a cunoscut o mare răspândire și pătrundere în mase. Numărul mare de variante arată vitalitatea acestui gen popular. Snoava nu este în exclusivitate a unui popor sau a unei comunități umane, ci, dimpotrivă, ea circulă, se adaptează, se combină cu alte narațiuni, are multiple fațete; posedă totuși o unitate tematică destul de plastică pentru a se adapta mediului fizic și uman al fiecărei regiuni și fiecărui povestitor care îi imprimă maniera sa personală, stilul său, mijloacele de expresie și de exprimare. Snoava ca și povestea propriu-zisă are obiectul său propriu, precum și obiectivele sale.

Pentru ca acest material să poată deveni un adevărat instrument de lucru, orinduirea materialului s-a efectuat pe familii de subiecte, ținându-se seama de trăsătura caracteristică². De obicei personajele

¹ În anul 1969 apare în limba franceză (pentru circuitul internațional) *La typologie bibliographique des facéties roumaines*, vol. I, II, 1967 p., Bukarest, autor Sabina-Cornelia Stroescu.

² Sugestii prețioase datorăm lui Ovidiu Birlea, șef al sectorului literar din Institutul de etnografie și folclor.

snoavei sînt construite: antitetic din punct de vedere moral sau intelectual: bun-rău, deștept-prost; avar-risipitor etc.

Materialul a fost structurat în șase mari grupe după cum urmează:

I. Relații sociale

1. Ciclul Păcală: (3000—3085)
2. Stăpîn—slugă: (3095—3222)
3. Autorități laice și religioase: (3230—3328);

II. Relații de familie

1. Soț—soție (3340—3543)
 - A. Bărbatul iubește (3425—3432); B. Femeia iubește (3433—3458);
 - C. Baba iubește (3459—3464); D. Femeia vicleană (3465—3516);
 - E. Femeia îndărătnică (3517—3523); F. Femeia rea (3524—3543);
2. Părinți—copii (3545—3570)
3. Frați—surori (3571—3572)
4. Alte neamuri (3573—3587)
5. Nași—fiii (3588—3643);

III. Insușiri și deficiențe psihologice

1. Prostie (3650—4635)
 - A. Soțul neghiob (3650—3693); B. Nevasta neghiobă (3695—3760);
 - C. Tinărul prostănac (3761—3799); D. Prostie (3805—4635)
2. Înțelepciune—isteteime (4640—4672)
 3. Ghidușie—șiretenie (4673—4854)
 4. Laudă—îngîmfare (4856—4973)
 - A. Proastă educație (4891—4894); B. Ipocrizie (4895); C. Minciună (4896—4929); D. Înșelăciune—obicei prost (4930—4973)
 5. Lăcomie—avaritate (4974—5057)
6. Lene (5058—5158)
 - A. Bărbatul leneș (5058—5106); B. Femeia leneșă (5107—5158)
7. Murdărie trupească (5159—5163)
8. Arțagos—certăreț (5164—5178)
9. Bete—hoție (5179—5306)
10. Hoțul iscusit (5307—5433)
11. Hoțul nepriceput (5434—5524)
12. Batjocură—limbaj regional (5525—5690)
13. Snoave explicative (cu caracter legendar) (5691—5737)
14. Ignoranță—naivitate (5738—5785)
15. Profesioniști necalificați (5786—5795)

16. Omul distrat (5796—5800);

17. Lașitate (5801—5862);

IV. Defecte fiziologice

Surzenie, bilbilială, orbire (5870—5886);

V. Snoave privitoare la armată

Snoave privitoare la armată (5895—6029);

VI. Glume

1. Glume diverse (6036—6087)

2. Glume privitoare la școlari (6088—6188)

3. Glume și anecdote privitoare la copii (6189—6236).

Numerotarea tipurilor s-a făcut de la numărul 3000 înainte, într-o serie continuă, cu mici spații între grupe, cu rezerva adăugirii în viitor și a altor tipuri, care se vor mai ivi. Din confruntarea materialului românesc cu clasificarea Aarne-Thompson¹, care cuprinde 692 tipuri de snoave, numai 307 tipuri calchează tipurile internaționale, restul fiind tipuri probabil naționale. Pentru materialul românesc care este identificabil cu cel internațional și unde am avut corespondent, s-a trecut în paranteză și numărul din catalogul Aarne-Thompson: ex. tip 3006, *Trei păcale păcăliți pînă la moarte* (A. Th. 1539). Fiecărui tip național i s-a dat un număr, s-au arătat, în bibliografie, la sfîrșitul fiecărei piese a tipului respectiv, posibilele contaminări cu alte tipuri (ex. tip 3000), s-au indicat provinciile (cele trei provincii istorice: Muntenia — incluzînd Oltenia și Dobrogea; Moldova și Transilvania — cuprinzînd Banatul, Crișana și Maramureșul; s-a consemnat și localitatea de unde a fost culeasă piesa respectivă (sat, oraș, județ), această specificare permițîndu-ne o privire de ansamblu asupra răs-pîndirii geografice; s-a specificat numărul variantelor tipului respectiv în ordinea cronologică a apariției textelor în volume și periodice sau după data înregistrării lor. Dată fiind diversitatea tematică a textelor bibliografia orînduită cronologic se constituie în același timp și ca un indice tematic de cercetare a sumarului ediției de față. În stabilirea numărului variantelor sînt consemnate și variantele aflate la alte tipuri cu care se combină tipul analizat. Contaminarea poate fi efec-

¹ Stith Thompson: *Types of the folktale*, Helsinki, 1961 (F.F.C., p. 184).

tuată fie în cadrul unui episod¹ dintr-o snoavă sau numai în cadrul motivului². Se consemnează titlul piesei; cînd titlul lipsește, se specifică în paranteză, fără titlu (vezi varianta 19 a tipului 3006), urmează apoi numele autorului sau periodicalului; sau titlul volumului, anul, pagina; cînd piesa provine dintr-un periodic, se dă titlul periodicalului, anul, numărul, pagina (vezi varianta nr. 11 a aceluiași tip); cînd piesa din periodic poartă numele culegătorului, se trece în paranteză înaintea periodicalului, urmat de anul de apariție, numărul, pagina (vezi varianta 4, tip 3006); cînd piesa provine dintr-un manuscris se consemnează titlul; dacă titlul lipsește, se specifică (fără titlu), se trece numele culegătorului în paranteză și instituția căreia îi aparține manuscrisul, numărul manuscrisului și fila (vezi varianta nr. 12, tip 3006). Pentru culegerile întreprinse pe teren se indică titlul piesei, numărul informației sau bandei de magnetofon și localitatea (v. varianta nr. 20, tip 3001). Variantele urmăresc indicarea tuturor republicărilor piesei respective. În cadrul unui tip unde sînt episoade diferențiate s-au creat subtipuri, adăugîndu-se un indicativ (vezi tip 3008 A), tipul principal putînd să creeze mai multe subtipuri B, C, D etc, vezi tip 3470. Față de punctul de vedere al lui Antti Aarne³... „trebuie să notăm că poveștile separate, care în mod general apar ca părți dintr-un «narați» mai lung, se găsesc singure, și în acest caz merită un loc independent“, noi le-am trecut ca variante, considerîndu-le ca făcînd parte din același tip (vezi tip 3000 ș.a.). Snoava ca și legenda, are foarte adesea un singur motiv. Sînt totuși în literatura noastră populară unele snoave cu o structură tot atît de complexă ca și a poveștilor propriu-zise, unele avînd combinații multiple (vezi tip 3000 ca și alte piese din grupe di-

¹ Episod în sensul generalizat ca fragment de acțiune. Episodul este compus din motive care se grupează într-o entitate perfectă. Episoadele au formă fixă și se pot alătura între ele păstrîndu-se neschimbate, în felurite combinații, într-o înlănțuire logică, putînd da naștere la variante ale aceluiași tip de narațiune ori al unor tipuri diferite. Episodul este unitatea cea mai încheiată a narațiunii și își păstrează mai bine forma fixă, ca și o independență mai mare. Totuși nici el nu poate singur determina specia și tipul decît prin înlănțuire cu alte episoade.

² Motivul este o reuniune de elemente într-o relație care îi dă un anumit conținut, determinat, de mentalitatea colectivității creatoare. Numărul mare de variante și diversitatea lor relevă marea vitalitate a motivului, care subliniază nu numai aspectele de formă ale variantelor ci și pe cele de conținut, motivul avînd însemnătate deosebită în creația populară, polarizînd în jurul său o bogată semnificație ideologică. Variantele tipurilor de snoave din acest volum ilustrează marea sa răspîndire și intensitate a prezenței motivului în folclor.

³ A. Aarne, *Verzeichnis der Märchentypen*, în „F. F. Communications“, Helsinki, 1927, nr. 3, prefața.

ferite: cele privitoare la prostia omenească, la viclenia femeii sau snoavele privitoare la hoțul iscusit). Snoava îndeosebi este narațiunea populară care se adaptează foarte repede realităților sociale. Varietatea motivelor subliniază bogăția aspectelor vieții sociale, precum și schimbările în atitudinea ideologică a informatorilor¹.

În sistemul de trimiteri s-a indicat bibliografia completă a acestora pentru a ușura cercetătorului informația necesară. Piesele în limbi străine s-au transcris în original, dându-se și traducerea textului. Pentru piesele dialectale, meglenoromâne sau istroromâne s-a făcut transpunerea în dacoromâna curentă. S-au folosit paranteze drepte în cazul când s-a intervenit în titlul unor piese care ni s-a părut necorespunzător sau nu au avut titlul și am dat noi un titlu corespunzător conținutului piesei respective. Punctele de suspensie [...] din cuprinsul textelor înșemnează scoaterea unor pasaje neclare sau lipsite de sens.

Pentru unitatea stilistică a volumului, inclusiv bibliografia, transcrierea textelor s-a făcut în limitele normelor actuale ale ortografiei și punctuației, respectând fonetismele regionale și evitând folosirea semnelor diacritice din unele colecții precum și cele din culegerile efectuate pe teren.

Pentru a fi ușor utilizabilă, ediția se completează cu un indice tematic, un indice de nume de autori, un indice de numiri geografice, un glosar de cuvinte și expresii mai puțin uzitate astăzi.

*

Cu experiența căpătată după o îndelungată și migăloasă muncă în care am avut posibilitatea să cunoaștem în cele mai subtile amănunte aproape întreg materialul privitor la snoava populară, socotim că am izbutit să punem în mâna cercetătorilor preocupați de producerile culturii spirituale populare un instrument de lucru cu ajutorul căruia să se orienteze ușor într-un domeniu atât de complex.

SABINA-CORNELIA STROESCU

¹ L. Röhrich, *Märchen und Wirklichkeit*. Eine volkskundliche Untersuchung, Wiesbaden, 1956.

BIBLIOGRAFIE

A. PUBLICAȚII (VOLUME, BROȘURI)

1. Adam, *Glume* Adam, Ioan, *Glume (Vorbe de clacă), de...* Edit. Librăriei școalelor, C. Sfetea, București, 1912, 165 p. + cuprinsul.
2. Adam, *Glume țărănești* Adam, Ioan, *Glume țărănești*. Edit. Libr. „Universala“, Alcalay et comp., București, [f.a.], 93 p. („Biblioteca pentru toți“).
3. Adam, *Pe lângă vatră* Adam, Ioan, *Pe lângă vatră*. Pilde și glume țărănești. Stabilimentul grafic I. V. Socec, București, 1900, 175 p.
4. Adam, *Vorbe de clacă* Adam, Ioan, *Vorbe de clacă*. Tip. „Neamul românesc“, Vălenii de Munte, 1911, 162 p.
5. Alexici, *Texte* Alexici, Dr. Grigore, *Texte din literatura populară română adunate de...* Tom I, *Poezia tradițională*, Edit. autorului, Budapesta, 1899, XIV + 294 p. (I).
6. Apostoliu, *Povești alese* Apostoliu, C., *Povești alese pentru copii*. București, [f.a.], 96 p.
7. Apostoliu, *Povești și povestiri* Apostoliu, C., *Povești și povestiri*. Edit. Schenkburbea, Galați, [f.a.], 32 p.
8. Arsenie, *Noua colecțiune de basme* Arsenie, Theodor M., *Noua colecțiune de basme sau istorii populare*, culese și prelucrate de... Ed. I. Tip. Theodor Michaiescu, București, 1872, 172 p.
9. Baican, *Literatura populară* Baican, E., *Literatura populară sau palavre și anecdote*. Broșura I-a (100 subiecte), ed. I, Tip. Academiei Române (Laboratorii români), București, 1882, 71 p.
10. Baican, *Palavre* Baican, E., *Palavre și anecdote*. Edit. Libr. Leon Alcalay, București, [f.a.], 94—96 p. („Biblioteca pentru toți“, nr. 694).

11. Bârseanu [Pungă-Goală, Sandu], *Snoave* Bârseanu, A., *Snoave, chiuituri, povestiri adunate de...* Edit. „Asociațiunii“, Sibiu, 1925, 71 p. („Biblioteca populară a Asociațiunii“, an. XV, nr. 132).
12. Biblioteca basmelor și a tot felul de glume, București, [f.a.], 32 p.
13. Bogdan, N. A., *Povești* Bogdan, N. A., *Povești și anecdote din popor, ed. II-a*, Edit. libr. Frații Șaraga, Iași, 1897, 222 p.
14. Bogdan, N. A., *Povești și anecdote* Bogdan, N. A., *Povești și anecdote din popor*, Edit. libr. Frații Șaraga, Iași, [f.a.], 272 p. + II pl.
15. Bogdan, N. A., *Povești și bazaconii* Bogdan, N. A., *Povești și bazaconii din Moldova*, ed. III-a adăogită, Edit. Socec, București, 1923, 350 p.
16. Bolcu, A., *Din poveștile lui moș Toader* Bolcu, Adam, *Din poveștile lui moș Toader și alte povestiri pentru popor*. Edit. „Asociațiunii“, Sibiu, 1927, 72 p. (Biblioteca populară a „Asociațiunii“, an. XVII, nr. 147).
17. Bota, I., *Culegere* Bota, Ioan, *Culegere din cele mai frumoase povești*, ed. II-a, Brașov, 1910, 144 p.
18. Candrea, Densusianu, Ov., *Din popor* Candrea, I. A., Ovid Densusianu, *Din popor. Cum grăiește și simte țăranul român. Texte publicate de...* Edit. libr. Leon Alcalay, București, 1908, 192 p. („Biblioteca pentru toți“).
19. Candrea, Densusianu, Speranția, *Graiul nostru* Candrea, I. A., Ov. Densusianu, Th. D. Speranția, *Graiul nostru. Texte din toate părțile locuite de români publicate de...* București, 1906—1908, 553 p. (I), 218 p. (II).
20. Candrea, Densusianu, Ov., *Povești* Candrea, I. A., Ovid Densusianu, *Povești din diferitele ținuturi locuite de români*. Edit. libr. Leon Alcalay, București, 1909, 1 + 206 p. („Biblioteca pentru toți“).
21. Caraivan, *La șezătoare* Caraivan, V., *La șezătoare. Povești și snoave*. Edit. „Minerva“, București, 1907, 266 p.
22. Caraivan, *Povești* Caraivan, V., *La gura sobii. Povești și snoave*. Socec, București, 1924, 168 p.
23. Catană, *Păcală și Tindală* Catană, G., *Păcală și Tindală*. Tip. „Aurora“, A. Todoran, Gherla, 1897, 16 p.
24. Catană, *Povești populare* Catană, G., *Povești populare din Bănat. Culese din gura poporului de...*, Partea I—II, Edit. Libr. Ciurcu, Brașov, 1908, 105 p. (I), 109—111 p. (II).

25. Catană, *Poveștile Bănățului* Catană, G., *Poveștile Bănățului*, culese din gura poporului bănățean. Tipariul, editura și proprietatea tipografiei „Aurora”, Gherla, 1893—1895, 127 p. (I), 150 p. (II), 118 p. (III).
26. Cazan, *Literatura populară* Cazan, I., *Literatura populară de... Institutul de Științe sociale, Institutul de cercetări sociale al României, București, 1947, IX + 90 p. („Biblioteca de sociologie, etică și politică“).*
27. Chicoș, *Culegeri* Chicoș, G., *Culegeri populare. Snoave*. Edit. libr. Steinberg, București, 1897, 96 p.
28. Coatu, Gr. N., *Din viața țărănească* Coatu, Gr. N., *Din viața țărănească*, vol. II, București, 1905, 224 p.
29. *Colecțiune de basme populare*, partea II-a, ed. III-a, Craiova, 1892, 64 p.
30. Costin, *Anecdote* Costin, L., *Anecdote*. Din popor pentru popor. Atelierele „Cartea românească”, Timișoara, 1928, 16 p. („Biblioteca folcloristică a Banatului”, nr. 8).
31. Costin, *Anecdote, snoave* Costin, L., *Anecdote, snoave, legende*. (Colecția Lucian Costin). Din popor pentru popor. Tip. „Unirea”, Craiova, [f.a.], 52 p. („Biblioteca folcloristică a Banatului”, nr. 9).
32. Costin, *Basme și istorioare bănățene* Costin, L., *Basme și istorioare bănățene*. [Colecția Lucian Costin]. Din popor pentru popor. Tip. „Unirea”, Craiova, [f.a.], 38 p. („Biblioteca folcloristică a Banatului”, nr. 10).
33. Costin, *Snoave* Costin, L., *Snoave* [Colecția Lucian Costin]. Atelierele „Cartea românească”, Timișoara, 1928, 16 p. („Biblioteca folcloristică a Banatului”, nr. 7).
34. Crăciunescu, *Copii de găsit* Crăciunescu, Gh., *Copii de găsit*. Snoave, legende, povești. Caransebeș, 1898, 45 p.
35. Creangă, *Opere* Creangă, Ion, *Opere complete*. Cu o prefață de Gh. T. Kırileanu și Il. Chendi. Tip. „Minerva”, București, 1909, 461—463 p. + 1 pl.
36. Dan, *Scrieri* Dan, Dimitrie, *Din scrierile lui... Cernăuți, 1902, 1 f. + 89 p.*
37. Danilescu, Petre, *Alexandru I Cuza-Vodă în tradiția populară. Povești și anecdote de... Tip. „Fulgerul”, Craiova, 1909, 64 p. („Biblioteca folcloristică”, nr. 4).*

38. Danilescu, Petre, *Danilescu, Petre, Barbu-Vodă Știrbei în tradiția populară. Povești și anecdote de... Vol. I. Tip. „Fulgerul“, Craiova, 1910, 60 p. + cuprinsul nenumerotat. („Biblioteca folclorică“, nr. 9).*
39. Delapescica, Din *Delapescica (Ugliș), Din literatura populară, vol. II. Povești din popor. Tip. Husvéth și Hoffer, Lugoj, 1911, 163 p. + cuprinsul.*
40. Dogariu, Moș *Dogariu, Moș Toma Bădiceanu vestitul caraghios al economilor de vite (mocaniilor) din Săcele. Gherla, 1898, 32 p. (Din literatura populară, nr. 1).*
41. Duma, Col. *Duma, Th., Colecție de proverbe (zicători), măsime (pilde) și citeva anecdote populare. Craiova, 1905, 52 p.*
42. Dumitrașcu, *Dumitrașcu, N. I., Cine a albit pe dracu? (Povești, snoave și legende românești), Arad, 1932, 63 p.*
43. Dumitrașcu, *Dumitrașcu, N. I., De-ale unui traistă-n băț. Snoave, pilde și glume. „Ale tale dintru ale tale“. „Cultura românească“, S.A.R., Institut de Editură și arte grafice, București, [f.a.], 117 p. („Căminul“, „Biblioteca literară și științifică“).*
44. Dumitrașcu, *Dumitrașcu, N. I., La moară. Povești cu minciuni! Edit. „Tărăncuța“, Balș, Tip. „Victoria“, Craiova, 1932, 80 p. („Cartea pentru toți“, nr. 5).*
45. Dumitrașcu, *Dumitrașcu, N. I., La nămiaz, la umbra carului. Snoave culese de... Edit. „Neamul românesc“, Vălenii de Munte, 1912, 31 p. („Biblioteca populară «Neamul românesc»“).*
46. Dumitrașcu, *Dumitrașcu, N. I., La opaiț. (Povești cu o prefață de N. Iorga), București, 1929, VI + 94 p.*
47. Fira, Gh., *Fira, Gh., Culegere de folclor din jud. Vâlcea și împrejurimi cu un glosar. București, 1928, 212 p. (Academia Română, „Din viața poporului român“, XXXV).*
48. Florini, *Florini, Alex., Povești populare. Edit. autorului, București, 1904, 226 p.*
49. Frîncu, *Frîncu, Teofil, G. Candrea, Românii din Munții Apuseni (Moții — Scriere etnografică cu 10 ilustrațiuni și 1 fotografie). Tip. Modernă, Gr. Luis, București, 1888, 303 p. + II + II.*

50. Fundescu, *Lit. pop. Anecdote*. Fundescu, I. C., *Literatura populară, Anecdote, păcălituri, bașme, orații și ghicitori adunate de...* Edit. libr. H. Steinberg et fiu, București, [f.a.], 126 p.
51. Fundescu, *Lit. pop. Basme*. Fundescu, I. C., *Literatura populară. Basme, orații, păcălituri și ghicitori adunate de...* Cu o introducere despre literatura populară de dl. B. P. Hajdeu, ed. III-a, revăzută și adăugită. Tip. Națională C. N. Rădulescu, București, 1875, 195 p.
52. Fundescu, *Lit. pop. Basme*. Fundescu, I. C., *Literatura populară. Basme, orații, păcălituri și ghicitori adunate de...* Cu o introducere despre literatura populară de dl. B. P. Hajdeu, ed. IV-a, revăzută și adăugită. Edit. libr. H. Steinberg, București, 1897, vol. I., 191 p. + tabla de materii; vol. II, 164 p.
53. Furtună, *Cuvinte scumpe*. Furtună, D., *Cuvinte scumpe*. Taclale, povestiri și legende românești cu un glosar la sfârșit. București, 1914, V + 144 p.
54. Furtună, *Firicele*. Furtună, D., *Firicele de iarbă* (Povestiri și legende românești). Edit. Libr. Alcalay, București, 1914, 115 p. + 9 p.
55. Furtună, *Vremuri înțelepte*. Furtună, D., *Vremuri înțelepte*. Povestiri și legende românești. Socec-Sfetea, București, 1913, VI + 93 p. (Academia Română, „Din viața poporului român“. Culegeri și studii, XV).
56. Georgescu-Tistu, *Folklor Buzău*. Georgescu-Tistu, N., *Folklor din județul Buzău*. Cultura națională, București, 1928, 94 p. (Academia Română, „Din viața poporului român“, XXXIV).
57. Gheaja, *Risete*. Gheaja, Titu-Vespasian, *Risete și zimbete*, Gherla, 1897, 167 p.
58. Gheorghită, *101 glume*. Gheorghită, V. A., *101 glume de la Tîrgul-Neamț, culese și pieptănate de...* Tip. F. Ruckenstein, Tg. Neamț, 1922, 62 p.
59. Haneș, *Povești*. Haneș, P. V., *Povești din diferite ținuturi românești*. București, [f.a.], IV + 206 p.
60. Hîrnea, *Polojănii*. Hîrnea, S., *Polojănii din bătrîni*. Povestiri, legende, snoave și hazuri culese de... Tip. Cartea Putnei, Focșani, [f.a.], 48 p. („Biblioteca populară Comoara Vrancei“, nr. 9—10).

61. Hodoroabă, *Povestea proștilor* Hodoroabă, Pr. N. A., *Povestea proștilor de...* Edit. română G. Iiescu, București, [f. a.], 15 p. (Colecția „Basmelor românilor“, nr. 3).
62. Ionescu, *Povești* Ionescu, I. S., *Povești, anecdote, impresii de călătorie, excursii, diverse*, Iași, 1905, 220 p.
63. Ispirescu, *Basme* Ispirescu, P., *Basme, snoave, glume, adunate din gura poporului*, de P. Ispirescu culegător tipograf. Edit. S. Samitca, Craiova, 1892, 143 p. + tablă de materii.
64. Ispirescu, *Poveștile unckiașului* Ispirescu, P., *Poveștile unckiașului sfânt*. Cu o precuvintare de Al. I. Odobescu, „Minerva“, Institut de arte grafice și edit., București, 1907, 346 p. (*Opere complete*, vol. II, „Biblioteca scriitorilor români“).
65. Ispirescu, *Snoave* Ispirescu, P., *Snoave sau povești populare, adunate din gura poporului de un culegător tipograf*, ed. II-a cu multe adause. Noua tip. a laboratorilor români, București, 1889, 118 p.
66. Jurescu, *Snoave* Jurescu, D., *Snoave populare*, București, 1899, 129 p.
67. Leandru, *De-ale lui Păcală* Leandru, N. Al., *De-ale lui Păcală și Tindală*, București, [f.a.], 30 p.
68. Lungianu, *Povești* Lungianu, M., *Povești*, ed. II-a, Buc., 1923, 220 p.
69. Magazia de veselie *Magazia de veselie sau Românul cel glumeț*, București, 1839, 46 p.
70. Maican, *Glume* Maican, G., *Glume*. Din lume adunate și în lume date. Culese de... Edit. Libr. Ciurcu, Brașov, 1907, 64 p.
71. Mateescu-Movilă, N., *Chipăruș* Mateescu-Movilă, N., *Chipăruș voinicul și alte povești românești cu conținut moral*, ed. II, Balș, Craiova, 1934, 56 p. („Cartea pentru toți“, nr. 9).
72. Marian, *Insectele* Marian, S. Fl., *Insectele în limba, credințele și obiceiurile românilor*. Studiu folcloristic de... Institutul de arte grafice „Carol Göbl“ S-sor, București, (edițiunea Academiei Române), 1903, XIII + 595 p.
73. Măldărescu, I. C., *Din șezători* Măldărescu, Ioan C., *Din șezători. Basme culese de...* cu o prefață de Alexandru I. Șonțu. Edit. „Revista poporului“, București, 1889, 53 p.

74. Mihalache, D., Sărbătorile poporului
Mihalache, D., C. Rădulescu-Codin, *Sărbătorile poporului cu obiceiurile, credințele și unele tradiții legate de ele*. Culegere din Corbiu Muscelului de... București, 1909, 122 p. (Academia Română. „Din viața poporului român”. Culegeri de studii VII).
75. Mircescu, G., Făt-Frumos
Mircescu, G., *Făt-Frumos cel viteaz și Frumoasa lumii*. Nuvele originale. Edit. Țicu I. Eșanu, București, [f.a.], 32 p.
76. Mirea, *Legende*
Mirea, I. I., *Legende*. București, 1937, 195 p.
77. Mironică, *Comoara*
Mironică, Th., *Comoara și socul* (Feciorul pământului). Tip. noastră, București, [f.a.], 31 p.
78. Mocanu, *Monografia Stălinești*
Mocanu, T. N., *Monografia comunei rurale Stălinești*. Imprimeria statului, București, 1905, 171 p.
79. Moldovan, *Lumea proștilor*
Moldovan, Silv., *Lumea proștilor*. Sibiu, 1886, 8 p.
80. Moldovan, *Păcală și Tindală*
Moldovan, Silv., *Păcală și Tindală*. Anecdote de... Edit. Kraft și Drotleff s.a., Sibiu, 1928, 9 p. („Biblioteca populară a «Tribunei»”, ed. VII-a).
81. Morariu, T., *Material etnografic*
Morariu, T., *Materialul etnografic și folclor ciobănesc din munții Rodnei* de... Tip. „Minerva”, Bistrița, [f.a.], 50 p. (Extras din revista *Vatra*, anul V, nr. 6—12, 1939).
82. Mrejeriu, L., *O șezătoare*
Mrejeriu, Leon, *O șezătoare țărănească alcătuită* de... Tip. și leg. de cărți Const. D. Lupașcu, Birlad, 1907, 55 p. (Petreceri pentru popor).
83. Muche, *Hazlii*
Muche, C., *Hazlii. Scene din răscoalele țărănești. Snoave*. „Minerva” Institut de arte grafice, București, [f.a.], 75 p.
84. Müller, *Siebenbürgische Sagen*
Müller, dr. Fr., *Siebenbürgische Sagen gesammelt und herausgegeben von...*, Zweite veränderte Auflage, Hermanstadt, Wien, 1885, XXXVII + 404 p.
85. Munteanu, *Povestiri*
Munteanu, N. I., *Povestiri și legende*. Tip. Lupașcu, Birlad, 1918, 18 p.
86. Murnu, *Poveștile Pindului*
Murnu, Iulia, *Poveștile Pindului* de... Fundația culturală regală, București, [f.a.], 203 p. + 1 pl. („Cartea satului”, 38).

87. Mușlea, Cer-
cetări Mușlea, I., *Cercetări folclorice din Țara Oa-
șului*. „Anuarul Arhiviei de folclor“, Cluj, Bucu-
rești, 1932, 254 p. + cuprinsul nenumerotat.
88. Mușlea, Vari-
antele românești ale snoavei, des-
pre femeia ne-
credincioasă Mușlea, I., *Variantele românești ale snoavei,
despre femeia necredincioasă*. Monitorul oficial
și Imprimeriile statului. Imprimeria națională,
București, 1933, cuprinsul nenumerotat +
250 p.
89. Nădejde, I.,
Năzdrăvăniile
lui Păcală Nădejde, I., *Năzdrăvăniile lui Păcală*. Povestiri
populare prelucrate de... „Librăria universală“
Leon Alcalay et comp., București, [f.a.], 116 p.
90. Niculiță-Voron-
ca, Datine Niculiță-Vorona, El., *Datinele și credințele
poporului român, adunate și așezate în ordine
mitologică de...* Tip. Isidor Wiegler, Cernăuți,
1903, XV + 1296 p.
91. Novacovicu,
Folclor Novacovicu, Em., *Din comoara Banatului. Fol-
clor*. Partea II-a. Tip. E. Desits „Progresul“,
Oravița, 1926, 87 p. + cuprinsul numerotat.
92. Novacovicu,
Folclor Novacovicu, Em., *Folclor pornografia bănă-
țean*. Oravița, 1930, 91 p.
93. Novacovicu, E.
și Ecaterina Că-
rălina, Folclor
bănățean Novacovicu, Em. și Ecaterina Cărălina, *Folclor
bănățean*. Partea III-a, Oravița, 1933, 55 p.
94. Obert, Aus Sie-
benbürgens
Vorzeit Obert, Fr., *Aus Siebenbürgens Vorzeit und
Gegenwort*. Hermannstadt, 1857, 84 p.
95. Obert, Rumä-
nische Märchen Obert, Fr., *Rumänische Märchen und Sagen
aus Siebenbürgen*. Gesammelt und ins Deutsche
übertragen. Mit vergleichenden Anmerkungen
von Adolf Schullerus. Commissions-verlag W.
Kraft, Hermannstadt, 1925, 125 p.
96. Pamfile, Carte
pentru tineret Pamfile, T., Mihai Lupescu, Leon Mrejeriu,
Carte pentru tineretul de la sate. Cuprinzând:
Rugăciuni, cîntece de stea, irozi, urături, po-
vești, glume, frămîntări de limbă, colinde, răs-
tiri de nuntă, cîntece, bocete, gicitori, zicători
și felurite sfaturi și învățături pentru viață.
Alocuțită de... Tip. și leg. de cărți Constantin
D. Lupășcu, Birlad, 1907, 285 p. + cuprinsul
nenumerotat.

97. Pamfile, *Cartea povestirilor hazlii*. Pamfile, T., *Cartea povestirilor hazlii*, ed. II-a, „Ramuri”, Institut de arte grafice, Craiova, [f.a.], 121 p. (Biblioteca populară «Ramuri», nr. 1).
98. Pamfile, *Firișoare de aur*. Pamfile, T., *Firișoare de aur*. Povești și legende din popor. Edit. Libr. Leon Alcalay, București, [f.a.], 80 p. („Biblioteca pentru toți”, nr. 670).
99. Pamfile, *Jocuri de copii*. Pamfile, T., *Jocuri de copii*, Birlad, 1903, 96 p.
100. Pamfile, *Pov. pop. rom.* Pamfile, T., *Povești populare românești*. Tip. C. D. Lupașcu, Birlad, 1920, 160 p.
101. Pamfile, *Văzduhul*. Pamfile, T., *Văzduhul după credințele poporului român*, București, 1916, III + 180 p. (Academia Română „Din viața poporului român”. Culegeri și studii, XXVIII).
102. Pamfile, *Un tăciune și-un cărbune*. Pamfile, Tudor, *Un tăciune și-un cărbune. Povești*, București, [f.a.], Edit. libr. „Universala” Alcalay et co., 188 p. + cuprinsul („Biblioteca pentru toți”, nr. 896—897).
103. Papahagi, P., *Basmе aromâne*. Papahagi, P., *Basmе aromâne*. Institutul de arte grafice „Carol Göbl”, București, 1905, XXVII + 748 p.
104. Papahagi, N. P., *Românii din Meglenia*. Papahagi, N. P., *Românii din Meglenia*. București, 1900, 72 p.
105. Papahagi, T., *Antologie aromânească*. Papahagi, Tache, *Antologie aromânească*. Tip. „România nouă”, Teodor I. Voinea, București, 1922, XLVII + 519 p. (Din publicațiile Casei școalelor).
106. Papahagi, T., *Grai Maramureș*. Papahagi, T., *Graiul și folclorul Maramureșului*. Prefață, introducere, texte, muzică populară, apendice, toponimie, onomastică, glosar, hartă, XXII planșe, București, 1925, 240 p.
107. Păsculescu, *Povești*. Păsculescu-Orlea, pr. Em. *Povești*, vol. I, ed. II-a, Edit. ziarului „Universul”, București, 1936, 127 p. (I), 127 p. (II).
108. Petrovici, *Folclor de la moșii din Scărișoara*. Petrovici, Em., *Folclor de la moșii din Scărișoara*, *Anuarul Arhivei de folclor*, V, București, 1939.
109. Petrovici, *Folclor din Valea Almăjului*. Petrovici, Em., *Folclor din Valea Almăjului*, „Anuarul Arhivei de folclor”, București, 1935, 215 p. + cuprinsul numerotat.

110. Pinath, *Femeia care a speriat pe dracu pe dracu* Pinath, J., *Femeia care a speriat pe dracu sau Satana păcălită*, București, 1900, 16 p.
111. Ploșor, *Toiagu priotesii* Ploșor, N., *Toiagu priotesii*. Craiova, 1930, 104 p.
112. Pop-Reteganul, I., *Opșaguri* Pop-Reteganul, I., *Opșaguri cit cioplite, cit pilita și la lume împărțite*, de... Proprietatea Edit. și tip. Tipograful „Aurora”, A. Todoran, Gherla, 1897, 181 p.
113. Pop-Reteganul, I., *Povești din popor* Pop-Reteganul, I., *Povești din popor* de... Tiparul tip. arhidiecezane, Sibiu, 1895, 216 p. (Premiate și publicate de „Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român”).
114. Pop-Reteganul, I., *Țiganii* Pop-Reteganul, I., *Țiganii*. Schiță istorică lucrată pentru petrecere după mai mulți autori. Edit. autorului, Blaj, 1886, 96 p.
115. Pop-Reteganul, Șt., *Domnișoara Broască și alte povești* Pop-Reteganul, Șt., *Domnișoara Broască și alte povești*, Cluj, 1934, 31 p.
116. Pop-Reteganul, Șt., *Povești și snoave* Pop-Reteganul, Șt., *Povești și snoave* de... Edit. foi „Lumea și țara”, Cluj, 1927, 64 p. („Biblioteca populară «Lumea și țara»”),
117. Pop-Reteganul, Șt., *Snoave* Pop-Reteganul, Șt., *Snoave*. Cluj, [f.a.], 32 p.
118. Popa, *Inelul de izbîndă* Popa, Dim., *Inelul de izbîndă*, București, 1897, 157 p.
119. Popa, D., *Anecdote* Popa, Dochin, *Nuvele, anecdote, poezii populare*. Tip. „Munca”, București, [f.a.], 41 p.
120. Popescu-Ciocănel, *Basme* Popescu-Ciocănel, Gh., *Basme, snoave, ghicitori*. Culese direct din gura poporului. Tip. fabricii „Progresul”, Ploiești, 1893, 189 p.
121. Popescu-Ciocănel, *Brașoave* Popescu-Ciocănel, Gh., E. I. Patriciu și Gh. P. Salviu, *Brașoave*, Edit. Steinberg, București, 1905, 288 p.
122. Popescu, N. D., *Basme* Popescu, N. D., *Basme și multe altele*. Tip. Concurența, Osias W. Klein, București, [f.a.], 64 p.
123. Popescu, N. D., *Basme multe* Popescu, N. D., *Basme multe și mărunte*. Tip. Concurența, Osias W. Klein, București, [f.a.], 64 p.

124. Popescu, N. D., *Popescu, N. D., Carte de basme. Culegere de basme și legendă populară*, ed. II-a. Edit. Libr. H. Steinberg, București, 1892, 132 p. (I), 134 p. (II), 159 p. (III), 159 p. (IV).
125. Popescu, N. I., *Popescu, N. I., Basme. Tip. Concurența, București, [f.a.], 96 p.*
126. Popescu, N. I., *Popescu, N. I., Basme. Dumnezeu și muierea, Basme. Dumnezeu Oglinda fermecată, Diavolul și negustorul, Dracul și soldatul, Împăratul și vrăjitorul și multe altele.* Tip. Concurența, București, [f.a.], 96 p.
127. Popescu, N. I., *Popescu, N. I., Basme și snoave de... București, 1922, 147 p.*
128. Popescu, N. I., *Popescu, N. I., Colecțiune cu basme populare. Colecțiune cu basme. Pădurea diavolilor, Coșofana, Salcia și tufa, Părintele și copilul rătăcit și multe altele.* Tip. Concurența, București, 1913, 96 p.
129. Popescu, N. I., *Popescu, N. I., Snoave picante.* București, 1923, 92 p.
130. Precup, *Păstoritul* Precup, dr. Emil, *Păstoritul în munții Rodnei*, Institutul de arte grafice „Ardealul“, Cluj, 1926, 57 p. (Biblioteca Dacoromaniei condusă de Sextil Pușcariu, nr. 3).
131. Rădulescu-Codin, *Rădulescu-Codin, C., Cal de zmeu, Leu-Paraleu și alte povești, legende, pilde, snoave din popor*, Edit. „Aurora“, [f.a.], [f.l.], 157 p. („Biblioteca universală“).
132. Rădulescu-Codin, *Rădulescu-Codin, C., Comorile poporului.* Literatură, obiceiuri și credințe. Edit. tipografiei G. N. Vlădescu, Cimpulung, 1906, 151 p.
133. Rădulescu-Codin, *Rădulescu-Codin, C., Șt. Tuțescu, Dăfii, snoave și povești.* Craiova, 1904, 55 p.
134. Rădulescu-Codin, *Rădulescu-Codin, C., Ghiță Bondoc. Schițe și povești din popor.* Edit. Libr. H. Steinberg et filii, București, [f.a.], 103 p. + cuprișul nenumărat („Căminul“, „Biblioteca literară și științifică“).
135. Rădulescu-Codin, *Rădulescu-Codin, C., Ingerul românului, povești și legende din popor.* Socec, București, 1913, XXXI + 384 p. (Academia Română, „Din viața poporului român“. Culegeri și studii, XVIII).

136. Rădulescu-Codin, *Nevasta leneșă* Rădulescu-Codin, C., *Nevasta leneșă și alte povești, legende, pilde*. „Snoave din popor“, Edit. „Ancora“, [f. 1.], 1926, 173 p. („Biblioteca universală“, nr. 135—137).
137. Rădulescu-Codin, *Pentru tinerețe* Rădulescu-Codin, C., *Pentru tinerețe*. Povești, cîntece și sfaturi alese. Tip., librăria și legătoria de cărți Gh. N. Vlădescu, Cîmpulung, 1912, 102 p. (Biblioteca Societății culturale și de ajutor „Sf. Spiridon“, nr. 1).
138. Rădulescu-Codin, *Povești* Rădulescu-Codin, C., *Povești, cîntece și sfaturi alese*, de... Tipografia, librăria și legătoria de cărți Gh. N. Vlădescu, Cîmpulung, 1912, 102 p. (Biblioteca Societății culturale și de ajutor „Sf. Spiridon“, nr. 1).
139. Rădulescu-Codin, *Vine roata* Rădulescu-Codin, C., *Vine roata la știrbină*. Povești, legende și snoave din popor. Edit. Alcalay, București, [f.a.], 94 p.
140. Rito, *Judecata* Rito, *Judecata*. Despre bărbatul care a știut limbi multe și despre pățaniile lui cu nevastă-sa. Sibiu, 1906, 16 p.
141. Rito, *Petrea Pățitul* Rito, *Petrea Pățitul, Cercilă, două povești culese de...* Edit. și tip. lui W. Krafft, Sibiu, 1980, 18 p. („Biblioteca populară a «Tribunei», nr. 51).
142. Rusu, *Povești ardelenesti* Rusu-Cîmpeanu, Simeon, *Povești ardelenesti adunate de...* Tip. „Aurora“, A. Todoran, Gherla, 1928, 39 p.
143. Sala, V., *Zimbete* Sala, pr. Vasile, *Zimbete populare*. Edit. noastră, București, [f.a.], 32 p. (Biblioteca Vașcăului, nr. 24).
144. Sandu Pungă Goală, *Anecdote* Sandu, *Anecdote*, Edit. Libr. Ciurcu, Brașov, [f.a.], 151 p.
145. Sandu Pungă Goală, *Din traista lui Moș Stoica* Pungă-Goală, Sandu, *Din traista lui Moș Stoica*. O sută și una de minciuni populare din țara Ardealului date la iveală de... Edit. Mărcuș, Sibiu, 1930, 146 p. (Biblioteca populară „Cartea noastră“, nr. 6—7).
146. Savin, *Mîndrul florilor* Savin, Petru Gh., *Mîndrul florilor*. Povești publicate în 1914—1919 în diferite reviste: *Ramuri, Semănătorul, Neamul românesc literar, Albina, Ion Creangă* ș.a., iar altele inedite. „Cugetarea“, București, [f.a.], 144 p.

147. Savin, *Povești* Savin, Petru Gh., *Povești*, Tip. D. Lupașcu, Birlad, 1914, 129 p.
148. Savin, *Snoave* Savin, Petru Gh., *Snoave din popor* de... Tip. „România nouă“, Theodor A. Voinea, București, 1926, 101 p. + tabla de materii nenumeroată (din publicațiile Casei școalelor).
149. Sbiera, *Povești populare* Sbiera, Ion a lui Gh., *Povești populare românești* — Din popor luate și poporului date Tip. arhiepiscopală, Cernăuți, 1886, VI + 324 p.
150. Schott, *Walachische Märchen* Schott, Artur und Albert, *Walachische Märchen*. Herausgegeben von... Mit einer Einleitung über das Volk der Walachen und einem Anhang zur Erklärung der Märchen. J. G. Gottascher Verlag, Stuttgart und Tübingen, 1845, XVI + 384 p.
151. Schullerus, A., *Siebenburgische Märchenbuch* Schullerus, A., *Siebenburgische Märchenbuch*. Honterus, Hermannstadt, 1930, 164 p.
152. Schullerus, A., *Verzeichnis der rumänischen Märchen und Märchenvarianten nach dem System der Märchentypen* Antti Aarnes, Helsinki, 1928, 99 p. + 9 p.
153. Schullerus, P., *Rumänische Volksmärchen aus dem mittleren Harbachtale*. Gesammelt, übersetzt und eingest. von... *Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde*. Hermannstadt, 1906, 692 p.
154. Sevastos, *Povești* Sevastos, Elena D., *Povești*. Edit. Libr. Frații Șaraga, Iași, 1892, IV + 204 p.
155. Sex Till [Pușcariu], *Snoave* Sex Till [Pușcariu], *Snoave. Din literatura populară*. Edit. Libr. Nicolae I. Ciurcu, Brașov, 1897, 35 p. „Din literatura populară“.
156. S. F. (M. Petrescu), *Întimplările lui Păcală* S. F. (M. Petrescu), *Întimplările lui Păcală. O istorioară veselă în 25 capuri întocmită astfel de...* Frank et Dressnandt, Brașov, [f.a.], 48 p.
157. Sima, *Ardeleanul glumeț* Sima, Ioan al lui Gr., *Ardeleanul glumeț sau 101 anecdote populare, alese pe sprinceană și întocmite din glumele lui Nenea Stan ce-și ride de toți*. Tip. și Edit. lui W. Krafft, Sibiu, 1889, 108 p.

158. Slavici, *Păcală în satul lui* Slavici, Ioan, *Păcală în satul lui*. Povește de... Edit. și Tip. Institutului tipografic, societatea pe acții, Sibiu, 1888, 26 p. („Biblioteca populară a «Tribunei»“).
159. Slavici, *Povești* Slavici, Ioan, *Povești*, vol. I, București, [f.a.], 195 p.
160. *Snoave și povești hazlii*. Cercul „Deșteptarea“ sătenilor, Fălticeni, [f.a.], 63 p.
161. Speranția, *Introducere în lit. pop. rom.* Speranția, Th. D., *Introducere în literatura populară română*. Studiu comparativ de... Tip. „Clemența“, București, 1904, 415 p. + V.
162. Speranția, *Proză* Speranția, Th. D., *Proză*, vol. I, ed. I, București, 1893, 301 p.
163. Stahl, *Nerej* Stahl, H. H., *Nerej. Un village d'une région archaïque*. Monographie sociologique dirigée par... II, Manifestations spirituelles. Institut de sciences sociales de Roumanie. Bucarest, [f.a.], 322 p. (Bibliothèque de sociologie, éthique et politique sous la direction de D. Gusti).
164. Stăncescu, *Alte basme* Stăncescu, D., *Alte basme culese din gura poporului*. București, 1893, XXXVI + 208 p.
165. Stăncescu, *Basme* Stăncescu, D., *Basme culese din gura poporului*. Edit. Ig. Haimann, București, 1892, XX + 363 p.
166. Stăncescu, *Cerbul de aur* Stăncescu, D., *Cerbul de aur și alte basme pentru copii...* culese din gura poporului de... Edit. Ig. Haimann, București, 1893, 169 p.
167. Stăncescu, *Glume* Stăncescu, D., *Glume și povești*. Cu o scrisoare de la Al. Vlahuță. Craiova, 1895, 236 p. — 239.
168. Stăncescu, *La gura sobei* Stăncescu, D., *La gura sobei. Snoave și basme*. Edit. Libr. Carol Müller, București, [f.a.], 111 p. + cuprinsul.
169. Stăncescu, *Popa Cinzeacă* Stăncescu, D., *Popa Cinzeacă* de... Tip. Romano-italiană, București, 1886, 14 p.
170. Stăncescu, *Snoave* Stăncescu, D., *Snoave*. Edit. Ig. Haimann, București, 1893, 118 p.
171. Sudițeanu, *Din satul lui Cremene* Sudițeanu, N.C., *Din satul lui Cremene. Anecdote*. Edit. școalelor, București, 1928, 187 p.
172. Șandru, *Enquêtes linguistiques* Șandru, D., *Enquêtes linguistiques au laboratoire experimental de la Faculté des Lettres de Bucarest*. Lăpujul-de-Sus — Hunedoara. Edit. Cultura națională, București, 1935, 195 p. (Bulletin linguistique publié par Al. Rosetti).

173. Teodorescu-Kirileanu, *Cuza-Vodă* Teodorescu-Kirileanu, S., L. Mrejeriu, Gh. Popescu, *Cuza-Vodă*. Istorisirii pentru popor. Pia-
tra Neamț, 1909, 190 p.
174. Teodorescu-Kirileanu, *Păcală* Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală. Intîmplări din
viața sa*, ed. II-a. Edit. Libr. Ciurcu, Brașov,
1923, 48 p.
175. Teodorescu-Kirileanu, *Povești morale* Teodorescu-Kirileanu, S., *Povești morale...*
Vol. II, București, 1928, 195 p.
176. Teodorescu-Kirileanu, *Povești populare* Teodorescu-Kirileanu, S., *Povești populare de
cuprins moral*. Fălticeni, 1909, 79 p.
177. Torouțiu, *A fost odată* Torouțiu, I. E., *A fost odată. Povești și cîntece
poporale*. Tip. Carmen Petru P. Barițiu, Cluj,
1912, 163 p.
178. Tuțescu, *Din Boureni* Tuțescu, St. Șt. și N. I. Dumitrașcu, *Din Bou-
reni pînă-n Catane*. Făgăraș, 1923, 48 p.
179. Tuțescu, *Din văi și vilcele* Tuțescu, St. Șt., *Din văi și vilcele*. Glume, le-
gende, snoave și povești. Edit. Alcalay, Bucu-
rești, 1911, 102 p. + 11 pl. („Biblioteca pentru
toți“, nr. 701).
180. Tuțescu, *Taina ăluia* Tuțescu, St. Șt., *Taina ăluia, proză, snoave și
povești hazlii*. Edit. Gheorghiu, P. Neamț, 1906,
113 p. — 166.
181. Țapu, *La clacă* Țapu, Hristian N., *La clacă*. Schițe din popor
de... Tip. „Ramuri“, Craiova, [f.a.], 23 p.
182. Urechia, V. A., *Legende* Urechia, V. A., *Legende române*. Reminiscențe
de..., ed. a IV-a. Edit. Libr. Socec et Comp.,
București, 1904, 516 p.
183. Urechia, V. A., *Popa care știe carte* Urechia, V. A., *Popa care știe carte și Ion Is-
teful. Povești populare*. Edit. Libr. Ciurcu, Bra-
șov, 1911, 56 p.
184. Vissarion, *Ber Căciulă* Vissarion, I. C., *Ber Căciulă. Povestiri. Ber
Căciulă, Ion Cepeleag, Vișeei Domnului, Mă-
tușa Dana, Zapis împărat, Ion Isteful*, ed. II-a,
Edit. „Cartea românească“ S. A., Institut de
arte grafice Göbl-Rasidescu, București, 1923,
VIII + 343 p.
185. Vlahuță, *File rupte* Vlahuță, Al., *File rupte*. Edit. „Minerva“, Bucu-
rești, 1909, 260 p.

186. Wartic, *O sută și una de mici istorii și* Wartic, Th., *O sută și una de mici istorii și*
una de mici istorii *anecdote amuzante cele mai multe culese din*
gura țăranului nostru român de... Noua Tipog-
 rafie națională, București, 1893, 94 p.
187. Zaharescu, *Anec-* Zaharescu, Th., *Anecdote sau petreceri popu-*
dote *lare*, Buzău, 1907, 46 p. („Biblioteca Buzăului“,
 nr. 1).
188. Zanne, *Proverbele* Zanne, I. A., *Proverbele românilor din Româ-*
românilor *nia, Basarabia, Bucovina, Ungaria, Istria și*
Macedonia. București, 1895—1903, LIX [+778],
 (I), XVIII [+939], (II), XXVII [+759], (III),
 XXII [+778], (IV), XXVI [+740], (V), XXVI
 [+772], (VI), XXVI [+949], (VII), 739 (IX),
 XXVI [+424], (X).
189. *12 Basme ale ro-* *12 Basme ale românilor. Povești populare din*
mânilor *Transilvania.* Edit. libr. H. Zeidner, Brașov,
 [f.a.], 24 p.

B. PERIODICE

1. ACTIV. *Activitatea*. Foaie politică, economică, socială și literară, Orăștie, 1901—1904.
2. ADEV. *Adevărul*, Focșani, 1881—1882; 1885—1888.
3. ADEV. SAT. *Adevărul la sate*, București, 1925—1926.
4. AGRIC. *Agricultoriul*. Organ oficios al Consiliului cultural al țării pentru ducatul Bucovina, Cernăuți, 1904—1912; 1914; 1920—1923.
5. ALB. Buc. *Albina*. Revistă enciclopedică populară, București, 1897—1916; 1922—1928; 1933—1940.
6. ALB. Buz. *Albina Buzăului*, foaie politică, literară și comercială pentru toate clasele societății, Buzău, 1885—1892.
7. ALM. ADEV. *Almanahul „Adevărului“*, București, 1902.
8. ALM. AD. IL. *Almanahul administrativ ilustrat...* București, 1905—1906.
9. ALM. COOP. *Almanahul cooperativ...* Iași, 1929.
10. ALM. DEM. *Almanahul ziarului „Democrația“*, București, 1889.
11. ALM. GAZ. ȚĂR. *Almanahul „Gazetei țăranilor“*, Mușetești, 1895.
12. ALM. IL. *Almanahul ilustrat al ziarului „Adevărul“* pe anul... București, 1898; de la 1899, *Almanahul ziarului „Adevărul“*; de la 1900—1902; *Almanahul „Adevărului“*; de la 1909—1917, *Almanahul ziarelor „Adevărul“ și „Dimineața“*; de la 1938, *Almanahul calendar „Adevărul“ și „Dimineața“*.
13. ALM. ȘC. *Almanahul școlarilor pe anul...* București, 1924—1938.
14. AMIC. COPII. *Amicul copiilor*. Calendar pe anul... București, 1925—1926.

15. AMIC. POP. *Amicul poporului. Foaia poporală, Pesta, 1867—1868.*
16. AMIC. POP. CAL. *Amicul poporului. Călimdriu pe anul comun, Sibiu, 1861—1869; 1871—1884; 1886—1889; 1893; 1895—1898; 1900—1903; 1919; 1921—1940.*
17. AN. ARH. FOLC. *Anuarul Arhivei de folclor, Cluj, București, 1932—1933; 1935; 1937; 1939.*
18. ANAL. LIT. *Analele literare, București, 1885—1886; 1888.*
19. APĂR. *Apărarea. Organ al opoziției din Craiova, Craiova, 1889—1890.*
20. APOST. *Apostolul. Revista didactică și literară, Piatra Neamț, 1934—1940.*
21. ARH. OLT. *Arhivele Olteniei, Craiova, 1922—1940.*
22. „ASTRA“ BIHAR. *„Astra“ Bihariei. Organul Asociației „Astra“, Oradea, 1932.*
23. „ASTRA“ MAR. *„Astra“ Maramureșului. Organul săptămânal al Eespărțămîntului Maramureș, al Astei, Sighet, 1927—1928; 1933—1934; 1937.*
24. BABA SAT. *Baba satului. Foaie umoristică, poporală, literală, glumeață, Timișoara, 1908—1912.*
25. BARĂGAN *Bărăganul. Revistă pentru cultura sătenilor, București, 1931—1940.*
26. BIBL. BASM. *Biblioteca basmelor și a tot felul de glume, București, 1910; 1912.*
27. BIBL. FAM. *Biblioteca familiei, București, 1890—1891.*
28. BIBL. POP. *Biblioteca poporală a „Tribunei“, Cluj, 1885—1887; 1903—1906.*
29. BIBL. SOC. *Biblioteca societății „Vrancea“, Filiala Turnu-Severin, 1922—1923.*
30. BRAZDA *Brazda. Revistă de îndrumare agricolă, economică și socială, Satu Mare, 1937—1939.*
31. BUCIUM *Buciumul. Foaie pentru strîngerea folclorului. Organ al cercului folcloristic „Buciumul“, Brădiceni-Gorj, 1924—1925; 1935—1936.*
32. BUCURIA *Bucuria noastră. Revistă școlărească, Constanța, 1935—1936.*
33. BUL. „ASTRA“ *Buletinul pentru literatura română și cultura poporului român „Astra“, Sf. Gheorghe, 1929; 1938—1940.*
34. CAB. LECT. *Cabinetul de lectură, Iași, 1878.*
35. CAL. AGRIC. *Calendarul agricultorului român, Lugoj, 1936—1938.*

36. CAL. Arad. *Calendariu pe anul...* Arad, 1882—1883; 1885—1904; 1908; 1912; 1918; 1920; 1923—1924; 1926; 1928—1935.
37. CAL. „ASOC.“. *Calendarul „Asociațiunii“ pe anul...* Sibiu, 1912—1914; 1916—1919; 1921—1927; de la 1928—1935, *Calendarul pentru popor al „Asociațiunii“* (Calendarul „Astrei“).
38. CAL. AUR. *Calendarul „Aurorci“,* Gherla, 1891; 1893—1894; 1896—1899; 1902; 1928—1929.
39. CAL. BAN. *Calendarul Banatului pe anul...* Timișoara, 1922; 1935—1936.
40. CAL. BASM. *Calendarul basmelor,* Craiova 1893.
41. CAL. BASME, BAL. *Calendar pentru basme, balade, cintece populare, tradițiuni, povești, păcălituri, ghicitori etc.,* București, 1877.
42. CAL. BASM. CINT. *Calendarul basmelor, cinturilor populare pe anul...* București, 1874—1877.
43. CAL. BASM. LEG. *Calendarul basmelor și al legendelor populare române,* București, 1881—1883, 1895.
44. CAL. BIBL. FOLC. *Calendarul Bibliotecii folcloristice pe anul.* Craiova, 1913.
45. CAL. BIHOR. *Calendarul Bihorului,* Beiuș, 1922—1927.
46. CAL. Blaj. *Calendarul de la Blaj pe anul...* Blaj 1925—1926; de la 1927, *Calendarul de la Blaj*; de la 1928—1940, *Calendarul de la Blaj.*
47. CAL. Buc. *Calendar* (pentru romano-catolicii de ritul latin în Moldova), Bacău, 1903—1912; de la 1912—1920, *Calendarul catolic „Pius al X-lea“* apoi *Calendarul catolic*; de la 1920—1922, *Calendarul catolic „Presa bună“,* Iași; de la 1922, *Presa bună*; 1930, *Calendarul a'mană*; 1931, *Almanahul „Presa bună“.*
48. CAL. BUN. CREȘT. *Calendarul bunului creștin pe anul...* Bixad (Satu Mare), 1933—1936.
49. CAL. BUN. CREȘT. Sibiu. *Calendarul bunului creștin pe anul...* Sibiu, 1923—1936.
50. CAL. CALIC. *Calendarul calicului sau calendar humoristic și satiric cu ilustrațiuni,* Sibiu, 1886—1890; 1894—1895.
51. CAL. CAR. *Calendarul caraghiosului pentru anul.* Iași, 1890.
52. CAL. Cern. *Calendarul pe anul bisect...* Cernăuți, 1888.

53. CAL. CLAPON *Calendarul claponului. Almanah hazliu și popular pe anul...* București, 1878.
54. CAL. COCOȘ. *Calendarul cocoșului roșu pe anul...* Brașov, 1876.
55. CAL. COOP. ROM. *Calendarul cooperatorului român pe anul...* Sibiu, 1931—1932.
56. CAL. COPII. *Calendarul copiilor pe anul...* Cernăuți-Suceava, 1909—1910; 1912—1914; 1920—1922.
57. CAL. CULT. *Calendarul cultural al județului Covurlui pe anul...* Bîrlad, 1913.
58. CAL. CULT. ÎNV. *Calendarul cultural al învățătorilor pe anul...* București, 1913.
59. CAL. CURIER. *Calendarul Curierului pe anul...* Iași, 1870.
60. CAL. CURIER. Iași *Calendarul Curierului, foaia intereselor generale pe anul...* Iași, 1874—1882; 1884—1888; 1890—1893.
61. CAL. EPARH. *Calendarul eparhiei ort.-române pe anul...* Oradea, 1929—1931; 1934—1940.
62. CAL. FAM. *Calendarul familiei pe anul...* București, 1837; 1892; 1896.
63. CAL. F. „LUMEA“ *Calendarul foii „Lumea și țara“ pe anul vi-sect...* Cluj, 1924; de la 1926—1927; 1929—1930, *Calendarul „Lumea și țara“.*
64. CAL. F. LUMINA SAT. *Calendarul foii „Lumina satelor“ pe anul...* Sibiu, 1927—1931; de la 1933, *Calendarul satelor*; de la 1937—1940, *Calendarul oastei Domnului.*
65. CAL. FR. CAL. *Calendarul fruncea calendarelor, Timișoara, 1938—1939.*
66. CAL. FUNCT. *Calendarul funcționarilor financiari, Bîrlad, 1916.*
67. CAL. GLAS. BU-COV. *Calendarul „Glasul Bucovinei“ pe anul...* Cernăuți, 1920—1940.
68. CAL. GOSPOD. *Calendarul gospodarilor pe anul...* București, 1921—1922; 1924—1934; de la 1935—1940, *Calendarul gospodarilor din sate și orașe.*
69. CAL. GURA *Calendarul „Gura lumii“ pe anul...* Oravița, 1928.
70. CAL. I. CREANGĂ *Calendarul revistei de limbă, literatură și artă populară „Ion Creangă“, pe anul...* Bîrlad, 1911—1912; de la 1913, *Calendarul revistei „Ion Creangă“*; de la 1914, *Calendarul revistei de limbă, literatură și artă populară „Ion Creangă“.*

71. CAL. IL. Arad. *Calendarul ilustrat pe anul...* Arad, 1937.
72. CAL. IL. BIBL. TOȚI. *Calendarul ilustrat al „Bibliotecii pentru toți” pe anul...* București, 1896—1897 ; 1910 ; 1926 ; la 1930, *Calendarul „Bibliotecii pentru toți”*.
73. CAL. IL. Buc. *Calendarul ilustrat bucureștean*, București, 1889 ; de la 1891—1894, *Calendar bucureștean ilustrat*.
74. CAL. IL. ROM. *Calendarul ilustrat România mare*, pe anul... Timișoara, 1924.
75. CAL. ISR. *Calendar pentru israeliți pe anul...* Bacău-București, 1877—1891 ; de la 1891—1893 ; 1895—1899, *Anuar pentru israeliți*.
76. CAL. IST. LIT. POP. *Calendarul istoric, literar și popular*, București, 1885—1887.
77. CAL. IZVORAȘUL *Calendarul revistei de muzică, artă națională și folclor „Izvorășul”, Bistrița-Mehedinți, 1932—1934.*
78. CAL. ÎNV. *Calendarul învățătorilor din orașul și județul Iași*, Iași, 1933.
79. CAL. ÎNV. Fălt. *Calendarul învățătorilor pe anul...* Fălticeni, 1928 ; de la 1929, *Calendarul ilustrat al învățătorilor* ; de la 1931—1932 ; 1938, *Calendarul învățătorilor*.
80. CAL. KIKIREZ. *Calendarul Kikirezului pe anul...* București, 1896—1897.
81. CAL. L. CULT. *Calendarul Ligei pentru unitatea culturală a tuturor românilor*, București—Vălenii de Munte, 1894—1895 ; 1895, *Calendarul patriotului român* ; 1908, *Calendarul Ligei* ; 1909—1912 ; 1920—1934, *Calendarul Ligii culturale*.
82. CAL. LIPOV. *Calendarul lipovan pe anul...* Lipova, 1936.
83. CAL. LIT. HUMANIT. MOR. *Calendarul literar și humoristic*, București, 1865—1866.
84. CAL. LUM. IL. *Calendarul „Lumea ilustrată”, București, 1903.*
85. CAL. LUMINA POP. *Calendarul „Lumina poporului” pe anul...* Bocșa-Montană, 1934—1938.
86. CAL. MIN. *Calendarul Minervei. Mică enciclopedie populară a vieții practice*, București, 1899—1916 ; 1925—1926.
87. CAL. MIȘC. BAN. *Calendarul „Mișcarea Banatului”, Timișoara, 1936.*
88. CAL. NASTRATIN *Calendarul lui Nastratin Hogea*, Iași, 1872.

89. CAL. NAȚ. F. INT. *Calendarul național al „Foi interesante“ pe anul... Orăștie, 1911—1913; 1923—1926; Calendarul național al „Foi interesante“ de la Orăștie; 1927—1930, Calendarul național al „Foi interesante“ de la Orăștie.*
90. CAL. NAȚ. IL. *Calendarul național ilustrat pe anul... Lugoj, 1921.*
91. CAL. NAȚ. ZIAR. AMERICA *Calendarul național al ziarului „America“ pe anul... Cleveland-Ohio, 1912; 1914—1916; 1919—1930; de la 1931—1934, Calendarul ziarului „America“; de la 1935—1938, Anuarul național ilustrat al ziarului „America“.*
92. CAL. NĂD. *Calendarul nădejzii pe anul... Virșeț, 1929; 1935.*
93. CAL. NEAM. ROM. *Calendarul „Neamului românesc“ pe anul... Vălenii de Munte—Iasi, 1908—1913; 1917—1918.*
94. CAL. NOSTRU *Calendarul nostru pe anul... Arad, 1918—1919.*
95. CAL. OLT. *Calendarul Olteniei pe anul... Craiova, 1900.*
96. CAL. PART. NAȚ. *Calendarul Partidului național român, Arad, 1913—1914; 1916—1917; 1918.*
97. CAL. PLUG. Buc. *Calendarul plugarilor, București, 1921—1926; 1928; 1930—1940.*
98. CAL. PLUG. ROM. *Calendarul plugarului român, Lugoj, 1921.*
99. CAL. POP. *Calendar popular întocmit pentru săteni, Vălenii de Munte, 1912.*
100. CAL. POP. Buc. *Calendar popular pe anul... București, 1887.*
101. CAL. POP. IL. *Calendar popular ilustrat pe anul... București, 1904.*
102. CAL. POP. ROM. *Calendariu poporal român pe... Brașov, Orașița, 1882; de la 1883, Călindariu Iulian Gregorian și poporal român.*
103. CAL. POP. ROM. Buc. *Calendarul poporului român pe anul... București, 1874.*
104. CAL. POP. ROM. IL. *Calendarul poporului român ilustrat pe anul... Timișoara, 1924.*
105. CAL. POP. Suc. *Calendarul poporului, Suceava, 1920—1921; de la 1925, Calendarul poporului creștin.*
106. CAL. PRIM. *Calendarul Primăvara pe anul... Sinnicolaul Mare, 1923—1924; 1926; 1928—1929; 1934.*
107. CAL. PROF. *Calendaru pentru toți; profetic, amuzant și popular, București, 1862—1867; 1869—1894.*
108. CAL. REV. „DOINA“ *Calendarul revistei „Doina“ pe anul... [f. 1.], 1930.*

109. CAL. REV. LU- MEA IL. *Calendarul revistei „Lumea ilustrată”, București, 1894—1903; 1905—1907; 1909—1918; 1921—1935.*
110. CAL. RÎS. *Calendar pentru ris pe anul... București, 1885.*
111. CAL. ROM. *Calendarul românilor pe anul... Lugoj, 1938; de la 1939, Căltndarul românilor.*
112. CAL. ROM. Car. *Calendarul românului, Caransebeș, 1889—1890; 1892—1905; 1907—1917; de la 1918—1936, Calendarul românului.*
113. CAL. ROM. Timiș. *Calendarul românilor pe anul... Timișoara, 1926.*
114. CAL. SAT. *Calendarul satelor pe anul... Timișoara, 1938.*
115. CAL. SĂT. *Calendarul sătenilor pe anul... București, Fălticeni-Vălenii de Munte, 1907—1914; 1916; 1924—1931; 1935—1938.*
116. CAL. SAT. Brad *Calendarul satelor pe anul... Brad, 1934.*
117. CAL. SĂT. Bihor *Calendarul sătenilor din Bihor pe anul... Oradea, 1926.*
118. CAL. SĂT. ROM. *Calendarul săteanului român pe anul... Gherla, 1924; 1927.*
119. CAL. SĂT. Sibiu *Calendarul săteanului, Sibiu, 1895; 1900; 1908—1909; 1919—1924; 1926—1940.*
120. CAL. Sibiu *Calendariu pe anul... Sibiu, 1858.*
121. CAL. T. B. *Calendarul „talmăș-balmeș”, București, 1875.*
122. CAL. T. LUMEA *Calendarul pentru toată lumea pe anul... Timișoara, 1940.*
123. CAL. TOȚI ROM. Buc. *Calendarul pentru toți românii din țară, București, 1887.*
124. CAL. TOV. SAT. *Calendarul tovărășilor sătești, București, Vălenii de Munte, 1909—1910; 1913.*
125. CAL. TUT. *Calendarul Tutovei, Birlad, 1888.*
126. CAL. ȚĂR. *Calendarul țăranului, Deva, 1926.*
127. CAL. ȚĂR. BOT. *Calendarul țăranilor botoșăneni, Botoșani, 1937.*
128. CAL. ȚĂR. ROM. *Calendarul țăranului român pe anul... Gherla, 1923.*
129. CAL. ȚĂR. ROM. Deva *Calendarul țăranului român, Deva, 1926.*
130. CAL. ȚĂR. Or. *Calendarul țăărănesc, Oradea, 1935—1937.*
131. CAL. ȚĂR. ROM. Timiș. *Calendarul țăranului român pe anul... Timișoara, 1924.*
132. CAL. UMOR. *Calendarul umoristului pe anul... Pesta, 1865—1866.*

133. CAL. V. BAN. *Calendarul „Viața Banatului“* pe anul... Timișoara, 1934—1936; 1940.
134. CAL. ZIAR. ACT. *Calendarul ziarului „Acțiunea“*, Lugoj, 1935—1936.
135. CAL. ZIAR. UNIV. *Calendarul popular al ziarului „Universul“*, București, 1886; de la 1887, *Calendar al ziarului „Universul“*; de la 1890—1895; 1897—1899, *Calendarul ziarului „Universul“*; de la 1900—1903, *Almanahul ziarului „Universul“*; de la 1920—1926, *Ziarul „Universul“*. *Almanah*; de la 1927, *Calendarul pe anul... al ziarului „Universul“*; de la 1928; 1932—1937, *Calendarul ziarului „Universul“*; de la 1939—1940, *Calendarul „Universul“*.
136. CĂL. *Călimdăriu lui Tănase Călpac* pă anu... Timișoara, Lugoj, 1925—1931; 1939—1940.
137. CĂL. BĂN. *Călimdărul bănățanului* pe anul... Lugoj, 1931; 1935—1939.
138. CĂL. CARAȘ. SEV *Călimdăriul Caraș Severinului* pe anul... Lugoj, 1882.
139. CĂL. CLUJ. ROM. *Călimdărul „Cluju românesc“* pe... Cluj, 1923; de la 1924—1929; 1931—1940, *Clujul românesc*. *Calendarul eparhiei ortodoxe române a Clujului*.
140. CĂL. F. N. SEC. *Călimdărul foi noastre „Secerișul“* pe anul... Cluj, 1928.
141. CĂL. GOSP. SĂT. *Călimdăriul gospodarilor săteni* pe anul... Birlad, Fălticeni, 1904, de la 1905, *Calendarul gospodarilor săteni*; de la 1906, *Călimdărul gospodarilor săteni*.
142. CĂL. HAZ. *Călimdărul hazliu a lu Niță Pitpălac* pe anul... Lugoj, 1936; 1939.
143. CĂL. POP. *Călimdărul poporului* pe anul... Sibiu, 1886; 1898—1899; 1902—1903; 1907; 1910; 1912—1913; 1924; 1926; 1928—1937; 1940.
144. CĂL. POP. BU-COV. *Călimdărul poporului bucovinean* pe anul... Cernăuți, 1891; de la 1897; 1899; 1900—1906; 1910; 1912, *Călimdăriul poporului bucovinean*.
145. CĂL. POP. ROM. *Călimdărul poporului român* pe anul... Buda-pesta, 1903—1904; de la 1905, *Călimdărul poporului român*; de la 1906, *Calendarul poporu-*

- lui român. de la 1907—1909, *Călimdarul poporului român*.
146. CĂMIN. *Căminul. Foaie culturală a Căminului „Unirea” din Focșani, Focșani, 1925—1935.*
147. CĂMIN. Buc. *Căminul. Revistă literară naționalistă, Iași, București, 1900.*
148. CĂR. *Cărimdarius a lu Juân Nojiță pã anu... Arad, 1939—1940.*
149. CĂRȚ. SĂT. ROM. *Cărțile sãteanului român. Scriere periodică pentru trebuințele poporului român, Gherla, Sibiu, Brașov, 1876—1879.*
150. CASA N. *Casa noastră. Foaie populară, București, 1916 ; 1919 ; 1925—1930.*
151. CASA N. Buc. *Casa noastră. Foaie populară lunară, București, 1916—1930.*
152. CASA RUR. *Casa rurală, revistă enciclopedică, Grindu-Ur-lați, Focșani, Ploiești, București, 1890—1891 ; 1895 ; 1898.*
153. CAV. *Cavalu. Focșani, 1886—1887 ; de la 1888—1890, Cavalul. Foaia intereselor locale.*
154. COLINDA *Colinda. Revistă literară-culturală, Galați, 1928 —1929.*
155. COL. TR. *Columna lui Traian, București, 1870—1874 ; 1875—1877 ; 1882—1883.*
156. COM. LIT. *Comoara literară, București, 1889—1890.*
157. COM. SAT. Buc. *Comoara satelor. Revistă populară pentru răspîndirea sfaturilor folositoare, București, 1905—1916 ; 1919—1920.*
158. CONST. *Constituționalul, București, 1889—1891.*
159. CONTR. *Controla. Foaie culturală, socială și economică, Timișoara, 1895—1899 ; 1905—1906.*
160. CONV. LIT. *Convorbiri literare, Iași, București, 1867—1916 ; 1919—1940.*
161. CRIN. SAT. *Crinul satelor. Organ al societății educative „Tribuna”, Tîrgu-Jiu, 1920—1921 ; 1923—1924.*
162. CRON. *Cronica (de dimineață ; de seară ; cronica), București, 1901 ; de la 1902, Cronica (de seară) ; de la 1903—1907, Cronica.*
163. CUCU *Cucu. Foaie umoristică populară, Budapesta, 1905—1906.*
164. CUGET CLAR *Cuget clar. Revistă de cultură și literatură pentru școli și tineret, a comisiei bibliotecii-*

- lor Casei școalelor, București, Vălenii de Munte, 1928—1936.
165. CULT. POP. *Cultura poporului*. Gazeta societății „Cultura poporului”, Cluj, București, 1921—1931.
166. CURIER. *Curierul Putnei*, ziar politic, literar, comercial, industrial etc., Focșani, 1889.
167. CURIER. LIC. *Curierul liceului*. Publicație școlară enciclopedică, Ploiești, 1908—1910.
168. CURIER. ROM. *Curierul român*. Organ politic, comercial, agricol și literar, Botoșani, 1886—1891.
169. CUVÎNT. SAT. *Cuvîntul satelor*, Lugoj, Timișoara, 1927—1930; 1934; 1937—1939.
170. DACIA TR. *Dacia Traiană*. Ziar național independent, Sibiu, 1920—1921.
171. DAT. *Datina*. Foaia societății culturale „M. Eminescu”, Turnu-Severin, 1920; 1924—1931.
172. DOINA. *Doina*. Foaie pentru popor, Stănești de Cerna, jud. Vilcea, Craiova, 1935—1936; de la 1937, *Doina literară și artistică*; de la 1938, *Doina*. *Doina doinelor*. Revistă săptămînală, Mărgineni, Munteni, jud. Bacău, 1902.
173. DOINA D. *Doina*. Revistă de limbă, literatură și artă populară, Jorăști (Covurlui); Branîștea (Covurlui), 1928—1930; 1935.
174. DOINA Jor. *Duminica poporului*, București, 1914; 1916; 1918—1933.
175. DUM. POP. *Educatorul*. Ziar pedagogic și literar. Organ al corpului didactic din Azilul „Elena Doamna”, București, 1883—1884.
176. EDUC. *Embrionul*. Revista științifico-literară a studenților școalei superioare de agricultură Herăstrău, București, 1899—1902.
177. EMBRION. *Era nouă*. Organ al Asociației învățătorilor din jud. Trei-Scaune, Sf. Gheorghe, 1933—1940.
178. ERA NOUA. *Era nouă*, Iași, 1889—1900.
179. ERA NOUĂ Iași. *Familia*. Foaia enciclopedică și beletristică cu ilustrațiuni, Pesta, Oradea, 1865—1906.
180. FAM. *Făt-Frumos*. Revistă literară, Bîrlad, București, 1904—1906; 1909.
181. FĂT. FR. *Făt-Frumos*. Revistă de literatură și folclor, Suceava, Cernăuți, 1926—1940.
182. FĂT. FR. Suc. *Femeia satelor*, Timișoara, 1935—1939.
183. FEM. SAT.

184. F. INT. *Foia interesantă*. Revista săptăminală ilustrată, București, 1897.
185. FLAC. *Flacăra. Literară, artistică, socială*, București, 1911—1916 ; 1921—1923.
186. FL. ALB. *Floarea albastră*. Revistă literară săptăminală, București, 1898—1899.
187. FLUIER. *Fluierașul*. Revistă ilustrată pentru copii, București, 1910 ; 1912—1913.
188. F. MINTE. *Foia pentru minte, inimă și literatură*, Brașov, 1838—1865.
189. F. POP. *Foia poporului*, Sibiu, 1892—1904 ; 1906 ; 1910—1916 ; 1918—1940.
190. F. SAT. *Foia sateanului*. Supliment al „Gazetei Bucovinei”, Cernăuți, 1891.
191. F. TOȚI. *Foia pentru toți*. Revistă enciclopedică populară și pentru familie, București, 1896—1899.
192. F. ȚĂR. ROM. *Foia țaranului român*, Letea-Veche (jud. Vlașca), 1912—1915.
193. FOIȘ. RĂSP. CUN. *Foișoară pentru răspîndirea cunoștințelor folositoare și a iubirii de carte între popor*, Sibiu, 1886.
194. FREAMĂT. *Freamătul*. Revistă literară și științifică, Tecuci, 1911—1912.
195. FRÎNG. *Fringurele*. Revistă școlară și cercetășească a Soc. de cultură „C. N. Iancu” de pe lângă Șc. Normală „Al. Vlahuță”, Șendriceni, Dorohoi, 1927—1940.
196. FUNCT. *Funcționarul*. Administrație, literatură, economie, agricultură, industrie etc., București, 1883—1887 ; 1889—1891.
197. GAZ. NOUA. *Gazeta nouă*, București, 1890—1891.
198. GAZ. OLT. *Gazeta Olteniei*, Craiova, 1885.
199. GAZ. POP. *Gazeta poporului*, Suceava, 1918—1921.
200. GAZ. SAT. *Gazeta satelor*. Organ lunar cultural pentru luminarea poporului, Galați, 1926—1928.
201. GAZ. SĂT. *Gazeta sateanului*. Foia cunoștințelor trebuincioase poporului, Rîmnicu-Sărat, 1884—1892.
202. GAZ. TRANS. *Gazeta de Transilvania (Gazeta Transilvania, Gazeta Transilvaniei)*, Brașov, 1838—1873 ; 1879—1880 ; 1881—1883 ; 1884—1940.
203. GAZ. ȚĂR. *Gazeta țaranului*. Foia Org. din Banat a partidului țărănesc, Timișoara, Lugoj, 1924—1926.

204. GAZ. ȚER. *Gazeta țăranilor*. Organ al Societății pentru „Cultura țăranilor“, Mușetești-Argeș, Curtea de Argeș, București, 1892—1899; 1901—1905; 1907—1916; de la 1924—1925, *Gazeta țăranilor*; de la 1926—1930, *Gazeta țăranilor*.
205. GEN. NOUA. *Generația nouă*. Revistă științifico-literară, București, 1889—1891.
206. GHILUȘUL. *Ghilușul*. Revistă folclorică, Balota, Craiova, 1912—1914.
207. GÎND. *Gîndul*. Foaie pentru popor, Iași, 1933.
208. GÎND. BUN. *Gînduri bune*. Foaie de publicațiune a Cercului „Gînduri bune“ din Huși, Huși, 1914—1916.
209. GLAS. BUCOV. *Glasul Bucovinei*, Cernăuți, 1918—1940.
210. GLAS. SUC. *Glasul Sucevii*. Gazetă pentru luminarea poporului, Suceava, 1923.
211. GLAS. ȚĂR. *Glasul țăranului*, organul claselor muncitoare, București, 1888—1889; 1895.
212. GRAI. MAR. *Graiul Maramureșului*. Cultural-social, Sighet, 1932—1940.
213. GRAI. NEAM. *Graiul neamului*. Foaie populară, Băltățești-Prahova, 1911.
214. GRAI. ROM. *Graiul românesc*, Pancevo, 1923—1925.
215. GRAI. SAT. *Graiul satului*. Revistă de cultură și îndrumare pentru popor, București, 1931—1932.
216. HAZ. SAT. *Hazul satelor*. Revistă glumeață (Supliment gratuit la „Gazeta țăranilor“), Mușătești-Argeș, 1901—1910; de la 1911, *Supliment literar la „Gazeta țăranilor“*; de la 1912—1916, *Hazul satelor*.
217. HOȚUL. *Hoțul*, București, 1887—1888.
218. I. CREANGĂ. *Ion Creangă*. Revistă de limbă, literatură și artă populară, Bîrlad, 1908—1921.
219. IZVORAȘUL. *Izvorașul*. Revistă muzicală populară, Bistrița-Mehedinți, București, 1919—1921; de la 1922—1940, *Izvorașul*.
220. ÎNV. PRIM. *Învățămîntul primar*, Revistă pedagogică, culturală și socială, Făgăraș, 1924—1938; 1938—1940.
221. JAHRESBERICHT. *Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache* (I—XXVI).
222. JUN. LIT. *Junimea literară*. Revistă literară, științifică, Cernăuți, Suceava, 1904—1914; 1923—1933; 1935—1939.

223. LIB. *Liberalul*. Ziar național-liberal, Focșani, 1890—1891.
224. LIGA DEȘTEPT. *Liga Deșteptarea*, București, 1912—1916.
225. LIGA LIT. *Liga literară*, București, 1893—1895 ; 1898.
226. LUCEAF. *Luceafărul*. Revistă literară, Budapesta, Sibiu, București, 1902—1914 ; 1919—1920.
227. LUCEAF. LIT. *Luceafărul literar*, București, 1927—1940.
228. LUMEA COPII. *Lumea copiilor*. Publicațiune săptămînală pentru copii, București, 1922—1927 ; 1939.
229. LUMINA *Lumina*. Foaie politică, socială și economică, Budapesta, 1905—1910.
230. LUMINA P. T. *Lumina pentru toți*. Revistă ilustrată de enciclopedie și de pedagogie pentru luminarea poporului, București, 1885—1890 ; de la 1891—1893 ; *Revista pedagogică „Lumina pentru toți“* ; de la 1894—1895, „*Lumina pentru toți*“.
231. LUMINA POP. Tul. *Lumina poporului*. Foaie de merinde pentru săteni, Tulcea, 1932.
232. LUMINA SAT. *Lumina satelor*. Revistă populară a unui mare comitet de învățători și preoți, Tg. Jiu, 1899—1900.
233. LUMINA SAT. Cr. *Lumina satelor* (Organ al Federației naționaliștilor-democrați din Oltenia), Craiova, 1920.
234. LUMINA SAT. Si-biu *Lumina satelor*. Foaie săptămînală pentru popor, Sibiu, 1922—1940.
235. LUMINAT. *Luminatoriul*. Organ pentru politică și literatură etc., Timișoara, 1880—1890 ; 1893—1894.
236. LUMINIȚA *Luminița*. Revista copiilor brăileni. (Luminița copiilor brăileni), Brăila, 1935—1939.
237. MUGUR. *Mugurul*. Revistă culturală a elevilor liceului „Mihai Viteazul“, București, 1930—1940.
238. NAȚ. *Naftunea*, București, 1882—1891 ; 1923.
239. NEAM. ROM. LIT. *Neamul românesc literar*, Vălenii de Munte, București, 1908—1912 ; 1925—1926.
240. NEAM. ROM. POP. *Neamul românesc pentru popor*, Vălenii de Munte-Prahova, București, 1910—1916 ; 1920—1940.
241. N. REV. ROM. *Noua revistă română* pentru politică, literatură, știință și artă, București, 1900—1902 ; 1908—1916.
242. NOUL CAL. *Noul călîndar de casă*, București, Brașov, 1881—1898.

243. NOUL VEAC *Noul veac.* Revistă literară și științifică trînd și despre: artă, industrie, agricultură, comerț și gospodărie casnică, București, 1900.
244. OBSERV. *Observatoriulu.* Ziar politic, național-economic și literar, Sibiu, 1878—1885.
245. OP. SAT. *Opaișul satelor.* Foaie lunară pentru zidire sufletească și luminare a minții pe căile adevăratei înțelegeri a vieții, Bistrița (Mehedinți), 1927—1930.
246. OPINCA *Opinca.* Foaia pentru interese culturale și economice ale poporului român, Reșița Montană, 1885.
247. OPINIA *Opinia.* Ziar conservator cotidian, Iași, 1897—1900; 1906—1914.
248. PAG. LIT. *Pagini literare,* București, 1899—1900.
249. PAL. LIT. *Paloda literară,* Bîrlad, 1904.
250. PARÎNG. *Parîngul.* Organ al corpului învățătoresc din Gorj-Jiu, Pojogeni, Tîrgu-Jiu, 1891.
251. POP. *Poporul.* Foaie economică, Budapesta, 1894; 1897—1904; 1910—1911.
252. POP. ROM. *Poporul român,* Budapesta, Arad, 1901—1906; 1911—1914.
253. POP. ROM. Lugoj *Poporul românesc.* Gînduri și îndemnuri de la sat, Șoșdea, Lugoj, 1922—1923.
254. POP. ROM. Buc. *Poporul românesc.* Foaie pentru folosința păturilor muncitoare de la sate și orașe, Chitila, București, 1932—1940.
255. POȘTA ROM. *Poșta română.* Foaie pentru poporul român; organ politic, social, financiar, literar etc., Brașov, 1888—1889.
256. PRESA *Presa.* Ziar politic, literar și comercial, București, 1868—1881.
257. PRIC. *Priculiciu.* Ziar umoristic, satiric, Pesta, Timișoara, 1872—1875.
258. PRIETEN. NOS-
TRU *Prietenu nostru.* Revistă pentru popor, Cîmpulung, 1911—1916; 1923—1925.
259. PRIETEN. SĂT. *Prietenu săteanului,* Crăcăoani, jud. Neamț, 1935—1936.
260. PRIM. *Primăvara.* Ziar politic, cultural, independent, Sinnicolaul Mare, 1921—1929.
261. PRIV. *Privighetoarea.* Foaie poporală română pentru luminare și distracție, Bocșa-Montană, Reșița, Viena, 1882—1883.

262. RAM. *Ramuri*. Revistă literară, Craiova, 1905—1915 ; de la 1916—1917 ; 1919—1926 ; 1928—1929 ; 1934 ; 1938, *Drum drept*.
263. RĂS. *Răsăritul*. Gazeta intereselor generale, Birlad, 1912—1915.
264. RĂS. Const. *Răsăritul*, Constanța, 1939—1940.
265. RĂS. Pal. *Răsăritul*. Revistă pentru popor și școală, Pa-lanca-Bacău, 1905—1906.
266. RESB. *Războiul*, București, 1877—1892.
267. REV. *Revista*. Ziar săptăminal pentru interese gene-rale, Reșița-Montană (Bănat), 1884.
268. REV. ALECS. *Revista „Alecsandri”*. Științe-liter-arte, Bucu-rești, 1891.
269. REV. COP. TIN. *Revista copiilor și a tinerimii*, București, 1914—1916.
270. REV. CRIT. *Revista critică*, Iași, 1927—1940.
271. REV. CRIT. LIT. *Revista critică-literară*, Iași, 1893—1896.
272. REV. ECONOM. *Revista economică și culturală*, Bacău, 1909—1910.
273. REV. GEN. *Revista generală*, București, 1886.
274. REV. IL. *Revista ilustrată*. Foaie enciclopedică literară lunară, Bistrița, 1898—1902.
275. REV. NOUĂ *Revista nouă*, București, 1887—1895.
276. REV. POL. *Revista politică*, Cernăuți, Suceava, 1886—1891.
277. REV. POP. Buc. *Revista poporului*. Litere-științe-arte, București, 1888—1891.
278. REV. SOC. TIN. *Revista Societ. „Tinerimea română”*, București, ROM. 1882—1892 ; de la 1893—1898, „*Tinerimea română*“ ; de la 1898—1902, *Revista „Tinerimea română”* ; de la 1920—1940, *Revista societății „Tinerimea română”*.
279. REV. TIN. *Revista tinerimii* (Moldova literară). Organ de cultură al Soc. „Tinerimea“, Mihăileni, jud. Do-rohoi, 1927—1932.
280. REV. T. PAMFILE *Tudor Pamfile*. Revistă de muzică, artă popu-lară și folclor, Dorohoi, 1923—1928.
281. REV. V. SAT. *Revista viața satelor*, Cornești-Dimbovița, 1932 ; de la 1932—1935, *Viața satelor*, revistă pentru popor.
282. RIND. Sibiu *Rîndunica*. Foaie literară beletristică, Sibiu, 1894—1895.
283. ROM. *Românul*, Arad, 1911—1916 ; 1918—1922 ; 1927—1932 ; 1935—1938.

284. ROM. Buc. *Românul*. Ziar politic, comercial, literar, București, 1857—1864 ; 1866 ; 1867—1869 ; 1871—1905.
285. ROM. LIT. *Românul literar*. Revistă săptămînală publicată de Clubul literar al Românului, București, 1891—1893.
286. ROM. REV. *Romänische Revue*, Budapesta, Reșița, Viena, Hermannstadt, 1885—1896 ; de la 1887, *Romänische Revue* ; de la 1888—1892, *Romänische Revue* ; de la 1893, *Romanische Jahrbücher*.
287. SAT. *Satul*. Revistă de cultură pentru popor, București, 1930—1940.
288. SĂPT. *Săptămîna*, R. Sărat, 1915—1916.
289. SCİNT. *Scînteia*. Revistă științifică, literară și de folclor a societății de lectură „Ion Creangă” a elevilor liceului „Petru Maior” din Gherla, Gherla-Cluj, 1924—1929 ; 1935—1940.
290. SEM. *Semănătorul*. Revistă literară săptămînală, București, 1901—1902 ; de la 1903—1910, *Sămănătorul*.
291. SOC. ROM. *Sociologie românească*. Revista secției sociologice a Institutului social român, București, 1936—1940.
292. SOL. *Solia* (Foaie de cultură pentru săteni scoasă de societatea culturală „Al. Vlahuță”), Roman, 1934—1939.
293. SOL. MOLD. *Solia Moldovei*. Foaie de propagandă culturală scoasă de Ateneul popular Tătărași, Iași, 1927—1930.
294. SOL. SAT. *Solia satelor*, Cluj, 1912—1913 ; 1919—1920.
295. STRAJA *Straja*, Iași, 1922—1926.
296. SUFLET OLT. *Suflet oltenesc* (Culegeri și cercetări folcloristice), Plenița, 1927.
297. ȘC. MOD. *Școala modernă*. Revistă a învățămîntului de toate gradele, București, 1897—1899.
298. ȘC. NOASTRĂ *Școala noastră*. Revistă pedagogică, culturală. Organul oficial al revizoratului școlar al Comitetului școlar județean al Asociației învățătorilor din județul Sălaj, Zalău, 1924—1940.
299. ȘEZ. *Șezătoarea*. Foaia poporului român, Budapesta, Oradea, 1875—1881 ; de la 1882, *Șezătoarea*.
300. ȘEZ. Fălticeni *Șezătoarea*. Revistă pentru literatură și tradițiuni populare, Fălticeni, 1892—1895 ; 1897—

- 1899 ; 1901—1905 ; 1907—1908 ; 1910 ; 1912—1916 ; 1922—1929.
301. ȘEZ. SĂT. *Șezătoarea săteanului*. Revistă a societății culturale „Luminarea săteanului“, Tg. Jiu, 1898—1899 ; de la 1900—1901 ; 1903—1904, *Șezătoarea săteanului*.
302. TIMIȘ.-GAZ. POP. *Timișana*. Foaia pentru trebuințele poporului român, Timișoara, 1885 ; de la 1886—1892, *Gazeta poporului*.
303. TIMP. *Timpul*. Ziar politic, comercial, industrial și literar, București, 1876—1884 ; 1889—1900 ; 1923—1924.
304. TREI CRÎȘ. POP. *Cele trei Crișuri pentru popor*. Revistă de cultură pentru săteni, Oradea Mare, 1923—1926 ; de la 1927—1929, *Revista satelor „Cele trei Crișuri“*.
305. TRIB. *Tribuna* (Foița „Tribunei“), Sibiu, 1884—1903.
306. TUN. *Tunul*, Iași, 1887—1888.
307. ȚARA FAGI. *Țara fașilor*. Revistă de literatură și folclor, Soloneț, jud. Suceava, 1931—1932.
308. ȚARA NOUĂ. *Țara nouă*. Revista științifică, politică, economică și literară, București, 1884—1887.
309. ȚARA OLT. *Țara Oltului*. Ziar săptămînal, social-economic, Făgăraș, 1907—1910.
310. ȚĂRANISM. *Țărănismul* (Foaie săptămînală, a partidului național-țărănesc), București, 1926—1940.
311. UMORIST. GURA SAT. *Umoristul*. Foaia glumeață, Pesta, Arad, Gherla, 1863—1866 ; de la 1867—1881, *Gura satului*, Arad, Gherla.
312. UNIV. *Universul*, București, 1884—1891.
313. UNIV. LIT. *Universul literar-săptămînal*, București, 1888—1892.
314. VAS. *Vasiova*. Foaie literară, Oravița, Timișoara, 1929—1940.
315. VATRA. *Vatra*. Tipăritură pentru popor, Craiova, 1929—1930 ; 1937—1940.
316. VEST. SAT. *Vestitorul satelor*. Foaie scoasă de două ori pe lună de cercul „Deșteptarea sătenilor“, Fălticeni, Bogdănești, jud. Suceava, 1912—1916 ; 1918—1923.
317. VICE STRIG. *Vice strigoii*. Calendar umoristic, satiric cu ilustrațiuni pe anul... Pesta, 1862.
318. VIIT. *Viitorul*, Focșani, 1886—1890.

319. VLĂST. *Vlăstarul* (Publicație școlară), Tîrgoviște, 1919—1926.
320. V. LIT. ART. *Viața literară și artistică*, București, 1907—1908.
321. V. NOUĂ *Viața nouă*. Organ național, politic, Caransebeș, Lugoj, 1925—1929.
322. V. SAT. *Viața satelor*. Foaie pentru îndrumări și sfaturi bune, Focșani, 1933—1934.
323. V. SĂCELE *Viața săceleană*. Revistă literar-culturală, Satu-lung, Săcele, Brașov, 1930—1932.
324. VOC. PUTNEI *Vocea Putnei*. Organul intereselor generale, Focșani, 1891.
325. VOINȚA BAN. *Voința Banatului*. Organ săptămînal al partidului național-român, Timișoara, 1921—1932 ; 1935—1940.
326. VORBE BUNE *Vorbe bune*. Revistă lunară pentru cultura poporană și viața practică, Balș, Craiova, 1904—1910 ; 1919—1920.
327. ZORI LUM. *Zorile luminei*, Tomești-Iași, 1925—1929.
328. ZORI. ROM. *Zorile Romanafului*. Revistă de cultură generală, Caracal, Celaru, Celei-Romanați, 1927—1940.

- 3473 Hasdeu, B. P., *Răspunsuri la chestionarul juridic al lui...* I, 1878, B.A.R.S.R., București.
- 4555 Densusianu, Nicolae, *Răspunsuri la chestionarul istoric al lui...* (1895), Partea II-a, Dolj, Gorj, Romanați, Mehedinți, Vilcea, B.A.R.S.R., București.
- 5088 Pamfile, Tudor, *Mărunțișuri etnografice* [f. l.], [f. a.], B.A.R.S.R., București.
- 5091 Pamfile, Tudor, *Culegeri de folclor* [f. l.], [f. a.], B.A.R.S.R., București.
- 5092 Pamfile, Tudor, *Legări și dezlegări*, 1915, B.A.R.S.R., București.
- 5093 Pamfile, Tudor, *Povestiri populare românești* [f. l.] [f. a.], B.A.R.S.R., București.
- 5094 Pamfile Tudor, [fără titlu], [f. l.], [f. a.], B.A.R.S.R., București.
- 116 Nițescu, Dumitru, *Din traista cu povești și snoave culese de moș Ion Draniță*, I, II, [f. a.], A.I.E.F., București.
- 121 Precup, Emil, *Basmе, anecdote, glume, diferite legende*, I, II, Cluj [f. a.], A.I.E.F., București.
- 86 Ștefănescu, Dobre, *Culegeri de...* I [f. a.], A.I.E.F., București.

ABREVIERI

A.I.E.F., i	— Arhiva Institutului de etnografie și folclor. Culegere fără document sonor.
A.I.E.F., mg.	— Arhiva Institutului de etnografie și folclor. Culegere cu document sonor.
A.I.E.F. Cluj, mg.	— Arhiva Institutului de etnografie și folclor. din Cluj. Culegere cu document sonor.
ed.	— ediție
edit.	— editură
f.	— filă
[f. a.]	— fără an
[f. l.]	-- fără locul de apariție
libr.	— librărie
ms. A.I.E.F.	— manuscris al Institutului de etnografie și folclor București
pl.	— planșă
tip.	— tipografie
tip	— tipul (snoavei)
Typol. bibl.	— <i>La typologie bibliographique des facéties roumaines.</i>

I

RELAȚII SOCIALE

1000

1000

1

ISTORIA LUI PĂCALA

A fost odată ca niciodată, că de n-ar fi nu s-ar povesti ; de cînd se potcovea purecile cu nouăzeci și nouă oca de fier la un picior și zbură în cer de ne aducea povești ; de cînd umbla calu pe perete, mai mincinos cine nu crede.

A fost odată un moș bătrîn căruia-i murise soția ; de la ea-i rămăsese trei fii, dintre care, cel mai mic se numea Păcală. Murind acest bătrîn, nu rămase altă stare de la el decît o singură vacă. Feciorii neștiind cum să împartă această moștenire și nevoind a vinde vaca, frații cei mai mari propuseră ca fiecare din frați să facă cîte o coșare și să dea drumul vacii în mijlocul curții și în a cui coșare va intra vaca a ace-luia va fi.

Această propunere se primi de toți și făcură toți cîte o coșare ; frații cei mari făcură coșarele lor de lemn acoperite cu șindrilă, însă Păcală făcu coșarea sa de nuiele verzi acoperită cu iarbă verde ; îndată ce deteră drumu vacii ea intră în coșarea lui Păcală și începu să mănince iarbă și frunză după nuiele. Prin urmare vaca deveni proprietatea lui Păcală în ciuda fraților săi.

Păcală din copilăria lui fiind zburdalnic nu-i venea să se facă văcar, se hotărî a vinde vaca ; legă dar o funie de coarnele vacii și plecă cu ea la tîrg ca să o vînză. Trecînd printr-o pădure, legă vaca de un arbore bătrîn și se culcă să se odihnească, dar fiind un vînt mare, arborele se clătina și făcea zgomot ; lui Păcală i se păru că arborele-l întreba dacă vinde vaca. El răspunse da. Arborele iar făcu zgomot. Păcală socoti că-l întreba cu ce preț ; el răspunse cu 2 lei. Arborele iar făcu zgomot ; lui Păcală i se păru că zice 20 lei ; se mulțumi cu acest preț și îi ceru banii, însă arborele iar făcu zgomot ; lui Păcală i se păru că arborele zice că-i va da mîine banii ; se mulțumi și plecă acasă. Sosind acasă frații-l

întrebară cu ce preț a vîndut vaca. Cu 20 lei rîspunse el și cîă a vîndut-o unui arbore care mîine-i va plăti banii. Frații-i ziseră cîă a înnebunit, cum se poate un arbore sîă cumpere o vacă ?! El tîăcu.

A doua zi Pîăcală se duse la arborele cîăruia fîi vînduse vaca și nu vîăzu decît funia legatîă de arbore, cîăci vaca o rupsesese și fugise înn pîădure. „Am venit sîă-mî dai banii pentru vacă“ zise Pîăcală, dar arborele liniștit nu rîspunse nimic. Pîăcală necîăjit cîă nu-i rîspundea și nu-i da banii, luîă sîăcurea și începu sîă-l taie din rîădîăcină, dar ce sîă vazîă ? Arborele cîăzînd, sub rîădîăcina lui era un cazan plin cu bani. Din acești bani, Pîăcală luîă numai 20 lei prețul vacii și plecîă acasîă. Frații sîăi vîăzîndu-l cîă a adus banii, se mirarîă foarte mult cum se poate ca un arbore sîă cumpere și sîă plîăteascîă o vacîă ; îll întrebarîă și el le spuse toatîă șiretenia și cîă arborele are mulți bani și se mirarîă mult de prostia fratelui lor, cum n-a luat toți banii și cum le spune lor astfel de lucru. Frații-l rugarîă deci a merge cu ei spre a lua toți banii din acea comoarîă. El se supuse bucuros și se duse cu ei la comoara de sub arbore, luarîă tot cazanu cu bani și-l aduserîă acasîă. Voind frații a se împîărți cu banii și fiind foarte mulți bani, se gîndirîă ca sîă-i împartîă cu un vas ; dar neavînd vas, trimiserîă pe Pîăcală sîă cearîă un vas de la preotul satului. Ducîndu-se la popa sîă cearîă vasul, popa-l întrebîă pentru ce-i trebuie vasu ; el rîspunse : „Îmi trebuie sîă mîăsor banii“. Popa-i dete vasul, dar fiind curios sîă vadîă ce face cu el, se luîă pe furiș dupîă Pîăcală și pe cînd frații mîăsurau banii înn casîă, popa bîăgase capu pe fereastrîă sîă vadîă ce fac. Frații vîăzînd pe popa, se speriarîă sîă nu-i afle șineva și ziserîă lui Pîăcală : „Du-te de împacîă pe popa, fîă-l sîă tacîă“. Pîăcală ieșîi iute afarîă și dete o loviturîă preotului încît cîăzu mort, apoi îll aruncîă înn-un lac care era dinaintea casei și se întoarse liniștit înn casîă zîicînd : „Popa nu se va mai uita prin fereastrîă“. Lor nici cîă le dete prin gînd cîă Pîăcală îll omorise, credea cîă i-a dat ceva sîă tacîă. Ieșînd unu din frați afarîă și vîăzînd barba popii deasupra apei, întrebîă pe Pîăcală ce înoatîă acolo ? Dar el rîzînd rîspunse cîă înoatîă un țap, dar frații vîăzurîă cîă nu este țap, ci este cadavrul popii care înota. Cu spaimîă mare întrebarîă pe Pîăcală ce a fîăcut de a omorît pe popa. El rîspunse : „Nu mi-ați zis voi sîă-l fac sîă tacîă ? va tîăcea cîtt lumea“. Frații începurîă sîă se vaiete neștiînd cum sîă scape din aceastîă primîăjdie ; iar Pîăcală le zise : „Ce vîă vîătați ca muierile, pe popa sîă-l pitulîăm și noi sîă fugîim cîă aci nu e de șezut“. Pîă-

cală luă pe popa în spinare și-l duse în grădina vecinului, îl sui într-un măr și-l așeză acolo. Vecinul intrînd în grădină văzu pe popa pe măr și socotind că s-a suit să fure mere, strigă : „Ce cauți acolo părinte, nu ți-e rușine să furi merele altuia ?“ Dar popa nu răspundea ; atunci luă un retevei de lemn și aruncîndu-l, lovi așa de tare pe popa în cap încît căzu jos. Omul crezînd că l-a omorît el, se sperie tare, îl luă și-l ascunse pînă seara, cînd vecinul său gătise caru să plece la tîrg cu pește. El luă pe popa și-l puse în caru vecinului cu fața în jos și-i băgă mîinile în pește. Vecinul plecînd pînă în ziuă, nu băgă de seamă că popa era în car, dar luminîndu-se de ziuă, țaranu văzu pe popa în car și cu mîinile în pește. El începu să strige : „Dă-te jos din car, nu ți-e rușine să furi ?“ dar popa nu-i răspundea. Atunci îl apucă de picioare și îl trînti jos. Cu mare spaimă văzu pe popa mort. Socotind că el l-a omorît, îl puse în car și-l înveli cu țoale. Ajungînd la o baltă, îl puse pe o blană sprijinit pe un toiag și-i dete drumul pe apă. Niște vînători care veniseră să vîneze rațe, văzîndu-l înotînd pe apă strigară : „Fugi de acolo să nu sperii rațele“. El însă plutind mereu pe apă, rațele se speriară și zburară, atunci de necaz vînătorii deteră cu pușca în el și popa căzu în apă.

Cei doi frați ai lui Păcală, după ce scăpară de popa, luară cu sine cîți bani putură duce și fugiră în lume, iar Păcală nu luă decît o rișniță și plecă și el. Ajungînd seara într-o pădure mare, se sui într-un copac mare să doarmă, dar niște mămulari cu căruța cu marfă trăsese ră să doarmă sub acest copac, dar peste noapte Păcală nemaiputînd ține rișnița în spinare, o lăsă să cadă jos, iar în căderea sa prin ramuri făcu atîta zgomot încît se speriară neguțătorii și fugiră lăsînd căruța singură. Păcală se dete jos și din toată marfa ce era în căruță, el luă numai un sac cu tămîie și plecă.

Păcală după ce fugi cu sacu cu tămîie, se gîndi că în biserică se aprinde numai nițică tămîie și Dumnezeu este mulțumit, dar dacă va aprinde el tot sacul de tămîie, ce bucurie va face lui Dumnezeu ! Se hotărî dar și făcu un foc mare și aprinse toată tămîia și sta de se uita la cer cum se ducea fumul în sus ; deodată ceru se despică și văzu pe Dumnezeu palid, stînd între îngerii săi și care cu bucurie primi jertfa lui Păcală și făcînd semn îngerilor, îndată Păcală fu transportat în cer înaintea lui Dumnezeu care-i zise :

— Păcală tu mi-ai făcut mare bine, căci mirosul tămăiei tale m-a făcut sănătos, prin urmare cere de la mine ce vei voi.

Păcală se gîndi nițel și văzînd la un colț al ceriului un cimpoi vechi, zise :

— Dă-m Doamne acel cimpoi care e aruncat colea.

Dumnezeu se miră că cere așa lucru de nimica, dar ce era să facă, îi dăte cimpoiu și-l trimise înapoi. Păcală nu mai putea de bucurie că căpătase cimpoiu, lucru la care dorea de mult.

Păcală neavînd nici o ocupație, se băgă la un avuț ca să-i păzească caprele ; dimineața pleca cu ele la pășune și seara le aducea acasă. Într-o zi stăpînul întrebă :

— De ce caprele nu sînt vesele, de ce nu sar și nu rîd ? El îi răspunse că de voiește vor fi și așa.

A doua zi venind cu caprele de la pășune, frînse la toată capra cîte un picior și le tăie buza de sus ; stăpînul văzînd caprele astfel îl întrebă :

— Da ce ai făcut caprelor ? El răspunse :

— N-ai zis că vrei ca caprele să saie și să riză ?...

Stăpînul nu-l mai trimise cu caprele ci-l puse la alte lucruri. Într-o zi stăpînul plecă cu toate slugile la cîmp și pe el îl lasă acasă, zicîndu-i să facă și el ceea ce va vedea că face vecinul. Vecinul se apucă să dezvălească casa de coceni care putreziseră, ca să puie alții. El imită pe vecinu și se apucă de aruncă jos toate olanele noi după casă, de se făcură toate bucățele ; de nu venea stăpînu era să scoată și stîlpii casei cum făcu vecinu, dar stăpînul veni la timp și-l goni din serviciul său.

După ce plecă Păcală, avînd cu sine un sac gol îl umplu cu oase vechi și mergînd înainte, se întîlni cu Tîndală, care purta și dînsu un sac în spinare. După ce se salutară, se învoiră a schimba sacii, voind a înșela unul pe altul ; dar îndată ce se depărtară și deschiseră sacii începură amîndoi a ride văzîndu-se amîndoi înșelați. Se întoarseră și se îmbrățișară jurîndu-și frăție și plecă fiecare în altă parte.

După despărțirea de Tîndală, plecă înainte și merse pînă ajuns într-un sat ; acolo se duse la casa popii unde auzise că se purta foarte rău cu slugile. Popa întrebîndu-l ce voiește, el răspunse că caută a se băga păstor unde va găsi ; popa avînd trebuință de un păstor îl întrebă ce cere. Păcală răspunse :

— Eu nu prea caut la preț, caut numai stăpîn bun și mă mulțumesc să am haine și de mîncare.

— Atunci poți rămînea la mine zise popa.

— Sînt mulțumit zise Păcală, dar trebuie să facem înscris.

— Bine zise popa, să facem, dar ce condițiune vrei să pui în scris ?

Păcală răspunse :

— Să vezi sînte părinte, eu sînt un om foarte supărăcios, mă minii foarte iute și aș voi ca să mă scap de acest nărav, prin urmare voi o condițiune în contract că dacă mă voi supăra să-mi jupoi o fășie de piele din spinare ; astfel însă și sîntiei tale cînd te vei supăra pe mine, altfel nu mă bag la sîntia ta. Popa deși se sperie de această condiție, însă nevoind să scape de o slugă de pomană, primi condițiunea și după stăruința lui Păcală, făcură contract subscris cu matorii și legalizat de primărie în toată forma. Păcală rămase dar în serviciul popii. Popa-l trimise să pască oile la cîmp, dar Păcală începu să cînte din cimpoi și oile încetă se puseră pe joc împrejurul său. Păcală de bucurie că oile jucau, cîntă toată ziua încît oile nu puseră gura pe iarbă. Aducîndu-le acasă ele de-abia mergeau, erau lihnite de foame și ostenite. Popa-l întrebă de ce sînt oile așa lihnite și ostenite ? Păcală răspunse că n-au mîncat de căldură. Popa se mulțumi de nevoie cu acest răspuns și văzînd că oile mănîncă fin, se convinge că nu sînt bolnave.

Mai multe zile trecură și oile venau tot ostenite și nemîncate acasă. Popa vrînd să vadă ce fac oile, de ce vin așa de ostenite și nemîncate, se luă într-o zi după Păcală și se ascunse între niște mărăcini, dar Păcală văzîndu-l acolo, începu a cînta din cimpoi și nu numai că oile începură a juca și a sări, dar și popa ; atunci Păcală nemaiputînd de bucurie, se apropie de popă și cîntă mereu încît popa-și smulse barba și-și rupse hainele de mărăcini jucînd și începu să înjure pe Păcală ; dar Păcală-i aduse aminte că nu trebuie să se supere, că calcă contractu și va suferi mai mult, atunci popa tăcu și Păcală ostenit tăcu și el.

Popa venind acasă și văzîndu-l preoteasa în astfel de stare, începu a-l înjura și a-l întreba ce însemnează asta, de este așa jupuit și trențuit ? (căci preoteasa era mai rea decît popa). Popa-i spuse toată șiretenia că dacă Păcală cîntă, joacă și oile și oricine se află acolo, dar preoteasa îl ocări și mai

mult, zicînd că astea sînt fleacuri, minciuni d-ale popei. Dar cînd Păcală veni acasă popa-i zise :

— Mă, Păcală, știi că preoteasa nu crede că tu cînti așa de bine cu cimpoiul, prin urmare te rog să cînti, nițel ca să auză, să mă crează. Popa se apucă de un stîlp și se ținu bine ca să nu joace, dar preoteasa fiind în podul casei, îndată ce începu Păcală să cînte ea începu să joace în pod, dar Păcală auzind că preoteasa joacă în pod, el din ce în ce cînta mai tare cu mare bucurie, iar preoteasa juca așa de tare și de dusă încît căzu jos pe gura podului și rămase moartă acolo.

După ce muri preoteasa, popa nu se putu supăra pe Păcală, fiindcă el îl pusese să cînte și al doilea din cauza contractului ce avea cu el și al treilea că scăpase și el de Neaga-rea.

Plecînd popa la biserică, ca să înmormînteze pe soția sa și ca să facă pomană după obicei, puse la foc trei oale cu carne spre a găti de mîncare pentru pomană și porunci lui Păcală să îngrijească de ele, să puie pătrunjel, mărar și ceapă, apoi să ia copilul din leagăn să-l spele, cînd va veni acasă să-l găsească curat.

După ce plecă popa, Păcală luă și tăie coadele la cîteșitri cîinii ce avea popa, care-i chema pe unul Pătrunjel, pe celălalt Mărar, și pe al treilea Ceapă, și puse coadele în oalele cu carne, să fiarbă, apoi luă copilul din leagăn îl tăie, îl spîntecă, scoase toate măruntaiele din el le curăți bine, spală copilul pe dinăuntru și pe din afară frumos și-l atîrnă într-un cui.

Popa venind de la biserică-l întrebă dacă a făcut ce i-a poruncit. El îi arătă ce a pus în oale. Popa cînd văzu că pusesese coadele cîinilor se supără foarte, dar Păcală îi zice „n-am făcut alta decît ce mi-ai zis sinția ta“, și aducîndu-i aminte de contract arătîndu-i la spinare, popa fu nevoit să tacă. Apoi întrebînd popa de copil, Păcală-l arătă atîrnat în cui. Popa începu iarăși a striga și înjura, dar Păcală îi zise să nu se supere, căci a făcut ceea ce i-a poruncit și nu trebuie să se supere, deoarece are contract și-i arată spatele. Popa nemaiștiind ce să facă, după ce înmormîntă și copilul, chemă pe fiul său cel mai mare care-l avea și-i zise :

— Vino fiul meu să fugim în lume de ăst Păcală, că ne va omori pe toți.

Dar Păcală care era ascuns după sobă auzise și șopti :

— Nu scapi tu așa de lesne de mine.

Popa strânse cărțile într-un sac și se duse în altă odaie să puie hainele sale într-un alt sac ca să fugă. Păcală să bage în sac cu cărțile, apoi veni popa și legă sacu și-l puse pe cal cu celelalte lucruri și fugi ca să nu-l vadă Păcală. Ei trecînd printr-o apă, sacul ajunse de apă și Păcală începu a striga din sac :

— Sus părinte că se udă cărțile !

Popa se uită înapoi și întrebă pe fiul său dacă el a grăit ceva, dar el răspunse că ba.

Dar fiindcă sacu tot ajunge de apă, Păcală iar zise încet :

— Sus părinte că se udă cărțile.

Popa se uită înapoi și întrebă pe fiul său dacă a auzit ceva ? El răspunse că a auzit cuvintele : „sus părinte că se udă cărțile“. Popa se miră foarte că ce carte să fie aceea care vorbește. Mult îi fu popii pînă ajunse la mal și îndată dete jos sacu. Păcală sări iute afară din sac cu bucurie și zise :

— Iată-mă, stăpîne, ce poțtești, sînt gata a te sluji bu-nul meu stăpîn. Popa l-ar fi dat la o mie de draci, dar n-avea ce face, era contractul la mijloc și-i era frică de spinare. Se vorbi dar cu fiul său ca seara să se culce la malul apei și pe Păcală să-l culce lingă mal și noaptea să-i dea brînci în apă să scape de el. Dar îndată ce adormiră bine popa cu fiul său, Păcală trecu de cealaltă parte și popa în loc să arunce pe Păcală în apă aruncă pe fiul său care se înecă îndată. Păcală se sculă și începu a striga :

— Ce făcuși părinte de înecași băietu, popa înlemni de groază că pierdu și pe fiul său.

Popa nemaiputîndu-și ține minia uită de contract și tot și începu a blestema și a înjura pe Păcală cît putu de mult și sări și asupră-i să-l bată. Dar Păcală foarte liniștit zise popei scoțînd contractul din sîn :

— Stăi, hoțule, sînția ta omoriși băiatu și tot pe mine mă înjuri și vrei să mă omori ? Pune-te jos să-ți belesc o fișie din spinare cum glăsuiește contractu, eu nu voi să te omor cum vruseși tu. Popa neputîndu-se opune fu silit a se supune, și Păcală-i beli spinarea, îl lăsă jos amețit și plecă cu sacu cu cărțile zicînd că popa tot nu mai poate duce cărțile.

Apoi Păcală plecînd se duse cale depărtată. Ajungînd la o pădure, lepădă cărțile din sac și umplu sacu cu gogoși de stejar ; mergînd mai înainte întîlni o nuntă și fiind toți nun-

tașii beți îl întrebă ce are în sac? el răspunse că are ouă și că le-a cules din această pădure unde sînt foarte multe. Ei îl crezură și alergară toți în pădure să caute ouă, lăsînd mireasa singură în car; Păcală văzînd că mireasa era foarte tristă, o întrebă de ce este așa de tristă poate că nu iubește pe ginerică al ei. Ea răspunse că așa este. El întrebînd-o dacă voiește să fugă, ea răspunse că voiește. Atunci zise el :

— Îmbracă hainele mele și mie dă-mi pe ale tale și du-te unde vei vedea cu ochii.

Mireasa îndată dete hainele lui Păcală și ea îmbracă pe ale lui și fugi; iar Păcală îmbracă hainele miresei și se așează în car. Nuntașii după ce căutară în zadar ouă în pădure, se întoarseră înjurînd fără a mai băga în seamă că mireasa se schimbase, ci merseră chefulînd cu nunta. Seara, după masă, după ce se chefuiseră și mai bine și după ce mireasa (Păcală) mîncase și băuse bine și ginerile se îmbătase bine, îi duseră în camera nupțială; dar mireasa (Păcală) se prefăcu că are nevoie să iasă afară, dar ginerile nu prea voia a o lăsa. Atunci mireasa (Păcală) îi zise :

— Dacă te temi că nu vii iute înapoi, na, leagă-mă cu această frînghie de picior, că dacă voi zăbovi mult să mă tragi înăuntru. Păcală legă frînghia de picior și dete frînghia în mîna ginerelui, dar îndată ce ieși din casă legă frînghia de coarnele unui țap bătrîn ce dormea lingă ușa și el se îmbracă în niște haine bărbătești ce găsise acolo și p-aci țî-e drumu, o șterse iute.

Ginerile adăsta să vie mireasa înapoi dar ea nu mai venea; atunci începu să tragă de frînghie, dar țapu începu să zbiere și să se zberguiască, nevoind a intra. Ginerile ieși afară, dar ce să vază! în loc de mireasă era un țap și mireasa caut-o de unde nu e!

Păcală după mai multe ce făcuse i se urî singur și se hotărî să se însoare. După multă căutare-și găsi și el nevastă și se însură. Nevasta îl trimise în tîrg să-i aducă un ac de cusut și cînd veni acasă nevasta îl întrebă :

— Unde e acu bărbate,

Dar el răspunse :

— Să vezi nevastă ce mi s-a întîmplat. Cumpărai acu și spre a-l aduce acasă l-am pus într-un car cu fîn și nu l-am mai găsit.

— Dar nu puteai nărodule să-l înfigi în piept sau în haină?

— Așa voi face altă dată nevastă răspunse Păcală.

Într-o zi se duse Păcală la târg și cumpără un fier de plug; se puse și-l înfipse în haină, dar fiind greu unde-l înfigea haina se rupea, încît își sfișie toată haina. Văzînd că nu se ține de haină îl lepădă și veni acasă cu mîinile goale și cu hainele sfișiate.

Nevasta văzîndu-l în astfel de stare, îl întrebă că ce a pățit de este așa zdrențuit? dar el răspunse:

— Cumpărai un fier de plug și vrusei să-l înfig în haină cum m-ai învățat tu și nu se ținu în haină, cercai de mai multe ori și el rupse haina și căzînd jos, l-am lăsat acolo.

— Nărodule, strigă nevasta dar fieru de plug nu se înfinge în haină ci se ia la spinare.

Păcală răspunse:

— Așa voi face altă dată nevastă.

Altă dată se duse Păcală la târg și întorcîndu-se, un cîine se dete la el, dar el îi dete cu bita în cap și-l omori, apoi îl luă de coadă îl aruncă la spinare și îl duse acasă. Nevasta văzînd începutu a striga:

— Ce făcuși nebunule, ce-ți trebuie cîinele mort.

— Vezi nevastă, zise el, cîinele vru să mă muște și i-am dat una și bună și l-am luat la spinare cum m-ai învățat tu.

— Dobitocule și nebunule, zise nevasta, dar n-ai putut să-i zici cuciu! cuciu! și să-i arunci nițică piine că nu-ți făcea nimica.

Păcală răspunse:

— Lasă nevastă că altă dată voi face așa.

Apoi ducîndu-se Păcală iar la târg și cumpărînd o jumătate de porc îl legă cu o funie de cap și-l tîri pînă acasă strigînd: cuciu! cuciu!, aruncîndu-i cîte o bucațică de piine.

Nevasta chemă toți vecinii și le arată prostiile bărbatului ei, apoi îi zise:

— De acum înainte nu te vei mai duce tu la târg, ci vei îngriji de toate în casă ca mine și eu mă voi duce după tîrguieli.

Bine răspunse Păcală.

A doua zi nevasta plecînd la târg, zise lui Păcală:

— Eu mă duc la târg, dar tu să mături în casă, să detici toate, să bați putineiu, să scalzi copilul și să-l adormi, să gălesc toate gata.

— Lasă, nevastă, zise Păcală că atîta lucru doară voi ști eu face.

Cînd femeia se întoarce din tîrg, ce să vezi? Toate în casă erau pe dos. Nevasta începu să-l întrebe :

— Ce ai făcut în lipsa mea, eu am adus toate, dar tu n-ai făcut nimic! Păcală răspunse :

— Dar ce vrei să zici că am lucrat puțin? Eu nu am stat de loc. Putineiul l-am legat de gît ca alergînd prin casă să se bată, apoi am făcut focul, am pus căldarea pe foc și îndată ce a fiert apa am turnat-o în albie și am muiat copilul într-însa să-l scald, dar ce să vezi îndată ce-l băgai în apă începu a țipa așa de tare parcă l-ar fi ars cineva. Începui a căuta să văd ce-i lipsește și aflai că are o bubă în cap, în creștet era moale, luai sula și o băgai bine în acea bubă și sparse. Curse multe puroaie și adormi copilul, nu mai zise nimica și doarme și acu.

Nevasta începu a-și smulge părul din cap și a se văita :

— Vai de mine omorîși copilul, ucigașule și nebunule, pleacă de aci lasma năibii, că cu tine casă nu mai țin.

Nevasta plecă să înmormînteze copilul, în timpul acesta Păcală își luă sacul și plecă.

Păcală umblă toată ziua, zi de vară pînă seara, pînă intră în curtea unui avut. Acesta îl întrebă ce caută. Păcală îi răspunde că caută stăpîn. Acesta îi răspunde că-i trebuie o slugă și-l poate primi în slujbă, însă de se va supăra îi va tăia nasul, dar și el are voie a tăia pe al său dacă se va supăra și cînd va cînta cucul în nuc, va împlini anul.

Păcală se mulțumi și rămase în serviciul său.

Dimineața la mîncare nu chemară pe Păcală care era la aria cu grîu, dar Păcală luă o traistă de grîu și o dete pe demîncare. Stăpînu după ce mîncă întrebă pe Păcală :

— Ești supărat?

Păcală răspunse că nu.

La prînz iar nu-l chemară, însă el iar luă o traistă cu grîu și o vîndu, cumpărîndu-și demîncare îndestul, iar stăpînul după masă iar îl întrebă :

— Ești trist? Oare ești supărat, socotind că îți voi tăia nasu ca la mai mulți?

Dar Păcală răspunse :

— Ce, pentru o nimica de prînz să fiu supărat?

— Nu!

Seara nu-l chemară la cină, dar el iar luă o traisă de grîu și o vîndu și mîncă bine. Aflînd stăpînul, zise nevastei :

— Să-l chemăm d-aci înainte la masă, că nărodul ăsta ne vinde tot grîul.

Dimineața îl chemară la masă, dar Păcală întrebă pe stăpînu-său :

— Ce ești supărat pe mine ? El îi răspunse :

— Cum pentru nițel grîu să mă supăr.

Isprăvindu-se de treierat, stăpînu zise lui Păcală :

— Du-te acum și cară bălegaru pe cîmp.

— Dar unde să-l pui zise Păcală ?

— Du-te cu cînele meu și unde va sta jos acolo să pui gunoiul.

Păcală încărcă caru și plecă cu cînele și mearcă cînele și șezu jos lingă porumbiștea stăpînului lingă o mocirlă ce era acolo. Păcală în loc să puie bălegaru pe cîmp îl puse în acel lac lingă care ședea cînele și așa făcu toată ziua, de cîte ori aduse bălegaru, tot în lac îl aruncă. Pe seară stăpînul se duse să vadă dacă a respirat bine bălegarul pe cîmp, dar ce să vadă ? Tot bălegaru era lepădat în mocirla de lingă porumbiștea sa. El începu a striga și a înjura pe Păcală, dar Păcală zise :

— N-ai zis ca să arunc bălegarul unde o sta cînele, el aci mi-a arătat și aci l-am pus. Oare ești supărat pentru aceasta ? Stăpînul răspunse că nu, că pentru așa lucru de nimica nu se supără — de frică săracu să nu-i taie nasul.

Stăpînu se gîndi, se vorbi cu nevasta că ce lucru să-i dea ca să se supere, să-i taie nasul ca să scape de el ; îl chemă și zise :

— Băietе, în grădina mea este o mocirlă și trebuie să faci o punte peste ea, însă să faci o podină să fie tare și alta moale și să fie gata peste trei zile.

Păcală zise nu-i așa lucru mare, dimineața va fi gata. După ce se culcă stăpînu-său și stăpînă-sa și ciobanul de la oi, el se duse în tirla oilor și tăie la toate oile capul și picioarele și le puse peste nōroi una cu spatele în sus alta cu burta în sus, zicînd că așa-i place stăpînului, una tare și alta moale și acoperindu-le cu pămînt să nu se vadă că sînt oi, iar capetele și picioarele le îngropă să nu se vadă nimic, apoi se culcă.

Dimineața stăpînul și stăpîn-sa îl întrebară dacă a făcut puntea ; el răspunse că e gata de azi-noapte și că a mai dormit mult pînă la ziuă ; apoi îl duse la punte și cînd trecură puntea era așa cum ceruse, căci cînd călca pe spinarea oii era tare și cînd călca pe burtă era moale. Stăpînul îi mulțami

că este foarte vrednic ; cînd însă se duse ciobanu la tîrlă să scoată oile să plece cu ele la cîmp, ia-le de unde nu sînt. Ciobanu începu a striga : dar unde sînt oile ? Păcală răspunse că sînt toate în grădină, una cu burta în sus, alta cu burta în jos, altfel nu puteam face puntea, ca să fie o călcătură moale și alta tare.

Înmărmurit strigă stăpînu :

— Dar ce ai făcut ! mi-ai prăpădit toate oile, ce ai de gînd cu mine, vrei să mă sărăcești ? Păcală răspunse liniștit :

— Am făcut ceea ce mi-ai poruncit, oare ești supărat ?

— Ba nu, răspunse stăpînu, voi cumpăra alte oi.

Stăpînu se vorbește seara cu nevasta că ce să facă să scape de Păcală, căci pînă la anu îi va prăpădi de tot. Nevasta răspunse :

— Știi ce, bărbate, dimineața pe cînd va fi încă întu-neric eu mă voi sui în nuc și voi cînta ca cucu, tu atunci să-i dai socoteala și să-i dai drumu, să zici că s-a împlinit anul și vom scăpa de el.

Dimineața femeia se sui în nuc și începu a striga „cucu ! cucu ! cucu !“ Atunci stăpînul îndată chemă pe Păcală și-i zise :

— Vino să-ți dau socoteala că cîntă cucu în nuc, și s-a împlinit anu. Păcală luă un retevei de lemn, se duse la acel nuc și zise :

— Huși, cucu dracului, că din pricina ta trebuie să plec de la bunul meu stăpîn și cînd dete o dată o lovi la mir și căzu moartă jos.

Stăpînul văzînd aceasta, începu a se văita și a înjura pe Păcală ; dar Păcală îl întrebă :

— Ce ești supărat ?

— Dar cum să nu fiu supărat după ce-mi prăpădiși tot, îmi omorîși și nevasta.

Atunci Păcală scoase cuțitu de la brîu și hîrși îi tăie iute nasul ; așa ai vrut să-mi faci mie cum ai făcut la alții mulți, dar și-ai găsit nașul.

După ce plecă Păcală vesel de răzbunarea asupra stăpînului său, se duse, se duse, pînă ajunse într-un sat depărtat de tot ; acolo se băgă slugă la o văduvă bogată și fiindcă el era chipeș și tinăr, stăpînă-sa se îndrăgi de el și îl luă de bărbat. Țăranii pizmuindu-l fiind el străin venise și luase femeia cea mai bogată din sat, se vorbiră să omoare nevasta și astfel va fi silit să dea toată averea ca să o îngroape. Dar

Păcală luă nevasta cea moartă și o așeză drept în car, parcă ar fi vie, și plecă cu ea la oraș, cu gând să pîrască pe aceia care o omorise; pe drum întîlni un boier mare, cu trăsura cu patru cai și surugiul. Surugiul strigă ca să dea în lături, dar el neascultînd, trăsura stătu în loc și boieru se dete jos mînios și trase o palmă nevestei, încît căzu lungită în car. Păcală începu a striga că i-a omorît nevasta, că se va duce să se jeluiască la domnitor.

Boierul speriat începu a-l ruga să nu-l bage în primejdie, că îi dă o sumă mare de bani. Păcală se învoi, îngropă nevasta în cîmp și se întoarse cu bani la țară și arătă banii țaranilor. Ei îl întrebă :

— De unde ai luat atîți bani ? el răspunse :

— Am vîndut-o la un boier mare, căci acolo plătesc mult pentru o țarancă moartă.

Auzind țaranii, îl crezură și omorîră toți muierile și le duse la tîrg, dar în loc să le dea bani le-a dat la toți cîte o sfîntă de bătaie de or fi pomenit.

Întorcîndu-se țaranii de la tîrg bătuti ca măru și cu nevestele moarte, alergară la Păcală și înjurîndu-l, îl întrebă de ce i-a înșelat, de i-a făcut să omoare nevestele și să mă-nince și bătaie ? El le zise :

— Dar voi de ce mi-ați omorît nevasta mea ?

Țaranii de necaz îl luară și-l băgară într-un sac și îl duseră la un lac mare și adînc ca să-l arunce în el, să-l înece, să se scape de el, dar ajungînd acolo să gîndiră și-l puseră jos pe mal, alergînd acasă la Păcală să se împartă cu ave-rea sa.

Păcală auzind acolo văcarul satului cu vacile, începu a striga din sac :

— Nu vreau să fiu primar, ei voiesc a mă arunca în apă fiindcă nu voiesc să fiu primaru satului.

Auzind văcaru aceasta alergă la Păcală și zise :

— Eu voiesc să fiu primar. Și dezlegînd sacu ieși Păcală din el și văcarul se băgă în locul lui și Păcală legă bine sacul la loc și se pitulă în mijlocul vacilor. Întorcîndu-se țaranii după ce burdușiră tot la Păcală acasă, luară sacu să-l arunce în apă, dar văcaru striga din toate puterile :

— Eu voiesc să fiu primaru satului“.

Țaranii răspunseră :

— Îți vom arăta noi primar de te vei sătura ! și-l aruncară în apă.

Nu trecu mult după ce credeau că aruncaseră pe Păcală în apă și iată că se pomeniră cu el venind cu mare cireadă de vite. Ei alergară la el și-l întrebă cum a ieșit din baltă și de unde a luat atâtea vite? El răspunse:

— Când m-ați jefuit de averea mea și m-ați aruncat în baltă, ce să vezi acolo? Lume ca și aci, dar mai buni decât voi, căci, când le spusei că m-ați jefuit, ei mi-au zis ca să-mi iau de la ei cîte vite îmi va plăcea, căci au vite nenumărate, de toate soiurile, luai dar cît putui și venii acasă.

Auzind țaranii aceasta, alergară toți și se aruncară în baltă și acolo le fu sfirșitu, iar Păcală scăpă de ei.

Păcală întilnește odată un soldat foarte supărat. El îl întrebă de ce e așa de supărat, ce nevoie are? Soldatul răspunse:

— Nu mă mai întreba, că dacă n-aș avea nevastă și copii m-aș îneca.

Păcală îl întrebă:

— Vrei tu să scapi din miliție?

— Cu toată inima răspunse soldatul.

— Atunci, zise Păcală, dă-mi mie hainele tale soldățești și spune-mi numele tău și tu pleacă acasă, că voi servi eu în locu-ți. Soldatul îi dete hainele și plecă vesel acasă. Păcală să duse la cazarmă și servi sub numele celuiilalt, dar făcu atîtea năzdrăvănii, încît ofițerii îl goniră și-i dete biletu de expulziune.

El luă biletul și-l duse celui în drept, pe care-l scăpase.

Păcală îmbătrînind și neavînd ce mînca, se împrumutase de la mulți și nu avea să plătească, se făcu mort, îl luară și-l spălară, îl îmbrăcară îl puseră în tron, apoi îl duseră la biserică, dar fiindcă înserase îl puseră în biserică ca să stea noaptea acolo și a doua zi să-l îngroape. Un creditor al lui care avea să ia de la el 3 lei se pitulă în biserică, ca noaptea să-i ia căciula pentru cei 3 lei ce avea să ia de la el.

Dar îndată ce înnoptă niște hoți intrară în biserică ca să împartă o sumă mare de bani ce furaseră de undeva.

Păcală văzînd această se ridică în sus și începu să strige:

— Ajutor! veniți toți morții de-mi ajutați, că hoții îmi fură banii.

Hoții se înspăimîntară și deteră fuga afară din biserică lăsînd banii, care îndată îi luă Păcală. Dar creditoru lui care era pitulat în biserică văzînd aceasta, veni la Păcală și ceru

să-i dea și lui parte. Păcală începu a striga că numai trei lei și se cuvine atita-ți dau, mai mult nu.

Hoții de afară auzind aceasta, socotiră că se adunară atîtea morți, încît partea unuia este numai 3 lei și fugiră fără a se uita înapoi. Păcală dete 3 lei creditorului și cu restu trăi bine pînă la moarte.

Colecțiune de basme populare, p. 1

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3 000; cf. 559, 3458, 3696. Este atestat în Transilvania, Moldova și Muntenia.

Variante:

2. *Cum Bakála a obținut moștenirea tatălui său și a lăsat frații săi să plece goi*, Schott, *Walachische Märchen*, p. 223.

3. *Păcală și frații săi*, GURA SAT, XIV (1876), nr. 15—16, p. 49.

4. *Păcală devine moștenitorul tatălui său și frații săi mai mari nu capătă nimic* (S. Manguuca), CAL. POP. ROM., 1882, p. 67.

5. *Păcală moștenește o vacă de la tatăl său*. Teodorescu-Kirileanu S., *Păcală*, p. 3.

6. *Cum și-a vîndut Bakála moștenirea unui copac și cum s-a făcut plătit de acesta*. Schott, *Walachische Märchen*, p. 223.

7. *Păcală vinde vaca unui pom, și ia de la acesta bani* (S. Manguuca), CAL. POP. ROM., 1882, p. 68.

8. *Păcală*. Schullerus, *Rumänische Volks Märchen*, p. 670.

9. *Păcală vinde vaca unui copac*. Teodorescu-Kirileanu S., *Păcală*, p. 4.

10. *Păcală vinde vaca unui copac*, LUMINIȚA, V (1938—1939), nr. 3, p. 21.

11. *Cum Bakála, la ordinul fraților săi, omoară pe popă*. Schott, *Walachische Märchen*, p. 225.

12. *Păcală omoară după porunca fraților săi pe popă* (S. Manguuca), CAL. POP. ROM., 1882, p. 69.

13. *Păcală omoară un popă*. Teodorescu-Kirileanu S., *Păcală*, p. 7.

14. *Păcală cu frații lui*, A.I.E.F., i. 11011 (Cerbăl—Hunedoara)

15. *Ce se întimplă mai departe cu popa omorât* (S. Manguica), CAL.POP.ROM., 1882, p. 70.
16. *Ce s-a mai întâmplat cu popa. Teodorescu-Kirileanu, S., Păcală*, p. 10.
17. *Der getotete Pope. Obert, Rumänische Märchen*, p. 14.
18. *Cei trei frați*, A.I.E.F., i. 10897 (jud. Vrancea?).
19. *Cum fuge Bakâla cu frații într-un copac și cum ajung la un sac cu tămâie. Schott, Walachische Märchen*, p. 226.
20. *Păcală fuge cu frații săi pe un pom și devine în posesiunea unui sac cu tămâie* (S. Manguica), CAL.POP.ROM., 1882, p. 71.
21. *Păcală și cu frații fug din sat. Teodorescu-Kirileanu, S., Păcală*, p. 12.
22. *Cum Bakâla însănătoșează pe Dumnezeu și e răsplătit cu un cimpoi vechi. Schott, Walachische Märchen*, p. 228.
23. *Păcală face pe iubitul Dumnezeu sănătos și acesta îi dă în dar un cimpoi* (S. Manguica) CAL.POP.ROM., 1882, p. 72.
24. *Păcală însănătoșează pe Dumnezeu. Teodorescu-Kirileanu, S., Păcală*, p. 14.
25. *Păcală se întoarce acasă. Teodorescu-Kirileanu, S., Păcală*, p. 48.
26. *Păcală și Tîndală*, A.I.E.F., i. 11004 (Cerbăl—Hunedoara).
27. *Păcală capătă un loc de slugă* (S. Manguica), CAL.POP.ROM., 1882, p. 7.
28. *Păcală argat. Teodorescu-Kirileanu, S., Păcală*, p. 16.
29. *Der dumme Knecht. Obert, Rumänische Märchen*, p. 11.
30. *Păcală înveselește niște capre*, LUMINIȚA, V (1938—1939), nr. 2, p. 17.
31. *Păcală*, A.I.E.F., i. 11024 (Cerbăl—Hunedoara).
32. *Cum găsește Păcală un tovarăș și nu se mai aude de el. Schott, Walachische Märchen*, p. 238.
33. *Păcală și Tîndală*, S.E.Z., I (1875), nr. 1, p. 8.
34. *Păcală se-ntilnește cu Tîndală* (S. Manguica), CAL.POP.ROM., 1882, p. 81.
35. *Păcală se întilnește cu Tîndală. Teodorescu-Kirileanu, S., Păcală*, p. 32.

36. *Unde te împinge nevoia*, ROM.LIT., I (1891), p. 107.
37. *Cum face Bakála contract cu un popă și cum îl slujește ca cioban*. Schott, *Walachische Märchen*, p. 229.
38. *Păcală face cu un popă un contract miraculos și se face păstoriul lui* (S. Manguica), CAL.POP.ROM., 1882, p. 73.
39. *Povestea lui Păcală* (I. Adam), GAZ. TRANS., LXXIII (1910), nr. 5, p. 1. Republicată : LUMINA, VI (1910), nr. 10, p. 3.
40. *Păclă face o învoială cu popa și se tocmește cioban la oi*. Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală*, p. 18.
41. *Cum suflă Bakála din cimpoi, pînă ce preoteasa moare jucînd*. Schott, *Walachische Märchen*, p. 230.
42. *Păcală zice în cimpoi, pe cînd femeia popii joacă pînă moare* (S. Manguica), CAL.POP.ROM., 1882, p. 74.
43. *Păcală omoară pe preoteasă*. Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală*, p. 20.
44. *Povestea cu popa în spini*, A.I.E.F., i. 5333. (Mocod-Bistrița Năsăud).
45. *Păcală și popa*. Cazan, *Literatura populară*, p. 73.
46. (Fără titlu) Cazan, *Literatura populară*, p. 73.
47. (Fără titlu) Cazan, *Literatura populară*, p. 73.
48. *Cum Bakála la o pomană înlocuiește carnea cu trei cozi de ciine și cum omoară și usucă copilul cel mic al popii*. Schott, *Walachische Märchen*, p. 231.
49. *Păcală pune la pomană lingă carne trei coade de ciini și la porunca domnului său curăță și usucă copilul cel mic al acestuia* (S. Manguica), CAL.POP.ROM., 1882, p. 75.
50. *Păcală pune în mîncare trei cozi de ciini și omoară copilul popii*. Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală*, p. 22.
51. *Cum a însoțit Bakála stăpînul în sac și vorbește ca o carte*. Schott, *Walachische Märchen*, p. 232.
52. *Păcală însoțește într-un sac pe stăpînul său, care o luă la fugă și vorbește ca o carte* (S. Manguica), CAL.POP.ROM., 1882, p. 76.
53. *Păcală într-un fund de sac, însoțește pe stăpînul său*. Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală*, p. 24.
54. *Cum vrea să înece popa pe Bakála, dar își omoară fiul*. Schott, *Walachische Märchen*, p. 234.

55. *Popa vrea să îneca pe Păcală, dar omoară pe fiul său* (S. Manguuca), CAL.POP.ROM., 1882, p. 77.
56. *Popa înecă băiatul*. Teodorescu-Kirileanu, S., Păcală. p. 26.
57. *Cum execută contractul Bakála și cum fuge cu sacul lui*. Schott, *Walachische Märchen*, p. 235.
58. *Păcală belește în urma contractului pelea stăpînului său și fuge cu sacul lui* (S. Manguuca), CAL.POP.ROM., 1882, p. 78.
59. *Păcală jupuiește pielea popii*. Teodorescu-Kirileanu, S., Păcală, p. 27.
60. *Cum devine Păcală mireasă și duce mirelui un țap*. Schott, *Walachische Märchen*, p. 236.
61. *Păcală se face o mireasă și duce mirelui un țap* (S. Manguuca), CAL.POP.ROM., 1882, p. 79.
62. *Păcală-păcălici*, CUCU, I (1905), nr. 16—17, p. 7.
63. *Păcală se face mireasă*. Teodorescu-Kirileanu, S., Păcală, p. 29.
64. *Bakale*. Obert, *Rumänische Märchen*, p. 116.
65. *Păcală*, A.I.E.F., i. 11118, Cerbăl—Hunedoara.
66. *Bărbatul mut*, A.I.E.F., Cluj, mg. 472c.
67. *Păcală ia o nevastă și aceasta îl sfătuieste cum să se poarte* (S. Manguuca), CAL.POP.ROM., 1882, p. 81.
68. *Păcală se însoară*. Teodorescu-Kirileanu, S., Păcală, p. 33.
69. *De-ale lui Păcală*. Furtună, *Vremuri*, p. 14 (Săveni-Botoșani).
70. *Păcală al unguresc*. LIGA DEȘTEPT., IV (1916), nr. 27—29, p. 4.
71. *Păcală se desparte de femeie*. Teodorescu-Kirileanu, S., Păcală, p. 35.
72. *Țiganul Păcală*. Sbiera, *Povești populare*, p. 291.
73. *Păcală se despărțește de femeia sa* (S. Manguuca), CAL.POP.ROM., 1882, p. 82.
74. *Tindală gospodar*, LUMINIȚA, IV (1937—1938), nr. 1, p. 13.
75. *Păcală călătorește mai departe în lume* (S. Manguuca), CAL.POP.ROM., 1882, p. 85.
76. *Păcală călătorește în lume*. Teodorescu-Kirileanu, S., Păcală, p. 40.
77. *Păcală intră în serviciul stăpînului amintit* (S. Manguuca), CAL.POP.ROM., 1882, p. 85.
78. (Fără titlu). Șandru, *Enquêtes linguistiques*, p. 165.

79. *Păcală slugește mai departe stăpînul său* (S. Manguica), CAL.POP.ROM., 1882, p. 86.
80. *Păcală iarăși argat*. Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală*, p. 41.
81. *Sluga popii și cucu*, REV. II, IV (1901), nr. 1, p. 7.
82. *Păcală face stăpînului un pod frumos* (S. Manguica), CAL.POP.ROM., 1882, p. 86.
83. *Păcală face un pod frumos*. Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală*, p. 44.
84. *Păcală răzbună pe cei doi fii de țaran, cărora le-a tătat nasul stăpînului său* (S. Manguica), CAL.POP.ROM., 1882, p. 87.
85. *Păcală taie nasul stăpînu-său*. Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală*, p. 46.
86. *Păcală se însoară a doua oară și se face om avut* (S. Manguica), CAL.POP.ROM., 1882, p. 83.
87. *Păcală se însoară a doua oară*. Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală*, p. 37.
88. *Păcală se dă de jude în sat* (S. Manguica), CAL.POP.ROM., 1882, p. 84.
89. *Păcală nu vrea să fie primar*. Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală*, p. 38.
90. *Păcală-și răzbună asupra inamicilor săi, țărani* (S. Manguica), CAL.POP.ROM., 1882, p. 84.
91. *Păcală scapă de dușmani*. Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală*, p. 39.
92. *Păcală mintuiește pe o catană de serviciul militar supărător* (S. Manguica), CAL.POP.ROM., 1882, p.88.
93. *Păcală, necăjit pentru nedreptățile cele multe ce i-a făcut lumea, și pentru că a ajuns de nu avea ce mânca s-a făcut mort, ca să vadă ce zice lumea de el* (S. Manguica), CAL.POP.ROM., 1882, p. 89.
94. *Păcală prefăcut mort*. Teodorescu-Kirileanu, S., *Păcală*, p. 47.
95. *Es nimmts ihm noch von Herzen ab wie der Fotoscher dem Martonoscher*. Müller, *Siebenburgische Sagen*, p. 389.
96. *Pepelea sperie furii dintr-o biserică și le ia ave-rea răpîită*, ȘEZ, XX (1912), p. 62.
97. *Pepelea*, Apostoliu, *Povești și povestiri*, p. 30.
98. *Trii frați*, A.I.E.F., i. 11140 (Cerbăl-Hunedoara).
99. *Povestea celor trei feciori*. Cazan, *Literatura populară*, p. 72.

100. *Intîmplările lui Păcală*. S.F., *Intîmplările lui Păcală*, p. 4.
101. *Păcală, Tîndală și frati-so Ion*, A.I.E.F., mg. 1245b (Albești-Argeș).
102. *Doi frați*, A.I.E.F., i. 13188 (Dorna Cîndreni — Suceava).
103. *Păcală și popa*, A.I.E.F., i. 11223 (Poiana Răchițele-Hunedoara).
104. *Popa și Tîndală*, A.I.E.F., i. 11004 (Cerbăl-Hunedoara).
105. *Păcală*. Arsenie, *Noua colecțiune de basme*, p. 133.
106. *Intîmplările lui Păcală*, CAL. BASME BAL., 1877, p. 90.
107. *Pepelea și popa cu barba roșie* (E. Baican), TIMP., VI (1881), nr. 273, p. 2.
108. *Pepelea*. Sbiera, *Povești populare*, p. 1.
109. *Bun ar fi, rău n-ar fi*, A.I.E.F., i. 10678 (jud. Vrancea?).
110. *Păcală*, A.I.E.F., i. 14086 (Turț — Satu Mare).
111. *Năzdrăvăniile lui Păcală*. Nădejde, I. *Năzdrăvăniile lui Păcală*, p. 3.
112. *Popa și sluga*, A.I.E.F., i. 14047 (Turț-Satu Mare).
113. *Păcală*, A.I.E.F., i. 16930 (Bătrîni-Prahova).
114. *Povestea lui Păcală*, A.I.E.F., i. 11050 (Cerbăl-Hunedoara).
115. *Poveste*, A.I.E.F., i. 6303 (Hălăucești — Iași).
116. *Cu Păcală, cu popa cu barba roșie*, A.I.E.F., mg. 1283 (Burghea de Sus-Argeș).
117. *Ianoș slugă la popă*, A.I.E.F., i. 11274—11275 (Cerișor-Hunedoara).
118. *Cu omul care mîncea două mierțe*, A.I.E.F., i. 14174 (Racșa — Satu Mare).
119. *Popa și sluga*, A.I.E.F., mg. 318 a Turț-Satu Mare).
120. *Popa și sluga*, A.I.E.F., i. 14045 (Gherța Mare-Satu Mare).
121. *Păcală în satul lui*, (I. Slavici), TRIB., III (1886), nr. 210—214, p. 837 ș.u.; republicată; *Păcală în satul lui*, p. 1; *Povești*, I, p. 111.
122. *Cu pielea de vacă*, A.I.E.F., i. 13186 b (Dorna Cîndreni — Suceava).

123. *Petrea prostul*. Slavici, *Povești*, I, p. 133.
124. *Petrea prostul*, A.I.E.F., i. 16937 (Bătrâni—Pravova).
125. *D-ale lui Păcală*, (I. Gr. Sima), FAM., XXIV (1888), nr. 31, p. 349.
126. *D-ale lui Păcală* (I. Gr. Sima), FAM., XXV (1889), p. 109.
127. *Păcală*, ROM. Buc., XXXV(1891), p. 740 (Cosmești — Galați).
128. *Un nebun aruncă o piatră în baltă și o sută de cumiși nu pot s-o scoată* (El. Sevastos), F.SĂT. I (1891), nr. 6, p. 47.
129. *Pepelea*. Sevastos, *Povești*, p. 117.
130. *Basmul lui Păcală*. Popescu-Ciocănel, *Basme*, p. 152.
131. *De-ale lui Păcală*, ALB. Buc., I (1897), p. 668.
132. *Petre Păcală*, A.I.E.F., i. 14162 (Racșa — Satu Mare).
133. *Păcală și Tîndală*, A.I.E.F., mg. 42 b (Brașov).
134. *Păcală*, A.I.E.F., i. 14085 (Turț — Satu Mare).
135. *Păcală slugă la popa*, A.I.E.F., mg. 1241 a (Albești-Argeș).
136. *Povestea lui Păcală*, ALB. Buc., II (1898), nr. 37, p. 1178.
137. *Pepelea și popa* (N. Mateescu), PAG.LIT., I (1899), nr. 11, p. 7.
138. *Pepelea și popa*, A.I.E.F., i. 10726 (jud. Vrancea ?).
139. *Tămtea și fluierul*. Niculiță-Voronca, *Datine*, p. 1223.
140. (Fără titlu). Niculiță-Voronca, *Datine*, p. 1227.
141. (Fără titlu). Niculiță-Voronca. *Datine*, p. 628.
142. *Păcală și Tîndală*. Speranția, *Introducere în lit. pop. rom.*, p. 405.
143. *Tot Păcală...* Rădulescu-Codin, *Dăfii*, p. 42.
144. *Norocul*, ȘEZ., XII (1904), nr. 3—5, p. 49. (Bo-roaia—Suceava).
145. *Păcală și popa*, ȘEZ., XII (1904), nr. 3—5, p. 57.
146. *Păcală*. Florini, *Pov. pop.*, p. 15; republicată : LUMINA, V (1909), nr. 51—52, p. 34.
147. *Păcală* (T. Pamfile — Fără titlu), B.A.R.S.R., 5094, f. 284 (Sălcuța — Dimbovița).

148. *Păcală* (I. Pop-Reteganul), POP.ROM., V (1905), nr. 26, p. 6.
149. *Der verruckte Knecht*. Schullerus, *Archiv des Vereins*, p. 599.
150. *Der Knecht mit der Flote*. Schullerus, *Archiv des Vereins*, p. 349 (Alfina-Sibiu).
151. *Pepelea și popa*, COM.SAT. Buc., III (1907—1908), nr. 9, 10—11, p. 136, ș.u.
152. *Păcală și Tindală*. Candrea-Desusianu, *Ov., Po-vesti*, p. 137.
153. *Păcală prăpădește un sat*, BABA SAT., 1909, nr. 26, p. 6.
154. *Păcală* (Chr. N. Tapu), ȘEZ., XVIII (1910), nr. 7, p. 110 (Urechști-Vrancea).
155. *O altă poveste*, ȘEZ., XVIII (1910), nr. 7, p. 102.
156. *Omul năzdrăvan*, GAZ. TRANS., LXXIV (1911), nr. 208, p. 3.
157. *Păcală prăpădește un sat*. Delapecica, *Din lit. poporană*, II, p. 93.
158. *Păcală* (D. Ștefănescu), A.I.E.F., ms. 86, IV.
159. *Păcală*, ȘEZ., XVIII (1910), nr. 7, p. 110 (Urechști-Vrancea).
160. *Păcală*, A.I.E.F., i. 10670 (jud. Vrancea?).
161. *Păcală* (D. Ștefănescu), A.I.E.F., ms. 86, IV.
162. *Bakale*. Obert, *Rumänische Märchen*, p. 117.
163. *Bakale*. Obert, *Rumänische Märchen*, p. 118.
164. *Vom Pfarrer mit dem roten Bart und seinem Knecht*. Obert, *Rumänische Märchen*, p. 110.
165. *De-ale lui Păcală*, CAL. Arad, LIX (1926), p. 81.
166. *La prouesse du bohémien*, Stahl, *Nerej*, p. 253.
167. *Neculai și Neculuță*. Cazan, *Literatura populară*, p. 74.
168. *Povestea cu Păcală*. Cazan, *Literatura populară*, p. 74.
169. *Păcală*, A.I.E.F., mg. 318 b (Turț-Satu Mare).
170. *Păcală*, A.I.E.F., mg. 315 b (Turț-Satu Mare).
171. *Nastratin Hogea*, A.I.E.F., i. 10720 (jud. Vrancea?).
172. *Omul sărac*, A.I.E.F., mg. 37 b (Boșorod-Hunedoara).
173. *Cu purceļu*, A.I.E.F., i. 16943 (Bătrini-Prahova).
174. *La prouesse du bohémien*. Stahl, *Nerej*, p. 250.

PICALĂ ȘI TINDALĂ

Cică a fost odată, ca niciodată ; cică de nu era, nu se povestea. Aceasta era pe cînd ningea pe miriște și se prindea pește pe brazdă.

A fost odată un om picilici, Picală, ce-l fugăreau oamenii din casele lor afară. De ce? Pentru că pe toți îi picilea. iar pe el nimenea nu-l putea. Dar vorba ceea : „Ulciorul nu merge de multe ori la fîntînă“.

După ce Picală colindase toată lumea, se întîlni cu Tindală.

Ce mai faci frate Tindală ? zise Picală.

— Rău, frate, răspunde Tindală. Înțeleg că nici tu nu gîndești de lucru ; hai să ne apucăm argați la popa, poate că vom duce-o bine.

Se duseră amîndoi la popa și se tocmiră argați. Pe Picală l-a pus să sape un beci, cu tocmeală ca la fiecare zvirli-tură de lut să-i deie cîte o prescură ; iar pe Tindală l-a pus să-i pască o vacă și putea să doarmă toată ziua, fiindcă vaca era foarte blîndă. A doua zi fiecare era la lucrul său. Dar ce li să-ntîmplă ? Picală, de cîte ori azvirlela lut din groapă, popa care sta pe mal cu cîrja în mîină, în loc de prescură, îi da cîte o cîrjă în cap. Sara, bietul Picală, era cu totul măcelărit de trudă și bătaie. El să gîndea la Tindală, că e fericit că s-au dus cu vaca la pășune.

Dar nici bietul Tindală nu era mai fericit, căci vaca era mai îndrăcită decît popa ; ea mergea în fuga mare nouă hotare, și de stat nu mai stătea, ci iarba din fugă o păștea.

Sara, cînd s-au întîlnit amîndoi, au început a se întreba cum au petrecut ziua.

— Ei, zise Picală, ai dus-o bine ?

— Da, răspunde Tindală, toată ziua am dormit, fiindcă vaca a păscut singură pe lîngă mine. Dar tu cum ai dus-o cu popa ?

— Foarte bine ! De cîte ori azvirleam cu hîrlețul lutul afară din groapă, popa îmi da cîte o prescură, și iată vezi, pîntecele meu e doldora, ba am dat și de pomană, căci n-am mai putut mîncă. Pftiu, bată-te să te bată am uitat să-ți las și ție ceva, dar nu-i nimic, dacă vrei, rămii mîine în locul meu și te vei sătura.

— Bine, primesc.

Acuma fiecare ridea în gîndul său că s-a înșelat unul pe altul.

A doua zi Picală s-a dus cu vaca, iar Tîndală a rămas la săpat.

— Of ! of ! of ! se văita Tîndală în gîndul său, cînd a văzut că popa în loc de prescuri îi da cîrjă.

— Vai ! vai ! vai ! zicea Picală, cînd a văzut că fuge după vacă toată ziua, fără măcar să mănînce, căci nu mai avea vreme.

— Ah ! tilharul, cum m-a înșelat, zice Tîndală. Dar las, că-mi va pica el în palmă !

— Ah ! înșelătorul, cum m-a amăgit, zice Picală. Ei, da îl voi coace eu !

Ce se întîmplă însă ? Sara cînd popa a lăsat pe Tîndală în groapă, ca să mai sape el singur, pînă ce popa va face mîncarea, Tîndală săpînd, dă de un poloboc pe jumătate cu galbeni.

După ce vine și Picală, mîncă cu toții, apoi să culcă ei pe prispă afară, și popa în casă.

— Știi una frate ? zise Tîndală, în groapa unde am săpat, am găsit o comoară, și popa nu știe de ea ; hai să luăm banii, cîți vom putea, și să fugim.

Luară un sac, se duseră la poloboc, dar fiindcă groapa era adîncă și polobocul pe jumătate, a trebuit ca unul din ei să se vîre în poloboc, să pună banii în sac și să-l dea la celălalt, apoi să-i ajute a ieși și el.

S-a vîrît Tîndală, a pus banii cît putea să ducă, dar s-a vîrît și el în sac, și a dat funia ce era la sac lui Picală să tragă sacul afară.

Picală, cum a pus mîna pe sac, tuleo băiete, și lasă pe Tîndală în poloboc, așa gîndea el.

Umblind toată noaptea cu sacul în spate, a ajuns la marginea unei păduri, s-a pus să se odihnească, dar de oboseală a adormit.

Atunci Tîndală iese din sac care nu era legat la gură ; ia sacul în spate și tuleo băiete în pădure. Cînd să trezește Picală, era ziua mare ; se uită să vadă sacul, dar ia sac dacă ai de unde.

Ce să facă, cum s-o întoarcă, să-l poată iar înșela să aibă și el parte din bani ?

Se gîndește, se răzgîndește și a găsit. Se apucă și jupu-
ește un tei, face un bici, începe a pocni și a mîna caii pe
drum prin pădure, de gîndeai că vine un poștalion.

Tocmai pe la mijlocul pădurii, iată că-i iese înainte Tîndală
cu sacul în spate. El săracul, fiind rupt de foame, venea
cu socotință că fiind un drumeț, poate are vreo bucată de
pine să i-o dea, pentru care era în stare să dea și un galben.

— Bună dimineața, frate Tîndală.

— Mulțămesc, frate Picală.

— Eiiii !!!!

— Eiii !!!

— Ai mai găsit ca mine ?

— Ai mai văzut ca mine ?

— Am găsit pe popa !

— Așa-i frate că nu m-ai putut înșăla ?

— Văd, frate, că nu m-ai putut nici tu pe mine, nici eu
pe tine.

Numai afurisitul de popă
ne-a pus pe copcă,
amar ne-a înșălat,
multe cîrje am mîncat,
sfințite, blagoslovite,
de nu le puteam înghite.

Împăcîndu-se Picală cu Tîndală, cu condiția de a nu se
mai înșăla unul pe altul, făgăduind încă ca nici pe alții să
mai înșăle, s-au pus și au împărțit banii, și s-au dus fiecare
în lumea lui, și de atunci și pînă astăzi le-a rămas numai
numele.

Și cînd cineva dă peste un înșălător de-l înșală, atunci
zice că a dat peste Picală sau Tîndală.

Și eu încălicai pe o strună și vă spusei o minciună. În-
călicai pe o poartă și v-o spusei toată.

ȘEZ., III(1895), nr. 7, p. 129 (Dră-
gușeni — Iași)

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3001; cf. 3000. Este atestat în Moldova,
Muntenia și Transilvania.

Variante:

2. *Păcală și Tindală* (Ap. D. Culea), CUVINT. SAT., 1893, nr. 6, p. 2.

3. *Păcală și Tindală* (D. Ștefănescu, *Culegeri*), A.I.E.F., 86.

4. *Păcală și Tindală* (Gr. N. Coatu), I. CREANGĂ, II (1909), nr. 6, p. 145 (Banca — Vaslui).

5. *Frați de cruce*. Rădulescu-Codin, *Ingerul*, p. 241 (Priboeni-Argeș).

6. *Păcală și Tindală*. Furtună, *Vremuri înțelepte*, p. 75; republicată: SOL. MOLD., I(1927), nr. 10—11, p. 7; GLĂS BUCOV., X (1927), nr. 2500, p. 2.

7. *Păcală și Tindală*. Sudițeanu, *Din satul lui Cre-mene*, p. 108.

8. *Păcală și Tindală*, NEAM. ROM. POP., 1931, nr. 18, p. 390.

9. *Frați de cruce*. ȚĂRĂNISM., VII (1932), nr. 13, p. 13.

10. *Păcală și Tindală*, A.I.E.F., i. 10705 (jud. Vrancea ?).

11. *Păcală și Tindală*, A.I.E.F., i. 11109 (Cerbăl — Hunedoara).

CU PETREA LU PĂCALĂ

A fost odată ca niciodată, că de nu va fi, nu s-a pomeni : era un om care se chema Petrea lu Păcală. Eh, el ce-a făcut ? S-a dat și a umplut un sac cu pietre. Dacă-a-umplut un sac de pietre, să întâlnea cu un alt om cu un sac de mușchi (de copac).

— E, păi, da ce-ai în sac ?

— Eu, zice, am nuci ! Petrea lu Păcală. Da tu ?

— Eu, zice, am lină ! Dar în sac era mușchi.

— Hai să schimbăm !

— Să schimbăm, dară.

Și-a schimbat. Hee ! a văzut că acolo cela, Păcală, caută, a văzut că nu-i lină în sac, că era mușchi.

„Ei ! că amu nu m-a putut păcăli !“
Cela caută-n sac ; era pietre, nu era nuci.

„Aai !“
No, a fugit după el înapoi.

— Mă, hai, dacă noi, și vom fi tovarăși, laolaltă. Că nici te-am putut eu păcăli pe tine, nici tu pe mine.

— Ei bine ! Nu, pe noi nu ne poate să ne păcălească nimeni !

E, s-a dus și s-a băgat la o babă de slugă. Baba ce-a făcut ?

— De nu mi-ți putea sluji, v-om tăia capu, zice baba, și l-om pune acolo în par.

He, ce-o făcut ? Lui Păcală i-a dat să rînească-n poiată. Celalalt a mînat ca să grijească de-o vacă în goz. Apoi Petrea și-a rînit în poiată. Tot a rînit, tot a rînit : nu s-a mai gătat ! Dar celalalt iară cu vaca, cînd a ieșit în goz, a și adormit și s-a cam dus vaca.

Aaa ! amu i-a păcăli baba, d-apoi amu ce-am ști face ? C-amu uite fi bai !

Cela nu a gătat de rînit, cela nu a putut griji de vacă. Eh ! și-în aceeași zi !

— No, amu, zice, amu oi merge eu, zice Păcală-n ceea zi. Ș-oi griji de vacă, oi rîni. Apoi ție mă, cum ți-o umblat ?

— Apoi, zice, celalalt către cela, îți du scaun, zice, că vaca tare bine șade.

— D-apă eu, zice, am rînit în poiată, tare bine mi-a fost.

No, îi bine ! Să duce Păcală cu scaunu gol. Așa a grijit de vacă că ședea pe scaun. Celuia iară-i da baba să rînească ; nu mai poate rîni, atîta gunoi este acolo ! Oricît gunoi mai țîpă afară din grajd, tot în locu-i altu. Apoi Petrea lu Păcală, sâracul, iese cu vaca la pășune. Atîta fuge după vacă, sâracu, cu scaunu în spate după vacă !

— Au ! mince-te-ar lupii ! Și asta, și aia... D-apîi. Ai de mine și de mine !

Ce să facă ? Nu-i vaca nicăieri, că o pierde : numai vede ca nu-i ! Apoi umblînd Petrea acolo să-și caute vaca, s-adună cu un lup. Încă și vrea să-l împuște.

— E, zice, frate, zice, să nu mă împuști, zice, că ți-oi prinde bine oricînd, zice. Na flișcoaia asta, apoi, zice, suflă-n ea.

No bine. Acum iară n-a putut ; acum a zis că or merge și-n acea zi. Acum a mers celalalt iară la vacă.

— No, apăi cum ai petrecut ?

— Dac-apăi... rău ! D-apăi ?

— Mie măi bine ! zice cela.

No, se duce iară cela cu vaca.

— Mă, zice, acum tare bine-o șezut vaca azi, da grijă să nu o pierd. Îs cu două scaune, zice, că acum, zice, că pe unu, zice, îi pune și picioarele, zice, că acum, zice, șade mai bine! Păcală către cela.

No, își ia două scaune. Când iese cu vaca, cu vaca săracu : haida vaca la fugă! Acela cu scaunele-n spate, săracu peste hotar!

Heei! că i-o pierde vaca. Vine acasă. Acea era fata babei, vaca. Nu-i bine! Bine! Apoi vede pe-acolo o vulpe și vrea să o împuște.

— E, zice, să nu mă împuști, zice! Na flișcoaia asta și când ți-a fi de mine, zice, suflă-n ea, zice, în flișcoaia asta.

No-i bine! Apoi pierde vaca cela iară-n aceea zi. Apoi umblă după vacă în sus și-n jos : n-o află. Suflă în flișcoaia lupului. Vine lupo.

— No, da ce-i, frate?

— He, zice, mi-a dat, zice, baba, zice, să grijăsc de o vacă, zice, și nu am putut, și am pierdut-o.

— He, zice, ti-i duce, zice-n casă, zice. Apăi, zice, na căpăstru ăsta, zice, apoi zice, pune-i în cap. Scaunu cel ce-i cu trei picioare, zice, în casă, aceea-i fata babei. Apăi, zice, să șezi pă scaun, zice, și să-i pui căpăstru-așa, zice, pă cap, zice, ș-atunci, zice, aceea-i vaca babei.

— No bine!

Așa a făcut. Odată s-a dus fără vacă acasă și a mers acolo-n casă, ș-a căzut pă scaun, și-a și pus căpăstru.

— Hăă, tu ești, zice, fata babei!

No, acum, cum le-a fost tîrgu că de-or putea sluji, să-i dea trei care de bani. S-a dus celalalt, iară cu vaca. Păcală nu i-a spus nimica, celuilalt că ce-a pătit. Acum a văzut că baba, nu-l poate păcăli nicicum pe Păcală, nu-l poate. E, ce să facă? S-a dat și s-a dus cela cu vaca în goz. Apoi numai umblă-n sus în jos, pierde vaca, iară. Dacă o pierde, suflă-n cimpoaie, să vină vulpea:

— E, da ce-i frate?

— Hee! zice, da m-am băgat eu aicea la o babă, zice, de îngrijit o vacă, zice, și-a, pierdut-o!

— E, zice, nu-i bai, zice, frate, zice. Te du, zice, în casă, zice-acolo, zice, caută, zice, scaunu ăla, zice, cu trei picioare, apoi pune căpăstru-n cap (și) zi : „E, tu ești fata babei“.

— No, îi bine!

Acum nu i-a putut păcăli baba nicicum. Acum, e musai să le

dea ale trei care de bani, ce le-a făgăduit. Ei, bine! Ce se mai întâmplă? Să duce cu alea trei care de bani la ei, Păcală. Și s-a dus pe la orice fată. Dacă s-a dus, a zis că are orice babă, fata a zis că are de cosit un rit. Și de nu va putea cosi atîta cît o putea pișa fata ei, atunci rămîn cele trei care de bani acolo.

Apoi s-a dus la coasă și le-a dus fata de mîncat acolo. E, n-a putut cosi atîta, că fata a putut pișa încă pe-atîta. Ei bine, ce să-ntîmplă? A rămas cele trei care de bani acolo. Acum i-a păcălit baba cu fata. E, s-a dus acasă. Dacă s-a dus acasă, Petrea lu Păcală, a avut un frate mai mic. Ca să-i dea și lui trei care de bani, că s-a duce și el, acolo, unde-o auzit că l-a păcălit pe frate-său, pe Petrea lu Păcală. Ala era Cenușer-Petre. Ala toată viața lui, n-a șezut numai tot în cenușă, acolo în unghet așa în cuptor, lîngă cuptor.

— De la cine sărăcia ta, zice, îi mere tu, zice, mă? Că eu, zice, mă, zice, Păcală, și nu m-o putut păcăli nimeni pînă-acum baba!

— No, nu-i bai!

Apoi s-a dus acela acolo la babă:

— Babă!, zice, am auzit că ai de cosit.

— Am! Da caută, zice, că de nu-i putea cosi tot ritu aiesta, zice, să nu poată pișa fata mea, zice, peste el, rămîn aceste trei care de bani.

Zice: — Om prăbălui.

No, s-a dus acolo la rit. Și dacă s-a dus, acela n-a cosit numai un pic așa, la umbră, și s-a culcat. S-a dus fata și i-o dus de prînz. Dacă i-o dus de prînz.

— Eee, se uita fata. Zice:

— N-ai cosit mai nimic, zice, către el.

— E, că bogat-ii.

Ș-apoi dacă nu a putut mirui pe babă, Cenușer Petre și-a miruit cele șase care de bani de la babă și s-a dus acasă.

— N-o, tată! zice. Aiește-a-s, zice, n-or făcut nemică.

— Eee, du-te-n sărăcia ta, i-a zis acela că așa, și tu Cenușer, tu mut, tu prost nu știi ce!

Ș-apoi atîta, că s-a suit pe un cui și alta nu-i.

A.I.E.F., i. 14105 (Racșa — Satu Mare)

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3001; cf. 3000. Este atestat în Transilvania.

PĂCALĂ

A fost odată un preot, a cărui prioteasă sta în strînse legături amoroase cu pîrcălabul satului. Preotul avea o slugă credincioasă, la care ținea foarte mult. Prioteasa băgase de seamă c-o simțise sluga cu pîrcălabul, care venea mereu în lipsa preotului ; deci, se puse prioteasa pã capul preotului, sã gonească sluga, cãci altmintrelea nu mai mănîncã pîine și sare amîndoi. Preotul, dupã multã stãruințã a priotesei, dete drumul slugei și plecã în oraș sã-și gãseascã altã slugã. Acolo nu mai gãsi decît unul numit Păcalã. Se tocmirã și se înteleserã. Păcalã ceru, cã platã, o pereche de boi, pe care sã-i dea, cînd vor urla lupii în casa popii. Popa se gîndi și zise în sine : „N-am eu zile sã trăiesc pînã sã aud lupii urlînd în casã : bravo ! bun chilipir mi-a ieșit înainte pe ziua de azi“. Pe lîngã toate acestea, Păcalã îi mai spuse popii cã el are un pîrțag ; cînd va zice : „Strechia pãrinte“, sã-i dea drumul sã-și facã treaba lui, pentru un ceas sau douã. Popa se învoi. Plecarã amîndoi acasã și serví, Păcalã, popii, vreo 2—3 sãptãmîni fãrã ca sã-i zicã vreodatã „Strechia pãrinte !“

Într-o zi pe cînd popa și cu Păcalã erau la cîmp, se pomenește popa cã Păcalã strigã : „Strechia pãrinte !“ Popa rãspunse : „Strechia tatã !“ Păcalã fugi, și se duse drept acasã. Pîrcălabul venise. Prioteasa, vãzînd pe Păcalã venînd, ascunse pe pîrcălab într-un butoi cù lînã. Păcalã tace, aprinde focul, pune o cãldare mare cu apã pe foc și îi dã foc sã fiarbã. Apa fierbînd bine, Păcalã ia cãldarea s-o toarne în butoi zicînd cã popa i-a poruncit sã opãreascã lîna. Dupã aceea plecã la plug și s-apucã de treabã fãr-a spune popii nimic. Pîrcălabul opãrit, fugi acasã ca vai de el. Dupã vreo douã luni, cînd își mai vindecase rãnila de fripturã, veni iar la prioteasã.

Păcalã se afla la secerat cu popa, lepãdã secera cît colo și strigã iar : „Strechia pãrinte !“ Popa cam supãrat : „Strechia tatã, bãtu-o-ar Dumnezeu, cã mai aveam un peticel și isprãveam locul“. Păcalã fugi acasã. Prioteasa, vãzîndu-l cã vine iar, sui în podul casei pe pîrcălab. Păcalã ia vreo cîteva brațuri de araci ascuțiti, i-aduce în salã și-i urecã în pod, zicînd cã popa i-a poruncit, sã-i așeze bine în pod. Fãcîndu-se cã așează aracii, întepã pe bietul pîrcălab de-i face corpul numai rãni, pînã ce pîrcălabul, apropiîndu-se de gura podului, își dete drumul jos și fugi. Păcalã se duse la cîmp și tãcu.

După cîtva timp, pîrcălabul vindecîndu-se spuse priotesei că nu mai vine la ea acasă; se înțeleseră apoi pentru a două zi că ea să vină la el la plug. Prioteasa, neștiind locul, el îi spuse că numai după boi se poate îndrepta; unde o vede-a doi boi negri la corp și aibi la cap, acolo să tragă, căci acolo e dînsul. Păcală, pricepînd gîndul lor, ceru pentru popa doi boi negri la un locuitor din sat, zicînd că ai popei sînt bolnavi, ș-are nevoie. Omul îi dete boii. Dimineța, cînd plecă popa la cîmp, prioteasa se făcu bolnavă. Bietul preot luă ca mîncare, ce-i mai rămăsese de seara. După plecarea popii, prioteasa se sculă, tăie un curcan din cei mari, îl găti și plecă la cîmp după pîrcălab. În timpul acesta, Păcală zise popii, să-i dea voie a se dezbrăca, că moare de cald. Dezbrăcîndu-se, puse izmenele în coarnele unui bou și cămașa în ale celuilalt bou.

Prioteasa, din depărtare, văzu boii negri și capetele albe și trase, cu mîncare și băutură, pregătite pîrcălabului, la bărbatul ei. Cînd o văzu popa, se minună. Să puseră și mîncară, dar mai rămăsese încă multă mîncare. Popa zise că restul o să se strice de căldură, să cheme pe cineva să mănînce.

Prioteasa zise să cheme pe bietul pîrcălab, că n-are cine-i găti. Popa trimise pe Păcală să-l cheme de la plug. Păcală se dușe și spuse pîrcălabului, să fugă, că vine popa cu securea, să-l taie. Venind Păcală, spuse popii că pîrcălabul îl roagă să se ducă cu securea la el, să-i ajute să-și dreagă nu știu ce la plug, ș-apoi vine. Popa luă securea și plecă; se luă după el și prioteasa. Păcală dete mîncarea la ciini și plecă și el. Văzînd pîrcălabul pe popă cu securea la spinare, o rupse la fugă pe cîmp de se părea că zboară, nu altceva. Popa striga: „Stai mă...ăă... că viu cu securea!“ Pîrcălabul fugea de moarte. Popa începu a se închița crezînd că pîrcălabul a înnebunit și s-a întors înapoi cu prioteasa și cu Păcală. Cînd colo mîncarea nicăiera. Ciinii se săturaseră.

Prioteasa și pîrcălabul, văzîndu-se păcăliți și stînjiți în relațiunile lor amoroase, se hotărîră să otrăvească și pe popa și pe Păcală. În una din zile, vine prin sat un om cu miere de vînzare. Păcală se duce la el și-i spune să nu strige la miere, ci la otravă, că, astfel făcînd își va vinde toată marfa repede și pe preț bun. Acel om făcu așa. Prioteasa auzind că strigă la otravă, ieși repede și cumpără o jumătate oca, pe care dete o sumă nemaiauzit de mare. Păcală tocmai acum spuse popii planul priotesei și-l sfătui să facă ce va face și el. Venind acasă găsiră miere într-un vas pe masă. Popa zise

priotesei să mănince și ei. Prioteasa le zise s-o mănince toată. Ei mîncară mierea toată. După aceea Păcală ieși afară, tăie un dovleac mare în două, dete popei jumătate și lui jumătate, pe care jumătăți le puseră fiecare în pantaloni, în dreptul șezutului. Se duseră în casă se culcă Păcală pe un pat, se culcă și popa pe celalt pat. Păcală se văita că moare, popa de asemenea. Se văitară ei cît se văitară și de pe la o samă de vreme se făcură morți. Prioteasa ca să-i cerce dac-au murit de tot, înfierbîntă o sucală în foc și-i înțepă la șezut, dar ei nu se mișcară, fiindcă sucala înțepa în dovleac. S-a încredințat ea c-au murit de tot și s-a dus la pîrcălab, să-l cheme să-i vadă și el. Venind amîndoi, veseli c-au scăpat de popă și de Păcală, au intrat în casă unde erau morții. Prioteasa, spre batjocură pentru cei morți zise pîrcălabului să se despoaie în pielea goală amîndoi și în loc de a-i plînge, să le urle ca lupii. Așa și făcură. Se puse prioteasa într-un colț al odăiei și pîrcălabul în alt colț și începură : hau ! hau... u... u... hau ! Celalt : hau !... hau... uu... u... u... hau ! Atunci Păcală sări drept în sus și strigă :

— Scoală-te, părinte ! au urlat lupii în casă, hai de dă-mi socoteala că mă duc !

Popa :

— Ți-o dau, tăiculiță, dar ajută-mi întii să dau lupii afară din casă.

Apoi amîndoi au dat afară pe cei doi amorezați, așa cum erau ei, goi, asmuțîndu-i cu ciinii pe ulițele satului. După aceea Păcală și-a luat boii și a plecat sănătos în calea luți.

Gh. Popescu-Ciocănel, *Brașoave*, p. 138

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3002 (A. Th. 1725) cf. 3000, 3436, 3469. Este atestat în Muntenia și Moldova.

Variante :

2. *Zgîmboi* (N. D. Popescu), *CAL.BASM.LEG.*, 1882, p. 67 ; republicată : *Carte de basme*, III, p. 136.

3. *Hargatul năzdrăvan*. *Sbiera*, *Povești populare*, p. 238.

4. *Zgîmboi* (N. Mateescu), *PAG.LIT.*, I (1899), nr. 15, p. 6.

5. *Șotii de-ale lui Nastratin când era băiet*. Popescu-Ciocănel, *Brașoave*, p. 183.

6. *Pepelea se tocmește argat la un român, numit Vasile Răuț*, ȘEZ., 1912, p. 54.

7. *Pină când a cînta și a juca capra pe masă*, I. CREANGĂ, VI (1913), p. 115 (Valea Hogeii — Bacău).

8. *Păcală*, A.I.E.F., i. 10626 (Bătrîni — Prahova).

9. *Popa și Păcală*, A.I.E.F., mg. 1076 a (Bătrîni — Prahova).

10. *Păcală slugă la cantor*, A.I.E.F., i. 11297 (Cerișor — Hunedoara).

11. *Cu un popă care-a mîncat pîine amară*, A.I.E.F., i. 14138 (Racșa — Satu Mare).

DE-ALE LUI PĂCALĂ

I

Într-o vreme Păcală apucase slugă la un boier.

Vorbăreț cum era, odată îl ia gura pe dinainte și dă a se lăuda că el e în stare să-ți fure doar și cămeșa din spate.

— Hm! zice boierul, care-l asculta. Dacă nu te strîng curelele, hai de! să-mi furi pe Cheșa din jug. De-i face-o, bine, al tău să fie; de unde nu, să mă slujești în dar trei ani încheiați. Ai grație un an și o zi. Te-apuci?

— M-am apucat! răspunse Păcală.

A fura tu boul omului tocmai din jug, mai ales cînd zi și noapte e tot sub pază, nu e lucru de-a glumirea.

P-acasă nu vrea să meargă, dar dă Dumnezeu de vine primăvara, cînd Cheșa trebuia scos la cîmp afară, să brăzdeze țarina boierului, înjugat alătura cu Viron, soțul său la nevoile traiului.

Face Păcală ce face și te miri de unde pune brîncă p-o vrașcină de pui de găină. Pe aieștea îi moaie mai dintru-ntîi în clei moale, apoi îi scaldă în pulbere de aramă galbenă, de luceau în soriște ca ales aur. Se pune în urmă și-i vîră pe mîneca de la cămeșă și se ia la cîmp pe urma lui Cheșa și-a lui Viron.

Mai pe pîntece, mai în genunchi, mai cum poate, se trage el tîrîș-grăpiș pînă la răzorul din capătul arăturii, făr' ca

lucrătorii să-l poată ochi. Aci deșartă mîneca de pui și se adună și se lipește de pămînt, încît numai semn rămîne de el.

Puii naibii, cum se văd afară la largul lor, se împrăștie pe brazde care-ncotro, ca fărina orbului, și hai la rășciat după rîme și gîndăcei.

Cînd coala plugarii numai ce văd, că arătura e bătătură cu ținte mișcătoare de aur, ce le fură vederea. Ei uită de Cheșa și s-apucă de prins la pui de aur, care mai de care.

Dar puiții sprintenei aleargă, sar, o cotesc și ici și coala, încît bieții voinici la cîteva aruncături se depărtează de țarină.

În răstimpul acesta Păcală s-aridică repede, taie fuiorul din coadă de la Cheșa și-l împinge pe gură la Viron de numai vîrfurile se mai vede, apoi scoate restelul, dă drumul la bou și hai cu el cătră casă.

De la o vreme puii, parte erau prinși, parte se făcuseră apă și slugile se rentorc la arătură.

Cînd la adecă să nu-ți crezi ochilor : Cheșa ca-n palmă.

— Foc și pară pe capul tău Viron ! zice ei cu mîinile trăgîndu-se de cap, că mîncași pe Cheșa ! Dar te bate Dumnezeu, că-ți stă coada lui în gît și strigă : Răsplătire ! Răsplătire ! îndulci-s-ar lupii și ciorile din hanțul tău... !

Sosind acasă spun, c-a fost așa și pe dincoala, mărturie nemincinoasă este fuiorul din coada lui Cheșa, pe care Viron n-a putut să-l înghită !

— Auzi vorbă ! zice boierul, roșu la față ca un rac copt pe jaratic, cine a mai auzit ca să se mînince bou pe bou ? ! V-au șters Păcală pe Cheșa dinaintea nasului, deși vă bătusem capul din destul, să fiți numai ochi și urechi, găgăuți ce sinteți... !

Păcală, fiind p-aceala, rîdea, rîdea de nevoia omului, încît sta să crepe.

II

— Știi una Păcală ? zice boierul păgubaș. Dacă te ții, hai de ! șterge-mi Roibul din grajd și al tău să fie ; de unde nu, să mă slujești trei ani în capăt fără leac de simbrie. Ai grație un an și-o zi. Te apuci ?

— Și de ce nu ? ! Am pe Cheșa, voi să am și pe Roibul.

— Să ! răspunde boierul.

Din ziua aceea Roibul era păzit măiculiță, de puiu de pasăre nu putea să s-appropie de el.

La ușa grajdului stau doi inși, față cătră față, cu topoarele amină, gata să lovească în numele Tatălui p-oricine ar fi cutezat să-și pună piciorul înăuntru, afară de însuși boierul. Apoi unul ținea calul de căpăstru, un al doilea de coadă, iar un altul ziua, noaptea sta tot călare pe cal.

Lasă Păcală să treacă o bucată bună de timp, făr' să miște ceva. Cugeți, că n-are nici o prinsoare.

Cînd într-o zi de cătră seară numai că-l vezi, că se îmbracă în niște zdrențe de haine muieresti, petece înșirate în ață, nu altceva. Agață o traistă părăsită în osul umărului, pune în ea două ulciorașe pregătite de el mai dinainte vreme : unul cu băutură omenească, altul cu de cea ținută pe buruie amețitoare, încît să bei un strop și pînă în ceea zi să nu te mai deștepți.

În chip de cerșitoare intră el la boier și, după ce-și blăstemă soarta ce l-a adus la atît, cu prefăcătorie se roagă de el să-l îngăduie peste noapte la curtea sa.

— Sint numai de urgie în lumea asta zice hoțul de Păcală, de abia pot să-mi trag slăbiile, ziua însă tot mai merge, dar, cum vine seara, am sfeciit-o, că sufăr de orbul gănilor. Mi-am frînt gîtul de o sută de ori, că nu văz de-o șchioapă în cale-mi. Undeva pe niște paie, boier dumneata, săracul, unde înserează, acolo-și așterne.

— Caută-ți așezămînt în curte undeva, că toate-s a lui Dumnezeu și ale noastre numai de azi pe mîne, răspunde boierul.

Se trage Păcală sub streășina grajdului, pe niște paie puse în aretul ușii.

Nu stă mult și-l vezi numai cu ulciorașul la gură.

Trage o dușcă și face ca și cînd l-ar fi uns pe gîtlan, pe cea vrea să-i apuce dorul, se vede.

Peste puțin mai trage una și încă una, firește din ulciorașul cu beutură omenească și nu din cel cu de cea dreasă bine.

Și cum soarbe, ulciorașul pe loc e pus la locul său în traistă.

De la o vreme cea nu se mai pot răbda.

— Și cu ce te lupți acolo, măi muierere? întrebă unul.

— Da cu ce să mă lupt? Ia cu niște păcătoasă de țuică, ce-i bună al dracului, de cugeți, că altă aia o duce pe gît în jos, știi vorba :

Lic ! lic ! lic la-nghițitoare,
Că nici capul nu mă doare,
Fie zece,
Toate-or trece !

— Închină încolo cătră mine, se roagă cela, că dusu-i-am destul dorul, de cînd străjuim nevoia asta de cal, ca să nu-l șteargă nenea Păcală.

— Puțin și cu voie bună, că multul e la cei ce-l au, zice Păcală, în vreme ce le întinde udătura cea dreasă.

Aiasta trage una și-l dă mai departe, al doilea așa, al treilea pe aia urmă și astfel a trecut ulciorașul din mîină în mîină, pîn ce toți ș-au stropit măseaua.

N-a trecut, să zic, cît ai merge pînă în vecini și drăguții de voinici erau beți tun și-n nemișcare, cugeți că-s pe altă lume.

Atunci Păcală se scoală, taie căpăstrul în două, o parte o lasă la cela în mîină, o parte de capul calului. Tot așa face și cu coada. Pe cel de-a călare l-a legat cu șălăminturi cu tot de podul de deasupra, ca el tot călare să rămînă.

Apoi își ia noapte bună de la ușeri și du-te nene pîn' ți se vede.

Cînd în revărsat de ziuă, boierul, ca de obicei, hai să vază, ce mai e cu Roibul.

Adecătele Roib ca în palmă, iar păzitorii într-o stare de să te dai de-a dura de rîs, bineînțeles, cînd ar fi vorba de nevoia altuia.

Boierul însă cît pe ce să-și macine măselele din gură.

— Sus mări ! muți cu toarte, ce v-a lăsat Dumnezeu, zice el, c-a furat Păcală pe Roibul !

Apoi să fi văzut lume întoarsă !

Cel cu capătul de căpăstru în mîină, dimpreună cu nenea codaș, smîcesc una, ca și cînd Roibul ar fi între ei, și peste cap bădică, de le sună oala capului. Numai stele și luceferi verzi văd înaintea ochilor.

Cel de pe călare, dînd călcîie vîntului, se incurcă în scări și rămîne agățat cu capul în jos și picioarele în sus, curat ca un liliac.

Mai rău le-a umblat însă ușerilor, cari, pîn' să-și vină în fire, se pisează unul pe altul cu toporul, de s-a fost trecut de glumă !

Păcală tocmai sosea atunci și rîdea, rîdea mișelul de să-și dea sufletul.

— Am pe Cheșa, am pe Roibul, să-ți fur inelul cel mare din deget, ca și acela să fie al meu, boier dumneata! zice hoțul de Păcală umflindu-se-n pene.

— Bine, zice boierul. Ai grație un an și-o zi și, de cumva te vei înfunda, precum cred, trei ani ai să mă slujești fără pic de simbrie.

— Să! răspunde Păcală.

Din ziua aceea grijea boierul de inel ca de lumina ochilor, nici tu ziua, nici tu noaptea, nu-i ieșea de pe deget.

Lasă Păcală să treacă o bună bucată de timp, fără să cerce da de cumva.

Cînd îi vine lui voia, se pune într-o noapte, după ce s-așează toți, îi dă foc la o clăiță de paie, pusă de el însuși, mai la o parte în ogradă, anume ca s-o aibă la îndemînă.

Apoi dă a striga: „Foc! Foc! Foc!“ de să-și frîngă coșul pieptului.

Cît ai număra pîn' la zece, întreaga curte e în talpe și aleargă la stîns.

Boierul sare din pat, își aruncă în spate o manta și, înainte de a ieși, scoate inelul din deget și-l dă la boiereasă să-l țină pîn' la rentoarcere.

El de-abia se va fi depărtat, și Păcală, care sta pitulat într-un unghet, intră înăuntru și zise chitineluț către boiereasă:

— Nu-i nimic, acum dă-mi inelul, că stă mai bine la mine, decît la tine.

Boiereasa tace și face, de unde să-i treacă ei prin minte, mă rog, c-are față-i pe nenea Păcală.

Acesta nici una, nici două, fără o ia pe ușă afară.

Nu trece mult și boierul e aci.

— Iac-așa, zice el, nimica toată. A dat cineva foc la cîteva brațe de paie, aflătoare tocmai la margine de ogradă. De aci nu putea să vină nici un rău, daună că mi-am stricat somnul.

Dar adă inelul, ca să pot dormi fără de grije.

— Ce inel să-ți dau? răspunde ceea.

— Da inelul meu, pe care ți l-am dat să-l păstrezi pînă mă rentorc.

— Că p-acela ți-l dedei mai nainte, răspunde boiereasa, cînd intrași anume de mi-l ceruși și te-ai întors apoi din nou la foc, fără să-mi zici negri ți-s ochii.

— Al dracului Păcală, zice boierul năcăjit — uite, că-mi are și inelul, n-a fost destul Cheșa și Roibul.

Ce a urmaș mai departe, nu se știe, se crede însă că Păcală în ceea zi a rîs de sta să crepe.

(Gr. I. Sima), FAM., XI (1890), p. 109

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3003. Este atestat în Transilvania.

Variante.

2. *Păcală slugă la boier*, A.I.E.F., i. 11293 (Cerișor — Hunedoara)

PĂCALĂ ȘI TÎNDALĂ

Păcală și Tîndală, călătorind tot laolaltă, într-o seară sosiră la capătul unui sat.

Acolo, lingă drumul țării, ei zăriră un foc mare. Se apropiară mai tare, și văzură, că la foc șed niște oameni de pe la Beiuși, care viniau de la Ciaba cu bucate și peste noapte desprinsesă acoalea.

Românii noștri din părțile Beiușilor au obiceiul de a duce cu sine și un cimpoi, dacă se duc mai mulți laolaltă în călătorie mai lungă.

Ei dară, după ce făcură foc, scoaseră cimpoiul, și unul dintr-înșii îl umflă și la sunetul acestei muzici naționale începură a-și petrece toți.

Văzîndu-i Păcală și Tîndală, numaidecît le plesni prin minte, că aice vor putea face o treabă bună. Deci zise acela cătră acesta :

— Tu te dă cu carul într-o lature de drum. Io m-oi duce la foc să joc. Dar ia seama bine la descintecetele mele !

— Bine, răspunse Tîndală, și ei se despărțiră.

Păcală merse la oameni și le dete „sara bună !“ Aceia fi mulțumiră, și îl chemară să șadă cu ei la foc.

Păcală nu se îmbia mult, ci șezu și el între ei. Dar nu peste mult sări în picioare și zise cimpoieșului să-i cînte una.

Apoi Păcală începu a juca și descînta :

Măi Tîndală,
Om cu fală,
Ian te cară
Pe la cară
Încărcăte
Cu bucate
Minunate,
Du-ți și ție,
Ia-mi și mie !

Oamenii ascultînd cu cea mai mare plăcere descîntările lui Păcală, părăsiră toți carele încărcate cu griu curat și se adunară în jurul lui, rugîndu-l să mai cînte.

Într-aceste Tîndală merse pe la cară, și pe dinapoi fură vro zece saci, și-i puse în carul lor.

Păcală tot cînta și juca. De la o vreme însă el prinse a descînta :

Dar te du și nu vini,
Căci am prins a mă uri !

Tîndală dete bici cailor și plecă cu carul încărcat. Mai apoi se lăsă, și Păcală de cîntat și de jucat și, zicînd „noapte ușoară“ — se duse și dînsul p-aci-ncolo.

Dimineața cînd bieții oameni se pomeniră, mai că incremeniră, văzînd, că cineva le-a furat 10 saci de griu.

ȘEZ., I (1875), nr. 12, p. 94

Vezi *Typol bibl.* ; tip 3004 (A. Th. 1525 Q*). Este atestat în Muntenia.

DE-ALE LUI PĂCALĂ

Păcală ăsta a fost și el om ca și noi.

Din toată munca și osteneala lui și a nevastei avea și el un bou și o vacă cu o mînzată după ea. Așa, ce-i vine lui poftă într-o bună dimineață, se scoală de noapte, se încalță, se îmbracă, își pune ceva merinde la traistă și cere de la nevastă o sfoară, că-i trebuie să lege boul, că pleacă cu el la tîrg.

Nevasta îl întreabă :

— Da bine mă, creștine, de ce vinzi tu boul, că n-o să mai ai ce pune la jug ?

— Ce-ți pasă ție ? răspunse el. Știu eu ce am să fac.

Nevasta, îi știa firea, că dacă s-o-ntinde mai mult la vorbă, apoi țin-te, drace ! Mi-ți-o înșfăca de coade și da cu cărămida în ea, ca să nu-l doară pumnii. Ea a tăcut sărmana, i-a dat sfoara, i-a ajutat de a legat boul, și p-aci ți-e drumul la târg. Ajuns la târg, veniră negustori, tocmi și vindu boul cu șapte galbeni, cu cari și plecă repede acasă, căci de altfel, se ținea și de vorba nevestii, să nu cheltuiască banii.

Ieși din târg și când era aproape de sat, în dreptul unui lac mare, ce era în marginea drumului, auzi broaștele de baltă făcînd : „oc ! oc ! oc ! oc !!!“... după cum le e obiceiul, mai ales primăvara, cum era și atunci. Dînsul se oprește în loc. Ascultă mai mult timp la broaște, cari ziceau mereu : „oc ! oc ! oc ! oc !“

— N-am luat opt zise el ; zău nu ! ci numai șapte. Ele însă își vedeau de frumosul lor cîntec. Păcală se jură pe soare, pe lună, pe stele, pe nevestă, pe copii și pe tot ce are mai scump, că a luat numai șapte galbeni, pe bou. Broaștele nici nu băga în seamă vorbele lui.

Necăjit el peste fire, unde mi-ți scoate legătura cu banii de sub brîu și zvrurr ! cu ea în mijlocul bălții, zicînd :

— Na-vă, ticăloaselor, de-i numărați, dacă nu vă încredeți, și dați-mi-i afară, că mi-i degrab.

Broaștele săriau una peste alta, cum e obiceiul lor, cîntîndu-și cîntecul.

— Ce ? adicătelea voi nu știți număra, ticăloaselor ! Numărați bine, proastelor, și luați seama că-s numai șapte !

Scos el din fire, începu a le blestema. Apoi ceru să-i dea banii afară, să-i numere el de față cu ele. Ți-ai găsit, să mai vadă el ceva afară adus de broaște. A așteptat el pe lingă baltă, sărăcuțul, pînă l-a prins noaptea, și broaștele nu i-au mai adus banii. Supărat plecă acasă și zise către broaște :

— Numărați-i acum, nemintoaselor, pînă mîine, că aveți timp destul ; dor v-o ieși tot șapte. Eu mă duc acasă și vin dimineată să-mi dați banii. Bună seara !

Veni dimineată, află tot aceleași răspunsuri de la broaște, dar banii nu-i mai văzu nici în ruptul capului. Își luă deci gîndul de la bani.

Nevasta l-a cicălit și dojenit destul, dar fără folos.

Nu trecu mult timp și Păcală zise nevestei :

— Fă, nevestă, știi tu una ? Eu o să tai vaca, să mincăm carnea și să mai și vindem din ea ; iar pielea s-o facem opinci, că n-o mai vind eu ca pe bou, de mă înșelară broaștele și-mi opriră banii.

Taie dar vaca, ia un sfert și pleacă cu el să-l vîndă la tirg. Cînd a ajuns în tirg, se întîlni cu un cîine de cei mari al măcelarului Marinică, pe care îl cunoștea.

Cîinele făcu către el : „ham ! ham ! ham !“...

Păcală zise : „Ce vrei ? să ți-o dau ție ?“

Cîinele, iar : „ham ! ham !“...

Păcală zise : „Ce vrei ? Să ți-o dau ție ?“

Cîinele iar : „ham ! ham !“...

— Bine ! Eu ți-o dau, dar să spui lui jupîn Marinică că dimineată vin să mi-o plătească ; face tocmai un galben.

Cîinele, iar face : „ham ! ham !“...

— Care va să zică ne-am înțeles, zise Păcală, aruncă carnea la cîine, și plecă vesel către casă, că desfăcu carnea repede ; iar zăvodul se trase cu carnea deoparte și se sătură frumos.

A doua zi dis-de-dimineată, Păcală se duse la jupîn Marinică și ceru plata pe carne.

— Ce carne ? îl întrebă măcelarul.

— Carnea care ți-am trimes-o ieri prin zăvod. I-am spus și prețul, făcea tocmai un galben.

Și fiindcă el tot cerea la măcelar întruna, unde mi se întoarce măcelarul la el și hîrșt ! îl arde p-o parte și hîrșt ! și pe cealaltă. Și așa îi repetă vro cîteva perechi bune de palme, de-i crăpau ochii, și l-a dat pe ușe afară.

În orașul unde s-a-ntîmplat istoria asta, locuia și împăratul țării aceleia, care avea o fată ca un inger de frumoasă, și pe ea n-o făcuse nimenea să ridă de ceva în toată viața ei.

Împăratul promisese jumătate din împărăție și pe fiica sa de soție aceluia care o va face să ridă, oricine ar fi, făcînd legătură cu jurămînt față de toți boierii săi și cu împărăteasa.

Ce-i vine lui Păcală al nostru, să se ducă la împăratul și să se plîngă de pagubele suferite de la broaște și de la cîine.

Așa a și făcut. Cînd a ajuns la curtea împărătească, spunea, înainte de a-i veni voia să intre la împăratul, la toți ai curții pășaniile sale.

Toți rideau de se prăpădeau. În sfârșit îl cheamă împăratul înăuntru și-l întreabă :

— Ce vînt te-a adus pe la curtea împărătească ? Aci erau de față boierii și cu împărăteasa cu fata.

Păcală începu a povesti istoria cu boul și cu vaca, cu broaștele și cu ciinele, cu bătaia de la măcelar și că s-a plîns la toți boierii și nimenea nu i-a făcut pic de dreptate.

— De aia am venit și la măria-voastră, zise el, să-mi faceți dreptate. Și dacă nici măria-voastră, zise el, nu-mi veți face nici o dreptate, apoi să fim toți ai dracului.

Auzind fata împăratului aste bazaconii și așa prostii, cum era de tăcută și cum nu rîsese în toată viața ei, unde mi ți-o răzbi rîsul și rîse, și rîse, și iar rîse, așa încit se minună și împăratul și împărăteasa și cu toți boierii de risul și veselia ce cuprinsese pe fată.

— Măi Păcăluță, zise împăratul, tu n-ai pierdut nimic, dimpotrivă ai cîștigat de la mine un dar prea mare. Fata mea în viața ei n-a rîs și eu am făgăduit cu jurămint, față cu împărăteasa și boierii mei, cari sînt aci, că oricine ar face-o să ridă, i-o voi da de soție și jumătate din a mea împărăție. Se vede că norocul a fost al tău, căci au venit tot felul de oameni, și mari și mici, și nici unul n-a făcut-o să zîmbească cel puțin, deși spuneau tot felul de năzdrăvănii ; iar cînd începuși tu a povesti, eu care aveam ochii țintă la fată, o văzui rîzînd așa cum n-a rîs niciodată în viața ei ; și, fiindcă țin foarte mult la jurămintul ce l-am făcut, ți-o voi da ție de soție. Față sînt aci împărăteasa și toți boierii și știu că orice am făgăduit, am împlinit cu prisosință. Bine ai venit dar sănătos ; logodna e făcută, haidem să regulăm despre nuntă.

Păcală, care ascultase fără să zică ceva, venindu-i rîndul la vorbă, zise :

— Știi ce, luminate împărate ? Eu am venit să mă plîng împotriva ciinelui și broaștelor, care m-au sărăcit, n-am venit să mă plîng de muiere, că muiere am eu acasă !... Prin urmare, dacă îmi faci vreun drept, bine ! Dacă nu, p-aci mi-e drumul.

Văzînd împăratul că toate stăruințele lui sînt zadarnice și fiindcă și împărăteasa cu boierii îl sfătuiră să nu facă legături cu un astfel de om, zise către Păcală :

— Dacă tu te lipsești de darul meu, vino mîine de dimineață să-ți dau 500...

Mulțumi deci Păcală și plecă, iar împăratul cu ai lui riseră mult de cele petrecute.

În curtea împărătească era un ovrei și un vizitiu, cari stau la ușă, să vadă cele ce s-ar întâmpla lui Păcală. Când ieși Păcală de la împăratul, ovreiuil îl sprijini la ușe și îl întrebă :

— Ce zise împăratul ?

— Ce să zică ? răspunse Păcală : să viu mâine, să-mi dea 500.

— Te rog, vinde-mi mie 300, zise ovreiuil, pe care ți le plătesc cu 300 lei, poftim. Păcală luă banii și-i așeză la chimir.

La capul scării îl opri vizitiul, și-i ceru și el cele 200 rămase, dându-i 200 lei, pe cari Păcală îi așeză lângă ceilalți în chimir.

A doua zi de dimineață Păcală veni la curtea împărătească. Ovreiuil îl aștepta grozav. Spuse împăratului c-a venit Păcală. Împăratul îl chemă înăuntru.

După ce Păcală intră, își făcu cuvenita ploconeală, apoi zise :

— Vezi luminate împărate, că mă țiiu de vorbă și venii.

— Bine, răspunse împăratul ! Apoi strigă la aprozi, să aducă nuiele și să dea 500 lovituri lui Păcală.

Iute aprozii veniră și erau gata să pună pe Păcală jos. El zise :

— Luminate, împărate ! Cu mine n-ai treabă, că eu le-am vîndut.

— Cui ?

— Ovreiului 300 și vizitiului 200. Chemați-i pe ei să și le primească, că ei m-au rugat, nu eu pe ei.

Chemară repede pe ovrei, care spuse că a dat 300 de lei lui Păcală, însă nu pentru lovituri, ci pentru 300 galbeni, ce are a primi. Vorba nu se încăpu. Puseră jos pe ovrei și-i dederă 300 lovituri. Aduseră și pe vizitiu și-și primi și el cele 200 ce cumpărase.

— Mergi sănătos, zise împăratul către Păcală.

Păcală mulțumi și p-aci-i fu drumul.

Ovreiuil necăjit, intră la împărat repede și îi spuse :

— Înălțate împărate ! te-a injurat Păcală, când ieși pe poartă, că nu-i făcuși nici un drept.

— Cheamă-l înapoi ! zise împăratul.

Fugi ovreiuil după Păcală, îl ajunse și îi spuse că-l cheamă împăratul înapoi, că uită să-i facă un dar.

Păcală răspunde :

— Cum să merg la împăratul, așa îmbrăcat, eu care mă țin și eu om ; am și parale în pungă și să merg în fața împăratului îmbrăcat în zdrențe, e rușine pentru mine.

— Poftim hainele mele, zise ovreiul, dacă ți-e rușine cu ale tate și hai degrab, că te așteaptă împăratul.

Se dezbracă ovreiul de haine, se îmbracă Păcală frumuseșel și merge față la împăratul.

— De ce m-ai înjurat, Păcală, când ai ieșit pe poartă, întrebă împăratul ?

— A mințit, cine ți-a spus, luminate împărate. Eu să vă înjur pe măria-voastră ?

— Ovreiul te auzi și mărturisește.

— Nu-i adevărat, luminate împărate ! Ovreiul poate să zică că și hainele după mine sînt ale lui. Măria-voastră să mă dezbrăcați, să le dați lui ; apoi ce dreptate o mai fi și aia ?

— Da ! da ! zise ovreiul. Sînt ale mele hainele, mă rog, că n-a vrut să vie aci, zicînd că este neîmbrăcat și-i este rușine mă rog să vie așa la împărăția d-voastră.

— Poftim, luminate împărate ! vedeți minciuni adevărate ? Auzi să se facă el stăpîn și pe hainele de pe mine !

Împăratul dete drumul lui Păcală și, pentru dibăcia lui, îi dăruie și o sută galbeni ; iar ovreiul rămase păcălit și de astă dată.

ALB. Buc., I(1897), nr. 10, p. 311

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3005 (A. Th. 1642), cf. 3000, 3828, A. Th. 559. Este atestat în Muntenia.

Variante :

2. *Der Dumme mit seinem Hund*. Schullerus, *Archiv des Vereins*, p. 516 (Alțina — Sibiu).

3. *La prouesse du Bohemien*. Stahl, *Nerej*, p. 250.

TREI PĂCALE PĂCALIȚI PÎNĂ LA MOARTE

În satul P. se făcuse popă feciorul popii Ilie cu numele Nicolae. Împrejurările au fost de așa, că Nicolae luă de soție pre o fată de țaran de acolo din sat ; de almintrelea dintr-o familie foarte cinstită. Și Irina era preuteasă vrednică, dar

avea o smintă, zicea ea, că nu poartă haine ca doamnele, după cum apucaseră deja toate preutesele din satele vecine. Vanitatea femească, acest moloh, ce seca toate combinațiunile economice ale bărbaților, se încuibă și în inima preutesei Irina și aceasta nu mai dedea pace popii, ci tot îl ruga și-l mai huiduia ca să-i facă haine domnești. La urma urmelor se înmoaie popa și zise către muiere :

— Apoi bine ! iată aici o ciută, du-te cu ea la târg, vinde-o și cumpără-ți ce-ți place !

În satul acela, dar și prin satele vecine, erau pre atunci mulți păcale. Cu deosebire însă trei inși erau foarte isteți și nime nu scăpa de dînșii nepăcălit. Se înțeleg deci și acum, ca să păcălească pe preuteasă. Spre scopul acesta ei se duc la târg și-și propun să cumpere vaca de la preuteasă, dar așa ca fiecare să zică către preuteasă : „Ce ceri pe capra asta“ ? În târg o întreabă întâiul, ca mai sus. Preuteasa zice :

— Da bat-o Paștile, doară vezi că-i vacă !

— Ba e capră, reflectă târgovețul și se cam mai duse pre ici încoala.

Cam preste un patrariu de oră altcineva întreabă pe preuteasă :

— Ce ceri pe capră ?

— Da că doară vezi că-i vacă, mînce-o binele ! răspunse preuteasa.

Tîrgovețul reflectă :

— Da cum să fie vacă, doară vezi că-i capră, și se cam duse și acesta.

Preuteasa noastră acum se puse pre gînduri ; se uită la vacă mai de aproape ca să se convingă, dacă într-adevăr este vacă ori capră. Din contemplațiunea profundă o conturbă altcineva cu întrebarea :

— Ce ceri pe capră ?

— D-apoi că doară asta-i vacă, și nu capră, reflectă preuteasa.

— Ba-i capră, zise târgovețul : iară preuteasa moindu-se și crezînd și ea că e capră răspunse :

— Bine, bine ! Acum ori capră, ori vacă, să-mi dai opt zloți pre ea !

Tîrgovețul îi dă banii și se cam mai duse cu capra, respectiv cu vaca.

Ajungînd preuteasa acasă, începe a se certa cu popa, că de ce i-a dat să ducă la târg capra și nu vaca. Popa Nicolae

era om cu minte și îndată vede că aici numai atare păcală a meșteșugit.

În joia următoare, căci joia era zi de târg, popa Nicolae se suie călare pre un mînz cam de trei ani, la pâr sur și încolo bine făcut. Se duce în târg și se plimba călare, ca și cînd a lui ar fi întreg târgul. Cei 3 păcale, ce făcuseră capră din vaca preutesei, ba în fine și din preuteasă, iată-i înaintea mînzului.

— Ce ceri pre mînz părinte, întrebă unul dintre dinșii ?

— Nu mi-e de vîndut răspunse popa !

— Da, de ce nu ? întrebă al doilea.

— D-apoi nu, că eu de după acest mînz trăiesc, replică popa.

— Cum așa, întrebă al treilea.

— D-apoi iată-asa că mînzul meu face bani, cînd îmi trebuie ; n-am decît să-l strîng în pinteni și banii-s gata.

Călărețul nostru lasă în pace pre târgoveți și se cam mai duce, dar în momentul de despărțire strînge una din pinteni și mînzul face un taler. Tîrgoveții se iau atunci după popa carele pre sub coada ochiului îi observa destul de bine. La o distanță anumită iar strînge în pinteni și mînzul mai lasă un taler și astfel apoi și pre al treilea, dar popa se făcu a nu observa banii și-i lăsa acolo.

Văzînd neguțătorii noștri, că nu e glumă cu calul popei, se hotărîră să-l cumpere cu orice preț.

Alergă și ajungînd pre popa iar îl întrebă, cît cere pre mînz ?

— Dar v-am spus că nu mi-e de vîndut !

Oamenii noștri se puseră pre lingă popa și acesta după multă rugăminte, în fine li răspunse :

— Apoi bine, că mai am eu acasă dîn soiul acesta ! Dați-mi 500 bune, și fie al vostru !

Oamenii noștri plătiră banii, dar cerură de la popa și instrucție cum trebuie grijit de mînz, ca să li facă mai mulți bani. La aceasta li răspunse popa :

— Duceți-l acasă, băgați-l în grajdi, puneți-i de înainte ovăz mult și lingă iesle un ciubar cu apă.

Așa făcură, mă ! preste noapte prietenii nici că putură dormi temîndu-se unul de altul, ca nu cumva careva să meargă pre ascuns și să iaie din bani. Demineața tustrei pînă în ziuă se duseră la bani ; dau să deschidă ușa, dar nu pot. Se uită unul pre o crăpătură a ușei și vede ceva sclipînd.

— Ah! zise el, că e plin grajdul de bani, de aceea nu se poate deschide ușa. Dau năvală și sparg ușa. Ce surprindere neașteptată pre dînșii cînd observară, că mînzul a crepat și zăcea pre spate cu picioarele în sus, firește că potcoavele sclipeau.

Dar popa Nicolae știa ce are să urmeze. Fără aminare își cîștigă doi iepuri; unul îl dă preutesei, iar dînsul cu al doilea se cam mai făcu dus de acasă. Instruise întru aceste preuteasă că, dacă vor veni acei trei oameni, atunci să spună că el e la cîmp departe, dar vine îndată, căci iepurile ei fuge iute și îi spune să vină acasă. Păcalele văzîndu-se atît de păcăliți cu mînzul, hai la popa să li deie banii, dar află numai pe preuteasă cu un iepure în brațe. Întrebînd ei după popa, preuteasa își joacă bine rola și lăsînd iepurile în grădină îi ține cu vorba puțin pînă cînd veni popa în brațe avînd iepurile său, pre care-l netezea și-l ștergea de asudori.

Păcalele surprinși de istețimea iepurelui popii uitară de mînz și de cele 500 și numaidecît intrară în tîrg pentru iepure.

— Ce ceri pre iepure părinte ?

— Da nu-l vînd, că eu am multe alergături și pînă ce vine sluga după mine, iată că mă servesc bine cu el !

— Ba că încoace, încolo, dar să ni-l dai nouă !

— Apoi bine ! bine !

Și după multă socoteală pentru 200 bune li dete iepurile și se cam mai duseră. Păcalele noastre făcură proba cu poștașul patrupeț, îi deteră drumul să cheme de la cîmp pre unul dintre dînșii, care se dusesse departe ; dar așteptară pînă seara, fără să vină nici ortacu nici iepurile. Cum vor fi înghițit și acest necaz, e treaba lor.

Întru aceste popa Nicolae știa de nou că nu o să scape în pace. Și procură o beșică de bou, o împlu cu sînge și o legă de grumajii preutesei, pre care o instrui bine ca să se certe cu dînsul, cînd vor veni păcalele ; dînsul o va străpunge cu cuțitul în beșică, ea să cadă jos ca moartă, iar la sunetul violinei să învieze.

Pre cînd veniră păcalele, popa se certă, Doamne ! cu preuteasa pe moarte ; cearta devine vehementă, iar păcalele rămîn uimiți văzînd că popa a junghiat pe preuteasa și aceasta a căzut moartă la pămînt. Atunci popa începe a liniști pre bieții păcăliți și li zice să fie pre pace, că o învie dînsul îndată. Luă deci violina și numai una trase pre dînsa și iată că preuteasa cea moartă începu a juca înaintea lor !

— Dar ce-i oameni buni, întrebă popa pre oaspeții încremeniți ?

— D-apoi nu-i nimic părinte, zise cel de-nții ! Cu minzul ne-ai păcălit, iar cu iepurele ne-ai fript ! Ca să fie pace între noi, dă-ne nouă această violină !

— Ei dragii mei, asta n-o pot face, că eu sînt om iute la mînie și dacă mai o dată îmi voi omori preuteasa, atunci fără violină sînt cel mai nefericit om de pre lume. La urma urmelor, ca să fie dară bine în țară, li dete violina, pentru o sumă de 300 bune și oamenii noștri se cam mai duseră.

Plini de bucurie că în fine și ei păcăliră pre popa și făcură păcalele planuri preste planuri. Se întimplă odată de petrecură în ospătărie pînă tîrziu noaptea. Soția primului păcală veni să-l cheme acasă, dar el bazat pre violină se repezi cu un cuțit, o străpunse și biata pică moartă. Tragedia se repetă cu soția celui de al doilea și cu a celui al treilea. Ei însă își petreceau nejenati și se coteau, cum vor rîde cînd or să joace femeile lor. Într-un tîrziu apucă unul violina, dar nefericitele dorm somnul cel adînc. Atunci sări al doilea și rîzînd zise cătră celălalt să meargă în lături că el nu știe zice în violină. Spre nefericire însă tot acel rezultat avură și ceștilalți doi păcale, iar femeile lor fură înmormîntate în zîua următoare. Acum ține-te popa !

Popa Nicolae născoci acum altă păcală. Se făcuse mort și intră în copîrșeu. Cătră preuteasă zise dînsul ce avu de zîs și preuteasa și de astă dată își făcuse bine datorința. La copîrșeu lăsă popa o apertură, cam atît de mare, cît ar putea intra într-însa bine nasul.

Cînd veniră păcalele înfuriați, aflare pe preuteasă plîngînd cu amar, căci popa ei murise.

— Dar de mult a murit, întrebă unul ?

— De alaltăieri, răspunse preuteasa, că a început deja a mirosea. Iată că am trebuit să facem și o apertură la sicriu, ca să mai iesă mirosul cel greu, doară va sta încă pînă mine, ca să poată fi la înmormîntarea lui și sora-sa cea măritată de aici al treilea sat !

— Eu nu cred, zice primul păcală ; iar ne păcăliți, mă duc să mă conving !

Punînd păcala nasul să miroase, popa cel din copîrșeu cu niște foarfeci îi tăie nasul, și bietul păcală, punînd mina la nas ca să-și oprească singele fugi la o parte. Atunci ceilalți crezînd, că acesta într-adevăr se ține de nas pentru mirosul cel greu, în curiozitatea lor încă mirosiră, dar pățiră

asemenea. Pînă cînd se spălară și se mai reculeseră păcalele, pînă atunci popa ieși fuga din copîrșeu și punînd într-însul un lemn greu o luă la sănătoasa. Păcalele înfuriați apucară sicriul și-l aruncară în apă, ca să devină și popa, dacă nu alta, barem nutrimentu peștilor. Întru acestea popa se transformase în păcurar și păstrea oile pre țărnișurile rîului. Păcalele văzînd păcurariul recunoscură cu toții într-însul pre popa și mirîndu-se îl întrebă, cum de a scăpat de moarte.

Popa apropiindu-se de țărnișuri cu oile sale arătă la păcale că pe fundul apei sînt oi tare frumoase și acelea l-au mîntuit de moarte, drept ce dînsul de acum înainte spre mulțumire va rămîne tot păstor. Bieții de ei, și așa fără de nas, cugetară că în modul arătat de popa se vor fericii și dînșii. Deci tustrei săriră în apă și într-adevăr se fericiră, căci se înecară, iar popa Nicolae întorcîndu-se acasă, mulcomi preuteasa pentru păcala cu vecia. Irina însă nu mai căpătă pofta după haine domnești, rămase și de aici înainte tot în haine țărănești.

CAL., Arad, IX (1888), p. 90

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3006 (A. Th. 1539), cf. 3000. Este atestat în Transilvania, Muntenia și Moldova.

Variante:

2. *Cui cu cui*, CAL. BASME, BAL., I (1877), p. 29 (Mehadia — Caraș Severin)

3. *Cei trei șalviri*. Sbiera, *Povești populare*, p. 273.

4. *Păcală și Amăgeală și-au găsit omul* (M. Pompeiu), FAM., XXIII (1888), nr. 2, p. 13.

5. *Țapul babei*. Stăncescu, *Alte basme*, p. 191; republicată: *La gura sobei*, p. 97.

6. *Nastratin Hoge*a (N. I. Mateescu), F. INT., I (1897), nr. 28—29, p. 6.

7. *Păcală și Tindală*, Adam, *Pe lingă vatră*, p. 157; republicată: *Glume țărănești*, p. 68.

8. *Păcală și Tindală*, CUCU, I (1905), nr. 16—17, p. 3 (Slațina — Olt).

9. *Die Kappe, Taube, Stockhen*. Schullerus, *Archiv des Vereins*, p. 471 (Vărd — Sibiu).

10. *Chivăra trăiește, chivăra plătește*, ALB., Buc., XI (1907), nr. 45—46, p. 1182.
11. *Chivăra trăiește, chivăra plătește*, LUMINA, IV (1908), nr. 38, p. 2.
12. *Uncheșul cel poznaș* (T. Pamfile — Fără titlu), B.A.R.S.R., 5094, f. 403.
13. *Trei năzdrăvăni* (T. Pamfile — Fără titlu), B.A.R.S.R., 5094, f. 289. Publicată : *Un tăciune și-un cărbune*, p. 59.
14. *Păcală și Tindală*, BABA SAT., IV (1911), nr. 9, p. 2.
15. *Prostia țigănească*, CAL. „I. CREANGĂ“, VI (1913), p. 77 (Ghermănești — Vaslui).
16. *Țiganul la cumătru-său* (N. I. Munteanu), NEAM. ROM. POP., VI (1916), nr. 18, p. 279.
17. *Răzbunarea lui Nastratin Hoge*, GLAS. BUCOV., V (1922), nr. 1070, p. 2.
18. *Cei trei hoji*, LUMINIȚA, I (1935—1936), nr. 5, p. 25 (Brăila).
19. (Fără titlu) LUMINIȚA, III (1937—1938), nr. 7—8, p. 17 (Oancea — Brăila).
20. *Doi bătrâni și negustorii*, A.I.E.F., i. 11014 (Cerbăl — Hunedoara).
21. *Moșneagul și baba*, A.I.E.F., i. 13252 (Fundu Moldovei — Suceava).
22. *Vaca babei și a moșneagului*. Apostoliu, *Povești alese*, p. 43.

[PĂCĂLEALA]

- Un domn călare întilnind pe un om, îl întrebă cine-i ?
 — Păcală, răspunse omul.
- Bine, că tot am auzit de un așa păcală, că știe bine păcăli oamenii ; ia-ncearcă, păcălește și pe un domn învățat !
- Hei, domnule, se vede că ai noroc, că mi-am uitat păcalele acasă, altcum și de domn ș-ar rîde lumea.
- Du-te, adă-le !

— Sînt cam departe și d-ta nu poți aștepta pînă vin ; numai dacă îmi vei da calul, [mă] voi putea rentoarce îndată cu păcalele.

Domnul i dă calul, dar sărmanul așteaptă și azi după Păcală să vină cu păcalele să-l păcălească.

ȘEZ., VI (1880), nr. 1, p. 8

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3007 (A. Th. 1542 A) ; cf. 3000.

Variante:

2. *Păcală și sculele sale*. Catană, *Poveștile Bănatului*, I, p. 52.

3. *Wie Bakale einen Popen anfuhr*. Obert, *Aus Siebenburgens Vorzeit und Gegenwart*, p. 68.

4. *Sculele lui Păcală*, TIMIȘ. — GAZ. POP., II (1886), p. 12.

5. *Gavrilaș Păcală și țiganii*, TIMIȘ. — GAZ. POP., XII (1896), p. 11 (Jadani — Timiș).

6. *Păcală și sasul*, F. POP., IX (1900), p. 530.

7. *Scăpat*. Zaharescu, *Anecdote*, p. 43.

8. *Păcală și nuntașii*, CUCU, I (1905), nr. 16—17, p. 2.

9. *Păcală și sasul*, LUMINIȚA, V (1909), nr. 24, p. 6.

10. *Popa și Păcală*, HAZ. SAT., IX (1909), nr. 4, p. 3.

11. *Minciună pe negîndite*, „I. CREANGĂ“, V (1909), nr. 9, p. 241.

12. *Păcală cu sculele sale*, BABA SAT., III (1910), nr. 3, p. 1.

13. *Păcală și nuntașii*, BABA SAT., IV (1911) nr. 5, p. 1.

14. *Boierul și Păcală*. Pamfile, *Cartea poveștilor hazlii*, p. 115.

15. *Boierul și Picală*, „I. CREANGĂ“, VII (1914), nr. 2, p. 61 (Bogdănești — Suceava).

16. *De-ale lui Păcală*. CULT. POP., II (1922), nr. 61, p. 3.

17. *Wie Bakale einen Popen anfuhr*. Obert, *Rumänische Märchen*, p. 118.

18. *Bakale*. Schullerus, A., *Siebenburgisches Märchenbuch*, p. 157.

19. *De-ale lui Păcală*, CĂL. POP., 1926, p. 129.

20. (Fără titlu) ȚĂRANISM., IV (1929), nr. 2, p. 11.
21. *Din isprăvile lui Păcală*, CAL. F. LUMEA, V (1930), p. 37.
22. *Minciună pe negîndite* (Ap. D. Culea), CAL. GOSPOD., XVI, (1936), p. 98.
23. *Celăile*. Novacoviciu, *Folclor bănăţean*, p. 16.
24. *Păcală și sasu*. Cazan, *Literatura populară*, p. 75.
25. *Nastratin Hogea și deșteptul*, LUMINIȚA, IV (1938—1939), nr. 6, p. 9.
26. *Păcală și boierul*, A.I.E.F., i. 13186 a (Dorna Crîndreni — Suceava).
27. *Păcală*, A.I.E.F., i. 11385 (Meria—Hunedoara).

RATA DESCOPERITOARE

A fost un ficior de împărat și el nu știa ce-i nevoia ; a cerut la tatăl său să-i dea bani de drum și cal de călărie, să se ducă în lume, să dea peste nevoie.

Se duce pînă la un iaz ; da un om legase la gîtul unei rețe o punguță deșertă și tot o alunga prin iaz s-o prindă.

— Ce faci d-ta acolo ? il întrebă ficiorul de împărat.

— I-a vrâu să prind rața asta, că are la gît o pungă de bani, și nu pot.

— Stăi că ț-o prind eu !

Și iute se scoboară de pe cal, se dezbracă și intră în apă — și după rață... Celălalt a ieșit, i-a apucat straiiele de pe mal și calul și tiulea la sănătoasa. Cînd se întoarce aista să se-mbrace : tufă ! A stat în niște păpușoale pînă ce-a înserat, apoi a apucat-o înainte spre un sat.

Mergînd prin grădini, ajunge la o casă, unde era cumătrie înlăuntru. Ce a făcut, ce a dres, c-a intrat în casă și s-a vîrit sub pat. Dar sub pat mai era și popa, ibovnicul femeiei ; și ea tot una-i da acolo mîncare, rachi, friptură ; dar totul ce da ea, apuca aistalalt — că era și el deștul de flămînd. După ce-a mîncat ș-a băut bine zice cătră popă :

— Eu de-amu cînt !

— Ba mă rog d-tale, nu face asta !

— Dă-mi straiiele d-tale și voi tăcea, zice ficiorul de împărat. Popa s-a dezbrăcat și i-a dat. El după ce s-a văzut

imbracat a ieșit afară, nebăgat în seamă. Toți erau beți și nu știau nimic. A început a striga la poartă — omul de casă a ieșit. El s-a rugat să-l primească la dormit. Omul l-a pofțit, l-a cinstit.

— Mulțămesc d-tale, toate ar fi bune și-mi plac la d-voastră, văd că ești om cuprins, numai casa d-tale nu e curată — ai pe dracul în casă, și, pe cît timp va fi, vai de zilele d-tale. Dar ce-mi dai mie să ți-l scot ?

— Îți dau 400 de lei, zice omul.

— Bine. Puneți o căldare mare de uncrop la foc...

Cînd a fost uncropul gata, el a început a stropi, de la ușă spre fundul casei, tot descîntînd : „Ieși drac necurat, de la om din casă“... pînă ce a ajuns la pat, atunci a turnat toată oala și cînd a ciușnit popa, parcă era un drac gol. Da omul s-a-ținea c-o măciucă bună la ușă, căci așa i-a spus descîntătorul, că să-i deie cît va putea, cînd va veni în dreptul lui; i-a dat și el cîteva și-a fugit dracul că nu se va mai fi apropiat cît va fi trăit. Ficiorul de împarat și-a luat banii și s-a dus — amu văzuse cum e nevoia.

Niculiță-Voronca, *Datine*, p. 1025.

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3008 (A. Th. 1415). Este atestat în Moldova.

Variante:

2. *Cînd a căpătat Păcală minte*. Catană, *Poveștile Bănatului*, I, 68 (Soceni — Caraș Severin).

3. *Lipitura casei* (P. Ispirescu), *GAZ. TRANS.*, II. (1888), nr. 47, p. 2. (Tîrganu-Mehedinți); nepublicată : *HOTUL*, II (1888), nr. 59, p. 50; *REV. NOUĂ*, 1887—1888, p. 99; *ROM. REV.*, VI (1890), p. 410.

4. *Păcală și notarul*. Popescu, N. D., *Basme multe*, p. 61.

5. *Țiganul vrăjitor*, *CAL. Arad.*, XIII (1892), p. 89.

6. (Fără titlu) Niculiță-Voronca, *Datine*, p. 1026.

7. (Fără titlu) Niculiță-Voronca, *Datine*, p. 1026.

8. *Nevoia*. Pamfile, *Pov. pop. rom.*, p. 140.

9. *Der ausgetriebene Teufel*. Obert, *Rumänische Märchen*, p. 12.

Era odată un om care avea o casă de copii, și la casa lui nu avea altă avere decît o vițică. Omului acesta i-a venit în gînd să-și vîndă vițica, și în una din zile a plecat cu ea în tîrg. În tîrg s-a întîlnit cu un om care avea o capră, tot de vîndut. A zis cel cu capra :

— Măi omule, hai să facem schimb amîndoi ; dă-mi vițica să-ți dau capra.

— Ți-o dau.

Și fac ei schimb amîndoi. Apoi omul pleacă acasă cu capra și zice în gîndul lui : „Măi, da bine l-am potcovit. Vițica are să fete numai un vițel, da de acum peste doi ani și mai bine, da capra acuși, în primăvară, fată doi iezi, și iaca am trei capete de vită. D-apoi pînă în doi ani, cînd are să fete vițica lui, eu poate am peste zece capre, și iaca m-am făcut bogat, cît ai bate din palme.“

Și gîndind așa, merge înainte. Pe drum se întîlnește cu un om care avea un cucoș.

— Măi, omule, zise cel cu cucoșul, hai să facem tîrg amîndoi : dă-mi capra să-ți dau cucoșul.

— Ți-o dau.

Și fac schimb amîndoi. Apoi omul pleacă la drum și zice : „Bine l-am înșelat și pe celalalt, da pe acesta și mai bine ; capra are să-i roadă toți pomii din livadă, și are să-l nebunească cu zbieratul ziua, da noaptea nu mai aude el nimic. De acum cînte-i capra și mai scoale-se de dimineață, cum se scula cînd îi cînta cucoșul. Și apoi cucoșul meu scurmă și își caută singur de mîncare, pe cînd capra lui, nu, ci trebuiește s-o hrănescă el din țăpoi.“

Apoi merge înainte și se întîlnește cu un om care avea o batistă și se ștergea la nas.

— Măi omule, zise cel cu batista, dă-mi cucoșul și na-ți batista.

Și fac schimb amîndoi. „Măi, da tot de noroc să se plîngă omul ; bine îl mai înșelai și pe acesta ; de acum lui trebuie să-i înghețe mînele de frig pînă a ajunge acasă cu cucoșul, pe cînd eu pun batista în buzunar și merg acasă. Și apoi unde mai pui că cucoșul lui are să-i facă pene prin ogradă, da eu cu batista am să-mi șterg nasul, și habar n-am.“

Apoi se întîlnește cu un om care avea un băț în mînă.

— Măi omule, da bun băț ai.

— Ce-mi dai pe dînsul ?

— Îți dau o batistă.

Scoase batista și o dă pe băț ; își iau ziua bună unul de la altul, și pleacă cu bățul în mînă. „Măi, da nici n-am crezut că l-oi potcovi așa de bine și pe aista. Ia să văd, el cu batista are să se apere de cîni ? Cîte garduri n-are să sară el de frica cînilor, pe cînd eu, cu bățul, nici nu gîndesc.“

Și merge omul înainte, ajunge într-un sat și trece pe dinaintea unei case. O femeie ștergea un copil care se fește-lise, și chema cîinii să mănînce scîrnăvia copilului. Da prostul nostru, de pe drum, strigă la femeie, că de ce strigă cîinii.

— Ia, s-a feștelit băietul ista și strig cîinii să mănînce.

Da niște geambași de flăcăi de la o casă, strigă :

— Nu da scîrnăvia copilului la cîni, leliță, că-i bună de făcut de ursită la fetele cele mari.

Atunci drumețul nostru strigă :

— Dacă-i bună de făcut de ursită, dă-o la mine, că tot am eu o fetișoară și are să-și facă și ea de ursită, cînd a fi de măritat.

Da femeia atunci a zis :

— Da ce-mi dai în schimb ?

— Îți dau bățul ista, că altă avere n-am.

Îi dete bățul, luă scîrnăvia copilului, o învăli într-o hîrtie și o puse în brîu.

În acel timp era frig tare, așa că mai să înghețe drumețul nostru. De atîta zăbavă a innoptat pe drum. A tras în gazdă la o crișmă, și s-a rugat să-l primească. L-a primit crișmarul și l-a suit pe cuptor, pentru că avea să mai vie niște boieri în acea sară. Se culcă drumețul pe cuptor și iaca vin boierii. Drumețul a adormit, însă scîrnăvia din brîu s-a dezghețat și a început a puți. Boierilor nu le venea la socoteală, și zic crișmarului :

— Măi, da ce pute în casă la tine ? ia vezi, poate a adus cineva vreo scîrnăvie pe picioare. Caută crișmarul, nu găsește nimic.

— Măi, de cîte ori am fost aici, nu ni s-a întîmplat așa, zise un boier.

Scîrnăvia de ce se dezgheța, de ce puțea mai tare.

— Ia mai vezi, măi, zic boierii, că nu mai putem suferi.

— Oameni buni, zise crișmarul, eu mai am pe cuptor un om năcăjit și înmărmurit de frig ; poate l-a fi trecut spurcatul.

— Ia dă-l jos, zise boierii.

— Măi, ia vezi nu te-ai scăpat în izmene, de puți așa de tare.

— Nu, cuconașilor.

— Ia leapădă de pe tine.

— Și cînd leapădă brîul, iată cade jos scîrnăvia din brîu.

— De ce-i asta, măi? zic boierii.

— Leac de făcut de ursită la fete mari, răspunde omul.

— Îl întreabă boierii de unde-l are, și el îi spune tot de-a fir a-părul cum s-a petrecut, de cînd s-a dus cu vițica la tîrg, și cum a tot schimbat, pînă a venit vremea de-a dat bățul pe scîrnăvia aceea.

— Măi ticălosule, zic boierii, ce are să zică femeia ta cînd te-i duce tu acasă la copii? În loc să le duci ceva de hrană sau de îmbrăcat, tu ai dat și vițică, și te duci acasă cu scîrnăvia asta.

— Femeia mea are să zică că-i bine.

— Măi, zic boierii rîzînd, ba are să te ia pe fugă, măi ticălosule!

— Ba are să vă ia pe dumneavoastră pe fugă.

— Măi, de va zice femeia ta c-ai făcut bine, noi îți dăm jumătate din moșia noastră.

— Și plecară cu toții la casa prostului. Intră în casă, dau boierii bună ziua, și spune prostul:

— Am dat vițeaua, măi femeie.

— Bine, omule.

— Am dat-o pe o capră.

— Bine; capra are să ne fete doi iezi, zice femeia.

— Am dat și capra pe un cucoș.

— Bine, zice femeia; că la toți oamenii cîntă cucoșul, numai la noi nu.

— Și cucoșul l-am dat, măi femeie.

— Pe ce l-ai dat, omule?

— Pe o batistă, măi femeie.

— Bine, măi omule, că de cîte ori te-ai duce undeva, trebuia să te ștergi pe la nas cu mînica sumanului ori a cămeșei.

— Și batista am dat-o, măi femeie, pe un băț.

— Bine, măi omule, că dacă te duceai undeva trebuia să te acăți și să rupi din garduri, și se putea întîmpla că uneori, noaptea, bijbiînd pe lingă garduri, după cîte un băț, să dai cu mîna în vreo scîrnăvie.

— Și bățul l-am dat, măi femeie, pe o scîrnăvie de copii.

— Da bine, măi omule, că mai odinioară am trimes băieții la cumătra să li dea ceva de mîncare, și ea a spus ca să aștepte pînă se vor duce copiii ei afară, și apoi le-a da scîrnăvia lor; decît om mîncea noi scîrnăvia altora, mai bine s-o avem pe-a noastră.

Atunci boierii n-au avut încotro cîrni și au dat jumătate din moșie lui Păcală. Iar Păcală, după ce a primit moșia pe samă, cînd s-a întors acasă, a tras în gazdă tot la crișmarul la care se întîlnise cu boierii. Crișmarul avea o fată, și peste noapte, s-a culcat într-o odaie cu Păcală. Acolo în odaie erau niște cîrnați de porc umpluți, un cap de porc și cîteva bucăți de slănină, toate aminate de un cui cu o bucățică de ață. Înainte de a se culca, crișmarul cu femeia și cu fata au luat la ris pe Păcală, că cum s-a spurcat el cu scîrnăvia ce avea cînd s-a întîlnit cu boierii. Păcală tăcu și înghiți gălușca.

După ce s-au culcat, Păcală se uită la cîrnați și întrebă pe fată ce-s aceia. Fata zice că-s sfinți. Se uită la bucățile de slănină :

— Da acele ce sînt ? zice Păcală.

— Icoanele, răspunde fata.

Se uită și la capul de porc și zice : da acela ce este ?

— Dumnezeu, răspunde fata.

Și adorm amîndoi. Peste noapte Păcală se trezește se scîrnăvește în mijlocul odăiei, încuie binișor ușa la odaia în care dormea crișmarul, o încuie și pe aceea în care dormise el cu fata și, pînă a nu ieși din odaie, ia bucățile de slănină, le pune lingă capul fetei, și ia și cîrnații și capu de porc, și după ce încuie ușile, se dă la fereastră și zice :

— Mai rămîneți sănătoși cu icoanele, că eu mă duc cu sfinții și cu Dumnezeu.

Apoi se face Păcală iar drumet, și merge ziua prin sat ; da crișmarul ședea încuiat și nu știa ce să facă.

Mergînd prin sat, Păcală dă de niște oameni strînși la sfat. Acolo era și popa și primarul. Păcală dă bună ziua la oameni, sărută mina popii și începe a spune că crișmarul la care a dormit el, a adus astă-noapte o mulțime de avere, a pus-o în mijlocul casei și s-a încuiat în odaie cu nevasta.

Se duc oamenii cu toții, să vadă ce-i acolo. Se duce și Păcală. Pe drum, popa cu primarul se iau la sfadă : primaru zicea că averea ce vor găsi-o la crișmă să fie a primăriei, iar popa zicea ca să fie a bisericei. Și cînd au ajuns acolo, popa și primarul nu mai puteau de rușine că s-au picîlit și de ciudă suduiau pe crișmar. Iar crișmarul a zis :

— Nu mă mai batjocoriți, că nu sînt eu de vină ; un afurisit de român care a mas la mine astă-noapte, mi-a făcut-o asta. A mai fost o dată și avea la el în briu o scîrnăvie ; acum a lasat-o în crișmă.

Da Păcală, dintre oameni, auzea ce spune crișmarul și îndată iese și zice :

— Eu, cu bucățica ce aveam în briu, am cîștigat o moșie, iar tu, cu bucățica ce ți-am lasat, ai cîștigat ris și batjocură. Îți aduci aminte cum ai ris tu asară de mine ? Lăs să ridă acu și alții de tine.

Și unii dintre oameni rîdeau de crișmar, alții de popă, și alții de primar.

Iar Păcală s-a păcilit întii pe el, și pe urmă a păcilit el pe alții.

„I. CREANGĂ“ XI (1910), nr. 8,
p. 113 (Siliștea — Neamț)

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3008 A. Este atestat în Moldova.

TOMA PĂCALĂ

Într-un sat aproape de orașelul L... trăiau nu de mult doi oameni, un bărbat și o muiere, amîndoi oameni neaoși din tîlpi pînă-n creștet. Bărbatul a primit prin botez numele Toma, iar muierea : Domnica.

Domnica era atît de harnică, încît se mira satul de hărnicia ei ; Toma însă, era primul leneș și bețiv în jurul acela, amicul cel mai devotat al jupînului Ițig din sat.

Avuseră dînșii o frumoasă moșioară rămasă de la părinții lor, dar bărbatul nesățios o prăpădi mai toată cu datorile ce le făcuse la jidan, adăpîndu-se încă din tinerețe cu răchiul otrăvitoriu al acestei lipitori afurisite. În zadar se încercară preotul și învățătorul să dezhădăcineze din dînsul această patimă ruinătoare de corp și de spirit, spunîndu-i că dacă va mai continua cu beția în scurt timp își va pierde și căsuța și ce îi mai rămase, și pe lîngă aceea își va scurta și viața, căci dînsul era surd la toate sfaturile. Ba ! dacă cineva se încumeta a-i zice mai de multe ori ca să se lase de bătură, se pomenea cu următorul răspuns dur : „Cine mă poate opri pe mine să nu-mi astîmpăr sufletul cu cîte oleacă de rachiu, acum

pînă sînt pe lumea lacomă, căci dacă voi merge pe ceea lume, știu că am destul de ajutat !“

Continuînd dînsul astfel, în scurt timp nu-i mai rămase din moșioara sa nici un pas de pămînt ci trecu toată în posesiunea afurisitului jude. Toma acum fu silit a răbda și a flămînzi ca zece. Jidanul îl părăsi, nime nu-i mai da nimic pe credit ; muierea încă îl părăsise și astfel dînsul rămase ca vai de el. În această poziție fiind, el nu se întristă nimic ; iar cînd cineva îl întreba că ce mai face și cum o mai duce, răspundea că nu e mai mult pe lumea lacomă, ci pe cealaltă lume !

Într-o zi des-de-dimineață, pînă a nu se lumina de ziuă, se lua Toma pe drum și merse încotro îl duceau ochii, cu scop de a-și afla undeva vreun adăpost și de a-și mai umple rînza, carea ajunase acuma de trei zile, și ca urmare a acestei împrejurări îi făceau mațele un vuiet asemenea celui de la iazul morii. Merse cît merse, cînd pe la amiazăzi ajunse într-un sat nemțesc, unde intră în o casă ce se afla la capătul satului. În odaie era nemțoaica singură.

„Aici e de mine“, gîndi Toma.

— Bună ziua să dea Dumnezeu ! salutînd dînsul pe nemțoaică intrînd în odaie.

— Mulțămesc d-tale. Dar ce vînt te-a adus pe aici ? îl întîmpină nemțoaica, carea vorbea binișor românește.

— Hei ! începu Toma. Eu vin tocmai de pe ceea lume. Eu sînt omul cel ales al lui D-zeu. Drept aceea mi se dă voie a veni pe lumea lacomă tot la cîte doi ani ; aici petrec o săptămînă, apoi mă reîntorc iarăși la D-zeu. Chiar mine e ziua hotărîtă în carea am să plec.

— Cum ? începu nemțoaica cu bucurie, d-ta ești de pe ceea lume ? Dacă ești de pe acolo atunci, a bună seamă, vei fi văzut d-ta și copiii mei ?

— Se poate, zise Toma prefăcut. Acolo însă sînt o mulțime de copii, unii mai mici, alții mai mari, și între aceștia poate vor fi și copiii d-tale. Spune-mi însă cum îi cheamă și-ți voi spune că îi cunosc sau ba !

— Pe cel mare : Sepp, iar pe cel mai mic : Pedăr ! răspunse dînsa.

— T-i-i-i-i... creanga lor ! Îți spun pe sufletul meu, că mă aflu chiar în mijlocul lor. Sepp e de-a dreapta mea, iar Pedăr de-a stînga !

— Și ce fac dînșii acolo ? întrebă nemțoaica.

— De o parte ar face bine, căci sînt îmbrăcați foarte frumos : au pantaloni noi, pălării noi, papuci frumoși ; dar

zbiară săracii de foame ca niște huligani. De multe ori fiindu-mi milă de dînșii, le-am dat eu să mănince de pe masa mea și să bea apă din izvorul meu !

— Și pote le-ai d-ta duce ceva de mîncare ? îl întrebă nemțoaica înduioșată.

— Cam cu greu, răspunse omul cel de pe ceea lume, căci am de a trece pe o punte îngustă ca dunga cuțitului, și dacă voi duce multă povară în spate sînt în primejdie de a poticni de pe dînșa și a mă pomeni în funul iadului. Totuși, de mila lui Sepp și Pedăr, pe lingă toată greutatea, mă voi supune a le duce ceva de mîncare și lor.

Cînd auzi nemțoaica această știre, îl ospătă pe Toma cum numai se poate de bine ; apoi aduse iute din cămară : patru piîni, patru șonce, și aruncîndu-le într-un sac, le puse omului nostru în spinare. În fine îi mai dete și o sută de florini, ca astfeli, cînd se vor sfîrși bucatele, să-și poată cumpăra copiii ei altele din tîrgul de pe ceea lume.

Văzînd Toma că e bună la inimă nemțoaica îi zise :

— Jupîneasă dragă ! Sepp și Pedăr mi-au zis, de multe ori, că ar dori... să-i mai săruți cum i-ai sărutat cînd erau în viață ; deci ar fi bine de le-ai poate trimite și cîteva sărutări !

— Bine, cum pot eu face această ! întrebă nemțoaica.

— Foarte ușor, zise Toma, d-ta mă vei săruta pre mine, iar eu le voi duce sărutatele d-tale, precum voi face și cu celelalte lucruri ce mi le-ai încredințat mie.

Auzînd nemțoaica aceasta, nu așteptă multă îmbiare, ci se slobozi și-l umplu pe românul nostru de sărutări de cele nemțești ; iar dînsul cu pita și șunca pe spate, cu banii în buzunariu și cu sărutări dulci pe buze porni mai departe. După ce ieși omul nostru din sat, sătul cum se cade, făcîndu-și voie bună, începu după datina românească a intona o doină de răsuna cîmpul !

În apropiere de sat era o pădure. Ajungînd Toma aici, puse sarcina din spate jos sub o tufă, și se întoarse înapoi în sat. Aci se puse el la gardul unui om, și fără ca cineva să-l fie năimit sau să fie zis măcar un cuvînt către dînsul, se puse să strice gardul și să arunce nuiielele și spinii în cale oame-nilor. Stăpînul gardului, din întîmplare nu era acasă ; și astfel dînsul lucra neconturbat de nimenea.

Bărbatul nemțoaicei, de la care a înșelat Toma mîncarea, banii și sărutările, în aceea zi era la plug ; și numai după ce s-a fost dus Toma de la casa sa, ajunse și dînsul de la plug.

Muiera îl întimpină cu bucurie, povestind din fir în păr toată întâmplarea cu omul de pe acea lume.

— Foarte bine, zise neamțul supărat. Dacă va mai veni unul sau doi ca acela, sîntem prăpădiți. Se duce astfel toată averea noastră ce am cîștigat-o cu crunte sudori. Acela a fost, de bună seamă, un român blestămat carele, neavînd ce să mănînce, te-a înșelat pre tine de i-ai dat și mîncare, și bani, și încă, ce e mai mult, și o grămadă de sărutări. Plecat-a de mult ?

— Chiar... acum... pleca cătră pădure, răspunse nemtoaica spăriată.

— Trebuie să merg în urma lui, și dacă nu voi afla pînea și șuncile, să capăt cel puțin banii.

Zicînd neamțul acestea, încălecă calul cel mai bun, și se luă în urma lui Toma. Ajungînd la omul ce strica gardul, și neștiind că e acela pe carele dînsul îl caută, îl întrebă :

— Măi șogare ! N-ai văzut d-ta pre un om trecînd cătră pădure cu un sac în spate ? El a înșelat pre muiera mea de i-a dat patru pîni, patru șunce și o sută de florini bani, mînținîd dînsul că le duce copiilor noștri Sepp și Pedăr, carii sînt morți acum de cinci ani !

— Pe sufletul meu, chiar acum trecu omul cătră pădure cîntînd și fluierînd ! răspunse românul nostru.

— Și n-ai putea d-ta să-mi arăți drumul pe care a apucat acel om ?

— Nu, căci m-a năimit omul acesta să-i stric gardul, și pînă pe sară trebuie să fie gardul jos !

— Las că-l stric eu, zise neamțul, numai fă bine d-ta : ia calul meu și aleargă în urma lui, că doar îl vei ajunge să iai de la dînsul cel puțin banii, dacă nu poți și mîncarea.

Neamțul se puse să strice gardul, iar Toma încălecă armăsariul și plecă către pădure. Ajungînd aci, luă sacul cu mîncare, îl puse pe cal, și p-aci țî-e drumul.

Bietul neamț aștepta cu nerăbdare să sosească omul cu banii și mîncarea, dar așteptă în zadar, căci omul nostru nu era ca-n palmă. Gardul a fost stricat, și cînd veni stăpînul gardului acasă : află gardul jos, și pe neamț șezînd trist dinaintea casei sale.

— Cine te-a pus să-mi strici gardul prostule ? se răsti stăpînul casei.

— Ziuășul d-tale ? răspunse dînsul.

— Ce ziuăș ? Cătră cine am zis eu să-mi strice gardul cel nou-nouț ?

— Eu nu știu, dar...

— Ce dar ? îl întrerupse stăpînul gardului. Ești un om blăstămat, ai voit să-mi faci pagubă, asta-i tot !

Zicînd acestea, nici una nici alta, ci îl luă pe neamț de piept, și haid cu el la judecată. Judecătorul aduse sentința, ca : neamțul și slovească, ca dezdaunare pentru gardul stricat, 50 fl. Cam încreți neamțul din frunte cînd auzi sentința, dar n-avu încotro, puse banii pe masă și se întoarse acasă — cu buzele drîmboiate. Nemțoaica îl aștepta acasă cu bucurie, cugetînd că a prins pe omul de pe ceea lume, dar cînd ajunsese neamțul și-i povesti întîmplarea cu gardul mai c-a înmărmurit.

— Ai veh, ai veh ! se văita neamțul. Într-o singură zi o pagubă atît de mare : o sută cincizeci de florini, patru pîni, patru șonce, calul nostru cel mai bun, ai veh !...

Pe cînd se lamenta neamțul astfel, Toma era ajuns acasă, cu calul, mîncarea și banii. Lucrul cel dintîi al său fu aflarea muierei sale. După ce o află pe aceasta, se ospătă cu dînsa cum se cade. În sfîrșit îi spuse în vreo două-trei cuvinte întîmplarea cu neamțul și nemțoaica. Domnica, apoi, bună la gură cum era, nu se putu răbda să nu spună și vecinei sale întîmplarea, mai adăugînd și dînsa cîte ceva. Vecina o spuse la cealaltă vecină, mai adăugînd și ea cîte ceva, și așa cutureieră povestea cu Toma mai tot satul.

În fine ajunsese povestea la o văduvă tînără. Aci se opri. Mergea poate și mai departe, dar văduva, de frică că vor zice ceilalți oameni că dînsa poartă sacul cu minciunile, nu o trimise mai departe, ci o lăsa în forma aceasta, în care o vedeți scrisă.

Toma cu banii ce-i avea, își cumpără o căruță bunișoară, și își cîștigă puțină moșie. Ba ! înființîndu-se în comună o societate de cumpătare, se înscrise și dînsul în lista celor cumpătați, legîndu-se a nu mai bea ci a munci, și astfel, prin hărnicia sa, și cu deosebire a muierei sale, își cîștigă atîta avere, încît în cîțiva ani era între cei dintîi oameni din sat. Jupînul Ițig îl invidia pe Toma neîncetat, dar cu atît mai buni amici i se făcură preotul, învățătorul și ceilalți oameni frunțași din sat.

GAZ. POP., III (1887), nr. 27, p. 5

Vezi *Typol. bibl.* ; tip. 3009 (A. Th. 1540), cf. 3009 A, 3007. Este atestat în Transilvania.

ȚIGANUL PĂCALĂ

Un țigan umbla cu niște foi în spinare printr-un sat pe cînd oamenii erau la lucru în cîmp. Ajunse la o casă unde era numai femeia românului. Dinaintea casei la românul acela era un cireș și o scroafă ședea sub cireș și aștepta să pice cireșe pe cari le mîncea.

— Jupîneasă, lasă-mă să mînc și eu oleacă de cireși.

Și s-a suit în copac și s-a apucat a scutura la cireși — și el le scuțura și scroafa le mîncea, și el ia barosul s-o gonească, și scroafa cam blîndă nu se păzea, și el dă cu barosul și omorî scroafa românului. El dacă văzu c-a făcut pozna, își ia foile în spinare și vrea să plece. Tocmai atunci vede și femeia, dintr-o bojdeucă de unde făcea mîncare, scroafa moartă.

Sări la țigan :

— Stăi măi țigane, de ce mi-ai omorît scroafa ?

— Aoleo ! fa românco, n-am omorît-o eu, a murit ea singură de jale.

— Ce, jale, măi țigane ?

— Stai să-ți spui. M-am luat la vorbă cu dînsa și a spus că are neamuri în sat la noi, și cînd i-am spus că o duc bine și-s sănătoase ea a murit de jalea lor.

— D-apoi ce-i fac eu acum ?

— Păi ce să-i faci ? Dă-mi carul cu boi s-o pui în car și s-o duc la neamurile ei.

Femeia se amăgește și-i dă carul. Și țiganul pune scroafa în car și o ia rara la drum.

Nu tîrziu după aceea vine și românul și întrebă de carul cu boi unde e ? Femeia îi spune că a dat carul cu boi unui țigan să ducă scroafa la neamurile ei, că murise de jalea lor. Românul începu a se scărpinga în cap și a-i zice :

— Bată-te mama lui Dumnezeu, muiere năroadă, te-a amăgit țiganul. De mult a plecat ?

— Cam de mulțisor.

Încalcă românul pe cal și se ia pe urma țiganului. Țiganul vede venind unul repede în fuga calului și-i dete în gînd că o fi românul cu carul. Și cum era în marginea unui tufiș, trase boii cu carul în tufiș și el își ia foile în spinare și ieși iute la drum și pornește înainte. Românul ajunge :

— Măi țigane, n-ai văzut tu un car cu boi și cu o scroafă în car ?

— Ba am văzut.

— Da-l ajung eu călare degrabă.

— Păi, da, eu știu, călare l-i ajunge ? Că calul se mai baligă și te zăbovește, mai bine pe jos poți să-l ajungi.

Și înșală și pe român: și-i zise să-i lase calul la țigan. Dar țiganul îl întrebă :

— Măi românico, da calul tău n-are vrun nărav ?

— N-are.

Și românul o ia pe jos, și țiganul rămase să-i ție calul.

S-apucă țiganul și taie coada calului după ce se duse românul, și pe cal îl dă în dos, și coada o înfipse cu rădăcina în pământ în mijlocul drumului și se ținea cu mâinile amîndouă de coadă, și striga : „Săriți că-l scap în pământ“. Românul pesemne se întorsese înapoi să-și ia calul, vedea că pe jos nu mai ajunge pe țigan cu carul. Țiganul cînd îl vede :

— Haide măi, că scap calul în pământ. Ce ai zis că calul tău n-are nărav ?

Românul se repede să ajute pe țigan să tragă calul înapoi.

Și cînd apucă de coadă se opintesc, pică amîndoi cu cracii în sus.

— Vezi măi, că calul tău a avut nărav ? Că era să mă tragă și pe mine în pământ.

Românul pornește văitîndu-se înapoi la femeie, c-a prăpădit și carul cu boi, și calul.

CAL. Blaj, II (1926), p. 180

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3009 A (A. Th. 1540 A*), cf. 3000. Este atestat în Transilvania.

PĂCALĂ ȘI TÎNDALĂ

Păcală plecînd pe drum cu Tîndală avea în disagi cinci pîini, Tîndală trei, dar în ploscă nici un pic de udătură.

— Știi ce, măi Tîndală ! zise Păcală, să facem o tovărășie !

— Ce fel de tovărășie ? întrebă Tîndală.

— Știu eu doi frați, circiumari, colea lângă acel pirău, au o țuică tare bună dar nici o fărimitură de piine, căci mănincă numai mămăligă. Acești frați mor după piine, să mergem să-i îmbiem ca să mănince cu noi împreună și, pentru fiecare piine ce vom mânca cu ei împreună, să ne dea câte o litră de țuică.

— Bună tocmeală, răspuse Tindală.

Deci pleară la cei doi frați, cari îi primiră cu brațele deschise și se învoiră după cum știm, ba frații le spuseră că țuica ce vor bea pe vremea mîncărei nici nu o vor pune în socoteală, ci le vor da pentru cele opt piini după ce le vor fi mîncat, două oca adică opt litre de țuică.

După cum făgăduiră așa și făcură. La plecare cei doi frați deteră lui Păcală patru litre iar lui Tindală patru litre de țuică.

Cum se depărtară din circiumă Păcală se opri în drum și zise cătră Tindală.

— Eu pui cele patru litre ale mele, dacă pui și tu ale tale.

— La ce? întrebă Tindală.

— De-mi vei spune, răspuse Păcală, că dreaptă parte ne-a făcut frații, dîndu-mi și mie, care am avut cinci piini, patru litre ca și ție, care ai avut numai trei piini?

— Adă-mîna, că se prinde! făcu Tindală cu bucurie. Deteră mîna, apoi zise Păcală.

— Spune da!

— Ție ți s-ar fi convenit cinci litre căci ai avut cinci piini iar mie numai trei, căci am avut trei piini. Așa este? Adă dară țuica incoaci.

— Nu-i așa. Ai pierdut. Trebuie să-mi dai tu țuica ta!

— Cum!

— Iată cum. Noi am mîncat toți deopotrivă. Dreptu-i?

— E drept.

— Tu două piini, eu două, un frate două și celălalt frate iară două cu totul opt!

— Tocmai!

— Dacă am mîncat din cele cinci piini ale mele două, cite mi-au prisosit?

— Trei.

— Ține minte, trei. Iar dacă ai mîncat tu din ale tale trei piini două, cite ți-au prisosit?

— Una.

— Vezi : tu una, eu trei, deci fiindcă frații ne-au dat mie patru, ție patru, cu totul opt litre de țuică am avut câte două litre de câte o piine, așa dară ți s-ar fi convenit ție două iar mie șase.

Al dracului Păcală, totdeauna el deasupra, zise Tîndală dîndu-și țuica, căci după drept, n-avea încotro.

NOUL CĂL., VII (1887), p. 67

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3010. Este atestat în Transilvania.

PĂCALĂ ȘI TÎNDALĂ

Plecînd Păcală și Tîndală în lume, ajunseră într-un sat. Înainte de a intra, zise Păcală lui Tîndală :

— Măi, frate de cruce, io mă bag în cas-asta, iar tu să te duci la crișmă, și cînd vei vedea, că oamenii s-adună la casa satului, să vii și tu acolo, și să întărești că tu ai văzut ceea ce ei n-au văzut.

Așa și făcură. Tîndală merse la crișmă, iară Păcală intră în o casă. Acolo muierea chiar ciupelea un pui de găină.

— Ce-i aceea jupîneasă ? o întrebă Păcală intrînd.

— Pui de găină, răspunse ea.

— Ce ? Pui de găină ! La noi nu-s așa puii de găină, zise Păcală.

— Da cum ?

— Așa, dragă jupîneasă, că câte douăzeci și patru de oameni se satură dintr-un pui, răspunse Păcală.

— Nu cred.

— Dacă nu crezi să ne prindem.

— Nu-mi pasă.

Și se prinseră în trei sute de florini, și se duseră la biraiielele satului și, și aceștia adunară tot satul și întrebă : „Cine a mai văzut așa mare pui de găină, precum zice omul acesta ?“

Atunci Tîndală, care încă vinise acolo, sucindu-și mustețile, răspunse :

— Io de văzut n-am văzut pui așa mare, dar odată m-am vîgit la tîrg la Oradea Mare, și acolo am văzut, că într-o ju-

mătate de găoace de ou s-au măsurat 24 de chibele (un chibel 4 vici) de grâu.

— Auleo ! strigară toți, și judecară lui Păcală cele 300 florini.

ȘEZ., I (1875), nr. 3, p. 23

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3011, cf. 3000, 3009. Este atestat în Transilvania și Moldova.

Variante:

2. *Păcală și Tindală*, ȘEZ., I (1875), nr. 4, p. 31.

3. *De-ale lui Păcală și Tindală* (P. Gh. Savin), NEAM. ROM. POP., XVI (1915), nr. 117, p. 419.

4. *Păcală și Tindală*. Frincu, *Românii din Munții Apuseni*, p. 236.

ISTORIA LUI TINDALĂ

Într-o comună era o femeie văduvă foarte cuminte și care avea un singur fecior care se numea Tindală. Acest Tindală se ținea numai de nebunii și năzdrăvăniilor încît întrecea în multe pe Păcală.

Într-o zi mă-sa chemă pe Tindală și îi dăte un sul de pînză și-i zise :

— Du-te la boiangiu și dă-i pînza asta s-o văpsească verde frumos.

El plecă cu pînza și trecînd pe un cîmp, văzu o grămadă de pietre pe care sta o șopîrlă frumoasă verde cum îi spusese mă-mă-sa. El crezu că aceasta este boiangiul la care îl trimisese ; îi zise dar :

— Mă boiangiule, na-ți pînza asta, și-a trimis-o mama să o văpsești întocmai, ca haina ta ; puse pînza pe grămada de pietre și plecă acasă. Cum veni acasă mă-sa-l întrebă ce a făcut cu pînza. El răspunse, că pe drum a văzut o grămadă de pietre și un boiangiu care purta o haină verde frumoasă cum îi place ei și că a lăsat pînza acolo pe pietre spre a o vâpsi.

Mumă-sa la aceste vorbe se necăji și zise :

— Nebunule, dar cum ai lăsat tu pinza în mijlocul drumului, du-te iute de-mi adu-o pinza ; fără ea să nu vii acasă.

Tindală se duse iute acolo, dar ia-o de unde nu e ; pinza dispăruse. Însă șopîrla sta pe movila de pietre. Atunci Tindală începu a striga la șopîrlă :

— Dă-m pinza că-ți dărîm casa. Dar șopîrla se sperie și dete fuga în gaura dintre pietre. Tindală începu a risipi pietrele și striga mereu :

— Dă-m pinza că-ți fărîm casa boiangiule.

Cînd ce să vezi ? Dete de o oală care era plină cu bani de aur. Tindală luă oala cu bani o puse în disagi, și în gura oalei puse spini ; luă disagii la spinare și plecă acasă. Pe drum cine-l întîlnea și-l întreba : ce ai acolo, el răspundea : „dureri“. Dacă băga cineva mîna în disagi se întepa în spini ; astfel se duse la mă-sa acasă și îi spuse :

— Iacă : mamă ți-am adus o oală de bani pentru pinză.

Mă-sa luă banii și după ce se culcă Tindală, mă-sa luă oala cu banii și-i îngropă ca să nu-i mai găsească ; apoi noaptea cînd sta Tindală culcat pe vatră, mă-sa luă și umplu șortu ei cu smochine, se sui pe casă și arunca cîte una, una, pe coș înăuntru, Tindală le ridica și le mîncea cu poftă. Dimineața, cînd se sculă, spuse mumă-si :

— Mamă astă-noapte mi se întîmplă o minune : Bunul Dumnezeu îmi aruncă pe coș o grămadă de smochine și le mînceai pe toate.

— Bine zise mă-sa dacă vei fi băiat de treabă, Dumnezeu îți va trimite multe altele.

Tindală se lăudă în sat că a adus mă-sei o oală cu bani ; aflînd aceasta primarul veni la femeie și-i zise :

— Am aflat că fiul tău a găsit o comoară cu bani și tu nu mi-ai spus : nu știi că guvernul trebuie să ia parte din astfel de bani ? Dar ea răspunse :

— Nu este adevărat, nu știi că fiul meu este cam smintit ? Dar Tindală începu să strige :

— Eu nu sînt smintit, ci ți-am adus o oală cu bani și bunul Dumnezeu mi-a aruncat pe coș smochine care le-am mîncat.

— Vedeți, zise femeia că este smintit, cum se poate ca Dumnezeu să-i arunce pe coș smochine.

Primarul o crezu și se încredință că Tindală e smintit, o lăsă în pace și plecă.

Plecînd o dată mă-sa la tîrg să tîrguiască, zise lui Tîndală :

— Vezi să îngrijești de cloță să-i dai de mîncare să nu părăsească ouăle ca să nu răcească.

Îndată ce plecă mumă-sa, dete de mîncare cloței și văzînd că cloța mîncă cu poftă i se făcu și lui foame ; tăie cloța, o fiarsă și o mîncă toată, dar ca să nu răcească ouăle și să-l certe mumă-sa se așeză el pe ouă. Mumă-sa venind de la tîrg și nevăzînd pe nimeni în casă, începu să strige :

— Tîndală unde ești ?

Dar el răspunse :

— Cloc, cloc, cloc. Cînd băgă de seamă, el ședea pe cuibu cu ouăle.

— Dar unde e cloța ?

— Cloc, am mîncat-o răspunse el.

— Dar o să răcească ouăle, bătut de Dumnezeu, zise mumă-sa.

— Clonc, clonc, de aceea șed pe ele răspunse Tîndală.

— Dă-te jos după ouă, stricatul, zise mă-sa, tu nu vei fi om cît lumea

Ducîndu-se mumă-sa odată la biserică, zise lui Tîndală :

— Vezi cînd vei pleca de acasă trage ușa după tine. Îndată ce plecă, scoasă ușa din țîține, o luă la spinare și se duse după mă-sa la biserică ; mă-sa cînd îl văzu cu ușa la spinare încremeni.

— Ce mai făcuși, nerodule, zise mă-sa.

— Ce am făcut ? ce mi-ai zis am făcut, uite ușa îngrijește tu de ea că eu mă duc la cîmp.

Într-o seară muma zise lui Tîndală :

— Du-te de-mi adu un dobitoc care cîntă noaptea.

Mă-sa vrea un cocoș.

Tîndală plecînd întîlni un om care cînta, el se gîndi, acesta este pe care mi-a zis mama să-l duc ; tronc îi dă cu bîta în cap, îl omoară și îl duce mume-sei acasă. Mă-sa văzînd omul mort, se sperie și zise :

— Ce ai făcut nerodule, m-ai băgat în belea.

— Pe ăsta l-am întîlnit cîntînd noaptea și l-am adus cum mi-ai poruncit tu.

— Vîno iute să-l aruncăm în baltă zise mă-sa, să scăpăm de primejdie. Ei luară mortul și-l aruncară în baltă ; dar după ce adormi Tîndală, ea se duse și scoase mortu din baltă și-l

lepădă încolo, și în locul lui aruncă un țap mort în baltă. Dimineața auzi Tindală o muiere văietându-se că cineva i-a omorît bărbatu.

Tindală auzind aceasta, o întreabă :

— Cîntat-a bărbatu noaptea ?

Ea răspunse :

— Cînta citeodată.

— Atunci eu l-am omorît și l-am dus mamii acasă apoi l-am aruncat în baltă.

Muirea auzind aceasta se duse la primarul satului și-i denunță faptul. Primarul venind și luîndu-i la cercetare, Tindală strigă :

— Dar eu l-am omorît, apoi l-am aruncat eu cu mama în baltă ; dar muma lui Tindală zise :

— Ce credeți nerodului ăsta încă nu-l cunoașteți de ne-bun ? el mi-a adus un țap mort de la cîmp și mi-a fost teamă să nu zică cineva că l-a furat, l-am aruncat în baltă, cătați și veți vedea. Căutînd în baltă găsiră țapu mort și crezură ; iar Tindală începu să întrebe femeia :

— Avut-a bărbatu-tău coarne ?

— Nu, răspunse ea.

— Avut-a barbă ?

— Nu.

— Avut-a 4 picioare ?

— Nu, răspunse femeia.

— Atunci nu e bărbatu-tău zise Tindală. Iar lui Tindală îi zise primarul :

— Pînă cînd te vei mai ține de năzdrăvăni ; trebuie să te lași odată de nebunii și plecară lăsîndu-i în pace.

Intr-o zi muma zise lui Tindală :

— Astăzi n-avem ce mîncea, isprăvirăm banii toți, căci tu nu te-ai gîndit să muncești, ci ai mîncat pe de-a gata.

— Nu te teme, mamă, zise Tindală, că ți-aduc eu des-tulă mîncare de te-i sătura și-ți va măi rămînea încă. Apoi Tindală se duse la un măcelar și luă carne făgăduindu-i că i-o va plăti peste două trei zile, de la pitar piine, de la băcan măslina, untdelemn, de la pescar pește și icre. Aduse acasă atît, să aibă să mînce o lună de zile. Dar știind că toți vor veni să ceară banii ce le datora, zise mă-sei :

— Eu mă voi face mort să mă pui într-un coșciug și să vorbești cu popa să mă lase în biserică o noapte, apoi toate vor merge bine. Tindală să făcu mort, mă-sa chemă popa, îl

puseră într-un coșciug, și-l duseră la biserică. Dar în sat s-a aflat că Tindală a murit, atunci toți ciți aveau să ia bani de la el pe piine și legume îl iertară, numai pescaru care avea să ia cinci lei pe pește zise :

— Eu nici mort nu-l iert mă duc în biserică să-i iau imineii, dar venind în biserică, era încă dascălu aci care mai citea mortului niște molifte ; așadar el se pitulă în altar pînă ieși dascălul din biserică și se duse ; dar cînd voi să iasă pescaru din altar să ia imineii lui Tindală, atunci iacă că înțrară o ceată de hoți în biserică cu un sac cu bani și cînd voiră a se împărți cu ei, deodată sări Tindală din coșciug și începu a striga :

— Săriți morților că au venit hoții !

Hoții se speriară și fugiră, iar îndată ce fugiră hoții, pescaru ieși din altar și ceru să-i dea partea sa de bani, dar Tindală începu a striga :

— Nu ți se cuvine mai mult de cinci lei ; hoții auzind de afară crezură că sînt o mulțime de morți încît d-abia se cuvine unuia cinci lei și fugiră fără a se mai uita înapoi, Tindală dete ceva pescăriiului și cu punga mare de bani se duse acasă la mumă-sa.

Muma lui Tindală cumpărind mult fuior, zise fiului său :

— Tu tot nu faci nici o treabă, învață-te să torci și tu, să nu măninci de pomană.

Tindală luă cîteva fuioare și făcu un caier mare pe o furcă de fin, se sui seara pe acoperișul casei la lumina lunei și începu a încurca cu fușu, să zică că toarce, dar tocmai atunci trecea pe acolo trei zîne în zbor și văzură cum toarce Tindală. Zina cea mai mare zise :

— Vedeți ce harnic este Tindală, eu îi dau darul că pe cîte fuioare va pune mîna de îndată să fie toarsă.

A doua zise :

— Eu îi dăruiesc că pe cît tort va pune mîna îndată să fie țesut.

Iar a treia zise :

— Eu îi dăruiesc ca pe cîtă pînză va pune mîna să fie îndată înălbită și frumos chită. Tindală auzind aceasta se dete jos și se duse în cămară cu fuioarele și pe care punea mîna îndată erau toarse, încît într-un ceas fu tors tot fuiorul. Apoi ducîndu-se cu țortul la război, cum îl puse pe război începu pînza a se întinde pînă isprăvi. Apoi luă apă și stropi pînza și îndată fu înălbită și chită frumos. Dimineața Tindală duse

trimbele de pînă mume-si care se bucură foarte mult de vrednicia lui. Apoi ea vindu pînza și avu de cheltuială și cînd isprăvea banii, Tindală iar făcea alta.

Cît despre alte multe năzdrăvăanii ale lui Tindală nu se mai pot povesti de multe ce sînt.

Colecțiune de basme populare, p. 34

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3012, cf. 3014. Este atestat în Muntenia.

PĂCALĂ LA MOARĂ

Cică, Păcală isprăvise mălaiu și pusese în gînd să ducă și la moară. Ajungînd acolo, moraru îl întrebă cîte băniți are în sac ?

— Nu știu, zise el, că n-am pus eu porumbul în sac ci nevasta. Iacă mă duc să o întreb.

Lasă căruța pe zăgazul morii, sacu desfăcut la gură și pleacă. Cînd se întoarce de-acasă înspre moară, trecu pe lîngă un om care semăna grîu pe țarină, și el, cum îi spusese nevasta d-acasă că la moară a dus două băniți, zicea mereu ca să nu uite :

— Două băniți, două băniți.

Cînd îl auzi omu care semăna, crezu că zice să nu facă mai mult de două băniți. Se necăji foc și îl inhătă la bătaie și-i trase o chelfăneală de o ținu minte multă vreme.

— Să știi de la mine mațe-pestrițe, cînd îi mai vedea pe altu să zici și tu : „Sporește Doamne, sporește“, iar nu să co-bești așa.

Păcală mergînd mai nainte și văzînd pe doi inși trăgîndu-se de păr și întinzîndu-se de se făcuse una cu pămîntu, începu să zică :

— Sporește Doamne, sporește.

Ai oameni ai mei, de unde pînă atunci se băteau între ei, săriră pe el ca niște zăvozi și-i dădură de cheltuială pînă peste graniță.

— Să știi mă frige-linte, îi ziseră ei, cînd îi mai vedea pe alți ca noi, să le zici : „Desparte-i, Doamne“, iar nu sporește, spori-ți-ar Dumnezeu păcatele.

Merse el ce mai merse și iacă îi ieși în cale o nuntă. Cum o văzu începu să zică, cum îl învățaseră oamenii ce să băteau :

— Desparte-i, Doamne, desparte-i.

— Despărți-te-ar Dumnezeu de suflet, să te despartă, îi răspunsră nuntașii mîniati foc pe el și mi-l luară pe Păcală al meu și-l învățară cum trebuie să vorbească altă dată.

— Zi și tu, teșmenitule, altfel de vorbe, nu așa cum zi-seși, du-te la ginere și zi-i : „Ia-o-n brațe și-o sărută, dacă vrei să-ți mulțumească omul și să te cinstească“.

N-apucă să treacă vreme ca de cînd vă povestesc eu dv. și întilni un om, ducînd tîriși după el o mortăciune.

Păcală începu să-i zică :

— Ia-o-n brațe și-o sărută, ia-o-n brațe și-o sărută.

Ăo...leo săracu Păcală, ce credeți dv. că i-a pățit oscioarele. Cît mi-i cîmpu de mare, mi l-a dat tava pînă nu mai putea să-și tragă nici sufletul.

— Să mai zici altă dată așa, dacă-ți mai trebuie. Om fără cap ce ești nu puteai să zici și tu : „Zvirle-o-ncolo că pute“, dar nu așa. Hai te cară și ține minte.

Bietu Păcală, rupt de bătaie, abia își mișca picioarele ținîndu-se de șale, că-l cotonogiseră săracu. Mergea încet spre moară și cînd aproape să între în sat, văzu un om cu o slănină mare în spate.

— Zvirle-o-ncolo nene că pute, îi zise el, iar omu începu să riză :

— O fi vericule, că e lumea rea ; țiar plăcea s-o găsești plăcintă d-a gata în mijlocu drumului. Nu e vorba, rău nu ți-ar fi, dar pînă una alta ia mai pune-ți pofta-n cui.

Cînd ajunse Păcală la moară, ce să vezi dumneata ? toate păsările să strînseseră cicure pe sacul cu porumb și îl înjumatățise.

Își măcină și el biet pe ăl care-i mai rămăsese și apoi se întoarse liniștit și cotonogit acasă, iar pățitaniile lui rămăseră de poveste pînă în ziua de azi.

(I. C. Măldărăscu) REV. pop. Buc.,
I (1888), nr. 10, p. 319 ; republicată :
LUMINAT., X (1889), nr. 42, p. 2

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3013 (A. Th. 1696) ; cf. 3599. Este atestat în Muntenia.

Păcală, copil, mergea în tren cu tatăl său, la oraș, și, cum își scoase capul pe fereastra deschisă, tatăl său îi zise :

— Păcală, bagă capul înăuntru, căci vîntul o să-ți ia pălăria din cap !

Cum însă Păcală nu voia să asculte, tată-său îi smulse pălăria din cap, și i-o ascunse.

Păcală începu să plîngă.

— Vezi ce se întîmplă cînd nu ascuți ? îi spuse tatăl, voind să-l liniștească ; hai, fii cuminte, căci eu am să suflu o dată, și ți-o voi aduce înapoi !

Și zicînd această, fluieră o dată, trase pălăria de la spate și i-o dădu lui Păcală, care nu mai putu de bucurie. După ce își puse pălăria în cap, smulse pălăria tatălui său, și aruncînd-o pe fereastră îi zise :

— Suflă încă o dată, tată, ca să vie și asta înapoi !

AMIC. POP., LXXII (1937), p. 103

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3015. Este atestat în Transilvania.

DIN ISPRĂVILE LUI PĂCALĂ

Păcală, un popă și un dascăl, mergînd spre casă, i-a ajuns noaptea într-o pădure deasă, unde n-au putut înainta nici în dreapta, nici în stînga, căci întunerecul a fost atît de mare, încît n-au văzut cărarea.

Au fost siliți dară, să aștepte în pădure, pînă să va crăpa de zi.

Însă de întunerec n-ar fi fost așa năcaz mare, dar a fost mare năcaz, că i-a cuprins o foame, de era să ametească pe loc și din merindele aduse n-a mai rămas în desagii dascălului, decît un pui fript, care abia pentru unul ar fi fost de-ajuns.

Ce să facă dară ? De ar mînca toți trei, tot așa de flămînzii ar rămînea.

— Știți ce? zice Păcală. Ca să se sature barem unul din noi, haidăți, ne culcăm! Și cel ce va avea visul cel mai frumos, acela să mînce puiul.

Ideea a fost bună, așadară s-au învoit cu toții. S-au culcat, iar copleșit după miezul nopții să trezește popa și dascălul, palizi ca perețele, iar Păcală voios.

Și începe popa să-și povestească visul:

— Apoi dragii mei, visul meu e minunat. Am visat, că m-am suit în rai, unde m-au primit Sf. Petru cu îngerii cerului și m-au dus la masă, unde ședea și Dumnezeu și mi-au adus mîncări și băuturi, iar eu am început a mîncă și m-am săturat într-atîta, încît abia m-am putut scula de la masă...

— Visul meu e cu mult mai frumos, zise dascălul. Și eu tocmai în rai am fost la masa aceea, dar eu ședeam tocmai lingă Dumnezeu și după porunca mea se aduceau mîncările și pentru popa!...

— D-apoi tu ce ai visat măi Păcală întrebă popa și dascălul.

— Apoi să vă spun drept, visul meu n-a fost așa frumos. Și eu m-am suit în ceri și văzîndu-vă pe amîndoi mîncînd cu îngerii ceriului la o masă, am voit să întru în rai. Dar sf. Petru nu m-a lăsat. Ce era să fac?

— Taci, nu măi continua cu visul tău prost, zice popa. Dați încoace puiul.

— Hoho, părinte, stăi, că visul meu e mai frumos. Al meu e puiul! strigă dascălul cu mînie.

Și să iniaptă amîndoi cătră desagi, să scoată puiul. Dar puiul șa-n palmă. Să uită amîndoi lung pe Păcală, care liniștit își continuă visul.

— Apoi știți oameni ai lui Dumnezeu, eu cînd am văzut, că voi amîndoi mîncăți domnește la o masă cu îngerii, iar eu n-am putut ajunge la masă, crezînd că voi și așa vă săturați, ce să fi făcut? M-am sculat, am scos puiul din desagii dascălului și l-am mîncat...

LUMINA, II (1906), nr. 16, p. 11

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3016 (A. Th. 1626); cf. 3822. Este atestat în Transilvania.

CUIUL LUI PEPELEA

Am ispitit și eu pe mai mulți că ce-nsemnează „cuiul lui Pepelea“ și nu mi-au știut da răspuns frumos. De asta le spun eu acuma.

Pepelea a fost un om frumos și isteț iar cuiul lui Pepelea a fost cui de lemn bătut în păretele casei părintești, pe care Pepelea a vîndut-o unui om. Omul acela avea o fată cuminte și mîndră nevoie mare, să cumperi două luminări de ceară curată și s-o cununi cu Pepelea. Pepelea ar fi vrut, nu-i vorbă ; și fata nu s-ar fi dat în lături, dar tatăl fetii, să nu fi auzit.

— Măi moșule, dă-mi pe fiică-ta de nevestă, zicea Pepelea.

— Mai pune-ți pofta-n cui, băiete, îi răspundea tatăl fetii.

— Atunci, dacă-i așa, am să-mi vînd și eu casa și-am să mă duc în lume.

— Ți-o cumpăr eu.

— Bine. Ți-o vînd toată din cheotoare-n cheotoare, fără numai un lucru, nu : cuiul din păretele din răsărit. Pe acela să mi-l lași mie.

— Ei, și de ce ?

— Să am și eu moștenirea asta de la părinți. Scoate banii și să facem hîrțile.

Omul a scos banii, hîrțile s-au fost întărit și omul cu fata cea frumoasă s-a mutat în casa lui Pepelea.

Și era bine acolo, în odăile celea încăpătoare, în casa cea împrejmută cu livadă și acarete frumoase. Le era dragă casa lui Pepelea și lui Pepelea îi era drag încă mai mult cuiul de lemn bătut în păretele din răsărit.

A doua zi Pepelea la om :

— Ce vrei, Pepeleo ?

— Am venit să-mi pui căciula-n cuiul meu.

Omul cam strîmbă din nas, dar ce putea să facă, dacă așa a scris la invoială.

A treia zi iar :

— Ce vrei, Pepeleo ?

— Am venit să-mi iau căciula din cuiul meu.

Și azi așa, mîni așa, Pepelea avea întotdeauna cite ceva de pus ori de luat din cuiul de lemn bătut în peretele din răsărit. Și vedeți, acestea se întîmplă mai întotdeauna cînd

omul lipsea de pe-acasă, când rămânea numai fata singură. Și fata avea mare grijă să nu iasă cumva cuiul din părete și să nu se piardă. Din ce pricină însă, tăieți-mă, spinzurați-mă, că nu v-aș putea spune. Nu știu.

Lucrurile au rămas așa; casa în picioare și cuiul în părete; Pepelea îndrăgostit de cuiul de lemn și fata tot așa. Dar mult nu.

Că într-o zi auzind că Pepelea s-a însurat cu fata cea frumoasă și cuminte și că sta chiar în casa cea nu de mult vîndută, m-am dus la creștinul acela și l-am întreat :

— Bine omule : ce te făcu să-ți măriți fata tocmai cu unul de care nici nu vrei să auzi ?

— Ce m-a făcut ? Blăstămatul de cui al lui Pepelea, nepoate, mi-a răspuns omul.

Și atît.

(T. Pamfile), I. CREANGĂ, II (1909), nr. 3, p. 57 (Tecuci-Galați) ; republicată : LUMINA, V (1909), nr. 17, p. 6 ; GAZ. TRANS., LXII (1909), nr. 51, p. 5 ; ALB. Buc., XXII (1923), nr. 31—32, p. 491 ; TREI CRIȘ. POP., II (1924), nr. 5, p. 7 ; *Florișoare de aur*, p. 5

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3017. Este atestat în Moldova și Muntenia.

Variante :

2. *Cuiul lui Pepelea*, ȚĂRĂNISM., IV (1929), nr. 52, p. 13.

3. „Cuiul“, A.I.E.F., mg. 1081 d (Bătrîni — Prahova).

[MESERIA FECIORILOR]

Un domn întilnește pe Păcală și-l întreată :

— Ce ți-ai făcut cei trei fii ai tăi ? Păcală răspunde :

— Pe unu l-am făcut hingher, pe al doilea palavragiu și pe al treilea cerșetor.

— Ei cum aceasta ? îl întrebă domnul mirat.
— Pe hingherul l-am făcut doctor, pe palavragiul, avocat, iar pe cerșetorul, popă.

COM. LIT., I (1889), nr. 1, p. 1

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3018. Este atestat în Muntenia.

SFATUL LUI PĂCALĂ

Păcală în drumul său dădu de un riu, pe tărâmul căruia se găsea un luntraș. Cum Păcală n-avea o para chioară la sine, zise luntrașului :

— Prietene, trece-mă dincolo ; bani nu-ți pot da, fiindcă n-am, dar în schimb îți voi da un sfat bun, care îți va aduce câștig.

Cînd luntrașul auzi, că acel sfat îi va aduce câștig, se hotărî să-l treacă. Ajuns dincolo, Păcală îl bătu pe umeri și-i zise :

— Să nu mai faci cu alții cum ai făcut cu mine, căci atunci n-ai să mai câștigi nici un ban cu munca d-tale.

Și... plecă liniștit.

CĂL. POP., XVII (1902), p. 67

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3019. Este atestat în Transilvania.

Variantă :

2. *Sfatul lui Păcală*, CULT. POP., II (1922), nr. 62, 3

[DIACONUL PĂCALIT]

Amu, pe cînd Pepelea nu era încă dascăl, el tot era foarte evlavios ; așa, într-o vinere sacă merse la biserică ca să se închine.

Cînd veni rîndul să vie diaconul cu discul, Pepelea își aduce amînte că n-are nici o lețcaie chioară să deie disc. Amu, cum ține el luminarea într-o mînă și căciula în cealaltă, cînd se apropie diaconul cu discul, Pepelea alătorează lumina-rea de mîna care ținea discul, și pune căciula dedesubt. Diaconul simți deodată că-l frige rău, și scăpă discul cu toate părăluțele: ce le strînsese în căciula lui Pepelea. Pepelea, ca om cuminte, cotește prin norodul pravoslavnic, și se face ne-văzut.

(N. A. Bogdan) ERA NOUA —

Iași, III (1891), nr. 94, p. 4

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3020. Este atestat în Moldova.

PĂCALĂ POPĂ

S-a-nsurat pe iarnă, după Bobotează, că de 24 ianuarie, era-ntr-o duminică, îl hirotonisea preot în satul Cîrligele, și-și găsisse o nevastă coz de frumoasă și nevinovată.

Protopopul Tîndală i-a făcut slujba de preotire.

Lume multă; au venit toți sătenii din Cîrligele și din satele învecinate cu fel de fel de daruri. În sfîrșit a fost o sărbătoare cu alai, cum de mult nu se mai văzuse prin partea locului.

Doar și sub haina preotească bate o inimă și trăiește un suflet!

Din toate fetele și femeile cea mai frumoasă, ca o zîină din povești, era preoteasa lui Păcală.

...Și prea cucernicieii sale protopopului Tîndală îi căzu preoteasa cu tronc, a prins cîrlig de ea și-a plecat la tîrg cu dorul aprins în suflet.

Venea în inspecții mai des decît se obicinuia, potrivit așa ca să-nserereze în sat și de... să fie poftit să odihnească la preot.

Numai iată că preoteasa spune lui Păcală:

— Părinte, îmi tot dă tîrcoale părintele protopop și nu-mi dă pace, zice că o să te trimeată în puterea nopții în

cătunu. Broșteni să faci niște masle și să-i făgăduiesc că m-oi îndrăgosti cu el în lipsă-ți, vezi să nu care cumva să te duci, dar nici să-i spui ce ți-am spus, știi dumneata cum s-o scoți la capăt, că de nu fug acasă, mă duc la părinți.

Iară Păcală-i răspunde :

— Preoteasa mea scumpă și cinstită, ascultă-mă, dă-i nădejde ! Eu am să mă prefac că plec și de rest mă privește.

Peste noapte, ascunzându-și fața c-o durmea albă, piș-piș se bagă-n pat lângă protopop. Și cum e obiceiul în asemenea împrejurări dau să se alinte unul pe altul și numai, ce să vezi, se trăgeau virtos de bărbi... Nici o vorbă alta !

Văzînd protopopul una ca asta, de rușine, s-a îmbrăcat și pe timp de iarnă, pe-ntuneric beznă și-a luat tălpășița.

Au trecut luni și n-a mai venit în inspecție !

Dar Păcală-i tot Păcală, pe vară, și-a făcut drum la oraș anume ca să-l întilnească pe protopop. Și iată-l că chiar trecea prin centrul orașului.

— Sărut mîna și blagoslovește i se adresează Păcală, iar protopopul Tîndală căutîndu-și de drum îi răspunde :

— Blagoslovit să fii frate.

Dar Păcală așa depărtați cum erau, îi strigă :

— Nu mai poftiți pe la noi, cinstite părinte ?

Iar protopopul, mergînd îi răspunde :

— Păi, ce să fac ?

— Cum ce să faci, părinte protopop, să ne mai tragem de cele bărbi, îi răspunde diavolul de preot Păcală ! Iar protopopul s-a strecurat printre lume și s-a făcut nevăzut.

Unii povestesc c-avea o tinichea de coadă, iar alții că chiar l-au văzut cu coada-ntre picioare !

Leandru, *De-ale lui Păcală*, p. 15

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3021. Este atestat în Muntenia.

CAUTA NAN IAPA, ȘI EL CĂLARE PE EA

Cică un om avea șase cai, vrînd odată să-i numere ca să se încredințeze dacă nu s-a pierdut vreunul, nu-și putea găsi socoteală, căci tot uita să numere și iapa pe care sta călare. A trebuit ca un călător să-l scoată din nedumerire.

Zanne, *Praverbele românilor*, VI (1901), p. 216

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3022; cf. 3751. (A. Th. 1288 A). Este atestat în Muntenia și Transilvania.

Variante:

2. *Șase măgari*. Sudițeanu, *Din satul lui Cremene*, p. 35.
3. (Fără titlu) ȚĂRĂNISM, IV (1929), nr. 5, p. 11.
4. *Șase măgari*, NEAM ROM. POP., XX (1929), nr. 13, p. 235.
5. *Șase măgari*, AMIC. POP., LXXXVII (1937), p. 129.

ȚIGANUL ADVOCAT

Pe vremea moșilor și strămoșilor noștri nici pomană nu era de căi ferate prin țara noastră. Dacă erai silit să întreprinzi o călătorie la vreun loc depărtat, aceasta ținea zile și săptămâni întregi. Pe vremea aceea plecase dintr-un colț de țară departe, la una din episcopiile noastre, un biet de cleric absolvat, sărac lipit pământului, să se hirotonească de preot.

Pe lângă băț, tovarăș credincios și nedezlipit al omului călător, și-a fi luat el cu sine și traista, și în ea ceva de ale mîncării, dar, în călătoria lungă, cuprinsul ei se deșertă și așa sosi clericul nostru cu traista goală, cu nici o lețcaie și flămînd ca vai de el într-un oraș sășesc. Aici trase de gazdă la un ospătar de sas pe care-l cunoștea de mai nainte. Sasul, după ce-și dădură binețele și se întrebă de sănătate, îl întreabă dacă nu pofteste ceva de gustare.

— Să-ți spun drept, ospățare, îi zise clericul, sînt flămînd, mort de foame, dar n-am o para frîntă...

— Nu face nimic, zise sasul, vei plăti cînd îți va da Dumnezeu, și porunci numaidecît să i se fiarbă zece ouă.

Clericul mîncă, mulțumi, și după ce se odihni puțin, se duse mai departe.

Trecură mai mulți ani la mijloc și clericul nostru, care acum era preot, uitase de ouăle sasului. Într-o bună dimineață însă se pomeni că sasul l-a pîrît pentru cele zece ouă și cere pentru ele o mie de zloți. Sasul adică zicea așa: din cele zece ouă ar fi ieșit zece puți; aceștia în anul viitor ar fi

ouat o grămadă de ouă, din cari ar fi ieșit alți pui și așa mai departe, socotind din an în an, datoria lui se suia tocmai la o mie.

Bietul preot, care în vremea aceasta abia se înfiripase, nu-i prea venea la socoteală să plătească o sumă atât de mare pe vremile acelea numai așa de-a fetea și era foarte necăjit.

În ziua de judecată, cum mergea el așa trist și ofilit spre orașul, unde era chemat, iată, că întâlnește de o latură a drumului un țigan, „prefetusi” de la o curte grofească, care ieșise cu iobagii curții la lucrul cîmpului. Țiganul, mi-los din fire, cum este, văzînd pe preot așa de întristat, îi ieși în cale și-l rugă să-i spuie ce necaz și gînduri îl muncesc, dacă el i-ar putea ajuta.

— Lasă-mă la păcatele mele, om de omenie, îi zice preotul, fiindu-i acum și rușine să-i spună pricina. Am și eu ne-cazurile mele, ca toți oamenii de sub soare și degeaba ți le-aș spune d-tale, tot nu mi-ai putea ajuta.

Țiganul însă nu, da una, să-i spuie și să-i spuie, și să-i spuie. În sfîrșit preotul, ca să scape de el, îi povestii întim-plarea.

— Numai atîta-i, zise țiganul nu te supăra părinte, că-i fac eu sasului una nefăcută. Întoarce-te acasă fără grijă, de-ți vezi de casă și copii și lasă, că mă duc eu la judecătoria în locul dumitale.

Preotul se întoarse acasă, iar țiganul se duse la oraș, dar nu se înfățișă, la judecătoria decît într-un tîrziu. Acolo erau de față toți judecătorii, sasul cu martorii, și așteptau sosirea preotului.

Țiganul intră și-i înștiință că el vine în locul lui.

— D-apoi pentru ce vii așa de tîrziu și ne faci să pier-dem atîta vreme, așteptîndu-te, se răstiră judecătorii ?

— Mă rog de iertare, răspunse țiganul, eu sînt „prefe-tus” de curte și, ieșind cu iobagii la cîmp, a trebuit să stau pînă au fiert păpușoiul de sămîntă, că nu cumva să-l semene nefiert.

— Auzi minciuna, ziseră mai mulți judecători : cine a văzut să semeni păpușoiu fiert !?

— Mă rog de iertare, eu voi semăna de aci înainte pă-pușoiu totdeauna fiert.

— Omul acesta sau este nebun, sau ne ia pe noi drept nebuni, ziseră judecătorii de mai nainte, pierzîndu-și din ce în ce răbdarea. Bine bre, om de omenie, păpușoiul acela nu va ieși nicicînd.

- Ba va ieși...
- Ba nu, răspunseră judecătorii, niciodată.
- Așadar d-voastră credeți că din păpușoiul fiert nu va ieși alt păpușoi ?
- Negreșit, că nu va ieși.
- D-apoi din ouăle fierte, ce le-a dat domnul (arătînd pe sasul preotului), cum ar fi ieșit pui ?
- Așa-i, n-au putut să iese, ziseră judecătorii unanim și convingător.
- Și sasul se depărtă cu buzele drimboiate.

CĂRȚ. SĂT. ROM., IX (1884), nr. 5, p. 70

Vezi *Typol. bibl.*, tip 3023. Este atestat în Muntenia, Transilvania și la macedoromâni.

Variante:

2. *Țiganul avocat*, GAZ. TRANS., LIII (1890), nr. 107, p. 6.
3. *Păcală avocat*, ALB. Buc., II (1898), nr. 2, p. 55.
4. *De-ale lui Nastratin* (N. I. Munteanu), I. CREANGĂ, IV (1911), nr. 7, p. 222 (Chilia Veche — Tulcea).
5. *Din isprăvile lui Nastratin*, CĂL. CLUJ. ROM., 1935, p. 105 (Trifești — Alba).
6. *Păcală avocat* (C. N. Mateescu), ALB. Buc., 1937, nr. 36, p. 566.
7. *Nastratin Hogeia avocat*, CĂL. POP., 1937, p. 115 (*Antologia aromânească*, de T. Păpahagi).

PĂCALĂ LA JUDECATĂ

- Președintele îi ia interogatoriul :
- Cum te cheamă ?
- Cum să mă cheme, fietîșcare mă cheamă după placul său.
- Nu vorbi în papainoage, răspunde cum te cheamă !
- Păcală ?
- De unde ești ?

— De pe lumea asta, cînd mi-o veni sorocul o să fiu de pe lumea cealaltă.

— N-o face pe Tănase, să-mi răspunzi unde locuiești ?

— În comuna Cotooagele, satul Sperieți, cătuna Sgîr-ciții.

— Cîți ani ai ?

— Cine poate ști cîți ani are omul de trăit.

— Ia vezi nu te-ntrece cu de-deochiul, răspunde la ce te-ntreb, ce vîrstă ai ?

— Treizeci și doi de ani.

— Gîndește-te bine că din dosar rezultă că ai 34 ani !

— Ațiția ani am trăit cîți am declarat.

Sare procurorul de colo și-l acuză că face mărturii mincinoase, c-ascunde cei doi ani pe care i-a trăit în închisoare.

— Hm ! nu-i ascund, răspunde Păcală, ci nu-i socotesc că numai viață n-a fost aceea.

— Cum, da i-ai trăit se cheamă, zise procurorul.

— Așa trai, să-l trăiești dumneata, domnule procuror, măcar de-o probă, că poate te-i mai dezbăra să tot cauți pricină oamenilor.

Leandru, *De-ale lui Păcală*, p. 20

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3024. Este atestat în Muntenia.

Varianta :

2. *Omiși din socoteală*. Jurescu, *Snoave*, p. 44.

[PĂCALĂ JUDECĂTOR]

Se duce odată o babă la tîrg ca să vîndă un tălbătoc cu făină. Și-n piață desface legătura, punîndu-se jos ca s-aș-tepte mușterii...

Deodată însă se stîrnește un vînt-vîrtej, umflă legătura babei în sus și-i împrăștie făina în toate părțile !

Atunci baba, care era cam zăludă la minte, fuga la judecătoria ca să facă proces vîntului spre a fi despăgubită.

— Nu putem judeca procesul d-tale, mătușă, zise judecătorul, cine a mai auzit una ca asta ?

— Vai de mine și de mine ! Să rămîn eu păgubașă de făină ? Numai unul Dumnezeu mă știe în ce sărăcie mă zbat eu !

Și unde nu începe a se sclifosi și a se văicăra biata babă, de ți s-ar fi rupt inima auzind-o !

— Hai, du-te mătușă ! se răsti judecătorul. Ce să-ți fac, dacă aduci un proces ce nu se poate judeca ?

— Pot eu ca să judec acest proces, domnule judecător, zise un tînăr chipeș la față și cu plete lungi pe spate (era Păcală). Să mă lăsați pe mine să judec, și de n-a ieși baba împăcată, plătesc eu făina !

A fost lăsat mai mult de haz, să judece el procesul babei.

Lume multă venise la judecată — ba era acolo, se zice, și mai-marele peste judecători, ca să vadă și el cum are să se judece procesul cu vîntul...

— Ție, măi morare, cu moara de apă, cînd ți-i bine ? cînd plouă, ori cînd bate vîntul ?

— Cînd plouă, mi-i bine, d-le judecător că atunci am apă, îmi umblă moara și așa am folos !

— Dar ție, întrebă pe ista cu moara de vînt, ție cînd ți-i bine ?

— Mie, d-le judecător, atunci mi-i bine și am folos, cînd a bate vîntul cît de tare...

— Așa ? Atunci tu ai să plătești babei făina !

— Așa, bravo ! D-ta să plătești făina, strigă mulțimea, căci numai d-tale vîntul ți-aduce folos !...

Și — spune povestea — cică ar fi rămas Păcală ca judecător în tîrgul acela...

CĂL. BAN., II (1935), p. 65

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3025. Este atestat în Transilvania.

Variante :

2. (Fără titlu) ALB., 1923, nr. 25—28, p. 427.

3. (Fără titlu) ALB. Buc., 1934, nr. 34, p. 6.

PĂCALA ÎNAINTEA JUDECĂTORULUI

- Cine te-a pus la închisoare ? zise judele.
- Doi epistați.
- Din cauză de beție, poate ?
- Da, d-le judecător, amindoi erau beți.

GAZ. OLT., I (1885), nr. 18, p. 4.

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3026. Este atestat în Muntenia.

PĂCALĂ ȘI TÎNDALĂ

Doi mucaliți se întâlneau odată în drum și ca să mai stea de vorbă trase și ei la circiumă că se întâmplase chiar lângă ei. Se așezară la o masă și începură a se cinsti, după obiceiul locului, cu băutură. Ce aveau, aveau între ei, căci tot ciocnind pahar după pahar, începură a se ciocni și din vorbe.

Unul din ei ridicând paharul plin ca să cinstească ură celuiilalt :

— Măi, frățicule, să te văd drept ca cobilița, sănătos ca cobza, gras ca scripca, tare ca fluierul și din tălpi pină în vârful capului să poți trece prin urechile acului.

Dar celălalt nu se lăsă mai pe jos și-i răspunde mai frumos :

— Mulțumesc de urătură,
Sări-ți-ar dinții din gură.
Să te faci lung ca Oltul
Și subțire ca tortul,
Cînd te-o apuca
Să nu te poți scula
Și cînd te-ai scula
Din nou să te ia !

SAT., IX (1938), nr. 93, p. 30

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3027. Este atestat în Muntenia.

DE-ALE LUI PĂCALĂ

De unde pînă unde Păcală ajunsese slugă la un ovreu, nici el nu știa s-o spuie. Destul că se tocmise cu leafă bună și, în schimb, îi făcea pe fiecare zi cîte o pozna.

Odată, într-o sărbătoare, cînd toți evreii postesc de dimineață pînă seara, stăpînul lui Păcală poruncise bucătăresei ca în ziua aceea să nu gătească nimic, și pentru ca să nu intre copiii prin bucătărie, să se spurce cu ceva, o încuiase și luase cheia cu dînsul.

Păcală, nemaiputînd de foame, vru să intre în bucătărie să găsească ceva d-ale mîncării, dar o găsi încuiată.

— Stați voi, dacă e așa, zise el! și se pregăti să-și răzbune.

Luă un ciocan zdravăn și înțepeni cu vro douăzeci de cuie ușa comodității.

Ovreiul avea vro 12 copii, bez balabustă și două cumnate. Cu toții veniră să i se plîngă că nu le era cu putință să intre undeva, unde aveau treburi foarte grabnice.

Dintr-una într-alta, se află că Păcală bătuse ușa cu cuie și habotnicul tată de familie, îl chemă îndată să-l certe :

— Bine, moși Pucală, ci ai butut puron la ușa de la ușa de plumbătoare ?

— Păi, jupîn stăpîne, răspunse Păcală, fiindcă nimeni nu mănîncă astăzi, am crezut că nu e de trebuință.

GAZ. TER., II (1893), nr. 25, p. 3

Vezi *Typol. bibl.*; tip. 3028. Este atestat în Muntenia și Transilvania

Varianta :

2. *De-ale lui Păcală*, POP. ROM., 1911, nr. 48, p. 11.

STĂPÎN ȘI SLUGĂ

Stăpînul către vizitiu :

— Ți-am spus de atîtea ori, Ioane, cînd îți dau vreo poruncă, să nu faci niciodată treaba pe jumătate ci s-o faci

întreagă! Așa de pildă dacă-ți spun să pui caii la trăsura, trebuie să ai grije să faci tot ce se cere, adică să scoți trăsura, să înhami caii, să vii cu biciul și toate cele de trebuință!

Puțin după aceasta i se face cucoanei rău și domniul trimite pe Ion după doctor. Trec însă vreo două ceasuri și vizitiul nu se mai ivește. În sfârșit sosește.

— Unde ai zăbovit atîta? îl întreabă stăpînul furios.

— Apoi de, cucoane, mi-ați spus să nu fac niciodată treaba pe jumătate. D-aia n-am chemat numai pe d. doftor ci am adus și pe popa, și pe dricar!

CAL. LUM. IL., 1909, p. 140

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3029. Este atestat în Muntenia, Moldova și Transilvania.

Variante:

2. (Fără titlu) ȚĂRĂNISM., III (1928), nr. 50, p. 11.
3. *De-ale lui Păcală*. Sudițeanu, *Din satul lui Cremene*, 52.
4. *Păcală slugă*, CUGET CLAR, II (1929), nr. 1, p. 48.
5. *Păcală și boierul*, CĂL., V (1929), p. 108.
6. *Păcală slugă*, ȚĂRĂNISM., VI (1931), nr. 36—37, p. 14.

DIN ISPRĂVILE LUI PĂCALĂ

Păcală, îmbrăcat cătană, în căile sale s-a abătut seara la o casă să ceară conac. Stăpîna casii din întîmplare chiar atunci scosese din cuptor o gîscă friptă și văzînd pe Păcală, căzîndu-le din senin, nu-i prea veni la socoteală să pună gîsca pe masă pentru cină, că de, o bucăturică bună cum e o gîscă friptă nu se cîștigă așa ușor și, prin urmare, nici nu se cam îndură omul s-o împartă cu lumea, de aceea se și grăbi de o înfundă într-o oală din budureț, ca să-i rămînă căldura.

Dar era ic, că Păcală intrat undeva, nu era om să-l mai scoată. Așa și aci, deși stăpînii casei se codeau de-al primii în conac de noapte, îndepărtîndu-l cu vorbele, totuși pe Păcală nu-l putură clăti de la vatra focului unde-și luase stăpînirea.

În urmă, o noapte nu-i cît anul, și pentru un biet cătană de ce să nu te strimtoarești cînd și el a suferit atîtea pentru țară..., îi făcură și lui culcuș în unghet și se culcară.

Ostenit Păcală ar fi tras odihna mîtului, la căldurică, numai îl găta, vedeți, un fel de miros ce ieșea dintr-o oală astupată lingă el... și-i creștea năcazul mai tare că auzea horcăiturile stăpînilor, în vreme ce el n-avea somn...

S-a pus deci a pipăi la oală și ce să vezi colo : sărmana gîscă friptă !... Să scape de acel miros nesuferit, că nu putea ațipi mac, a mîncat carnea cugetînd că prin aceea doar i se va mai pierde acel miros dinaintea nasului...

Norocul i s-a împrietenit, că mîncînd gîsca a ațipit pe loc... Lungă cale mai avînd înaintea s-a pomenit cam de dimineață și cu graba încălțîndu-se a uitat neîncălțat un plotog de opincă, și ca să nu-l mai ieie greumînt la drum l-a băgat în oala unde fusese gîsca.

În toiul lui Păcală se pomeniră și stăpînii casei și unde nu dau a-l opăci cu întrebări de cătănie și treburi împărătești. Dornic văzîndu-l Păcală pe stăpîn de noutăți din țară se dete vorbeii.

— Eram să plec, jupîne gazdă, și pe aici să uit a-ți lăsa o veste mare. De curînd m-am războit groaznic. Bocicorod împărat, la care am slujit eu, crîncenă bătaie a ținut cu Liborod împărat străin, pe care tot l-a dumicat scoțîndu-l afară chiar și din Fozic, cetatea unde era ascuns...

— Vai de mine ! ce spui, jupîne cătană ? da putut-ai scăpa teafăr ?

— Întreg cum mă vezi, de ai noroc, ai, și-i pace.

— D-apoi bine fătul meu, mulțumește lui Dumnezeu că ești viu, zise gazda pe care adînc îl străbătură vorbele lui Păcală.

În zori Păcală plecă mai departe ducîndu-și traista cu păcalele. În urma lui se scuturară și stăpînii, care aflînd plotogul în locul gîscuței fripte numai atunci își limpeziră mințile cu bătaia împăraților Bocicorod și Liborod în cetatea Fozic și cunoscură că au avut val cu cinstita barbă lui Păcală, care le lăsase și lor o păcălitură din traista cea plină cu ele.

F. POP., I (1892—1893), p. 292

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3030. Este atestat în Muntenia și Transilvania.

Variante:

2. (Fără titlu) ROM. Buc., XI (1896), nr. 354, p. 2.
3. *Revanșa*. Jurescu, *Snoave*, p. 107.
4. *Giscănești de la Stănești*, PRIETEN. NOSTRU, I (1911—1912), p. 27.
5. *Din isprăvile lui Păcală*, CAL. BIHOR, II (1922), p. 125.
6. *Băgai obielele mele*. Popescu, N.I., *Basme și snoave*, p. 18.
7. *Cetatea de oală și împăratul opincilor* (A. Bolcu), DAT., II (1924), p. 241.

TINDALĂ SE-NSOARĂ

Pe Tindală l-a apucat ferbințelele însurătoarei!

Tinjea, de parecă era bolnav și era necăjit foc că-n satul lui nici o fată nu-l voia de bărbat, deoarece i se dusesese vestea ca de popă tuns, ba că-i poznaș, ba că-i tîriie-briu...

Se ofilea văzînd cu ochii și devenise nătîng.

Numai iată că Păcală vine în pețit la el.

— Dragă Tindală s-a terminat și cu așteptarea ta, și-am găsit o fată taman ca pentru tine. Îi frumoasă, ochioasă, vrednică și are stare bună atîta că e tocmai din al treilea județ.

Ca zestre are o casă cu livadă, un car cu boi voinici, o vacă cu mînzat, o iapă cu mînz, cinci hectare de pădure cu iemaș; iar de-ale casei îi dă tot ce trebuie ca pentru o gospodărie nouă.

— Adică cum vine asta Păcală, te-ai găsit tocmai tu să rîzi de mine, eu mă țineam că sîntem prieteni și văd c-am ajuns și de batjocura ta, mă păcălești, că de unde să cadă pe mine asemenea berechet. Vezi bine c-așa o fată nici nu-i de nasul meu, ori poate o fi avînd riscaiva beteșuguri.

— N-are, bre, nici o meteahnă.

— O fi vreo slujenie?...

— Ți-am spus doar că e frumoasă.

— O fi purtînd vreo gheabă-n spate?

— Da de unde!

— O fi-nruciașată sau vreo buboasă?

— Nici vorbă !
— O fi șchioapă, cotoñoagă ?
— Ce glumești !
— O fi-ngreunată ?
— Nu e bre, a fost ea, da a lepădat de curînd !
— Asta o-nghit eu față de cită zestre are, zise Tindală, dar tot trebuie să mai aibă ceva, că observ eu c-ai mai avea ceva de spus, nu-i așa ?

— Ce să-ți mai spun, are toate simțurile ; vede bine, aude bine, da-i tăcută. Cînd mă gîndesc cit e de tăcută fata asta parcă sînt gelos pe tine, că traiul meu de-acasă, ce crezi, e un iad, mă omoară gura nevastei și mai ales a soacrei.

— Adică cum tăcută, bre, e chiar mută, întrebă Tindală ?

— Mută-n lege, îi răspunde Păcală !

— Ei bate palma, s-a făcut, mă-nșor cu ea... dar să vii la nuntă.

— O să viu, se poate să nu viu, răspuse Păcală, dar am să vin cînd m-o invita mireasa cu gura ei.

Leandru, *De-ale lui Păcală*, p. 7

Vezi *Typol. bibl.*, tip 3031. Este atestat în Muntenia.

CÎND ERA PĂCALĂ MIC..

Cînd era Păcală mic și atunci era dat naibii. La 13 ani rămînînd orfan de părinți, fu dat în îngrijirea unei mătușe care avea un cusur : vorbea numai în proverbe.

Cum se sucea, cum se învîrtea bietul Păcală, mătușa, hōp ! cu proverbul...

— Stai că-ți arăt eu proverbe, mătușică dragă, să mă po-menești !

Într-o zi mătușa îl dojenea pe Păcăluță :

— Ascultă, Puiule, niciodată să nu faci un lucru zadar-nic, căci găina care cîntă seara, dimineța n-are ouă. Ai înțeles ?

— Înțeles, sărut mîna...

A doua zi, Păcăluță ronțaia cu plăcere niște susan de la turc.

— Ascultă, împelițatule, îl întrebă mătușa : cînd a cîntat moțata aseară și o buat, tu i-ai luat oul și l-ai dat pe acadele ?

— Moțata n-a ouat aseară !

— Ba da, a ouat, se înfurie mătușa... Crezi că n-am auzit-o eu cîntînd ?

— Daa ? zîmbi obraznic Păcăluță. A cîntat moțata aseară și a avut ouă ? Hm ! Apăi nu mi-ai spus tot alde matală că găina care cîntă seara dimineața n-are ouă ? Iaca moțata n-a avut. Ce ? era să i le fac eu oule ? atît mai lipsea... —

Mătușa se cruci și grăi :

— Tu ai furat oul moțatei, tartore. Dar, cine fură azi un ou, mîine va fura un bou. Ai priceput ?

— Priceput sărut mîna...

A doua zi mătușa se pomeni cu Păcăluță pe poartă trăgînd un bou de funie.

— Dar asta ce mai este, gheavole ?

— Ce să fie ? n-ai spus matală că cine fură azi un ou, mîine va fura un bou ? Poftim boul și dă-mi pace. Mătușa înghiți în sec și clătînînd din cap, grăi cu milă :

— Vai, vai, nepoțele ! Cu poznele tale, o s-ajungi o haimana. Faci azi una, mîine alta, pînă cînd vei da de Aghiuță căci dragul meu, ulciorul nu merge de multe ori la apă ! Priceput-ai ?

— Mda...

— Așa ! acum du-te și adu-mi un ulcior cu apă de la puț. Păcăluță aduse.

— Bun ! mai adu unu. Îl aduse și p-ăsta, dar cam bolborosînd.

— Haide, încă unu...

Păcăluță luă ulciorul și foarte liniștit, îl făcu țândări.

— Ce făcuși, talpa iadului ?

— Ce să fac ? N-ai spus matală că ulciorul nu merge de multe ori la apă ? De, dacă așa-i proverbul eu sînt de vină ?...

— Hai, piei din ochii mei, se oțări mătușa, supărată lucrul mare... Ce mai stai ? spală putina mai repede, că de nu...

Păcăluță plecă oftînd d-a dreptul în cămară unde mătușe-sa îl găsi spălînd de zor, o puțină veche.

— Dar aici, ce mai faci, împelițatule ?

— Ce să fac ? Iacă îți spăl putina, ca să nu-mi aud vorbe mai pe urmă.

— Uf, Doamne, Doamne...

Și câte pozne d-astea n-a mai făcut Păcăluță pînă-i dădură tulei în barbă, ca apoi să le facă tot mai boacăne...

BĂRĂGAN., II (1932), nr. 4, p. 6

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3032. Este atestat în Muntenia.

[CONSTATARE]

— Tu, cine ! zise Păcală către un om.

— De-aș fi cine, aș ști lătra, răspunse omul.

— Dar știi, zise iarăși Păcală, și apoi întrebă : Cum se cheamă unealta aceea în care trag caii ?

— Ham ! răspunse omul.

— Vezi că știi lătra, încheie Păcală.

ȘEZ., VI (1880), nr. 1, p. 8

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3033. Este atestat în Transilvania.

RĂSPUNS

Păcală era adesea invitat la un bogătaș, ca să veselească musafirii cu ghidușiile lui. Într-o zi, însă, bogătașul, fiindu-i rușine de sărăcia hainelor lui rupte îi zise :

— De ce nu-ți pui o altă haină ?

— Dar ce crezi d-ta că eu nu mai am alta.

— Tocmai de asta, cu atît mai bine.

— Da, răspunse Păcală, dar vezi d-ta că aceea e mai ruptă decît asta...

F. TOȚI, II (1898), nr. 25, p. 313

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3034. Este atestat în Muntenia.

Într-o zi Păcală ducea un porc să-l vîndă la tîrg. Pe drum nu ştiu ce-i vine porcului că nu voia nici în ruptul capului să meargă înainte.

Trage Păcală, încoace, trage încolo, injură dar porcul să se mişte : neam !

Văzînd că nu o poate scoate la cap cu animalul, îi veni lui Păcală o idee.

Începu să se învîrtească împrejurul animalului şi, luîndu-l apoi de frînghie, porni la drum. De astă dată porcul îl urmă supus.

Pe drum se întîlni cu Tîndală, care-l întrebă :

— Dar unde duci porcul, Păcală ?

— Vorbeşte mai încet, răspunse Păcală în şoapte, el crede că-l duc înapoi acasă !

CAL. SĂT. Sibiu, XLVI (1937), p. 105

Vezi *Typol. bibl.* ; tip. 3035. Este atestat în Transilvania.

PARCĂ EU SÎNT MORT ? !...

Pleacă într-o zi Păcală şi Tîndală şi cu un vecin de-ai lor la tîrg.

Din vorbă în vorbă, nu ştiu cum dracu se făcu, că aduse vorba de morţi şi de moarte. Tot discutînd așa, zise Tîndală :

— Eu cînd o fi să mor vreodată aş vrea să mă așeze alături de nevasta mea Ioana, căci mult am mai iubit-o cît a fost în viață.

Vecinul, la rîndul său, spuse și el :

— Pe mine, după moarte aş fi bucuros să mă așeze lîngă maică-mea, căci, cît a trăit, mult s-a mai îngrijit de mine !

Păcală însă își vedea de drum înainte și tăcea din gură. Văzînd asta, îl întrebă Tîndală.

— Dar tu, unde ai vrea să te așeze ?

— Eu, răspuse Păcală, tare aş vrea să mă așeze lingă Pachița, fata preotesei !

— Dar bine, mă, răspuse Tindală aia trăiește !

Însă Păcală de colo îi răspuse supărat :

— Parcă eu sînt mort ? !

Mirceșcu, *Făt-Frumos*, p. 31

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3036. Este atestat în Muntenia.

PĂCALĂ ȘI FINANȚII

Vinturînd țara dintr-un colț în celălalt, de unde, de unde nu, fișticase Păcală un sac de duhan și-acuma era în drum cătră casă cu el, cînd necuratul îi scoate un finanț în cale.

— Ce duci în sac, omule ?

— Lină, să nu-ți fie cu supărare.

— O fi, dar dacă aş vedea-o ?

— Că-i vede-o, dacă mi-i ajunge, răspuse Păcală. Zi-cînd acestea o ia la tălpășiță de pîriiau cele nojițe.

Finanțul simți mirosul duhanului și-l luă în goană și mi-ł goni tot într-un suflet pînă în satul cel mai aproape, care era chiar sub un deal. Păcală cum ajunge în casa cea dintii gră-iește, ce grăiește, așează duhanul, ia țundra stăpînului casei și ieșind la uliță se pune pe vetrița de sub gard. Încă nu apucase să șază bine, cînd și vede pe finanț pe deal coborînd în fuga mare cătră sat. Nu trecură două minute, finanțul țop lingă el.

— Bună hodina de Dumnezeu.

— Noroc și sănătate.

— N-ai văzut trecînd pe-aci un om cu un sac în spate ?

— Ba văzui unul chiar adinte ; pasă-mi-te numai pasă pe cărărușa asta cătră pădure, că îndată-l ajungi.

Finanțul o întinde mai departe, iar Pălacă luîndu-și lina, își văzu de cale, care era chiar în partea potrivnică de ceea ce o arătase finanțului.

GAZ. TRANS., LIII (1890), nr. 17, p. 6

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3037. Este atestat în Transilvania.

FRICA DE MOARTE !

Tindală înstărise, era putred de bogat, în timp ce Păcală ducea targa pe uscat. Ce se gîndi el, să se ducă la prietenul lui Tindală să-l roage ca să-l ajute frățește, așa după cum se prinsese ei din copilărie că se vor ajuta unul pe altul.

Tindală nu-l recunoscuse, cu toate cite-i amintea Păcală, se prefăcea că nu-l cunoaște.

Atunci Păcală-i povestește că fiind bolnav la spital a văzut cu ochii lui cum unul care zăcea în patul vecin a început să nu mai cunoască și a doua zi a murit.

— Pînă mîine mai ai de trăit Tindală ! Am zis... adio !

— Stai, măi, Păcală, n-o face pe nebunul că mă bagi în lichituri, ce mă condamni așa dintr-o dată la moarte.

Ia stai colea să ne mai depănăm din amintiri și să-ți ajut la nevoile tale, că doar mai mult prețuiește viața decît gologanii.

— Ei, așa te vreau, frate Tindală !

Leandru, *De-ale lui Păcală*, p. 27

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3038. Este atestat în Muntenia.

PĂCALĂ — CLOȘCĂ SAU SECRETUL FEMEIEI

Erau însurăței, de vreo două săptămîni, și ce-i dă prin minte lui Păcală ca să-și încerce nevasta de poate ține vreun secret.

S-a prefăcut că e bolnav, s-a așezat la pat, avînd grije să dosească sub plapomă un ou de pîchere.

Într-a treia zi dimineață se pune pe-un țipet, că-l taie la burtă, iu ! iu !... of ! și răsufliînd adînc scoate oul de pîchere, pe care-l arată neveste-sei.

— Iată ce făcui !... dar m-am răcorit. Fă Ileano, îi spuse el, dacă ne-am luat se cheamă că noi ne-am legat viața pînă la moarte și cu cele bune și cu cele rele ?

— Așa-i bărbate !

Ileano dragă, tu fuseși martoră la întimplarea aceasta nemaiauzită că făcui un ou de pichere, bagă-ți mințile-n cap și ține secret, că de-o afla careva mă fac de rîs în tot satul.

— Desigur, dragă bărbate ! Cum îți închipui că s-ar putea altfel, că doar la o chestie ca asta n-oi fi limbută.

Se duce Ileana la fîntînă s-aducă un ulțior cu apă și-n-tilnește pe mătușa-sa Varvara, care-o întreabă de sănătatea lui Păcală ?

— Ce să facă, leliță Varvară, acuma s-a răcorit, dar dacă-mi făgăduiește că aici rămîne și-oi spune o minune : știi ce urla Păcală că parc-avea tăieturi de facere și deodată a ouat două ouă de găină.

— Adevărat minune, ei și... ?

— După asta i-a încetat durerile și-arată om sănătos.

Se duce Varvara la coana preoteasă c-avea de aranjat năvoadele la război. Și din una din alta îi povesti cum nepotu-său Păcală a ouat două ouă de rață.

Pînă-n seară zvonul s-a dus ca fulgerul, știau și copiii din sat că Păcală clocește pe nouă ouă de gîscă.

Secretul femeiei îi secret și foaie verde lobodă, gura lume-i slobodă.

Leandru, *De-ale lui Păcală*, p. 18

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3039 (A. Th. 1381 D) ; cf. 3111. Este atestat în Muntenia.

PĂCALĂ JELEȘTE

Păcală, care era cam scurt de vedere, se duce la o prăvălie cu ochelari.

— Dă-mi o păreche de ochelari negri, cere el.

— Mai buni ar fi pentru dumneata niște ochelari vineți, zice negustorul.

— Știu, așa mi-a spus și doctorul, dar vezi, că jelesc, răspunde Păcală.

CĂL. POP. XIII (1898), p. 60

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3041. Este atestat în Transilvania.

PĂCALĂ LA DOFTOR

Păcală era șustăr de meserie și într-o zi se duse la doftor cu ceva durere de pept. Doftorul îl vizită și după vizită îi spuse că „n-are nimic“. Pentru vizită Păcală plăti 20 de lei și plecă spre casă cam cătrănit că doftorul îi luase 20 de lei pentru că-i spusese că „n-are nimic“.

În cealaltă zi, doftorul își trimise ghetele să i le repare Păcală. „Pe mine is gata“, zise Păcală cătră slujnica doftorului, să vii după ele cu 20 de lei. În cealaltă zi Păcală luă cei 20 lei și dete ghetele așa cum le căpătase.

— Spune domnului doftor, zise Păcală, că m-am uitat pe de toate părțile la ghetе, dar „n-au nimic“.

CAL. F. „LUMINA SAT.“, II (1928), p. 88

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3042. Este atestat în Transilvania.

PĂCALĂ

Un om picălioriu se îmbată într-o zi și cade într-un șanț adînc plin cu apă. El fu scos de timpuriu afară pînă ce nu s-a înecat.

Un prieten îl întreba că pînă unde s-a cufundat în apă?

— Pînă la nodeie fu răspunsul.

— Și nu ai putut să ieși șingur afară?

— Nu pentru că căzusem cu capul în jos.

CAL. CARAȘ. SEV., I (1882), p. 51

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3043. Este atestat în Transilvania.

DE-ALE LUI PĂCALĂ

Într-o noapte intrară hoții în casa lui Păcală. Căutară peste tot, rătăcind toate lucrurile, dar nu găsiră nimic. Nevastă-sa, auzind zgomot, îl trezi și îi spuse :

- Păcală ! n-auzi ? sînt hoți în casă !
 — Taci din gură ? Mie îmi crapă obrazul de rușine că n-au ce găsi, și tu țipi în gura mare !

CAL. LUMINA POP. Tul., IV (1937), p. 74

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3044 (A. Th. 1341 C). Este atestat în Transilvania.

WIE BAKALE EINEM FUHRMANN ANTWORTETE¹

Einst ging Bakale die Heerstrasse entlang, de führ rasch ein Fuhrmann an ihm vorüber und fragte:

— Kann ich wohl die Stadt vor Einbruch der Nacht erreichen?

— Ja, antwortete Bakala, wenn du nicht so rasch fährst.

Der Fuhrmann dacite, ist der aber dumm, und liess die Pferde laufen, dass die Strasse zitterte. Vor der Stadt aber, wo grosse Steine lagen, stiess der Wagen an einen derselben so heftig an, dass ein Rad brach und der Fuhrmann. Not hatte, den Schaden auszubessern. Mittlerweile ward es Nacht. Und als er eben weiter wollte, holte ihn Bakale ein und sagte:

— Siehst du, dass ich Recht hatte, wärest du nicht so rasch gefahren, so hättest du die Stadt bei hellem Tage erreicht.

Obert, *Rümanische Märchen*, p. 117 ;
 republicată : *Aus Siebenbürgens Vorzeit und Gegenwart*, p. 68

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3045. Este atestat în Transilvania.

¹CUM I-A RĂSPUNS PĂCALĂ UNUI CĂRAUȘ

Păcală mergea odată de-a lungul unei șosele largi. Un cărauș trecu pe lângă el în goană și întrebă :

— Pot să ajung la oraș înainte de căderea nopții ?

— Da, îi răspunse Păcală, dacă nu fugi așa de tare.

Căraușul se gîndi că-i prost cel cu care vorbise și dădu drumul la cai atît de repede de se zdruncina strada. Înainte de oraș însă, unde erau pietre mari, căruța se lovi de una din ele atît de puternic încît roata se rupse iar căraușul se necăji mult pînă a putut înlătura paguba. Între timp, se înnoptă, și cînd vru să pornească mai departe, îl ajunse din urmă Păcală și zise :

— Vezi că am avut dreptate, dacă n-ai fi alergat așa de tare, ai fi ajuns în oraș pe zi.

SE MIRA...

Tindală îl întâlnește pe Păcală pe strada principală a orașului și îl oprește :

— Ascultă Păcală ! Nu ai putea să-mi spui unde este capătul celălalt al străzii ?

— Ia-o și tu la vale, îi spuse Păcală.

— Mă mir, adăogă Tindală, eu vin de acolo, dar un domn mi-a spus că e în partea asta !

Și fără să mai aștepte răspuns, o luă la goană în partea aceea.

CAL. SĂT. Sibiu, XLVI (1937), p. 84

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3046. Este atestat în Transilvania.

UITUCI

Ședea odată Păcală și Tindală de vorbă.

— Nu știu ce să mă fac, zicea primul, că nu mai pot ține minte un lucru de la o zi la alta.

— Nici eu nu mai țin minte răspunsurile Tindală. Dar cum ai simțit tu aceasta ?

— Uite cum, răspunsurile Păcală, uit mereu să-ți cer cei trei poli pe care ți i-am împrumutat acum un an !

— Tindală se făcu că nu mai aude și nu-l mai întrebă nimic.

Mircescu, *Făt-Frumos*, p. 32

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3047. Este atestat în Muntenia.

LA UN PĂHAR DE BERE

La un păhar de bere, șade Păcală și Tindală.

Păcală : — Ce fericit aș fi să am numai o fetiță.

Tindală : — Și n-ai nici una ?

Păcală : — Ba din contră, am zece.

POP. ROM., XIII (1913), nr. 4, p. 7

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3048. Este atestat în Transilvania.

PĂCALĂ CUMPĂRĂ RACI

La rîndul său lui Păcală i se făcuse poftă de raci și se duse-n pescărie.

Într-un coș erau raci mulți, mari și vii.

— Buni or fi racii ăștia, întrebă el pe negustor, sînt proaspeți ?

— Păi dumneata nu vezi că-s vii, chipeși și că mișcă ca dracii.

— De vii, văd eu că-s vii, dar te-ntreb așa prietenește că și eu vînd raci, nu cumva or fi împutiți ?

Leandru, *De-ale lui Păcală*, p. 30

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3049. Este atestat în Muntenia.

PĂCALĂ VINDE RACI

Păcală s-a apucat de negoț oltenesc. Vindea raci și striga cît îl lua gura : „Hai la raci, hai la raci, racii vii !“

O cucoană-l oprește :

— Ai raci, sînt vii, cum îi dai ?

Și fiind cam fricoasă, i-atinge c-un bețișor să vadă dacă-s vii.

— Nu-i zădări cucoană, că te-or apuca ca-n clește !

— Ce să m-apuce, băiete, că sînt morți, gata.

— Hm ! morți ! sînt ei șmecheri, o fac pe morții, doar nu-i cumpăra, că le e groază de opăreală, dar v-asigur că au fost vii !

Leandru, *De-ale lui Păcală*, p. 29

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3050. Este atestat în Muntenia.

[TOT ȂL DE IERI]

Păcală e furios și istorisește unui prieten al său motivul.

— Închipuiește-ți că ieri, pe cînd mă plimbam liniștit pe drum, mă pomenesc cu un picior în mijloc. Mă întorc și văz pe unul care fuge din toate puterile și pe care mi-e cu neputință să-l recunosc, pentru că era departe.

— Așa că ?

— Azi-dimineață, pe cînd iar eram pe stradă, mă pomenesc cu un alt picior tot acolo. Mă întorc și văz pe unul care fugea din toate puterile. Totuși de astă dată l-am recunoscut.

— Cine era ?

— Tot Ȃl de ieri !

AGRIC., XII (1920), nr. 1, p. 8

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3051. Este atestat în Moldova.

[REMEDIU]

Tindală se duce într-o farmacie :

— Vă rog, domnule, zice către farmacist, voiesc un lucru care arată temperatura în cameră.

— Un termometru ? întrebă farmacistul.

— Da, acesta este, răspunde Tindală, dar vă rog să-l puneți la 30 grade, căci doctorul a ordonat să ținem camera mamei la 30 grade temperatură, fiindcă suferă de aprindere de plămîni.

ALB. Buc., VII (1904), nr. 39, p. 968

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3052. Este atestat în Muntenia.

MIRAREA LUI PĂCALĂ

Păcală intră la 9 ore dimineața la unul din prietenii săi, pe care-l găsește în pat.

— Cum leneșule ! nu te-ai sculat încă ?...

— Cum vrei să mă scol cînd m-am culcat la două ore !...
— Aide de ! dar eu nu m-am culcat deloc, și cu toate acestea m-am și sculat !

GAZ. OLT., I (1885), nr. 22, p. 3

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3053. Este atestat în Muntenia.

DACĂ NU MUREA...

Trei oameni stau de vorbă. Unul dintr-înșii zice :

— Auzit-ați mă, că în Valea lungă a murit un om în vîrstă de 110 ani ?

— De o sută și zece ani ? ! Săracu moșneag !

— Ce te miri așa, frate ? zice al treilea, Păcală, nu-i mare minune. Că moșu-meu, dacă nu murea, ar fi acum de o sută cincizeci de ani...

SOL. SAT., I (1912), nr. 38, p. 5

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3054. Este atestat în Transilvania și Muntenia.

Variante :

2. *Viață lungă*, DUM. POP., 1914—1915, nr. 15, p. 2.

3. *Viață lungă*, ALB. Buc., 1937, nr. 24, p. 374.

CA LA UN PRIETEN

Tîndală prinde pe Păcală în grădină furînd mere, și-i zice :

— Bine, măi Păcală, nu ți-ar fi rușine obrazului, porc bătrîn ce ești ! D-apoi tocmai de la mine ți-ai găsit și tu să vii și să furi ?

— D-apoi de la cine, prietene, dacă nu de la tine ? Că ce mi-am zis : mă duc la unul străin, mă prinde, ia ciomagul

îmi dă una la boaghe și mă lasă laț.— lucru care, de, să nu-ți fie cu supărare, nu-l aștept de la un prieten, bun și dulce ca tine !

(T. Pamfile) NEAM. ROM. POP., XXI (1920), nr. 39, p. 639 ; Republicată : *Cartea povestirilor hazlii*, p. 118

Vezi *Typol. bibl.* ; tip. 3055. Este atestat în Moldova, Transilvania și Muntenia.

Variante :

2. *Ca la un prieten*, CAL. BIHOR, III (1924), p. 115.
3. *Ca la un prieten*. Sudîțeanu, *Din satul lui Cremene*, p. 23.
4. (Fără titlu) PRIM., XI (1929), nr. 12, p. 2.
5. (Fără titlu) ȚĂRĂNISM., IV (1929), nr. 42, p. 12.

[DEȘTEPTĂCIUNEA STĂPÎNULUI]

Păcală ajunsese om bogat și ședea în odaie, lungit pe canapea. Și-a făcut și clopoțel pentru chemat servitorii. Numai apasă pe un bumb și clopoțelul sună în bucătărie, ca servitorul să vie ! Așa cum se șade unui domn ca el !

Odată fiindu-i sete, sună clopoțelul. Sună o dată servitorul nu vine ; mai sună, nimic.

Supărat, Păcală aleargă în bucătărie.

— De ce nu vii, cînd auzi clopoțelul ?

— Păi... n-am auzit.

— Ești un prost, dragul meu. Cînd n-auzi, vino de-mi spune, ca să sun mai tare !...

AGRIC., V (1908), nr. 22—23, p. 207

Vezi *Typol. bibl.* ; tip. 3056. Este atestat în Moldova.

Variantă :

2. (Fără titlu) AGRIC., XII (1920—1921), nr. 8, p. 63.

Se întilnesc Păcală și Tîndală la un colț de drum și, văzîndu-l Păcală pe celălalt supărat, îl întrebă :

— Dar ce-i cu tine Tîndală, căci după cît mi se pare nu-ți prea sunt boii acasă ? !

— Ce să fie răspunse Tîndală, ia și eu cu necazurile mele ! Aveam și eu o găină care-mi făcea ouă în fiecare zi și de vreo săptămînă nu-mi mai face nici unul, așa că am hotărît s-o tai.

— Și dacă o s-o tai crezi că va oua ? întrebă Păcală și fără să mai aștepte răspuns, plecă, înainte lăsîndu-l pe bietul Tîndală nedumerit în mijlocul drumului.

Mircescu, *Făt-Frumos*, p. 30

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3057. Este atestat în Muntenia.

PĂCALĂ ȘI TÎNDALĂ

Tîndală : — Dragă, nu știam de nenorocirea ce ți s-a întîmplat. De cînd ești văduv ?

Păcală : — De la moartea sărmanei mele neveste.

ALB. Buc., X (1907), nr. 38, p. 1023

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3058. Este atestat în Muntenia.

PĂCALĂ TOT LA DOCTORUL TÎNDALĂ

Venise la tîrg, își cumpărase o pereche de cai.

Și s-a dus la aldămaș.

Păcală era doar om bine legat și voinic, dar se vede că de oboseală, ori că prea pe nemincate o luase cu țuicăreala, că i-a venit rău.

Da rău tare, nu glumă, așa un fel de sfîrșeală. Speriați, ce să facă tovarășii de aldămaș, l-au dus mai mult mort la doctorul Tîndală.

L-au așezat pe-o canapea, cînd iată că apare și doctorul ca să-l examineze. Îl ciocănește, îl ascultă și tocmai cînd îi număra cu atenție bătăile inimii simte doctorul o duhoare de rachiu.

Atunci îl împinge de cîteva ori ca să-l trezească din amorteală și-l întreabă : „Da ce, d-ta bei rachiu ?“

Iară Păcală cu ochii întredeschiși și între două sughituri îi răspunde : „Dacă faci cînstel !“

Leandru, *De-ale lui Păcală*, p. 18

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3059. Este atestat în Muntenia.

PĂCALĂ ȘI VAMEȘUL

Plecase odată Păcală la tîrg să vînză un miel. Pe drum se tot socotea cum să treacă în oraș, fără să plătească vama. Luase cu sine și cînele din curte ducîndu-l legat de lanț.

Cînd ajunse aproape de vama orașului, luă mielul, îi legă picioarele și îl ascunse într-o tufă. Prinse apoi cînele și îl virî în sac.

Ajuns la vamă, vameșul îl opri să-l caute în sac. Păcală desfăcu sacul, iar cînele văzîndu-se slobod, sări din sac și o tuli la fugă.

— Vezi ce făcuși, zise Păcală. Am făgăduit unui domn din oraș, să-i duc un cîne și acum îl scăpași cu vămuirea ta.

— Du-te și-l prinde, zise vameșul, pentru cine nu dai vamă.

Păcală se întoarse, scoase mielul din tufă și îl virî în sac.

— Ai noroc, că l-am prins, zise Păcală vameșului, cînd veni iar la vamă, că, de nu l-aș fi prins, aveai de furcă cu mine.

Vameșul, în credința că Păcală duce cînele în sac, nu-i luă vamă, și Păcală intră în tîrg, bucuros de păcăleala vameșului.

CAL. F. „LUMEA“, VIII (1931), p. 61

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3060. Este atestat în Muntenia.

Varianta :

2. (Fără titlu) CAL. GOSPOD., X (1930), p. 18.

PELINUL DE MAI

Era pe vremea pelinului de mai, Păcală a cam lăcomit și simțind că se-nvrîtea pămîntul cu el s-a culcat la umbră sub un copac. Pe cît dormise se trezise din amorțeala băuturii, dar tot mai stătea lungit acolo, cam toropit ca mahmurii.

Iată trece un gardist care ieșise din postul său, cinstise și el de i se cam împleticeau picioarele și s-a împiedicat de Păcală, pe care nici mai mult nici mai puțin l-a dus la poliție.

— Beția te-a adus aci, îi spune polițaiul ?

— Ba nu, m-a adus gardistul no. 333. Stați, stați c-aveți dreptate și beția m-a adus aci, deoarece gardistul era turtă de beat.

Leandru, *De-ale lui Păcală*, p. 22

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3061. Este atestat în Muntenia.

PĂCALĂ CERȘETOR

Se făcu o razie și gardiștii cărară la poliție pe toți cerșetorii, că doar cerșetoria-i oprită.

I-a luat comisarul la descusut pe fiecare-n parte.

— Pe dumneata te văd chipeș și îmbrăcățel, de ce cerșești, cum te cheamă ?

— Mă numesc Păcală și uite, domnule comisar, am ajuns să cerșese că mi-a ars casa, cu grajd, cu vite, cu tot.

— Păcat, spuse comisarul, dar te-ai apucat de o meserie care-i oprită și pedepsită de lege, așa că să te lași de ea.

— Mă las, domnule comisar !

— Ei, acuma, ca să nu-ți mai închei actele și să te iert pentru cît ai cerșetorit, să-mi faci dovada că într-adevăr ți-a ars casa, trebuie să ai niscaiva certificate de la primărie, de undeva.

— Am avut, să trăiești domnule comisar, dar vedeți — băta-le pustia — mi-au ars odată cu casa !

Leandru, *De-ale lui Păcală*, 19

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3062. Este atestat în Muntenia.

Variante:

2. *Cerșitorul*, CAL. ROM. Car., I (1890), p. 106.

3. (Fără titlu) Gheaja, *Risete*, p. 128.

[PĂCALĂ ÎN TREN]

Un săcuț să duse la casa unei gări și ceru bilet pentru drumul-de-fier.

— Pină unde ? îl întrebă funcționarul.

— Ce-ți pasă d-tale ! răspuse săcuțul.

POP. ROM., II (1902), nr. 41—42, p. 7

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3063. Este atestat în Transilvania și Muntenia.

Variante:

2. (Fără titlu) CAL. PRIM., VI (1928), p. 63.

3. (Fără titlu) ȚĂRĂNISM., III (1928), nr. 1, p. 11.

4. *De-ale lui Păcală*, Sudițeanu, *Din satul lui Cre-mene*, p. 52.

5. *Păcală în tren*, AMIC. POP., LXXVII (1937), p. 129.

6. *Un bilet de tren*, ALB. Buc., XXXVIII (1938), nr. 2, p. 502.

7. *Păcală în tren*, CAL. EPARH., VII (1940), p. 254.

PĂCALĂ PRIMITOR DE OASPEȚI

Păcală are o mulțime de musafiri la masă.

După masă îi întreabă :

— Aveți obiceiul să luați cafea ?

— Da, răspunseră toți.

— Dacă e așa, puteți pleca s-o luați, eu nu vă țin deloc.

POP., IX (1902), nr. 1, p. 13

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3064. Este atestat în Transilvania.

PĂCALĂ PĂCĂLIT

Păcală e puțin răcit ; și întâlnind un doctor, cunoștință a sa, crede că-l va putea păcăli, căpătînd de la el o rețetă gratuită.

— Dragă doctore, începe el, ce faci tu cînd ești răcit ?

— Ce fac ? Tușesc, răspunse doctorul care-i pricepuse gîndul.

Sudițeanu, *Din satul lui Cremene*, p. 167

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3065. Este atestat în Muntenia.

Varianta :

2. *Păcală păcălit*, NEAM. ROM. POP., XXI (1929), nr. 18, p. 300.

PĂCALĂ ȘI ARITMETICA

Păcală a făcut un progres mare în studiul aritmeticii :

— Știi bine, îl întreabă într-o zi unchiul său, cele patru operațiuni ?

- Foarte bine.
- Atunci ascultă : dacă voi începe de astăzi să-ți dau câte doi lei pe zi, câți lei o să ai duminică ?
- Nici unul, pentru că o să-i cheltuiesc pe toți.

AGRIC., VI (1909), nr. 16, p. 142

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3066. Este atestat în Moldova.

HAZ

- De ce nu te însori ? întreabă Păcală pe Tindală.
- Fiindcă vreau să-mi pun condițiile.
 - Care ?
 - Femeia mea trebuie să fie frumoasă, bogată și proastă. Fiindcă dacă ar fi deșteaptă nu m-ar lua ea pe mine.

ACTIV., III (1903), nr. 43, p. 2

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3067. Este atestat în Transilvania.

PĂCALA TINICHIGIU

Păcală era lucrător tinichigiu. Cineva îl întreabă într-o zi dacă a avut vreun accident.

- Negreșit, răspuse el. Odată am căzut de pe o casă cu două caturi, altă dată un coș s-a rupt cu mine, însă niciodată nu am murit.

ALB. Buc., X (1907), nr. 27, p. 731

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3068. Este atestat în Muntenia.

SOCOTEALA

Păcală și nevastă-sa mîncase la birt. După masă se plimbau.

— Nu știu de ce mi-e sete așa, zice nevestă-sa. Ce o fi pricina ?

— Socoteala... A fost grozav de sărată.

ALB. Buc., X (1907), 39, p. 1052

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3069. Este atestat în Muntenia.

PĂCALĂ ȘI CERȘETORUL.

Păcală vede un bătrîn cerșetor care-i întinde mina.

— De mult cerșești, îl întrebă el ?

— De patruzeci de ani, răspunse cerșetorul.

— Atunci pare că-ți merge bine meseria ! Ș-apoi își urmă drumul.

GAZ. OLT., I (1885), nr. 35, p. 3

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3070. Este atestat în Muntenia și Transilvania.

Varianta :

2. *Păcală și cerșetorul*, POP., III (1902), nr. 13, p. 3.

A UITAT...

Păcală e lăptar. Într-o dimineață aducînd lapte unui mușteriu, acesta îi zise :

— Ascultă, Păcală ! Nu vezi că ceea ce îmi torni aci este apă curată ?

Păcală se uită în oală și lovindu-se cu mîna peste frunte, zise :

— Fir-ar al dracului de cap !... Am uitat să torn și lapte înăuntru !!!

CAL. SĂT. Sibiu, XLVI (1937), p. 84

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3071. Este atestat în Transilvania.

BARBĂ ALBĂ-N PĂR NEGRU

— Nu știu cum se face, întrebă Tîndală pe Păcală într-o zi, că barba mi-a albit, pe cîtă vreme părul din cap mi-e negru ca pana corbului ?!

— Se vede treaba că ai muncit mai mult cu fălcile, decît cu capul !

CAL. SĂT., Sibiu XLVI (1937), p. 104

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3072. Este atestat în Transilvania.

[PLÎNGE PLÎNSUL LUI PĂCALĂ]

Tîndală își găsește amicul chefuind și îl întreabă :

— Ce-ai pățit de chefuiești, ori ai cîștigat lozul cel mare la loterie ?

— Nu, răspunse Păcală, dar mi-a ars casa, și bea și tu... de te veselește. Soacră-mea era acolo, neputînd fi scăpată, a murit arsă de flăcări.

Zanne, *Proverbele românilor*, VI (1901), p. 250

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3073. Este atestat în Muntenia.

[DE-ALE LUI PĂCALĂ]

Păcală, lui Tîndală, servitorul său.

— Dacă o veni cineva astăzi să întrebe de mine să nu-i deschizi.

— Dar dacă nu vine nimeni ?

— Atunci, deschide și spune-i să m-aștepte.

GAZ. ȚER., IX (1902), nr. 14, p. 4

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3074. Este atestat în Muntenia.

Variantă :

2. (Fără titlu) Wartic, *O sută și una de mici istorii*, p. 90.

[PĂCALĂ LA PANORAMĂ]

Păcală vrea să intre într-o panoramă să vadă un uriaș.
— Cîte parale intrarea ?
— Zece bani.
— Și eu n-am decît cinci.
După o pauză adaugă :
— Adică vrea să zică că voiesc să-l văz numai cu un
ochi.

GAZ. ȚER., VII (1899), nr. 15, p. 3

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3075. Este atestat în Muntenia.

[DE-ALE LUI PĂCALĂ]

Păcală : — Puiul ăsta numără șase primăveri.
Tîndală : — De unde știi să ghicești vîrsta unui pui ?
Păcală : — După dinți.
Tîndală : — După dinți ? Dar puiul n-are dinți.
Păcală : — Eu, însă, am.

GAZ. ȚER., IX (1902), nr. 22, p. 4

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3076. Este atestat în Muntenia.

[PĂCALĂ LA VÎNĂTOARE]

Păcală istorisește una din aventurile sale de vînătoare.
— Plec, zice, de dimineată, și după cîteva ceasuri mă
aflu la locul de bătaie. Se ridică o mulțime de prepelițe ; dar,
din nenorocire, nu pot să trag.

— Se rupsese pușca ?

— Nu, o uitasem acasă.

AGRIC., VI (1909), nr. 16, p. 142

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3077. Este atestat în Moldova.

Variantă:

2. *Păcală la vânătoare*, CAL. COPIL, I (1909), p. 20.

LA UN BIRT

Un muștereu de la o masă, strigă :

— Băiete, adu-mi o căpățină de miel !

Păcală de la masa de alături :

— Să nu-i aduci că o mănincă !

IZVORAȘUL, IV (1922), nr. 1, p. 7

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3078. Este atestat în Muntenia și Transilvania.

Variante:

2. (Fără titlu) GAZ. ȚER., III (1926), nr. 14, p. 3.

3. *De-ale lui Păcală*. Sudîțeanu, *Din satul lui Cremene*, p. 52.

CIOBANUL CEL BUN

— Dar rogu-te, că ce are de a face coliba aceea pe deal ?
întrebă un călător pe păzitorul de vii arătînd spre coliba sa.

— Mă rog cu aplecare, răspuse Pătru Păcală, eu dorm acolo, cînd păzesc via.

POP., I (1894), nr. 2, p. 8

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3080. Este atestat în Transilvania.

DE-ALE LUI PĂCALĂ

Păcală citise într-un ziar că se bat soldații în armată.

Întîlnind pe un ofițer îi zise :

— Cum se poate d-le să bateți soldații într-un mod așa de barbar ?!

— Ei bine, răspuse ofițerul, cîteodată cînd vrun idiot te scoate din răbdări...

— Ce idiot ? Află d-le că și idioții sînt oameni, ca și d-ta și ca și mine...

F. TOȚI, II (1898), nr. 25, p. 313

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3081. Este atestat în Transilvania.

[SÎNT BUNE]

— Ioane !

— Aud, cucoane !

— Du-te de cumpără chibrituri, dar vezi să iei de acelea cari se aprind.

Ion plecă, se întoarce cu chibriturile. Stăpînul său dădu să-și aprindă țigara.

— Bine, mă, chibriturile astea nu-s bune ; nu se aprinde nici unul !

— Mă mir, zise Ion, eu le-am încercat pe toate și toate s-au aprins !

FAM., XXXII (1896), nr. 7, p. 84

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3082 (A. Th. 1260 B*); cf. 3196. Este atestat în Muntenia și Transilvania.

Variante:

2. *Dintr-ale lui Păcală*, ALB. Buc., IX (1905), nr. 40, p. 1096.
3. *Sînt bune*, LUMEA COPII., IV (1925), p. 98.

SOCOTEALA LUI PĂCALĂ

Într-o zi întrebă Păcală pe Tîndală :

— Bre, după cită carte ai învățat tu, știi să-mi spui cite cozi de pisică ar trebui de aicea și până la lună ?...

Tîndală stă și stă și se gîndește, și nu știe...

— Măi Tîndală, de aicea și până la lună trebuie o singură coadă de miță, dar cu condiția să fie așa de lungă cît de aicea și până la lună !...

(V. A. Gheorghită), NEAM. ROM. POP., XIV (1923), nr. 14, p. 275

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3083. Este atestat în Moldova.

DIN ISPRĂVILE LUI PĂCALĂ

Cum de după numele sfinților se cunosc și lucrurile lor, tot așa stă treaba și cu Păcală ; de după nume i se cunoaște breazda nasului.

Cum de-a pururea îi era năravul lui Păcală, în călătorie îl găsec, și acum sfințise soarele și se făcuse seară, de oște-niț și foame oasele îl lăsară pe bietul Păcală și, trăgînd la casa al cărei horn fumăia mai gros, nimeri la un bogătan zgîrcit. Stăpînii erau roțiți la o cină din cele boierești. Fața și hăinetul lui Păcală nu miroseau a ceva om de dai Doamne, din care pricină gazdele căsii nu-l prea primeau cu multă cinste pe drumeț. Gol ca vasul fiind, Păcală trebuia să caute o cale de mîntuirea gîtlejului de uscăciune, căci noduri seci

și lunecau pe gît în jos și gura-i lăsa apă cum ar fi limpit și el din cele bucate. Văzînd că i se trece de șagă deschise traista cu șofrenele și pînă în fund căutîndu-i găsi că numai prin o laudă bună ar putea scărița ceva din scumpenia gazdelor și zise :

— Hei, hei ! Dumnezeu norocoască-te, jupîne gazdă, că în multe uși am dat cu nasul, dar așa frumoasă casă clădită în trăinicie mărturisesc că n-am aflat ca a dumitale.

Astă laudă, cugeta Păcală că va muia inimile împietrite ale gazdelor și le va deschide mîinile cătră dînsul, dar amar se înșeală cînd nici rostul vorbelor nu și-l gătase în treabă bună și stăpînul îi taie vorba cu un glas aspru zicînd :

— Că nu-i asta casă, prietene !?

— D-apoi ce a fi dar, mă rog la jupînul gazdă.

— Asta-i hodina omului, măi, de vrei să știi.

— No, și mulțumim că muream de bătrîn și nu știam asta.

„Mă fripse cu una, gîndi Păcală în sine, dar oricum de foame nu mai pot, iar de alte nouăzeci și nouă de părți nu știu altă scăpare. Ian să mai încerc o dată.“

— Dumnezeu vă aibă știrea și partea, jupîne gazdă, că ce mai drag de foc aveți, am căpătat putere de cînd stau la dînsul.

— He, he, he ! nici atîta nu știi tu, mă, că acela nu-i foc, îl taie gazda de la masă.

— Mai știe Dumnezeu, „să vă bată“, era Păcală în cumpeni să zică, dar tot ținînd puțină nădejde o struni pe coardă : să vă știe, jupîne gazdă, că eu unul nu i-am dat de alt nume.

— Acea e viața omului, firtate !

„Iară cu astă mă arșă, gîndi Păcală în sine, dar oricum, de flămînd nu văd lumea, caut să-mi încerc norocul și a treia oară.“ Gîndind așa, mirtanul gazdei se și îndesă torcînd la el subsuoară.

— Ie foc, foc, jupîne gazdă și găzdăriță, ce mai odor de miță v-a dat Dumnezeu, pe tîrg cu ochii închiși plătește o sută de zloți.

— Ho, ho, ho ! dacă ar fi cum o numești tu, fără aceea nu-i miță, ci-i cucerniță, mă !

„Cu asta mă gătără, gîndi Păcală în sine“, văzîndu-și nădejtile căzute baltă. Numai grămuzda nimic, ci se culcă în budureț pe o grămadă de cîlți și adurmi curînd ca și cînd toate bucatele ce le văzuse pe masă ar fi fost teasc la el în pintece. Mîne-zi trezîndu-se cu zorile în cap să strîngă și ca să lase

gazdelor o probă de mulțumită pentru cina ce nu-i dăduseră aseară, prinse mița care-i fusese tovarăș de noapte și o înfășură cu cilti, iar sub coadă îi puse o aprinjoară în flăcări și-i dete drumul pe coș în sus... După aceea strîngîndu-se de ducă strigă stăpînilor :

— Rămas bun, jupîne gazdă și găzdăriță, mulțumesc de sălaș și luați în știre că cucernița s-a suit cu viața omului în vârful hodinei !...

Stăpîinii casei primiră zisele lui Păcală ca o stropitoare la vorbele lor de seară, și nici că le deteră preț. Tîrziu numai cînd se văzură cu casa în flăcări aflară că sînt trași pe sfoara lui Păcală.

F. POP., I (1893), nr. 39, p. 423

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3084; cf. 4685. Este atestat în Transilvania.

NESUPUNERE

Păcală era soldat, și cum într-una din zile avea liber și avea și ceva bani, se duse la teatru.

În timpul reprezentației, adormi. Cînd se trezi, un actor zicea pe scenă : „Iată cinci zile de cînd suntem aci !“

— Maică Precistă, strigă Păcală, sărînd de la locul lui, și eu, care nu aveam decît o zi permisie... Să știi că m-a dat dezertor !

CAL. SĂT. Sibiu, XLVI (1937), p. 105

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3085. Este atestat în Transilvania.

2. STĂPIN — SLUGA

[IARMAROCUL BOIERESC]

Se răzbună odată și țiganul pe român.

Plecară, boierul și țiganul, la târg. Pe drum, calea fiind lungă, vorbeau mai de una, mai de alta, ca drumeții. Țiganul nu mai fusese la târg și tot întreba, pe boier, cum e oare târgul ?

Pe la amiază poposiră, la umbra unor sălcii, lângă un rîu, cum era pe vremea veche, cînd nu se pomenea de drumuri-de-fier, aeroplane, automobile, electricitate etc.

Boierul, ca să-l facă pe țigan să priceapă cum e târgul, puse într-o parte șeile, în alta păturile, dincolo căpestrele și căpețelele, ici bicele și, mai colo, priponiți, caii.

— Vezi, explică el, țiganului : aci se vînd curelării, dincoace ștreanguri, colo e oborul. Apoi vin : cîrciume cu băuturi și lăutari, unde oamenii fac chefuri...

Mergea boierul înainte, cu miinile la spate, și țiganul îl urma. Deodată țiganul îi arde, pe la spate, o scatoalcă boierului, de nu putu cela să scoată o vorbă, cîtva timp. Cînd se mai dezmetici, boierul se întoarse la țigan și-l întrebă :

— La ce dai mă ?

— Eu ? făcu țiganul mirat. Să fiu al dracului dacă m-am gîndit !

— Dar cine mă lovi ?

— Iacă și d-ta ! Poate vreun om beat din hăst bilci mare...

REV. COP. TIN., II (1914), p. 384

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3095; cf. 3134, 5248. Este atestat în Muntenia, Transilvania și Moldova.

Variante: 113 — MINAIA :

2. (Fără titlu) FAM., XIII (1877), nr. 22, p. 254.
3. (Fără titlu) Wartic, *O sută și una de mici istorii*, p. 8.
4. *Țiganul la țirg*. (Sandu), GAZ. TRANS., V (1889), nr. 91, p. 7.
5. *Pășania unui boier cu un țigan*. Popescu-Ciocănel, *Basme*, p. 132.
6. *Boierul și țiganul*, ROM. Buc., XXXVIII (1894—1895), nr. 42, p. 2.
7. *Boierul și țiganul*. Fundescu, *Lit. pop. Basme*, p. 16; republicată: *Lit. pop. Anecdote*, p. 12.
8. *Hapoi de...* F. TOȚI, II (1897), nr. 43, p. 340.
9. *Din hăl bilci mare știi cine o fi dat?* Zanne, *Proverbele românilor*, VI (1900), p. 31 (apud T. Bălășel, Ștefănești — Vilcea).
10. *Țiganul la țirg*, CUCU, II (1906), nr. 4, p. 5.
11. *Iarmarocul țiganului*, I. CREANGĂ, II (1909), nr. 8, p. 221 (Birlad — Vaslui).
12. *Cum a păcălit țiganul o dată pe boier*, DUM. POP., IX (1922—1923), nr. 49, p. 6.
13. *Răzbunarea lui*, DUM. POP., XVI (1929), nr. 49—50, p. 6.
14. *Românul cu țiganul în drum spre țirg*. Novacovicu, *Folclor bănățean*, p. 85.
15. *Boierul și țiganul la iarmaroc*, A.I.E.F., i. 10821 (jud. Vrancea?).

[ARGATUL ISTET]

Un boier vrînd să cerce pe sluga sa dacă are să mai șadă la el și peste iarnă, îi zise într-o zi, cînd prin curte era o miță :

- Măi Ioane, ia uită-te în curte ce-i acolo ?
- Miță, cucoane.
- Măi Ioane, da nu-i miță, că-i urs.
- Da-i miță, toată ziua, cucoane !
- Măi Ioane, nu-i miță, și-i urs.
- Vai de mine cucoane, doar nu-s chior, îi miță ca toate mițele, îi răspunse servitorul, neștiind gîndul boierului.
- Măi Ioane, dacă nu-i urs și-i miță, eu am să te dau afară în ies-toamnă, că nu ești ascultător.

— Bine zici, cucoane, că-i urs, da-i mic.

Boierul pricepu că argatul nu vrea să se ducă de la el, și-l tocmi și pe iarnă.

Pe la începutul primăverii, cînd muncitorii se plătesc bine, argatul voind să ispitească și el pe stăpîn, ce gînduri are cu el, stînd de vorbă cu dînsul, și văzînd aceeași miță pe casă, zise către boier :

— Ia uită-te, cucoane ce mai urs pe casă !

— Ce ești beat, măi Ioane ? Acela nu-i urs, ci-i miță.

— Ba-i urs cucoane, uită-te bine la el.

— Măi da nu-i urs, îi spuse boierul, uitîndu-se holbat la el.

— Cucoane, dacă nu-i urs și-i miță, eu te las și mă duc.

Boierul care acum avea mare nevoie de servitor, îi răs-punse :

— Bine zici, măi Ioane, că-i urs, da-i mic.

(M. Lupescu), BUCIUM., II (1926),
nr. 8—10, p. 4 ; republicată : CAL.
POP. Buc, 1902, p. 152

Vezi *Typol. bibl.* ; tip. 3096. Este atestat în Muntenia și Transilvania.

Variante :

2. (Fără titlu) CUCU, II (1906), nr. 6, p. 2.

RĂSPUNSURI CIOBANEȘTI

Vine odată stăpînul pe la tîrlă să vadă cum merg treburile pe acolo și dacă oile sînt grase și frumoase.

Găsind pe cioban la tîrlă, întrebă :

— Cum merg oile, baciule ?

— No, că ele merg înainte, tot ca noi oamenii.

— Dar lupii vin vreodată pe aici ?

— Că doar popa n-are ce căuta la noi, răspunse ciobanul scărpinîndu-se în cap.

— Și ți-a luat vreo oaie cumva ?

— Doar nu era prost s-aducă !

— Și din care ți-a luat, din cele albe, ori din cele negre ?

F. TOȚI, II (1898), nr. 39, p. 487

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3097 ; cf. 3263, 3299. Este atestat în Muntenia și Transilvania.

Variante :

2. *Cioban nou*. Stăncescu, *Snoave*, p. 77.
3. (Fără titlu) Zanne, *Proverbele românilor*, VI (1900), p. 428.
4. (Fără titlu) DUM. POP., XIII (1926), nr. 27—28, p. 6 (Orlea — Olt).
5. *Au dat lupii*. Rădulescu-Codin, *Nevasta leneșă*, p. 13.
6. *Intr-o ureche*, DUM. POP., XVI (1929), nr. 15—16, p. 6.
7. *Între doi ciobani*, CAL. Blaj., XV (1939), p. 115.
8. *Telegrafie fără sîrmă*, ALB. Buc., XXXIX (1939), p. 446.

O POTRIVITĂ ASEMĂNARE

— Ce veste-mi aduci Ioane ? întrebă stăpînul, mîncînd la masă, pe servitorul, ce tocmai intrase.

— Bună, stăpîne ! Scroafa cea mare tocmai a fătat noauă purcei, dar de supt numai opt pot.

— Și ce face al noauălea ?

— Ce fac și eu stăpîne, să uită cum sug ceilalți și înghite-n gol.

Sima, *Ardeleanul glumeț*, p. 100

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3098 (A. Th. 1567 F). Este atestat în Muntenia, Moldova și Transilvania.

Variante :

2. *Boierul grijuliu și vâtaful isteț*. Sbiera, *Povești populare*, p. 293.
3. (Fără titlu) AGRIC., XII (1920—1921), nr. 1, p. 8.
4. (Fără titlu) CAL. GOSPOD., XVII (1937), p. 65.
5. (Fără titlu) SOL. V (1938), nr. 49—50, p. 3.

[BOIERUL ȘI ȚIGANUL]

Un boier plecase din Iași cu trăsura și servitorul său să vie în București. Înainte de a trece Siretul, boierul se culcă

și zise slugii că, dacă va ajunge la malul riului, să-l deștepte. El, ajungînd, trecu fără a-l deștepta, uitîndu-și de poruncă.

Cînd boierul se deșteptă, întrebă dacă mai este mult pînă la Siret.

— L-am trecut de mult, boierule, zise sluga.

— Cum ? Ticălosule ! exclamă boierul. Dacă mă-ne-cam !!... Te-aș fi împușcat atunci.

— Ei ! Dacă m-ai fi împușcat, îmi ceream și eu socoteala și... p-aci mi-e drumul !

CAL. LIT. HUMOR., 1866, p. 83

Vezi Typol. bibl.; tip 3099. Este atestat în Muntenia, Transilvania și Moldova.

Variante :

2. *Nu mai stau.* Stăncescu, *Glume*, p. 75.

3. *Boierul și țiganul*, „I. CREANGĂ”, IX (1916), nr. 1, p. 29.

4. *Boierul și țiganul.* Pamfile, *Cartea povestirilor hazlii*, p. 17; republicată : NEAM. ROM. POP., XXI (1920), nr. 20, p. 315.

5. *Boierul și țiganul*, LUMINA SAT. Cr., III (1923), nr. 8, p. 5.

6. (Fără titlu) ȚĂRĂNISM., III (1928), nr. 11—12, p. 11.

7. *Nici un ceas nu mai rămîn.* Pungă-Goală Sandu, *Din traista lui Moș Stoica*, p. 47.

8. *De mă-mpuști nu-ți mai slujesc*, CĂL., V (1929), p. 106.

9. *Boierul și țiganul*, ȚĂRĂNISM., VI (1931), nr. 42, p. 12.

10. (Fără titlu) CAL. Arad., 1935, p. 93.

11. *Nici un ceas nu mai rămîi*, CAL. SĂT., 1938, p. 103.

AZÎNZĂUR CU PĂRUL DE AUR

Într-o toamnă rece un țigan n-avea decît numai o că-mașă ruptă. Dar ciobanii încă erau la munte cu oile lor. Ce să facă țiganul ? O luă așa la drum și se întîlni cu un boier,

care avea niște haine noi pe dînsul. Dar tremura și el de frig, iar țiganul cînta de frig.

— Bun noroc, mări țigane, da ce, nu ți-e frig ?

— Nu cucoane, la mine se bagă frigul pe o gaură și iese pe cealaltă. Dar la un boier, dacă se bagă, n-are pe unde ieși.

Și așa schimbă țiganul hainele cu boierul. După ce pleacă el, mulțumit că l-a păcălit pe boier, se tot gîndea cine să fie el, ce om mare e țiganul acum. Că să „hie sf. Petru“, că e arhanghelul, că e Dumnezeu, tot la astea se gîndea acum țiganul. Și rămase că el e „Azînzaur cu părul de aur“. Cine se șterge de părul lui, orb de-ar fi, că-i trece.

Și bombănind tot așa se suie pe o cărare. Un cioban îl auzi și se prefăcu că dînsul e orb.

Țiganul, cum ajunge la el, îl întrebă ce este. Ciobanul se văicărea că dînsul e orb, iar țiganul îi întinse părul ca să se șteargă, doar îl va lecui. Dar cînd își băgă mîna-n păr, începuseră să tragă și să tragă pînă i-a smuls toată podoba toflogoasă a țiganului. Ehei, cum prinse țiganul la fugă și cum îi scăpărau picioarele ! Dar în fuga mare dete peste un iepure care fugea și el. Cînd țiganul de colo :

Da fugi mîncu-te,
Că la calea cocîrnită
Dădui de qarba pitită
De din sus de cărare
Mergea părul la vale.

Costin, *Anecdote, snoave*, p. 17
(Brebă — Caraș-Severin)

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3100. Este atestat în Transilvania și Muntenia.

Variante:

2. *Țiganul și boierul pe drum de iarnă*. Dumitrașcu, *De-ale unui traistă-n băț*, p. 32 (Boureni — Dolj).

3. *Țiganul și boierul*, CAL. Blaj, VII (1931), p. 111.

Un boier mergea alături de un țăran prin toiul iernei. Boierul era înfășurat într-o frumoasă și scumpă blană de sa-mur, numai cît nasul îi era expus frigului, și tot se plîngea de ger iar țăranul era învălit numai cu un suman subțirel, pe cînd pieptul îi era descoperit și cu toate astea nici că se sinchisea de viscol.

Boierul mirat îl întrebă :

— Dar bine măi creștine, mă nedumerește un lucru, mă uit la tine și te văd subțirel îmbrăcat pe vremea asta rea și ție nici nu-ți pasă, pe cînd eu investmintat peste tot corpul, numai cît nasul mi-e afară, și tot mi-e frig, cum se face asta ? ce zici tu Ioane.

— Apoi de, boierule, îi răspunse țăranul scărpinîndu-se în cap, se vede că trupul nostru al țăranilor îi făcut din piele de nas.

Pinath, *Femeia care a speriat pe dracu...*, p. 15

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3101. Este atestat în Muntenia.

[DEȘTEPT !]

Un om, avînd un urcior plin cu un vin de tămîioasă minunat, îl pecetlui ca să nu i-l bea feciorul. Acesta, făcînd o găurice dedesubtul urciorului, bea oricînd îi era sete, și vinul se împuțina în un mod simțitor.

— Cine dracului și cum îmi împuținează vinul, nu pot ghici, zicea el într-o zi, căci eu l-am pecetluit la gură.

— Dar băgă de seamă că poate să ți-l tragă prin fund, îi zise cineva.

— E ! mare neghiob ce ești ! răspunse el ; nu vezi că nu lipsește dedesubt, ci dasupra !

CAL. LIT. HUMOR., I (1865), p. 179

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3102. Este atestat în Muntenia și Moldova.

Variante:

2. (Fără titlu) NAT., II (1883), nr. 195, p. 3.
3. *Pe jos beam*. Popescu-Ciocănel, *Basme*, p. 59.
4. (Fără titlu) CAL. L. CULT., I (1894), p. 126.
5. (Fără titlu) HAZ. SAT., II (1902), nr. 3—4, p. 4.
6. (Fără titlu) RĂS., I (1912), nr. 3, p. 3.
7. *Stăpîn deștept*, VEST. SAT., III (1914), nr. 12, p. 5.
8. *Stăpîn deștept*, CAL. GOSPOD., VI (1926), p. 52.
9. *Stăpîn deștept*, OP. SAT., I (1927—1928), nr. 8, p. 7.
10. *Înțelepciunea ungurului*. (T. Pamfile), POP. ROM., Buc., I (1932), p. 12.

PARTEA DREAPTĂ

Un jandarm vede un moș că trece c-o sticlă în mână.
— Ce-ai în mână?
— O sticlă.
— Și ce e în sticlă?
— Vin.
— Pentru cine?
— Jumătate pentru mine. Jumătate pentru baba mea.
— Dă-mi mie partea babei d-tale.
— Cum ți-aș mai da cu dragă inimă, domnule jăndar,
dar nu pot: partea babei e la fund!...

ALB., Buc., XXVII (1927), nr. 10, p. 378

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3102 A. Este atestat în Muntenia și Moldova.

Variante:

2. *Parte dreaptă*. Sudițeanu, *Din satul lui Cremene*, p. 72.
3. *Parte dreaptă*, CAL. ȚĂR. BOT., I (1937), p. 144.

ȚIGANII FLĂMÎNZI, LA ISPRAVNIC

Cică înainte de dezrobire, un moșier mare avea o mulțime de țigani robi, pe cari însă îi ținea nemîncați cîte trei zile, și, a treia zi încă, nu le dădea de mîncat decît seara.

Țiganii, rupți de foame, făcură cislă și se sfătuiră, în mare taină, să meargă cu toții la ispravnicie, să-i spuie că nu le dă mîncare decît „la trei zile o dată și atunci sara“, și să-i ceară dreptate. Zis și făcut; bulibașa porni înainte, și dancierii toți după el.

Cînd ajunse laia în fața ispravnicului, care era om arătos și ciudos, lui bulibașa i se puse un nod în gît, cît o gălușcă de cele de la praznic.

— Da ce căutați aice, nespălaților? le strigă ispravnicul.

Cu mare greu bulibașa putu să înceapă cam așa:

— Apoi ia! cinstită fie fața marelui-voastre și v-am pupa genunchile și talpele... ia! am venit să ne jeluim de boiarul nostru!...

— Iaca bre! da cu ce vă nemulțamește boierul nostru? ha?

— Cu ce să ne nemulțamească cocoane ispravnice?! de! ...ne nemulțamești ca nu ne da mîncare decît... decît de trei ori pînă zi și-o dată sara... Faceți-ne dreptate maria-voastră ca piarim de fome.

— Ce ați zis, ucigă-vă toaca? Mîncați de trei ori pe zi și-o dată sara, și tot nu vă mai săturați? Dar eu nu mînc decît de două ori cîtu-mi-ți-i ziuica de mare, cu seară cu tot!... Ieșiți baragladine, că pun să vă tragă cîte cincizeci de harapnice de fiecare.

Bulibașa și ceilalți danci, văzînd c-au scrîntit-o, o șterse la sănătoasa.

ERA NOUA, Iași, 1891, nr. 92, p. 4;
republicată: N. A. Bogdan, *Povești și bazaconii*, p. 106

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3103. Este atestat în Moldova.

Variante:

2. *Tot cumînți țiganii*. Furtună, *Cuvinte scumpe*, p. 118.

3. *Țiganii la logofăt*. Bogdan, N.A., *Povești și bazaconii*, p. 107.

NU SE POTRIVEȘTE, DAR ÎI ADEVĂRAT

Un boier mergea odată — nu mai știu anume — cu trăsura, avînd vizitiu pe un țigan. Ajungînd la un han, se opriră puțin. Boierul intră în han și-i spuse țiganului să-i aducă înăuntru pachetul din trăsură. Țiganul execută ordinul. Boierul desfăcu pachetul, scoase un porumbel fript și-l puse pe masă. Pe celălalt porumbel (căci erau doi) îl înveli și-l dădu țiganului să-l ducă iar în trăsură. Țiganul execută ordinul... Tot șezînd țiganul lîngă trăsură, îl apucă o mamă de foame, de-ar fi mîncat și cremene. Se gîndi, se răzgîndi țiganul, și, în cele din urmă, luă și mîncă porumbelul. Vorba aceea, rușinea mai ocolește, dar foamea dă pe de-a dreptul.

După ce porniră iar la drum, boierul fiind bine dispus, începu să reciteze o poezie. Apoi deodată îl întrebă pe țigan dacă știe el ce-i aia poezie. Țiganul îi spuse că el știe toate instrumenturile lui tată-său, începînd de la foi și pînă la pleafură, da așa ceva n-a văzut la tatu-său.

— Măi țigane, poezie sau rimă, e o potriveală de cuvinte. Uite așa :

Foaie verde de mohor
Măi țigane tu ești chior.

Vezi cum se potrivește, măi țigane ?

— Se potrivește cucoane, da nu-i adevărat. Eu sint încrucișat, dar nu chior.

— Dar nu-i vorba de asta măi țigane. Eu îți arăt cum se potrivește cuvîntul „mohor“ cu „chior“.

— Bine, bine, cucoane. Se potrivește, da nu-i adevărat. Dar fiindcă zici mata de „pozie“ iacă am să fac și eu na de astea — cum dracu îi mai spune — pozie.

Foaie verde de mohor
Eu mîncai cel porumbel.

— Nu se potrivește de loc măi țigane !

— Hei cucoane, mîncă-te-aș. Nu se potrivește dar... îi adevărat. Caută și vezi, mai găsești porumbelul ?

CĂL. HAZ., III (1938), p. 60

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3104. Este atestat în Transilvania.

CU UN OCHI LA FĂINĂ, CU ALTUL LA SLĂNINĂ

Originea acestei ziceri românești se spune a fi următoarea întâmplare. Odată un domn a mers în piață să cumpere d-ale casei ; acolo văzu într-un colț un fecioraș român stînd fără treabă.

— Ce stai aici băiete ? îl întreabă domnul.

— Dar, ce să fac d-le ? îi răspunse băiatul.

— Ei, să te duci la lucru, să te bagi slugă.

— Slugă am fost, de m-am săturat ; am avut în anu ăsta pină acuma numai șapte stăpini.

— Și de ce ?

— Nu vrea nime să mă țină.

— De ce ?

— Fiindcă din întâmplare am și eu o slăbiciune ca toți oamenii : spun adevărul.

— Ei asta e bună slăbiciune, îi zice domnul ; dacă tu n-ai alte scăderi, apoi ești omul cel mai de omenie. Eu, din contră, trebuie să mă plîng, că toate slugile mi-au fost pină acum mincinoase și cînd aș găsi o slugă iubitoare de dreptate și adevăr, i-aș da foarte mult. N-ai avea voie să te tocmești la mine ?

— Nu, domnule.

— Pentru ce ?

— Fiindcă, îți spun drept, noi n-o vom duce-o nice amîndoi. N-o să-ți placă așa nici d-tale adevărul.

Domnul începu a zîmbi și-i zice :

— Băiete, n-ai grijă, hai să ne tocimim.

— Apoi fie dară ! zice servitorul și se tocmiră îndată pe o lună.

După aceea domnul îl duce într-o haltă, cumpără d-acolo făină și slănină și îl trimisă să meargă înainte acasă la numărul cutare și cutare din strada cutare.

Servitorul să duse înainte, găsi numărul cu casa, intră în casă, cînd iată muierea domnului, adică stăpînă-sa, o muieră, care să uita chiorîș, stetea singură în casă. Sluga noastră nici nu intră bine pe ușă și cum o văzu i zisă :

— Bună zioa, doamnă chioară !

Doamna, firește, se înfurie groaznic, luă la mîină un făcăleț, i trase slugii cîteva pe după cap și-l dete pe ușă afară.

Sluga ieși, dar să opri la poartă, ca să aștepte pe domnu-so.

- Ce stai aici băiete ? îi zice domnu-so venind.
 — Mi s-au împlinit luna domnule ; ştii că, ți-am fost spus eu, că n-o ducem nici laolaltă ?
 — Dar ce e ?
 — Doamna m-a dat pe uşă afară, ba încă m-a şi bătut, că ce i-am zis „doamnă chioară“ cum şi este, că cum stau înaintea ei, ea să uita c-un ochi la făină cu altul la slănină, pe care le aveam una într-o mină, alta în cealaltă.
 — Rău destul ai făcut fătu-meu, dacă i-ai zis tocma așa.
 — I-am spus adevărul, domnule !
 — Băiete, să-ți dau o învățătură : Mai lasă ceva din adevăr, dacă vrei să trăiești în lume.

AMIC. POP., IV (1864), p. 34

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3105 (A. Th. 1691 B*). Este atestat în Transilvania, Muntenia și Moldova.

Variante :

2. *C-un ochi la făină și cu altul la slănină*, POP. ROM., III (1903), nr. 21, p. 6.

3. *Mai umblă și cu strîmbul, nu numai cu dreptu* (P. Gh. Savin), „I. CREANGĂ“, VI (1913), nr. 11, p. 342.

4. *Dreptatea stă adeseori după uşă și în unghere* (M. Lupescu), „I. CREANGĂ“, XIV (1921), nr. 7, p. 107.

5. *Și cu strîmbu trăiești mai bine decît cu dreptul* (P. Gh. Savin), ALB. Buc., XXVII (1928), nr. 7—8, p. 295.

6. *Omul care spune adevărul*, Apostoliu, *Povești alese*, p. 71.

7. *Gura păcătosului*, DUM. POP., XIII (1929), nr. 23—24, p. 7.

8. *Despre „adevărul“ spus și nespus*, ȘC. NOASTRĂ, VI (1938), p. 358.

ȚIGANUL DOFTOR !

O baragladină de țigan era slugă la un doftor într-un oraș. Dar țiganul, văzînd că stăpîn-so trăiește ușor și cîștigă bani din gros fără osteneală, zise stăpîn-so :

— Coccoane doftor mînca-ți-aș... de acu nu te mai slujesc, am învățat și eu știința doftoriilor și vreau să mă fac și eu ca matala doftor.

— Bine măi, îi răspunse doftorul, dacă tu vei face ca mine la bolnavi, atunci în adevăr ai învățat meșteșugul doftoresc.

— Fac, cucoane, să trăiți.

Doftorul luă țiganul la spital la vizita bolnavilor și acolo îi zise :

— Măi, țigane, să bagi bine de seamă să vezi cum fac eu vizita bolnavilor azi, și mîine s-o faci și tu așa.

Doftorul îngrijise dinainte de se pusese la patul fiecărui bolnav cite un vas cu miere. Și mergînd cu țiganul la fiecare bolnav, întrebă pe gardian că cum îi este bolnavului... Gardianul îi dă vasul cu miere și gusta și zicea : „Bine“.

A doua zi veni rîndul țiganului să facă vizita bolnavilor, și cu doftorul la spital. Dar doftorul îngrijise dinainte de se pusese la patul fiecărui bolnav un vas cu alte cele... Începînd țiganul vizita după datorie cu doftorul lîngă dînsul. Merse la-ntîiul pat, întrebă pe gardian tot ce-ntrebasese doftorul... Gardianul îi dăte vasul să guste... Și cînd gustă cioroiul și văzu că nu-i miere, ci alte cele... zise :

— Mai bine slugă decît doftor că prea multe mîncă doftorii...

(N. Mateescu) CASA RUR., IV
(1898), nr. 9—10, p. 225 (Movilița —
Vrancea)

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3106 (A. Th. 1676 *). Este atestat în Moldova și Muntenia.

Varianta :

2. *Țiganul și doftor!* COM. SAT., XI (1915), nr. 17—18, p. 19.

[VIZITIUL VORBĂREȚ ȘI DOCTORUL]

Un doftor se ducea odată cu trăsura lui să facă inspecție prin plasă, adecă să vadă dacă nu cumva s-a mai iscat vreo molimă și dacă oamenii trăiesc în curățenie și după re-

gula cerută. Doftorul avea un vizitiu bun de gură, nevoie mare. N-avea decît optsprezece ani, dar era așa de meșter la vorbă și la născociri, încît doftorul adeseori îi zicea :

„Ia nu-mi mai bate capul cu palavrele tale !“

Atunci el se hotări să-i pună o întrebare taman din cunoștințele cele doftoricești. Și-i zice :

— Domnule doftor, eu am auzit că omul poate trăi și fără creier în cap ; vă rog spuneți-mi și mie cîți ani poate trăi omul fără creier ?

Drept răspuns, doftorul îl întrebă :

— De cîți ani ești d-ta ?

— De optsprezece ani, răspunse vizitiul.

— Iaca optsprezece ani ai de cînd trăiești fără creier și cine știe cît mai poți trăi, zise doftorul.

Vizitiul a înțeles cum stă chestia și de atunci a început a o mai rări cu palavrele.

VEST. SAT, VII (1918—1919), nr. 3, p. 3

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3107. Este atestat în Moldova.

[ÎNTRE SLUGĂ ȘI STĂPÎN]

Stăpînul : — Ioane !

— Aud cucoane.

— Aici ești ?

— Aici.

— Da ce faci ?

— Șed.

— Dar tu, Petre, acolo ești ?

— Aici, cucoane.

— Da ce faci ?

— Ajut lui Ion.

— Bine. Cînd veți isprăvi să veniți încoace.

UNIVERS., II (1885), nr. 308, p. 3

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3108. Este atestat în Muntenia și Transilvania.

Variante:

2. *Intre slugă și stăpîn*, CAL. REV. „DOINA“, XXXI (1930), nr. 1, p. 22 (Dedulești — Buzău).

3. *Cînd vor isprăvi lucrul*, DACIA TR., XVIII (1937), p. 88.

[PRICEPEREA STĂPINULUI]

- Mă Nicolae, de ce ai lăsat atît băligar în curte ?
- N-am unde să-l pun boierule ?
- Fă o groapă în curte și bagă-l înăuntru.
- Dar cu pămîntul din groapă ce să fac ?
- Fă altă groapă și-l pune înăuntru.

ROM. Buc., XXV (1881), p. 63

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3109 (A. Th. 1255). Este atestat în Muntenia, Moldova și Transilvania.

Variante:

2. *Soldatul și căpitanul* (T. Pamfile — Fără titlu). B.A.R.S.R., 5094, f. 227.

3. (Fără titlu) CAL. Arad., XLVIII (1926), p. 91.

4. (Fără titlu) LUMINIȚA, I (1935), nr. 2, p. 32.

PĂCALITURI ȚIGĂNEȘTI

Un țigan și un popă intrară deodată împreună în casa unui creștin unde văzură flacăra ieșind pe coș. Coșul ardea și nimini nu era în casă. Tot învîrtindu-se în loc, ei descoperiră pe vatră un purcel fript și pus într-o frigare care sta rezimată pe vatră.

— Aolică, ce mai purcel gras ! zise țiganul rățoindu-se împrejurul frigării ; ce mai purceluș grăscian și nu e nime-ne-a să ne vază.

— Dar oare ce gînd ei fi avînd, țigane ? întrebă popa, care dorea din suflet să înhațe el purcelul.

— Ce gînd să am părinte ? eu n-am nici un gînd rău, să mă ferească Dumnezeu ! Gîndul meu ar fi să-ți las sfinției-tale frigarea, și eu mă mulțumesc cu ciutacu de purcel.

— Să nu te atingi de el, țigane, că, pre legea mea, orce ei face purcelului, să știi că-ți fac și eu ție.

— Apoi dacă e așa, ține-te de vorbă, părinte, să nu mă dai de rușine, zise țiganul.

Și într-o clipă și băgă degetul sub codița purcelului și apoi și-l linse cu limba.

— Acum fă-mi și sfinția-ta ce am făcut eu purcelului.

— Ptiu ! sculpă popa ; a draculul cioară cum m-a păcălit ! și ieși supărat lăsînd pe țigan stăpîn pe purcel.

CAL. BASME BAL., I (1877), p. 102

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3111 (A. Th. 1832 F*). Este atestat în Muntenia și Moldova.

Variante :

2. *Alta cu țiganul*, CAL. BASM. CÎNT., IV (1877), p. 76.

3. *Țiganul la masa boierească* (T. Pamfile — Fără titlu), B.A.R.S.R., 5094, f. 92.

4. *Și un român păcălit de un țigan* (N. I. Dumitrașcu), NEAM. ROM. POP., VII (1916), nr. 6, p. 83.

5. *Boierul, țiganul și purcelul*, CAL. NAT. ZIAR. AMERICA, 1932, p. 94.

6. (Fără titlu) SCÎNT., 1936, nr. 10—11, p. 200.

7. *Popa păcălit de țigan*, A.I.E.F., i. 10887 (jud. Vrancea ?).

ȚIGANUL ISCUSIT

În zilele din bătrîni, cînd nu era poștă și telegraf și veștile soseau mai cu anevoie dintr-un loc într-altul, era într-un sat din Ardeal un grof, care avea la școalele cele mari din Cluj un fecior, dus de ani de zile de acasă.

Se întâmplă că grofului îi să grămădiră deodată mai multe nenorociri mari pe cap. Îi era groază să le scrie toate aceste în epistola feciorului și voia mai bine să le împărtășească cu grai viu, dar fiindcă el nu se putea smulge de acasă, trimise la fecior pe un țigan, care era poșta satului. Îi spuse însă să vestească pe domnișorul tare cu crutare despre cele întâmplate acasă, ca să nu să sparie.

După ce sosi țiganul la Cluj, feciorul îl întreabă :

— Ce mai e nou pe-acasă, Martine ?

— Toate-s bune, domnișorule, grăi Martin, numai o pagubă a pățit măria sa groful : a murit cînele Bălan, știi cu care te jucai măria ta, cînd erai copil...

— Așa ? pagubă de el, era credincios dobitoc, dar cum de a pierit ?

— D-apoi, măria ta a pierit așa să fie cu iertare, că a mîncat prea multă carne de cal...

— Cum așa ? întreabă domnișorul mirat, doar a pierit la curte vreun cal ?

— Au perit toți caii... au ars de vii, cînd au ars grajdurile și grînarele și curtea toată...

— Auzi minune, zise domnișorul întristat, și cum s-a iscat focul ?

— D-apoi așa măria ta, să nu fie cu supărare, că la înmormîntarea măriei sale, a grofoaiei, s-a aprins casa înlăuntru din o luminare...

— Cum, strigă domnișorul de tot prăpădit, a murit mama ?...

— Murit, săraca măria sa, Dumnezeu să o ierte și de aci s-a născut toată paguba...

F. POP., XIV (1906), p. 391

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3112. Este atestat în Transilvania și Muntenia.

Variante :

2. (Fără titlu) Novacoviciu, *Din comoara Banatului*, p. 57.

3. *Na-ți-o frîntă, că ți-am dres-o* (D. Stăncescu) CĂL. POP. ROM., I (1903), p. 110.

4. *Cu cotigarul cu șase boi*, Hîrnea, *Polojăni*, p. 20.

UNA PENTRU ALTA

— Pentru ce nu cureți cizmele mele de tină, măi Ioane ?
întrebă un stăpîn pe servitorul său.

— Lasă stăpîne, că pînă mine iar să-ntină, zise Ioan.
Veni vremea prinzului și stăpînul nu-i dete lui Ioan de
mîncare, atunci acesta îi zise :

— Ar fi vremea să mai și mîncăm ceva.

— Lasă Ioane, zise stăpînul, că mine și așa iar trebuie
să mîncăm.

POP. ROM., II (1902), nr. 53—54, p. 7

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3113. Este atestat în Transilvania și Mun-
tenia.

Variante:

2. (Fără titlu) Maican, *Glume*, p. 13.
3. *Pentru ce ?* CAL. Arad, XXIV (1902), p. 165.
4. (Fără titlu) POP. ROM., III (1903), nr. 51, p. 15.
5. *Una alta*, CAL. COPII., IV (1912), p. 18.

ARNĂUTUL FURDUESCULUI

Odată, de mult, pe cînd încă nu se pomenea în Țara
Românească de trenuri, boierul oltean Furduescu mergea, de
la una din moștile lui, spre Craiova, cu arnăut pe capră și cu
zurgălăi la cai — ca boierii.

La intrarea drumului într-o pădure din apropierea Cra-
iovei, îi ies hoții înainte, opresc trăsura, îl dau jos, iau ce gă-
sesc de luat la boier și-i dau și o bătaie — de pomină !...

În vremea aceea, arnăutul, armat pînă-n dinți, sta liniștit
deoparte, privind la perpeleala bietului boier, ca și cum nici
nu i-ar fi fost stăpîn, ori om al lui Dumnezeu, căruia să că-
dea să-i sară în ajutor. Dar, cînd să plece, hoții vor să pună
mîna și pe el — îi venise rîndul. Atunci n-au mai fost în
primejdie spetele boierului. S-a înfuriat arnăutul și-a început

să izbească în dreapta și-n stînga cu iataganul, să dea focuri de pistol... c-au luat-o hoții la goană.

Bietul boier îl privea încremenit.

De abia cînd s-a mai liniștit arnăutul și a mai rărit înjurăturile, a prins a-l întreba :

— Bine, mîi omule, dacă puteai să faci ce-ai făcut, de ce nu te-a apucat voinicia mai-nainte și ai lăsat hoții să-mi ia banii și să-mi frîngă oasele în bătăi ?

— De ! puteam eu s-o fac și pe asta, da... dacă nu mă necăjisem încă ?...

Și-a rămas necazul arnătului de pomină.

COM. SAT. Buc., V (1910), nr. 7—8, p. 118

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3114. Este atestat în Muntenia.

TE BATE DUMNEZEU, BOIARULE...

Un boier d-ăia ruginiți, de pe vremea robilor, avea între alții și pe un biet țigan, care îi făcea slujba de fecior în casă.

Acestui țigan îi dădea boierul de mîncare, cît îi cerea stomacul lui țigănesc, ori nu-i dădea ; dar de bătut știu că-l bătea săracul, de cîte patru-cinci ori pe zi și o dată seara, căci boierul era rău de fire nevoie mare și din lucru de nimic îl lua la bătaie ca pe hoții de cai, nu altceva ; iar de se întîmpla să-i scape din gură cuvintele : „Iartă-mă, boiarule !“ apoi atunci al lui era dracul că îl lua din nou. Răbda gașperul că n-avea ce face și cui reclama, că s-ar fi dus și la Mama-pădurei cu jalba în proțap ; dar, vezi că, pe vremea aceea țiganii erau robi, n-aveau dreptul să se jeluiască stăpînirii de boierii lor nici măcar de le-ar fi tăiat mîinile ori picioarele. Într-o zi însă, spre norocul lui, i se puse capăt nenorocirii și iată prin ce împrejurare.

Boierul se sculă mai de dimineață ca altă dată și, după ce se spală pe ochi, începu să-și facă rugăciunea care nu era alta decît recitarea *Tatălui nostru* de trei ori.

Țiganul asculta cînd se ruga boierul și cînd îl auzi în trei rînduri zicînd : „și ne iartă pe noi, precum și noi iertăm greșiților noștri“, i se făcu milă de boier că nu se putu opri

a nu da la iveală un oftat lung de tot și tocmai de la inimă, zicînd :

— Să te ferească Dumnezeu, boiarule, d-așa iertăciune.

— De ce măi țigane ? îl întrebă boierul cu ochii țintă la el.

— Pentru că de te-o ierta sintulețul, cum zici că ne ierți măriă ta pe noi, apoi te-ai dus pe copcă, boierule. Că hare să te bată Dumnezeu hal drăcului, zău hașa ; că eu nu te-am pomenit pe măriă ta să ierți vreun țigan măcar o dată, fie cu voia, fie fără voia.

Boierul se gîndi ce se gîndi și dete dreptate țiganului, căci văzuse și el bine că rugăciunea aceasta trebuie odată și odată să-i fie ascultată și să-l bată Dumnezeu pînă ce i-o rupe oasele. Dar pentru că altă rugăciune nu mai știa decît pe *tatăl nostru*, pe care cu mare greutate o învățase de la babă, trebui să ierte de aci încolo pe toți țiganii care îi greșea ceva, pentru ca să poată și el la vreme, trage nădejde de iertare de la Dumnezeu.

F. TOȚI, II (1898), nr. 45, p. 532

Vezi *Typol. bibl.*; tip. 3115. Este atestăt în Muntenia, Transilvania și Moldova.

Variante:

2. *Te bate Dumnezeu, boiarule !...* GAZ. TRANS., LXVI (1903), nr. 198, p. 6.

3. *Te bate Dumnezeu, boiarule !...* CAL. POP. BUCOV. XVIII (1905), p. 113.

PRÎNZUL ÎN CURTE

Mulți se plîng, că e cu neputință a o scoate cu unii oameni la cale. Trebuie însă să cunoști bine și pe dinlăuntru și pe din afară pe astfel de oameni și dacă știi să tractezi (să te porți) cu ei, ușor izbutești. Din întîmplarea de mai jos se poate vedea, că așa e.

Un servitor nicicînd nu-i putea face domnului său pe plac. Mai totdeauna trebuia să sufere, pe nedrept. Într-o zi era tare necăjit stăpînul. Cînd să se puie la masă, luă blidul cu tot ce era-n el și-l aruncă pe fereastră-n curte. Va fi fost supa or prea caldă, or prea rece, or nici una, nici alta, ci mînia l-a împins la asta. Servitorul fără să se gîndească mult nici una, nici două, ci aruncă și el pe fereastră carnea, pe care tocmai voia s-o pună pe masă, aruncă apoi pînea, vinul și-n sfîrșit pînzătura cu tot ce era pe ea.

— Îndrăznețule, ce-nsemnează asta? îl întrebă domnul aprins de mînie, ridicîndu-se de pe scaun.

Servitorul îi răspunse liniștit:

— Iartă-mă, stăpîne, dacă n-am gîcit gîndul d-tale. Eu credeam, că d-ta voiai să prînzești azi în curte. Aerul e curat, cerul e senin, pomii sînt înfloriți și albinele culeg din floarea lor miere.

A doua oară n-a mai aruncat domnul nostru blidele pe fereastră. S-a rușinat și a rămas buimăcit uitîndu-se în curte, gîndindu-se la vorbele servitorului.

POP. ROM., I (1901), nr. 15, p. 3

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3116. Este atestat în Transilvania.

LA O TOCMEALĂ

Băiatul făgăduia că are să fie și are să rămîie:

— De n-oi fi de treabă și n-oi sluji cum trebuie, să mă bați toată ziua!

— Nu! zice omul a glumă. Mai bine să facem tocmeală; mie-mi place toțul hotărît mai dinainte, și nu așa, de trei ori pe zi, și o dată seara!...

T. Pamfile, *Cartea povestirilor haz-
lii*, p. 37; republicată: NEAM.
ROM. POP., XI (1920), nr. 42, p.
687

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3117. Este atestat în Moldova, Transilvania și Muntenia.

Variante:

2. (Fără titlu). PRIM, VI (1929), nr. 12, p. 2.

3. (Fără titlu) ȚĂRANISM, IV (1929), nr. 42, p. 11.

[SE PLÎNGE DE SERVITORUL SAU]

Jandarmul : — Demult mi te-ai plîns, că sluga d-tale te fură. Eu mereu mi-am pus ochii pe el, dar îți mărturisesc că așa de regulat trăiește, încît cu greu aş crede că te fură.

Stăpînul : — Tocmai asta-i bătător la ochi că trăiește regulat, căci eu așa de rău îl plătesc, încît dacă nu-i lotru, nu știu cum o poate duce din plata sa.

POP., I (1894), nr. 2, p. 8

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3118. Este atestat în Transilvania.

PÎNA UNDE ÎNSOȚEȘTE SERVITORUL PE STĂPÎNUL SĂU

Un domn întrebă pre servitoriul său că „fi-ar aplecat a-l însoți pre dînsul și în călătorii mai îndepărtate“.

— Pentru ce nu ? răspunse servitoriul credincios, te voi însoți cu plăcere oriunde vei pofti domnia ta.

— Ce, nu cumva m-ai urma și în iad ?

— Negreșit.

— Ia seama bine fătul meu, cînd te hotărăști la așa ceva. Tu vei fi auzit că în iad este o căldură grozavă, și prin urmare tu care șezi pe capra careteji o să suferi mai întîi și mai tare focul decît mine.

— Ba să mă iertați, răspunse servitoriul, dimpotrivă eu voi șede la locul meu și domnia ta, după ce vom ajunge la ușa iadului te vei scobori din caretă și vei intra înlăuntru, iar eu ca un servitoriu credincios voi rămîne afară așteptîndu-te.

CĂRȚ. SĂT. ROM. IX, (1884), nr. 4, p. 56

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3119. Este atestat în Transilvania.

BOIERU-I TOT BOIER

Acu, cică într-un sat trăia un gospodar. De unde și pînă unde, gospodarul nostru se îmbolnăvește, iar într-o lună dimineată îl găsesc ai casei țapăn și rece, mort ca toți morții.

Îi fac toate rînduielele creștinești și-l pornesc la groapă. Cînd să-l dea înăuntru, minune dumnezeiască : mortul se scoală din sicriu și începe a-și face cruce și a povesti celor din jurul lui cele ce văzuse pe ceea lume.

Ce se întîmplase ? El fusese numai leșinat. Auzind și moșierita satului, căreia îi murise soțul, de cele întîmplate și de cele ce povestește înviatul, l-a chemat la curte și l-a întreat să-i spună dacă a văzut și pe boierul ei.

— Hei, cocoană, cum să nu-l văd, l-am văzut și pe cuconașul. Ș-acolo-i tot boier.

— Bine, dar cum, ce făcea ? mai întrebă cucoana, plină de bucurie cînd auzi că și pe ceea lume boieru-i tot boier.

— Poi, ce să facă ? Cuconașul sta culcat pe-un crivat de fier, în mijlocul unei văpăi de foc, iar eu, tot slugă, puneam lemne și-i dam foc pe dedesubt. Vezi că, oriunde, boieru-i tot boier !

„ION CREANGĂ“, IX (1916), nr. 4, p. 127

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3120. Este atestat în Moldova.

Varianta :

2. *Boieru-i tot boier*. NEAM. ROM. POP., XVI 1925, nr. 2, p. 27.

EL VREA NUMAIDECÎT

— Ioane ! zice stăpînul cătră slugă, de astă dată să fie mița întrecătoare ; de-i faci însă soața la cea de azi, ai să știi, că iau o coadă de sapă și-ți măsur spatele de și în groapă ai să mă pomenești !

— Ei bine stăpîne! Dac-ăşa merge vorba, la ce să aştepti mata cine ştie pînă cînd? Să începem numaidecît şi aşa cu minile goale, eu mă invoiesc.

Sima, *Ardeleanul glumei*, p. 99

Vezi *Typol. bibl.*; tip. 3121. Este atestat în Transilvania.

[RĂMĂŞAG]

Un domn călătorea cu servitorul său, amîndoi călare pe cîte-un cal ostenit. Servitorul adormit pe cal, pierde mantaua domnului său. Domnul îl strigă pe nume, dară el nu răspunde. Cînd se uită domnul îndărăpt, vede pre servitor clătîniindu-se pe cal, şi mantaua nicăiri. Îl trezeşte numaidecît şi-i zice cu nemulţămire răstit :

— Ştregarule! unde-mi este mantaua? Mă rămăşese că o ai pierdut!

Servitorul nemaivăzînd-o, zise frecîndu-se la ochi :

— Rămăşeşte-te domnule, căci sînt sigur că vei cîştiga rămăşagul.

Gheaja, *Risete*, p. 47

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3122. Este atestat în Transilvania.

[SFÎNTUL GURĂ-CASCĂ]

Domnul : — Ce nu te prinzi de lucru? Şi acuma te înfoi cu mîncarea?

Sluga : — Azi am ziua numelui.

Domnul : — Acum auzii întiie dată despre sfîntul Cască-Gură!

POP., I (1894), nr. 3, p. 8

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3123. Este atestat în Transilvania.

[CE-AR FACE, DACĂ AR AVEA BANI]

Stăpînul întrebă pe slugă :

- Ești cinstit ?
- Foarte cinstit, d-le !
- Ei, bine, dacă e așa, spune-mi ce ai face dacă ai găsi
100 000 coroane ?
- Nimic.
- Cum nimic ?
- Să înțelege, pentru că aș trăi din venite, ca d-ta.

AGRIC., VII (1910), nr. 7, p. 51

Vezi *Typol. bibl.*, tip 3124. Este atestat în Moldova.

[BUNĂ RECOMANDAȚIE]

Un bogătaș culcîndu-se i se pare că a auzit zgomot în odaia vecină. O fi intrat cineva ?... Sună clopoțelul. Servitorii vin cu toții, și bogătașul le zice spăriat :

- Trebuie să fie un hoț ascuns în odaie.
- După căutări zadarnice, servitorii vreau să se retragă. Dar bogătașul nu-i lasă.
- Dar stați și mai căutați. Trebuie să fi fost aici un hoț în odaie.
- Boierule. Numai d-ta ai fost în odaie. Alt hoț n-a fost, răspunse un servitor.

AGRIC., V (1908), nr. 22—23, p. 207

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3125. Este atestat în Moldova și Transilvania.

Variante :

2. (Fără titlu) AGRIC., VII (1910), nr. 1—2, p. 11.
3. *Alt hoț n-a mai fost*, F. POP., XIX (1910), p. 97.
4. (Fără titlu) AGRIC., XVII (1920—1921), nr. 8, p. 63.

SLUGA POZNAȘĂ

Un prieten al căpitanului Podeanu îi trimise odată un crap. Căpitanul îl primi și nu dete nimic slugii care adusese darul. Altă dată, la fel.

A treia oară, sluga puse crapul pe masă și plecă, înțepat, fără să zică un cuvânt.

— Așa știi tu să faci slujba? întrebă căpitanul răstit. Să te învăț eu. Șezi colea pe scaun.

Și căpitanul Podeanu, care era un poznaș și jumătate, făcu un salut și întinse crapul pe tavă, zicînd :

— Domnule, sînt trimis de stăpînul meu să vă rog a primi acest dar.

— O! răspunse sluga luîndu-și ifose de boier, spune-i că-i mulțămesc. Poftim un pol pentru osteneala dumitale... Căpitanul înțelese gluma, rîse și dădu slugii un pol...

NEAM. ROM. POP., XXI (1930), nr. 5, p. 92

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3126 (A. Th. 1832 E³). Este atestat în Muntenia.

CE NU VEDE STĂPÎNUL

Stăpînul bagă de seamă că servitorul său e beat.

— Cară-te de aici, se răstește cătră servitor, crezi că eu nu văd că ești beat ca un turc?

— D-ta totdeauna simți că am băut, zise servitorul supărat, da niciodată nu simți și aceea că sînt setos !...

BABA SAT., II (1909), nr. 9, p. 2

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3127. Este atestat în Muntenia și Transilvania.

Variantă:

2. (Fără titlu) ROM. Buc., XXV (1881), p. 81.

[ȘI-A GĂSIT OMUL]

Stăpînul către sluga sa nouă :

— Mie nu-mi place vorbă multă, cînd îți fac dar semn cu degetul, să știi că ai să alergi la mine.

— Așa și eu, răspunse sluga, cînd dau din cap să știi că nu vreau.

POP., VII (1900), nr. 39, p. 621

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3128. Este atestat în Transilvania.

Varianta :

2. *Și-a găsit omul*, CAL. Blaj, XVI (1935), p. 103.

[MOTIVARE]

Într-o zi bătea un stăpîn pre servitorul său, carele era foarte leneș.

Acesta se văiera zicînd :

— Pentru ce mă bați în zadar, deoarece n-am făcut nemica ! ?

— Tocmai pentru aceea te bat, fiindcă nu faci nemica, îi răspunse stăpînul.

Gheaja, *Risete*, p. 101

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3129. Este atestat în Transilvania.

DAR DAVID CE ZICE ?

Un preot tramise pre servitoriul său la măcelărie, după carne, fără de bani ; iară preotul merse la biserică. Servitoriul nu căpătă carne aconto, și întorcîndu-se către casă, intră în biserică. Preotul zicea predica și tocmai atunci citează din

sînta scriptură : „Dar David ce zice ?“ Aceasta auzînd servi-
toriul, răspuase cu ton aspru :

— A zîs că nu ne va mai da carne fără bani.

E de însemnat, că pre măcelariu încă-l chema David.

GURA SAT., XIII (1873), nr. 44, p. 176

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3130 (A. Th. 1833). Este atestat în Tran-
silvania, Muntenia și Moldova.

Variante :

2. *Ce-a zis David ?* CAL. BASM. CÎNT., IV (1877),
p. 75.

3. (Fără titlu) CAL. CURIER. Iași, 1880, p. 54.

4. *Ce-a zis David ?* PRIV., II (1883), nr. 15, p. 4.

5. (Fără titlu) POP., V (1898), p. 109.

6. (Fără titlu) GAZ. TRANS., LXV (1902), nr. 284,
p. 4.

7. *Sluga preotului.* (N. V. Hodoroabă), „I. CREAN-
GĂ“, IX (1916), nr. 2, p. 64.

ARGAȚII CĂTRE UN BOIER ZGÎRCIT

— Săru mîna, boierule ! Ni s-au rupt cămeșile de pe noi.
Vine iarna și rămînem goi ! Vă rugăm să ne faceți altele !

— Spuneți administratorului, c-am dat eu poruncă, că
la vara viitoare, să samene cînepă pentru cămeșile voastre.

Argații au început să ridă cînd au auzit de porunca bo-
ierului.

— Uită, bată-i norocul, cum rid de bucurie c-or să aibă
cămeși noi la anul !

VEST. SAT., VI (1919), nr. 12, p. 3
(Liteni — Suceava)

Vezi *Typol. bibl.* ; tip. 3131. Este atestat în Moldova.

SLUGA CUCERNICĂ

Sluga cucernică adormise-n biserică și auzise numai sfirșitul din predică.

— Petre, ce-a spus popa la biserică ? îl întrebă stăpînul.

— „Și-a mers după el multă lume“, dacă l-au prins, ori ba, nu știu, răspuse sluga, buimăcit.

AMIC. POP. CAL., LXIII (1923),
p. 121

Vezi *Typol. bibl.*, tip 3132. Este atestat în Transilvania.

[VIZITIUL ISTET]

Un preot glumeț mergînd cu trăsura pe drum, zise cătră vizitiu :

— Dă cu biciul în caii aceia să meargă, dacă nu s-au făcut și ei popi, să șază în trăsură !

Iară vizitiul răspuse :

— Din tot calul nu se poate face popă.

Gheaja, *Risete*, p. 85

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3133. Este atestat în Transilvania.

ÎNȚELEPCIUNEA CIOBANULUI

Călătorul : — Moșule, cînd ai să te lași de ciobănit, că doar trebuie să ai peste 70 de ani ?

Ciobanul : — De, domnule, nu știu zău cîți ani să am. De cînd ciobănesc îmi număr numai oile, că, numai dintre oi

se poate să-mi piară vreuna, dar din anii mei știu că nu mi-ia nimeni.

GAZ. ȚAR., III (1926), nr. 12, p. 3

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3134. Este atestat în Transilvania și Muntenia.

Variante:

2. (Fără titlu) ALB. Buc. XXVI (1927), nr. 5, p. 185.
3. *Nu mi-i fură.* Sudițeanu, *Din satul lui Cremene*, p. 47.
4. *Înțelepciunea ciobanului*, CAL. NAȚ. F. INT., 1928, p. 78.
5. *Ce nu ți se fură.* Sudițeanu, *Din satul lui Cremene*, p. 70.
6. (Fără titlu) TĂRĂNISM., VI (1931), nr. 36—37, p. 14.
7. (Fără titlu) TĂRĂNISM., VI (1931), nr. 40, p. 12
8. (Fără titlu) V. SĂCELE, III (1932), nr. 1—3, p. 31.

[IUȚEALA ȚIGANULUI]

Tot acest țigan, fiind poruncit odată de stăpînul său, a pune șeaua pe cal și a se pregăti și singur ca pînă în 5 minute să plece amîndoi la cîmp.

— Bine, coconașule, bine; răspunse țiganul, dar că să fie puse șelele pe cai chiar în 5 mărunte, cum ziseși, pînă cînd oi pune eu șeaua pe cel cal al d-tale, aruncă și d-ta cea tar-niță pe cea iapă a mea.

Wartic, *O sută și una de mici istorii*, p. 9

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3136. Este atestat în Muntenia.

STĂPINI ȘI SLUGI

— Măine, zice unul slugei sale, să mă scoli la patru că la cinci trebuie să plec.

— N-ai grijă, cucoane, răspunse sluga; n-ai decît să tragi clopoțelul și voi veni îndată să te scol.

CAL. TOȚI. ROM. Buc., IX (1887), p. 94

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3137. Este atestat în Muntenia.

Varianta:

2. *Ion și stăpînul*, GAZ. ȚER., IV (1894), nr. 9, p. 2.

[CA SĂ FAC CEVA]

— Cînd mă-ntorc acasă te găsesc totdeauna dormind, zise oarecine cătră servitorul său.

— Fiindcă nu-mi place să șed degeaba, răspunse servitorul.

AMIC. POP. CĂL., VIII (1868), p. 112

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3138. Este atestat în Transilvania și Moldova.

Variante:

2. (Fără titlu) CĂL. POP. BUCOV., X (1899), p. 128.

3. *Ca să fac ceva*, RĂS. Pal., I (1905—1906), p. 173.

[UNDE AJUNGI...]

Un boieriu prost din fire, pe care femeile, cărțile și beția-l sărăciră rămîindu-i numai un biet țigan și hainele după el, care-i servea noaptea și de așternut; într-o seară, beat

fiind, uită poziția tristă în care soarta-i aduse, și făcându-și iluzii de fericirile trecutului, zice robului

— Voi să mă culc, așterne țigane.

Acesta răspunde :

— Dizbraca-te, cucoane.

Wartic, *O sută și una de mici istorii*, p. 35

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3139. Este atestat în Muntenia.

[NU TE TEME]

Într-o vară nu ploase de mult. Un domn întâlnindu-se cu un țăran pe drum îi zise :

— Gîndește-te la sufletul tău, pentru că, de nu va ploua curînd, vor muri toate vitele.

— Mă voi ruga lui Dumnezeu, răspunse țăranul ca să scapi măcar d-ta.

CAL. RIS., I (1885), p. 28

Vezi *Typol. bibl.*, tip 3140. Este atestat în Muntenia.

Variante:

2. (Fără titlu) CAL. POP. Buc., I (1887), p. 40.

3. *Nu te teme*, F. POP., VIII (1900), p. 148.

SCOT CE POT

Boierul : — Măi Ghiță ! Cum ai făcut tu atîția copii și eu n-am nici unul ?

Țăranul : — De boierule d-ta ai moșie și scoți de pe ea de toate ; moșia mea e muierea și scot după ea ce pot.

SAT., IX (1938), nr. 97, p. 19

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3141. Este atestat în Muntenia.

ȘIRETENIA ȚIGANULUI

Un boier nu primea nici în ruptul capului servitor în-
surat.

Costache, rîndașul, însă, are și soție și copii, da boierul
nu știe.

Într-o zi intrînd pe negîndite în odaia rîndașului, bo-
ierul îl vede cu trei copii lîngă dînsul.

— Ce sînt ăștia ? întrebă el furios.

— Sînt nepoții lui frate-meu, conașule !

— Bine că nu sînt copiii tăi, că te dam afară !

HAZ. SAT., XVI (1916), nr. 6—7, p. 2

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3142. Este atestat în Muntenia.

V a r i a n t ă :

2. *Șiretenia țiganului*, GAZ. ȚER., XXIV (1916), nr. 20,
p. 2.

ȚIGANUL ȘI CARTEA

Unui boier — mai de demult —, ce-i vine în gînd, că se
pune morțiș să-nvețe carte pe-un flăcău de țigan, pe care-l
avea rob.

Într-o zi, prinzîndu-și el suflet, îi spuse tot planul și-n-
cheie mîngîindu-l pe obraz :

— Că eu, am să m-ajut la multe cu tine, dacă îi ști
carte...

Dar țiganul, auzise el din lume că, nimic nu-i mai greu
pe pămînt, decît învățătura — căci omul, de carte multă, sau
se ofticește, sau ajunge la balamuc...

Cînd i-a pus boierul ceaslovul în mîină, i-a venit țiga-
nului damblaua.

— Ce-i mă ?

— Pune-mă la ce vrei, boierule... muncesc cît mi-i cere, la toate... numai la carte să nu mă dai că, uite zău, iau cîmpii...

— Nu te prosti singur, măi țigane și zi colea după mine.

Și boierul, deschizînd dinainte ceaslovul, ia degetul țiganului și-l pune pe prima slovă :

— Vezi tu ? semnul acesta se cheamă azi (A) ; cel care vine după el e buche (B) ; pe urmă vine vede și apoi glagore...

Boierul dusese cu de-a sila degetul țiganului pe toate aceste litere, dar văzîndu-l că se lasă greu, se răstește la dînsul :

— Ei, și tot așa pînă la sfîrșit, ce te lași ca boul slab pe brazdă, fii mai dezghețat...

— N-am eu minte pentru carte, boierule, lasă-mă tot așa cum sînt...

— Da să știu că-ți pun pielea în saramură și tot am să te învăț carte.

— Auleo, boierule, ce belea mi-a venit pe cap, iartă-mă sărut picioarele...

Bietul țigan, își duse mîinile la cap și se bătea ca de moarte. Boierul, supărat, îl ia mai din scurt :

— Ia lasă văicăreala, că vă știu eu ce poame sînteți, nu mă face să-ntorc foaia, zi mai bine după mine de la început, hai : azi...

Țiganul stătea stană și tremura ca vita cînd o tragi pe gheață. Boierul se răstește iar :

— Ai mințit ? zi odată azi...

Țiganul nici mîlc, ci tremura numai și se uita bleojdit la boier. Cela se îmblînzește, ca să nu-și sperie școlarul chiar de la început.

— Ce mare lucru să zici și tu azi ?...

— Nu pot boiarule, na, să-mi tai și limba.

— Hai pieri, din fața mea țigane, să nu te mai văd așa prost...

Țiganul rușinat și-a mușcat degetul și-a ieșit afară plouat.

La cîteva zile însă boierul întilnește pe țigan prin curte încurcînd treaba și-atunci se oprește drept la el, dojenindu-l :

— Bine măi, faraoane, îți cădea capul, dacă-mi făceai hatîrul, să zici și tu o dată pe azi ?...

Țiganul incurcă vorba stingherit :

— Hapoi, nu era mare lucru să zic pe azi... da-mi era frică să nu mă pui să zic și pe buche...

GAZ. TRANS., LXXII (1909) nr. 84, p. 6; republicată: *Vorbe de clacă*, p. 35; CUV. SAT., 1927, nr. 25, p. 3; CAL. GOSPOD., XXXVI (1930), p. 30; ALB. Buc., 1936, nr. 33, p. 518

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3143 (A. Th. 1331). Este atestat în Muntenia.

RĂSPUNS NIMERIT

Un boier plecase la drum, dar fără să-și ia de-ale mîncării. De la o vreme vezeteul nemaiputînd de foame zice cătră boier :

— Cucoane, d-apoi ce mîncăm noi astăzi ?

— Ce să mîncăm ? răspunse boierul, ia răbdări prăjite.

Dar țiganul de colo :

— Dumneata așa, dar eu ? !...

CAL. GOSPOD. SĂT., III (1906), p. 95

Vezi *Typol. bibl.*, tip 3144. Este atestat în Moldova.

Varianta :

2. *Un răspuns prichit*, „I. CREANGA”, IX (1916), nr. 6, p. 187.

SOCOTEALĂ ROTUNDĂ

— Cîte vrăbii ai prins Ioane ? întrebă un boier pe servitorul său, pe care-l pusese de dimineața să-i prinză niște vrăbii.

— Apoi, dacă voi prinde pe asta și încă una am prins două, cucoane!

GAZ. OLT., I (1885), nr. 25, p. 2

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3145. Este atestat în Muntenia și Transilvania.

Varianta:

2. (Fără titlu) FAM., XXIV (1887), nr. 7, p. 11.

AȘA ȘI-AȘA

— Ia ascultă, mă Ioane, de ce sforăi tu când dormi?

— Știi, că ai haz, boierule! Doar n-ai fi vrînd să sforăi când sînt deștept?

CAL. BAN., I (1922), p. 93

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3146. Este atestat în Transilvania.

PREOTUL ȘI SOCĂCIȚA

Un preot luase o socăciță la dinsul, care își pricepea foarte bine măiestria sa de socăcit; preotul însă era scump și trăia foarte simplu.

— Eu mă duc de la d-ta părinte, zise socăcița.

— Pentru ce?

— Da mă tem că la d-ta mi-oi uita meșteșugul.

ȘEZ., VI (1880), nr. 9, p. 72

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3147. Este atestat în Transilvania.

ÎNTRE SERVITOARE

- De ce ești năcăjită, Chivuță ?
- A spart doamna un tăler.
- Și pentru asta ești tu năcăjită ?
- Da, pentru că l-a spart de capul meu.

LUMINA SAT. Sib. IV (1925), nr.
11, p. 5

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3148, cf. 3549. Este atestat în Transilvania.

STĂPÎNUL ȘI SLUGA

Îl găsisse pe boier veselie mare... el știe... că începuse a se uita mai bine la țiganul lui, haramina de Ganciu... Ba... dă-i să bea țiganului, ba, pune-l la masă cu el... Hei... era chefliu boieru, și pace ! Țiganul tot țigan, și-n ziua de Paște, dacă văzu că e băgat în seamă și că boieru bea și mănincă cu el, nici una, nici alta i se păru că s-a ridicat în slava cerului și că acu nici „chochonașu“ nu mai face cît el. Unde se apucă să ciocnească cu boieru, să închine în sănătatea lui și-a coconașilor „hăi mititei“ și... la urma urmei începu să vorbească cîte și mai cîte cu boieru ca și cînd ar fi vorbit cu Danciu or cu boierul lor din sat...

Da... boierului odată-i sări țandăra.

— Ia ascultă, mă, haramina dracului, bagă de samă, c-ai prins la limbă și te-ai întins la vorbă, cioară... Pă cine tot mălești tu, ce am păzit porcii cu tine ?

Da țiganu :

— Bhu, nhu, coconașule, nhu, mîncate-aș ; i-ai păzit singurel !...

GAZ. TER., VI (1898), nr. 3, p. 4

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3150. Este atestat în Muntenia.

MAI BINE MĂ DUC EU

Un boier certa odată pe servitorul lui, fiindcă nu-i făcuse nici o ispravă, unde-l trimise :

— Altădată, zise boierul, când va mai fi trebuință să trimit un nătărău ca tine, mai bine mă duc eu singur.

RĂS. Pal., I (1905—1906), p. 102

Vezi *Tipol. bibl.*; tip 3151. Este atestat în Moldova și Muntenia.

Varianta :

2. *De la ceartă*, LUMINA SAT. Cr., VI (1925), nr. 14, p. 5.

ȚIGANUL MARTOR

Un boier avea un țigan slugă, și într-o zi boierul iese înaintea unui țăran — și cum sînt boierii, nici una nici două, începe la dînsul :

— De ce n-ai venit, mojicule, ieri la mine nu știi că mi se scutură griul ?

— Să iertați cucoane, că am și eu de secere și mi se scutură și al meu, și dv. aveți mai mult și aveți și dare de mină, da eu, păcatele mele ce să mă fac și știți că nu sînt nici dator.

— Așaaa ?! îndrăznești mocofane să vorbești înaintea mea ? — și pliosc ! pliosc ! cu bățul pe unde-l nimerea pe bietul țăran.

În sat nu era nici țipenie de om, toți erau la treaba cîmpului, așa că la bătaia țăranului nu văzuse decît țiganul.

Țăranul chemă pe boier în judecată citind de martor pe țigan. Boierul chemă pe țigan și-i spuse să zică că e mut, cînd îl va întreba președintele.

La ziua înfățișerei erau cu toți înaintea președintelui, și întreabă pe țigan astfel :

— D-ta ai văzut când stăpînul d-tale a lovit pe Ion Pîrvu ?

Țiganul tace.

Preș. — Spune. Ce, ești mut ?

Țig. — Îs mut !

Preș. — Ei hai, de spune ce te întreb ea.

Țig. — Sărut mîna coconașule zău, îs mut !

Preș. — Da de mult ești mut mă ?

Țig. — De cînd am plecat de acasă, sărut mîna. Așa a zis coconașul ca să fiu mut.

HAZ. SAT., VI, (1906), nr. 2, p. 2

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3152. Este atestat în Muntenia și Transilvania.

Variante :

2. *Țiganul martor*, GAZ. TRANS., LXIX (1906), nr. 73, p. 4.

3. *Țiganul martor*, LUMINA, IV (1908), nr. 1, p. 6.

4. *Țiganul martor*, LIGA DEȘTEPT., II (1914), nr. 46—47, p. 4.

PĂCĂLITURI ȚIGĂNEȘTI

Un țigan fusese chemat ca martor la tribunal într-o judecată ce avea stăpînu-său, pentru că bătuse pe un alt boier. Dar pînă a nu se duce la judecătorie, stăpînu-său chemă pe țigan și-i zise :

— Ascultă, mă, Radule, dacă te-o întreba ceva la tribunal, tu să nu răspunzi, ci să te faci că ești mut ; m-ai înțeles ce zic eu ?

Țiganul tăcea din gură.

— Mă, dar nu-mi răspunzi cînd îți vorbesc, cioroiule !

Țiganul nu zicea nimic.
— A dracului lighioană ! zise boierul necăjit ; eu îi vorbesc și el tace.

Măi, surd ești de nu răspunzi !

— Ba nu sint surd cocoane, dar sint mut.

— Apoi fir-ai al dracului ! aci ți-am zis eu să te faci mut !

— Am vrut s-o încep d-aci, cocoane, pentru ca să mă deprind mai bine.

— Dar nu e trebuință, nerodule, poți să vorbești oriunde, numai la tribunal să te faci mut.

— Acum te-am înțeles, cocoane ; lasă-te pe maine și vei vedea.

Veni ziua înfățișerii și țiganul fu întrebat, ca unul ce fusese față la bătaie, să mărturisească tot ce știa că s-a petrecut. Țiganul însă-și ținea gura cu mâinile și nu vorbea nimic. Îl mai întrebară judecătorii iară, dacă el tot tăcea.

— De ce nu vrei să răspunzi ? îl întreabă unul din judecători.

— Pentru că sint mut, cocoane, răspunse țiganul.

— Dară cum vorbești acum ? îl mai întreabă judecătorul.

— Apoi dacă mă întrebi !

— Ei lasă gluma la o parte, țigane, și spune ce știi despre bătaia care s-a întâmplat în casa stăpînului tău, zise președintele.

Țiganul văzînd că s-a deocheat și că nu mai putea să facă pe mut, hotîri să vorbească, dară în același timp făcu semn stăpînului său să nu se teamă, că o ști el să-l apere.

— Așadară ce ai să răspunzi, îl mai întreabă o dată președintele.

— Apoi să vezi, boierule, cum curge toată șiretenia, răspunse țiganul ; cînd a bătut stăpînu-meu pe dumnealui eu nu eram acasă.

— Va să zică știi că l-a bătut ?

— Știu numai atîta cînd m-am întors din tîrg, dumnealui chelălăia pe scară fugînd și ținînd în mîna un crîmpei din bastonul stăpînului meu. Dară de ce chelălăia nu pot să vorbesc aci în tribunal, fiindcă una, e stăpînu-meu de față și alta pînă adinioara eram mut și d-abia mi s-a dezlegat limba numai de cîteva minute.

Apoi aplecîndu-se la urechea stăpînului său, îi zise încet :

— De nu te-oi scăpa eu de belea nici dracu nu te mai scapă.

Cu toate astea judecatul s-a îndreptăţit cum a putut, şi cînd a venit acasă zise ţiganului :

— De ce ai vorbit gură spartă ? nu ţi-am spus să-ţi închizi floanca şi să taci ca muţii ?

— Apoi mi-a fost frică, cocoane, să nu rămii mut răspunse ţiganul.

CAL. BASME BAL., I (1877), p. 104

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3153. Este atestat în Muntenia.

DUPĂ LEGE

Un servitor ce insultase pe stăpînul său fu dus la tribunal şi îşi primi sentinţa de pedeapsă. Terminîndu-se afacerea, servitorul se îndreptă către judecător şi zise :

— V-aş ruga să mă luminaţi asupra unei nedumeriri : nu-i în nici un caz permis a spune stăpînului — dobitocule ?

— Nu, niciodată, se-nţelege de la sine.

— Dar unui dobitoc aş putea să-i spun : mărite stăpîne ?

— Desigur că ai putea s-o faci.

Atunci servitorul întorcîndu-se către fostul său şef îi zice zîmbind :

— Rămii sănătos, mărite stăpîne !

CAL. Bac., XVII (1921), p. 57

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3154. Este atestat în Moldova.

ÎNAINTEA JUDELUI

Sluga piraşte pe stăpînul său, fiind şi dînsul de faţă.

— Ce poţi aduce spre apărare ? întreabă judele pe stăpîn.

— Ce pot aduce ? Trebuie să mă apăr ; o să-l învăț eu minte. Mă duc să aduc o leucă, ca să mă apăr.

Abia l-au putut reținea la judecătorie pe omul minios, care a înțeles rău întrebarea.

POP., XI (1904), nr. 35, p. 557

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3155. Este atestat în Transilvania.

UNA LÎNGĂ ALTA

Un gospodar arse două palme argatului.

Argatul, om care ținea la obraz, l-a dus înaintea legii.

De ce i-ai dat palme ? întrebă judecătorul pe stăpîn.

— Fiindcă m-a luat din ciocul opincii.

— Cum te-a luat din ciocul opincii ?

— Să vezi, domnule judecător. L-am întrebat : „Unde-i sapa ?“ „Lîngă lopată !“ îmi răspunde el. „Da lopata ?“ „Lîngă sapă !“ „Da sapa și lopata unde-s ? îl întreb, simțind că-mi ard palmele. Unde să fie ?... „Una lîngă alta !“ îmi răspunde obraznicul.

— Ei și ?... zice judecătorul.

— Ei și-atunci, văzînd că mă ia din ciocul opincii, i-am cîrpit și eu două palme, una lîngă alta.

ALB. Buc., LI (1938), nr. 26, p. 422

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3156. Este atestat în Muntenia și Transilvania.

Variante :

2. (Fără titlu) REV. CURS. INF., I (1908), nr. 1, p. 4.

3. *Una lîngă alta*, CAL. Blaj, XV (1939), p. 116.

SFATURI

— Ascultă Ioane ! Zici că-ți sînt copiii bolnavi și o duci rău... Păi, dacă-i ții goi și nemîncăți. Eu, să fiu în locul tău, aș avea grijă de ei, i-aș spăla, i-aș îmbrăca frumos și să vezi pe urmă cum ar merge...

— Apăi zău, boierule, aș face și eu tot așa dac-aș fi în locul matală.

SAT., IX (1938), nr. 97, p. 19

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3157. Este atestat în Muntenia.

[BOIERUL ȘI VIZITIUL]

Boierul se gătea să iasă la plimbare, cînd deodată se deschide ușa și intră vizitiul întrebînd repede :

— Tu ieși azi la plimbare ?

— Da bine, Ioane,-mi zici tu ?

— Mă iartă, boierule, credeam că e cocoana !...

GAZ. ȚER., II (1893), nr. 21, p. 3

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3158. Este atestat în Muntenia.

L-A PRINS

Țăranul : — Știe păcatele ce-i asta, pentru servitoarea noastră Florica am trebuit să dau la cinci servitori drumul ; Niculiță are să fie al șaselea.

Țăranca : — Dar pentru ce nu dai tu Floricăi drumul ? !

CAL. CALIC., I (1886), p. 25

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3159. Este atestat în Transilvania.

[PÎRDALNICA DE MODA]

O cucooană — poate numai așa numită —, mergînd la piață într-o dimineață cu servitoarea după ea, la o distanță oarecare, vede jos un franc și, fiindcă mîinile d-sale-i erau ocupate, ținînd cu una evantaliul, iar cu alta o parte a rochiei, după moda nouă pe atunci, se oprește asupra francului și ordonă :

— Fa Marișo ! vino-ncoa ; ridică francu ăsta de jos, că eu nu voi să stric moda.

— Păi, și eu conîță tot așa-s. Uite : într-o mină țin coșu, și cu alta fac pîrdalnica de modă.

Wartic, *O sută și una de mici istorii*, p. 35

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3160. Este atestăt în Muntenia.

[SLUGA UITUCĂ]

Stăpînul către sluga lui cam uituc :

— Măi Vlase, eu văz că tot ce-ți poruncesc eu, îți intră p-o ureche și-ți iese pe cealaltă.

— De asta nu sînt eu vinovat, boierule, ci D-zeu, care în loc să ne lase numai [cu] o ureche ne-a lăsat cu amîdouă.

GAZ. ȚĂR., XXIX (1928), nr. 4, p. 4

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3161. Este atestat în Muntenia.

[NĂRAVUL]

Stăpînul întrebă pe un servitor angajat de curînd :

— Ioane,-ți place să fumezi ?

— Îmi place foarte mult, domnule. Dar de ce mă întrebi ?

— Ca să știu a-mi ascunde tabacherea pe viitor.

GAZ. TER., XXVIII (1927), nr. 1, p. 4.

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3162. Este atestat în Muntenia.

[INSPĂIMÎNTARE

— Măria ta ! Măria ta ! striga servitoarea spăimîntată
cătră domnia sa.

— E bine, ce necaz ? ce te-a ajuns ?

— O ! Dumnezeu, feciorul grădinariului a căzut de pe
arbore și și-a rupt amîndouă picioarele !

— O tu, proastă... Cum sperii omul ! Cugetam că mi-a
perit frumoasa-mi pasăre !...

ŞEZ., VI (1880), nr. 9, p. 64

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3163. Este atestat în Transilvania.

[RĂSPUNS]

O servitoare nebunică sparse un vas de porțelan. Stă-
pînă-sa o înfruntă zicîndu-i :

— Tu ai fi bună să te ducă în casa nebunilor.

Servitoarea răspunse :

— Mai fericită aş fi, să mă ducă acolo și pe mine și pre
domnia ta.

Gheaja, *Risete*, p. 89

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3164. Este atestat în Transilvania.

[SERVITORUL ISTET]

Un ampoiata, avînd trebuință de servitori, întîlnește pe un individ cu care și intră-n vorbă ; dar văzîndu-l fără căciulă îl întreaabă :

— Pentru ce ești cu capul gol ?

— Mă iartă, domnule, capul meu nu este gol ; eu am atîta minte ca să te poci servi.

Văzînd ampoiata că răsunsul individului a fost în regulă, fără multă vorbă îl angajează serv ; și cînd mergea cu el acasă, îi cumpără căciulă, pe care dîndu-i-o îi zice :

— Na căciulă, pune-o în cap ; eu nu pot să te văz umblind pe uliță cu capul descoperit.

— Preste puțință-mi este domnule să pun căciula în cap.

— Cum preste puțință ? uite așa !

Cu aste cuvinte ia căciula de la serv și i-o așează singur pe cap.

— Ei bine, așa-nțeleg, zise servul, asta se cheamă pe cap, nu în cap.

Preste puțin de la aceasta, după ce ajunseră acasă, ampoiata ordonă servului :

— Dă-mi un pahar de apă.

— Dar unde țineți astfel de pahare ?

— Uite în dulap sînt cîteva.

— Sînt în adevăr, dar toate îs de sticlă.

— Ai dreptate, zise ampoiata zîmbind, ia unul dintre acele de sticlă, și mi-l dă cu apă.

Wartic, *O sută și una de mici istorii*, p. 69

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3165. Este atestat în Muntenia.

[SLUGA ȘI STĂPÎNUL]

— Conașule, a venit un negustor de vite care vrea să vadă boul cel mare.

— Spune-i să mă aștepte puțin că vin îndată.

CAL. ROM. Car., XLVIII (1936), p. 133

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3166. Este atestat în Transilvania și Muntenia.

Variante:

2. *Boul cu coarnele mari*, GURA SAT., X (1872), nr. 20, p. 5.
3. (Fără titlu) FAM., XXXIII (1897), nr. 11, p. 129.
4. *La țară*, TIMP. XIX (1897), nr. 20, p. 3.
5. (Fără titlu) F. TOȚI, 1897, nr. 29, p. 227.
6. *La țară*, GAZ. TRANS., LXI (1898), nr. 80, p. 6.
7. (Fără titlu) POP., XI (1903), p. 749.
8. (Fără titlu) HAZ. SAT., IV (1904), nr. 6, p. 4.
9. *La țară*, LUMINA, III (1907), nr. 6, p. 6.

SLUGĂ LA OPINCI

Un ungur era slugă la un român zgîrcit. Acesta îl trimetea în fiecare zi cu vitele la pășune prin niște locuri mărăcinoase pe unde ungurul își înțepa picioarele prin mărăcini.

El se văita într-o zi către un român prieten al său astfel :

— Iai Istenem, ce gazdă rău am. Fie el al dracu de gazdă che nu cumpărat slugă la opinci.

— Dacă nu cumpără slugă la opinci, atunci cumpără opinci la slugă și tot e bine, zise românul rîzînd.

E. Precup, *Basme*, A.I.E.F., ms. 121
(Hașdate — Cluj)

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3167. Este atestat în Transilvania.

GRECUL UITUC

Un grec era însurat de curînd. Fiînd negustor de lemne, așa că mai întotdeauna se găsea umblînd pe drum, ce să facă grecul, cum să-și lase nevasta singură acasă ?

După multe răzgîndeli se hotărî să bage un om, care să-i păzească casa și nevasta. Din întîmplare dă peste Păcală, care primi cu bucurie să fie argat la el.

— Cum te cheamă mo băiețelo ? întrebă grecul.

— Troscotel, jupîne, răspuse Păcală. Apoi grecul ducîndu-l acasă îi arată tot ce are de făcut, spunîndu-i să nu deschidă la nimeni poarta curții pînă nu l-o striga pe nume.

Intr-una din zile grecul plecă la pădure și se întoarse peste o săptămîină. Cum ajunsese aci începu a striga și lovi cu pumnii în poartă spre a i se deschide. Păcală însă, care avea porunca să nu deschidă la nimeni pînă nu i-o zice pe nume, nu vru în ruptul capului să descuie poarta.

— Cine e acolo ? întreba el.

— Eu !... dar uitase cum îl chema pe Păcală. Io stăpîn la tine.

— Pleacă de aci repede, nu minți, jupînul meu știe cum mă cheamă.

Atunci grecul aducîndu-și aminte, că argatul lui are un nume de iarbă, zise din nou :

— Mo iarbo, mi, deschide poarta chi eo sinto jupîn a tou.

— Ce iarbă mă, ce iarbă ? Zii pe nume, dacă știi, dacă nu, pleacă de aci, că de nu te-mpușc.

Grecul îngălbeni, și de frică plecă spre sat, în drum se întilnește cu o babă bătrînă căreia îi zise :

— Mi babo mi cum se zîțe na iarbă care manincă gîștile ?

— Cum să se zică jupîne ! ia susai, răspuse baba.

— Nu asta !

— O fi poala rînduniceii.

— Niți asta.

— O fi troscot jupîne ?

— !!! mi troscotelo.

Și cum auzi grecul o tuli repede spre casă, zicînd mereu din gură : „Mi troscotelo, Mi troscotelo“, ca să nu uite.

Cum ajunsese aci zise :

— Mi troscotelo !

— Auz jupîne, răspuse Păcală.

— Mi troscotelo !

Și poarta se dădu în lături.

— Bine mo, pentru ce nu deschide cînd venita eu ?

— Apoi bine, jupine, nu mi-ai poruncit d-ta să nu deschid la nimeni pînă nu mi-oi zice pe nume ?

GAZ. TRANS., LXVI (1903), nr. 92, p. 6

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3168. Este atestat în Transilvania.

NU-I VINE RÎNDUL

Moşierul Fekete a angajat un vizitiu.

— Ianoş, i-a spus el, o s-o ai bine la mine. Poţi să mă-nînci ce vrei, capeţi leafă, dar să bagi de seamă la cai, că sînt iuţi. Cînd mă îmbăt eu, trebuie să fii tu treaz.

După opt zile, Ianoş îşi dă demisia.

— Da de ce ? întrebă Fekete. N-ai mîncare destulă ? Vei leafă mai mare ?

— Toate-s bune, răspuse Ianoş, şi aş fi mulţumit, dar n-am voie să beau cînd sînteţi beat d-voastră, şi atunci nu mai ajung să mă îmbăt eu !

CĂL. III (1927), p. 114

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3169. Este atestat în Transilvania.

BOIERUL ŞI ARGATUL

Un boier din ţara pretinsă ungurească (un nemeş-năimit), probozea pe unul dintre argaţii lui (care era român), şi între alte vorbe, îi mai zice :

— No, doară de ce dracu mai porţi căpăţină, dacă este seacă ? Ţipo la puşchia-n colo ; că de ce o mai duci pe umeri ?

— De, jupin boiarule, o port și eu, că obiceiul, vezi mneata, îl avem de la stăpini, cari poartă capu ca să aibă unde-și sprijini căciula.

Baican, *Palavre*, p. 49; republicată: ADEV., 1885, nr. 19, p. 4

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3170. Este atestat în Muntenia.

Variante:

2. *Boierul și argatul*, DUM. POP., II (1915—1916), nr. 13, p. 3.

3. (Fără titlu) LUM. SAT., V (1925), nr. 31, p. 4.

PÖCÄINTÄ STÄPÄNULUI

Călătorind un țigan cu un român a aflat o pungă cu bani. Românul zise că el a văzut-o mai întâi, iar țiganul că el a ridicat-o de jos. Acum nu puteau nicidecum s-o împartă. Mai pe urmă zise românul către țigan:

— Știi ce, măi țigane, care va minți o minciună mai mare, aceluia să fie punga.

Țiganul s-a învoit. Acum începu țiganul să mintă zicînd:

— Tatăl meu a fost cîndva un om foarte bogat, avea stavă de cai, cioardă de boi și vaci, turmă de oi și de porci; apoi curțile lui să le fi văzut, auleo! că nici a d-lui solgăbirău n-au fost mai frumoase.

Românul i-a dat drept la toate zicînd: „va fi fost“.

„Dar acum a venit rîndul să mint și eu una“, zise românul:

— Tată-meu încă a fost om bogat ca și tatăl tău, încă doar și mai bogat; a avut vite, locuri și curți frumoase; dar ce a fost mai mult, a avut o iapă, care în tot anul făta un mînz și un țigan.

— Minti! zise țiganul.

— Chiar asta am voit și eu, zise românul, așezîndu-și punga.

CAL. ROM. Car., XIII (1901), p. 121

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3171. Este atestat în Transilvania.

Ianoș Baci a plecat din satul lui, din Transilvania ca să găsească stăpîn și să facă și el un ban-doi, ca să aibă cînd o fi cătană, deoarece tată-său nu avea de unde să-i dea.

Cum a sosit la București s-a băgat la stăpîn, la un boier bătrîn, cari l-a luat la moșie. Ianoș era ascultător și boierul îl ținea mai mult pe lîngă casă ca să-i facă treburile.

Boierul era cam chel și avea un borcan mare cu pomadă cu care la fiecare două zile se ungea pe cap.

Ianoș după ce se mai învechise în slujbă întrebă pe boier de ce se unge cu pomadă în cap. Boierul i-a spus că-i cam cade părul și această pomadă îl întărește. Într-una din zile boierul pleacă la oraș și-i spune ce să facă pe lîngă casă. Printre alte lucruri trebuia să scuture și paltoanele de blană.

Ianoș cînd a început a scutura blănile a început a curge părul din ele.

Ce se gîndește, el, că dă fuga în casă, ia borcanul și pune toată pomada pe blănurile boierului de se făcuse ca niște pisici cînd le tirăști prin noroi. El nu a observat nimica, a pus paltoanele-n casă fiind satisfăcut că a făcut bună treabă. Venind boierul a doua zi, cheamă pe Ianoș să-i dea pomada. El vine cu borcanul gol și spune că s-a isprăvit.

— Dar ce ai făcut cu ea, păcătoșule, strigă boierul înfuriat.

— Am pus-o toată la blanele dvs. că-ncepuse a le cade părul!

Atunci boierul i-a tras o sfîntă de bătaie de a pomenit sluga multă vreme. Bietul Ianoș a fugit tocmai în satul lui fără să se mai uite-napoi și n-a mai cerut nici un fel de leafă.

SAT., III (1932—1933), nr. 34, p. 13

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3172. (A. Th. 1349 *). Este atestat în Muntenia.

EL A ÎNCEPUT

Sătul de binele de-acasă, cu frunza-n buze, secuicul trecuse peste vama cucului în țara românească și intră ca slugă la un boier. Boierul pe lîngă altele avea și doi măgari de cărat apă, caș, brînză, una alta de la stîină, și fiindcă pen-

tru celelalte vite avea păstor, îl potrivea pe secui, să vadă de măgari.

Secuiul, vorbă dulce, palmă seacă, ca să intre la inima boierului, îndată se pune pe lucru cu măgarii și-i satură, îi indoapă, apoi prinde să-i țesele. Dar pozna naibei cu măgarii boierești, căci cum pune țesala pe ei, se codesc, se buiestresc. de mi-l nimeresc pe secui chiar unde era mai gingaș.

„Așa! voi dobitoace fără rost, zise secuiul mănios pară și foc, las' că vă arăt eu cine-i secuiul și cum răsplătește ce primește“, și întorcându-și călcăile împintenate începe a da cu piciorul în ticăitul de măgar. Boierul lîngă el.

— Prost ești, nebun ești sau, ce-i cu tine, îi zise acesta, de-ți pui mințile cu dobitocul acela?

— Cinstesc fața dumată, răspunse secuiul atins de vorbele boierului, eu nu-mi pui mințile cu el, dar el se prinză cu mine, căci bine ai văzut, că el a început.

GAZ. TRANS., LIII (1890), nr. 27, p. 6

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3173. Este atestat în Transilvania.

SERVITORUL ȘVABULUI

Un șvab își conduse servitorul de român și punîndu-i merinde îl trimise să taie 3 care de nuielă. Punîndu-i însă de merinde o bucățică de clisă foarte mică, servitorul mai ceru.

— Ba, zise șvabul, frige numai la foc că umflă la ea.

Servitorul merse și tăie 3 nuielă. Mai tîrziu veni șvabul cu carul după nuielă, și văzînd, că numai 3 fire sînt tăiete, începu a-l altoi pre servitor.

— Pune-le numai în car, stăpîne, și le du acasă că se vor umfla, răspunse servitorul.

UMORIST., III (1865), nr. 4, p. 22

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3174. Este atestat în Muntenia.

[CALUL ȚIGANULUI]

- Ioane, e fricos calul ?
- Nu, cucoane, sint trei nopti deja, de cind doarme in grajd.

TIMP., XXIV (1900), nr. 150, p. 2

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3175. Este atestat in Muntenia, Moldova și Transilvania.

Variante:

2. *Calul țiganului*, F. POP., XII (1902), p. 583.
3. (Fără titlu) HAZ. SAT., V (1905), nr. 3, p. 4.
4. *Da de unde*, RAS. Pal., I (1905—1906), p. 121.
5. *In tirg*, CĂL. POP., VI (1907), p. 126.
6. *Cal curajos*, ALB. Buc., 1907, nr. 28, p. 704.
7. (Fără titlu) CĂL. POP. BUCOV., XI (1910), p. 109.
8. *In tirg*, CAL. ASOC., II (1913), p. 105.
9. *In tirg*, GRAI. ROM., I (1923), nr. 44, p. 4.
10. *Cal curajos*, CRIN. SAT., IV (1923), nr. 10, p. 134.
11. *Cal curajos*, BUCIUM., II (1924—1925), nr. 1, p. 4.

LA SOCOTEALA

Un neamț angajase, ca argat, în curte, cu anul, pe un rus. La încheierea anului, rugînd să-i facă socoteala rusu-și cere dreptul său. Dar neamțul, zice :

— Ce drepturi, Ivane ?

— Leafa mea pe un an : 240 de mărci ! zise argatul.

— Leafa pe un an ? Ai muncit tu un an de zile la mine ?

Știi tu cîte zile sint într-un an și cîte ceasuri într-o zi ? Ia să facem socoteala să vedem cît îți datorez.

Intr-un an avem 365 de zile. Tu ai dormit opt ceasuri în fiecare zi, ceea ce face 122 de zile. Scăzînd acestea din 365, rămîn 243 de zile.

Ai avut opt ceasuri de repaus pe zi, care fac tot 122 de zile ; scăzînd aceste zile din 243, rămîn 121 de zile.

Ai avut 52 de dumineci, cînd n-ai lucrat ; scăzînd 52 din 121, rămîne 69. Sîmbăta după amiază n-ai lucrat, și aceea face 26 de zile într-un an. Scăzînd aceste zile, rămîn 29 de zile. Apoi, Ivane, ai avut cite un ceas și jumătate pentru mîncare ; socotînd aceste ceasuri în zile, fac douăzeci și opt : deci mai ai o zi. Și acum, Ivane, tu știi că eu ți-am dat concediu în ziua de Sf. Petru. Deci sîntem achitați. N-am nici o pretenție de la tine.

— Bine, domnule, atunci pentru cine am muncit eu un an de zile ? zise bietul Ivan deznădăduit, iar neamțul îi întoarse spatele ca un englez.

NEAM. ROM. POP., XIX (1931), nr. 19, p. 401

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3176. Este atestat în Muntenia.

SASUL ȘI SLUGA

— Moi Hioane, zise un sas, acum în ziua de Crăciunul lor, cătră servitorul lui, care era român, chind are la voi Creciunu ?

— Peste două săptămîni, răspuse Ion.

— No ia, că al vost pînă încheltat cu opinci, al nost venit.

— Ba nu stăpîne, că pe amîndouă le-a trimis Dumnezeu odată pe pămînt. Dar cel săsesc, cum venea alături de cel românesc, tot clănțanea din gură : ist calt, ist calt, cu toate, că era un frig de crăpau lemnele în pădure. Crăciunul cel românesc a crezut, că cel săsesc își bate joc de el, pune mîna pe cel săsesc și-l zgîlție una românește. Cînd l-a lăsat din mîni, nici glonțul nu-l mai ajungea. De aceea, stăpîne, Paștile, tot mai vin laolaltă, dar Crăciunul vost, niciodată nu va mai da ochii cu al nost.

— No he, măi Hioane, eu cred ce spui tu, zise sasul. Voi nu știți alta, numai să dați. Și hio, numai zis prost, la Hionu lu Achim și el nici de ce, nici pentru ce, dat la mine

la nas, de curs singele păreu. Bine face Crăciun al nost, că fuge mai înainte acasă.

F. POP., XXI (1913), nr. 52, p. 12

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3178. Este atestat în Transilvania.

TIMPUL BUN

Un român merse la un neamț la coasă. Seara venind acasă, la cină închină românul neamțului zicînd :

— Să trăiești, jupîne, să dea Dumnezeu să fie ziua nor, noaptea senin, cum e timpul bun de fin, să se uște finul și stăpînul.

— Ei mulțămim Ioane, răspuse neamțul, să fie cum zici tu și să trăiești și tu.

CAL. Arad, I (1882), p. 88

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3179. Este atestat în Transilvania.

Variante :

2. *Să se uște finu*, F. POP., VIII (1900), p. 406.

3. (Fără titlu) POP., X (1903), p. 749 (Petetelea-Mureș)

4. *Țiganul care închină*, CAL. Arad, XXXIII (1912).
p. 160.

[SĂ SE PREFACĂ CĂ MĂNÎNCĂ]

Un sas plecă într-o dimineată cu sluga, care era un român inteligent, la plug, pentru a ara un loc într-o depărtare mare. Din cauza depărtării săsoaica s-a înțeles cu sasul în secret ca să nu le mai aducă demincare pentru amiază, deoarece curînd după 12 trebuiau să isprăvească și locul. A mîncat dar ceva puțin cu Ion și a plecat.

Ion mîna caii și sasu ținea de coarne. Cu toată silința n-au putut să isprăvească arătura pînă la amiază și ca să are și în timpul unde toți oamenii din jurul lor odihneau îi era rușine. Se făcu, că se uită spre sat, ca și cînd ar aștepta nevasta cu mîncarea.

— Noa Ioane, ce dracu va fi avînd stăpîna astăzi de nu mai vine ? Se vede că ne-a uitat, hai să ședem și noi, măcar că n-avem nimic de mîncare.

Au oprit plugul și s-au pus amîndoi jos, imitînd gesturile oamenilor cari mîncă :

— Fo din gură, Ioane, ca să gîndească oamenii că noi munchem.

Ion făcea din gură.

În sfîrșit, văzînd că ceilalți oameni se scoală, le era rușine să se lenevească numai ei.

— Scoală, Ioane, să isprăvim bucata asta, și vom mînca acasă, se vede că stăpîna ori ne-a uitat, ori s-a întîmplat ceva ; pune-te călare.

— Dacă nu te superi, stăpîne, pune-te domnia-ta călare, că ești ostenit, zise Ion.

Sasul la început nu vrea, dar văzînd, că lui Ion într-adevăr i s-a făcut milă de el s-a pus călare și-a început să mîne. Ion ținea plugul răsturnat, astfel că mergea fără să tragă brazdă. Sasul în sfîrșit observă, că merge prea ușor și a întors capul să vază prin ce minune să ară deodată așa lesne. Văzînd înșelăciunea strigă necăjit :

— Da ce dracu faci, Ioane ?

Iar Ion iute răspunse :

— Mîna, mîna, stăpîne, că oamenii gîndesc că noi arăm !

GAZ. SĂT., I (1884), nr. 19, p. 225

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3180. (A. Th. 1560). Este atestat în Muntenia.

Varianta :

2. (Fără titlu) Maican, *Glume*, p. 11.

CE TREABĂ AI ?

Se băgă un român slugă la un cârciumar ovrei. La ăst cârciumar omul nu avea altă treabă de făcut decît căra toată ziulica la apă cu donițele de la un izvor mai din vale din sat, și le aducea acasă de le cobora în pivniță, iar acolo ovreiu, cârciumarul, le vărsa care în cîte un butoi cu vin care în cîte un butoi cu rachiu, ori cu alte băuturi, de le amesteca să sporească.

Azi așa, mîine așa, peste cîteva zile după ce s-a mai învechit ulcica, cum se zice, văzînd pe cârciumar că vărsa apă într-un butoi cu niște vin bun de tot — că se alăturase și el și gustase fără știrea ovreii — îl întrebă omul :

— Oh ! Doamne, jupîne, la ce strici dumneata bunătate de marfă — zău ?

Dar ovreii de colo, domol :

— Mu rog, ci trabi ai dumnita cu pagub' al miu ?

(D. Stăncescu), BIBL. FAM., VI
(1895), nr. 1, p. 2 ; republicată :
Glume, p. 58

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3181. Este atestat în Muntenia.

PUTEREA CONTRACTULUI

Un cizmar voia să-și tocmească un ucenic. Dar nimeni nu voia să intre la el, bine știind că pe ucenic îl pune mai mult la lucruri de-ale sale decît la meserie. S-a găsit totuși un băiat care a zis, că el intră ca ucenic, dar numai dacă va face cu el contract, că la ce lucruri să-l pună. A și făcut ciz-

marul contract cu băiatul, și așa, băiatul a intrat la el ca ucenic.

Într-o duminică domnul maistăr s-a dus la crăsmă, unde, a băut ceva mai mult decât ar trebui. Venind acasă, așa amețit, a căzut într-o groapă cu var, de unde nicidecum n-a putut ieși.

Trecând pe acolo ucenicul, maistărul îi porunci să-l scoată din groapă!

— Stăi, maistăre, să mă uit în contract și să văd, că oare trebuie să te scot afară?

S-a și dus ucenicul acasă și a citit contractul. Dar în contract nu era scris că trebuie să-l scoată afară, de aceea, întorcându-se, i-a spus că nu-l scoate.

Auzind aceasta, cizmarul a ieșit cu mare năcaz din groapă, apoi, a alergat acasă, a luat contractul și a scris în el: „Dacă domnul maistăr va mai cădea în groapa cu var, ucenicul e dator să-l scoată afară“.

Șt. Pop-Reteganul, *Povești și snoave*, p. 48; republicată: *Snoave*, p. 17

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3184. Este atestat în Transilvania.

CALFA ȘI PATRONUL

— Meștere, zise o calfă de croitor către stăpînul său, ai oprit din materia domnului S. doi coți, ca să o tînuiești. Nu-ți faci d-ta nici un scrupul din aceasta?

— N-o să-mi fac din ea scrupul, băiete, ci o păreche de pantaloni, răspunse croitorul depravat.

AMIC. POP. CAL., X (1876), p. 122

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3185. Este atestat în Transilvania.

Un ucenic ștregar întreabă pe nea Ion cîte ore sînt. Nea Ion — nebănuind nimica — îi spune că în 15 minute vor fi 12 ore. Ucenicul naibei — drept mulțămîtă — îi zice lui nenea Ion că la orele 12 se poate duce... dracului. Supărat de obrăznicia ucenicului, nea Ion fuge repede să-l prindă și cum fugea întruna, se întilnește în cale cu un cunoscut, care-l întreabă, că unde se grăbește? Nea Ion, năcăjit din cale-afară, îi spunе pățania cu ucenicul. Cunoscutul său scoate ceasul din buzunar și-i zice :

— Nu te grăbi așa tare, nene Ioane ; doar mai ai timp 5 minute pînă la 12 ore..

POP. ROM. Lugoj, I (1922—1923), nr. 39, p. 3

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3186. Este atestat în Muntenia.

MEȘTERUL ȘI UCENICUL

O femeie avea numai un băiat și la meșteșug. După cîtăva vreme se duce ea să-și vadă băiatul și întrebă pe maestrul :

— Jupîne, da Ionică deprinsu-s-a la ceva lucru? Ce zici? Cum ți se pare Ionică?

— Ionică al d-tale îi cam leneș, și dacă nu-și va lua de samă, apoi nici în zece ani nu-i mai leg degetul (căci la cojocari, la croitori și la blănari era obiceiul, că, după ce intră un băiat la aște meserii, apoi sta trei ani ca ucenic slugărind pe maiștri, și după trei ani îi potrivea degetele la ținut acul, i le lega, și umbla băiatul încă vrun an cu degetele legate, slugărind, și din cînd în cînd împungînd în cîte vrun petec netrebnic, păn' ce deprinde).

— De, bietu copchil! ce să facă și el? Ia, ca un copchil și el! Da la mîncare se îndeamnă?

— La mîncare îi vrednic! Mîncă bine.

Despre partea mîncării nu mă dă de rușine.

— De, bietul copchil ! ce să facă și el ?
A fi mîncînd și el ca un om.

(E. Baican), ADEV., III (1885),
nr. 22, p. 3

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3187. Este atestat în Muntenia.

MAESTRUL ȘI ȘODALELE

Un maestru se puse la masă cu calfa lui să prinzească nește găluște cu brinză, pe care le gătasese maistorița. Lor nici unuia nici altuia nu li plăceau găluștele, fără decît numai brînza de pe dasupra, și de aceea maistorul începu a povesti feciorului, că cum se întoarce pămîntul, și tot întorcea blidul stringînd brînza de pe găluște pînă rămaseră găluștele goale fără brinză. Văzînd calfa cum merge treaba, zise cătră stăpîn :

— Asta mai este cum este, însă cînd trăznește e mai urît, și prinse blidul cu mîinile amîndouă și dete cu el de pămînt.

PRIV., II (1883), nr. 10, p. 4

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3188 ; cf. 3589, 3643. Este atestat în Transilvania.

STĂPÎNUL ȘI UCENICUL

Un maestru glumeț ia o sticlă mare verzie și dînd-o unui ucenic al său, zise :

— Haide, măi, du-te pînă la circiuma dimpotrivă și adă un litru de vin !

— Da bine, stăpîne, cum să aduc, dacă nu-mi dai nici o para.

— Cu parale știe să cumpere orișicine, răspunde priceputul maestru, dar să vedem, cum mi-i aduce tu fără parale.

Băiatul nu mai zice nimic, ci luind sticla subsuoară, se îndreaptă spre jupînul cu circiuma. După cîteva minute se întoarce înapoi și întinzînd sticla maistrului, îi zice :

— Poftește, stăpîne !

Jupînul mastru apucă sticla cu sete, o pune la gură, dar cînd colo vin... tufă.

— Da bine, măi blăstamate, cum o să beau eu dintr-o sticlă goală ?

— Ei stăpîne, răspunde mișelul de ucenic, dintr-o sticlă plină bea orișicine, dar să te vedem pe d-ta, cum o să bei din ea goală !

NOUL. CĂL., VII (1887), p. 70

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3189. Este atestat în Transilvania și Muntenia.

Variante :

2. *Țiganul șiret*, F. POP., IX (1900), p. 215 (Moșnița — Timiș)

3. (Fără titlu) CAL. ROM. Car. VI, (1901), p. 122.

4. *Cum e sluga și stăpînul*, CAL. NAȚ. F. INT., III (1913), p. 86.

5. *Un răspuns nimerit*, LUMEA COPIL, III (1924), p. 622.

UCENICUL ȘI COJOCARUL

Un cojocar se dusese cu un ucenic al său, ca să imblănească niște scurteici la o cucoană.

Cucoana, ca să silească pe cojocar să-l tragă inima mai bine, să-i facă un lucru mai de seamă, s-a apucat să învîrtească o plăcintă.

Cojocarul care era lacom de felul lui, cînd văzu că se aduse plăcinta, care era cam mică, zise că pentru ucenic să aducă altceva, căci lui nu-i place plăcintă, Doamne ferește.

A mâncat cojocarul singur toată plăcinta și bietul ucenic a mâncat ce s-a găsit în pripă și pentru el.

În gândul lui, ucenicul plănuiește cum să-și răzbune pe stăpînu-său.

Nu trecuse gîndesc ca o săptămînă de cînd veniseră acasă de la cucoană, unde isprăviseră lucrul, și, cum ucenicul sta în ușa cojocăriei, vin niște mușterii, cunoscuți vechi ai cojocarului, și-l întreabă ce face jupînul.

— Nu tocmai bine, răspunde ucenicul, uite, de vreo două zile cînd și cînd îi vine rău, și-a cam ieșit din minți, dă cu ce apucă. Puteți să intrați, dar cînd îl veți vedea că începe a căta cu mîinile împrejurul lui, să și puneți mîna să-l legați, c-atunci îi vine răul...

Cojocarul lucra ca de obicei în pat. Stînd de vorbă cu mușterii, el cosea înainte, și veni vremea de-i făceau foarfecile trebuință. Atunci începu a dibui cu mîinile împrejur, ca să găsească foarfecile, care erau acoperite sub petece.

Mușterii și puseră mîna pe el și, nici una nici alta, dau să-l lege.

De surda întrebă cojocarul, speriat, ce-i asta? Oamenii dau zor să-l lege, unul îl ținea și altul începuse a se dezlega de cureaua cu care era încins.

Hîr, mîr, l-au legat zdravăn de mîini, a dat să strige cojocarul, dar ei nu i-au dat răgaz: mușterii se brodiseră de erau amîndoi vînjoși.

— Spuneți, fraților, ce vreți de la mine, ori aveți de gînd să mă omoriți? întrebă cojocarul, care, așa speriat cum era, semăna acūm a nebun.

— Ți-a trecut? întrebă unul.

— Ce?

— Nebunia.

— Ce nebunie?

Îi spuseră ce le-a spus ucenicul. Atunci, infuriat cojocarul chemă pe ucenic.

— De unde știi tu că eu am nebunie, mă?

— Da d-ta de unde știai că mie nu-mi place plăcinta? răspunde ucenicul.

Crăciunescu, *Copii de găsit*, p. 43

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3190. Este atestat în Transilvania și Moldova.

Variante:

2. *Răzbunarea ucenicului*, „I. CREANGĂ”, IV (1914), nr. 7, p. 221 (Huși — Vaslui).

3. *Răsplata*, REV. T. PAMFILE, I (1923), p. 75 (Gru-măzești — Neamț).

4. *Răsplata*, CAL. GOSP., VI (1927), p. 90.

[UCENICUL ȘI MAISTRUL]

Un învățcel de cizmar făcuse o snoavă, pentru care i-a tras maestrul câteva cu cureaua peste șale, ba l-a purecat atît de bine, încît învățcelul nu se mai putea opri de la plîns. Zbierătura aceea a înverșunat din nou pe maistorul, care începu a se răsti pe băiat :

— Așteaptă că te bat eu că lumea dacă vrei să plîngi ; pentru aceea ce ai primit nu ți se plătește osteneala !

Băiatul înfricat că o să se înceapă văiaga de nou, începu a se acuza zicînd că nu de aceea plînge că doară l-ar durea, ci pentru că din lovituri simte cum din zi în zi slăbesc puterile maistrului, și-i tare jele de el !

GAZ. POP., II (1886—1887), nr. 2, p. 6

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3191. Este atestat în Transilvania.

MAISTORELUL RUȘINAT

Un biet măistorel, sărăcie goală, șezînd odată în amurg pe pragul lucrătoarei, cu lula-n gură, îi dete-n gînd că doară vrednic este și el să-și iele o calfă, căci nu mai putea birui lucrul cu care-l grămădeau oamenii. Și dă atunci șfară-n țară că-i trebuie o calfă și că îl primește cu spălătură, mîncare și cortel ca pe copilul său.

Vorba maistorului străbătu șapte hotare, căci pe tot ceasul, pe tot minutul îi veneau calfe care de care mai lău-date. Lui numai unul îi trebuia, și se mira bietul că de care

să se prindă. Unul era uscățiv, și gîndea măistorelul că e slab și nu poate ține la lucru, poate să fie betegos, se poate îmbolnăvi, poate să moară.

Altul era om mare, gras, roșcat la nas. Se gîndi maistorul : „Să-l iau pe ăsta, nu-i vorbă, e mare, tare, dar de n-are fi așa gras ! Tot am auzit, că oamenii grași sînt și cam leneși. Așa va fi și ăsta ! Îl iau, mîncă cît n-are altul. S-o pune dimineața să se scoale domnește, va pofti să se culce și după prînz, și mai știu eu ce va pofti ? Mai are și nasul roșu și cocoșat, care pare că arată că-i și cam beutor. Îmi voi căuta unul nici prea gras, nici prea slab. Că doară nu în zadar s-a vestit numele meu atîta lume.“

Și a mai așteptat ; și în urmă i se împlini pofta inimii, căci căpătă un voinic tocmai după dragă voia sa.

Se puseră pe muncă pe întrecuțe. Toate erau bune și frumoase și măistorelul mulțumit nu știa pe unde umblă de bucurie. Se întimplă însă a doua zi după ce veni calfa, înainte de prînz, să capete maistorul niște oaspeți pe neașteptate. O să-i așeze la masă și se înțelege după obiceiul maistoresc o să sează alătura și calfa cu ei. Biata maistoriță spuse bărbatului că e puțină mîncarea ce o au, însă ca să scape de belea, să facă calfei, la mîncare, semn să nu-și scoată prea mult, ca să ajungă pentru oaspeți. Maistorul se învoi.

Maistorița aduce pe masă și cînd ajunge la scos, maistorul calcă pe sub masă pe picior pe calfă ca semn să nu-și prea scoată. Calfa crezînd că dragostea maistorului față de el e mare și că acela dorește ca el să se sature, apucă de-mbucă și țup cu taiorul de nou la blid să mai scoată. Maistorul văzîndu-l, negru de năcaz îl mai calcă o dată mai aspru, calfa își caută de gură și căra de gîndea că să potoape !

Bietul măistorel cu maistorița au pierit, negri de năcaz și de rușine, se uitau unul la altul neavînd ce face. Cuprins de spaimă bietul maistor văzînd că și al doilea taior este la calfă pe sfirșite și că abia gîfiiie, ca nu cumva să mai scoată și a treia oară, de nou îl calcă pe picior și-l și boldește să nu mai scoată. Biata calfă, sătul dobă și nemaiputînd, zice :

— Lasă-mă, maistore, că acuma să mă tot boldești, dracu mai poate mîncă, că pare că o să-mi plesnească doagele.

F. POP., I (1894), nr. 50, p. 556

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3192. Este atestat în Transilvania.

UCENICUL LA CIUBOTĂRIE

Un biet țăran, avînd o droaie de copii, s-a hotărît să-i dea la fel de fel de meșteșuguri, ca să li asigure un viitor. Pe unul l-a dat la ciubotărie cu următoarele condiții : în anul întii îi dă tatăl de mîncare, al doilea nu plătește nimic și al treilea an va plăti meșterul lucrul copilului.

După șase luni băiatul fuge acasă, la țară.

Tatăl său tocmai lucra ceva prin ogradă și, cum îl vede, îi și iese înainte cu un băț :

— Da ce-i asta, fărțate ? Eu te-am dat pe trei ani și tu vrei să mă faci de ris ?

— Tată, nu mai pot...

— Nici o vorbă, să pleci numaidecît înapoi.

Dar băiatul se puse jos și începu a plînge. Între timp sosi și mama, întrebîndu-l :

— Ce s-a întimplat, dragul mamei ?

— Apoi, uități-vă, tătucă și mămuică : cum m-ați dus la meșter, mi-a mers bine o bucată, însă i-a perit o capră și am mîncat din ea două săptămîni ; i-a perit o vacă și am întins și din ea vreo patru săptămîni, și... acuma i-a perit soacră-sa... și nu mai pot, tătucă și mămuică... căci tare era a dracului !

(N. A. Gheorghită) NEAM. ROM.
POP., XXIV (1923), nr. 15, p. 296 ;
republicată : VEST. SAT., VII (1919
—1920), nr. 4—5, p. 4

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3193. Este atestat în Moldova.

SPIȚERUL PREA ÎNVĂȚAT

Un săcui ajuns la București servitor într-o spițerie, era pus întotdeauna să amestece prăfurile și să ia seama să nu dea apa în foc. Cei de un neam cu el socotesc pe Ianoș de cînd e slugă că acesta știe tot așa de mult ca și spițerul.

Într-o zi îl întreabă Micloș :

— No Ianoș ! de ce face apa atîta zgomot cînd fierbe la foc ?

Dar Ianoș care auzise că în apă se află microbi, vietăți mici, nevăzuți cu ochii, cari băuți cu apă știrnesc adesea boale în stomac și în tot trupul, dar prin fierbere toți mor — răspunse lui Micloș :

— No, prost ești la tine ! poi zbiară microbii din apă, che li-e doar tare căldură ! Nu apa face zgomot.

COM. SAT. Buc., II (1907), nr. 13—14, p. 19

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3194. Este atestat în Muntenia.

LE-A PROBAT

O doamnă și-a trimis servitoarea la piață ca să-i cumpere mere. I-a dat în grijă să guste merele și să nu cumpere mere acre. Cînd a venit servitoarea acasă de la piață și doamna s-a uitat la mere, toate erau începute și mușcate.

— Ce ai făcut, pentru Dumnezeu ?

— Mă rog, le-am gustat pe toate, după cum mi-ați poruncit, și nu le-am cumpărat decît pe cele dulci.

CAL. Blaj, VII (1936), p. 128

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3195 ; cf. 3082. Este atestat în Transilvania.

[DEȘTEPTĂCIUNEA LUI PIȘTA]

Un domn avea un servitor de secui, mai prost decît prostia. Ca să-l cerce, a zis către el :

— Ascultă, Pișta ! Du-te la birt și uită-te acolo-s eu, sau nu-s acolo ! Dacă-s acolo, strigă-mă să viu acasă !

Pișta s-a dus. Intr-un târziu a venit supărat și a zis :
— Mă rog la domnu, am fost, m-am uitat, dar nu te-am văzut. Poate că te-ai dus la șpațir.

F. POP., XI (1903), nr. 22, p. 255

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3196. Este atestat în Transilvania.

SCOATE DIN GURĂ ȘI CĂLDURĂ ȘI RĂCEALĂ

Un servitor, întrebînd pe stăpîno-so : „Pentru ce suflă în lingură ?“ Acesta îi răspunse : „Ca să se răcească“.

Mai altă dată îl întrebă : „Pentru ce suflă în mîini ?“ El îi răspunse : „Ca să se încălzească“.

Atunci servitorul a plecat de la el, zicînd că el nu poate sluji la un stăpîn care scoate din gură și căldură și răceală.

Popescu-Ciocănel, *Brașoave*, p. 91

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3197 ; cf. 3809. Este atestat în Muntenia.

[PORUNCA STĂPÎNULUI]

Oarecine a întreat pre un servitor că acasă este stăpînul său ? Acesta răspunse, că nu este acasă.

— Dară cînd va veni ? îl întrebară.

— Cînd domnul meu poruncește să spun, că nu-i acasă, nu se știe niciodată, cînd va veni, răspunse servitorul.

Gheaja, *Risete*, p. 118

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3198. Este atestat în Transilvania.

[ARGUMENT]

Un domn care avea multe datorii avuse un servitor nă-tărău. Odată veni un croitor și întrebă pe servitor că acasă e domnul.

- Nu e acasă, răspuse servitorul.
- Nu cred, răspuse croitorul.
- Nu crezi ? Ori poate vrei să chem pe domnul, ca el însuși să-ți spună ?

F. POP., III (1895), p. 83

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3199. Este atestat în Transilvania.

DA ȘI NU

D-l X... se duce să facă o vizită d-lui Z...

— Acasă este domnul ? întreabă el pe servitoare.

— Voi să văd, d-le, vă rog așteptați puțin.

Apoi, întorcându-se peste cîteva secunde.

— Domnul este foarte supărat că nu poate să vă primească, căci... e ieșit din casă.

GAZ. OLT., I (1885), nr. 22, p. 3

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3200. Este atestat în Muntenia.

[BUNĂ RECOMANDAȚIE]

Stăpînul nou : — Și cînd poți să vii, să-ți începi slujba.

Sluga : — Orișicînd. Chiar și azi dacă vrei.

Stăpînul nou : — Ei bine, dar ce va zice stăpînul tău de acum ? Te lasă ?

Sluga : — Stăpînul meu ? El e bun bucuros că să scapă de mine...

AGRIC., V (1908), nr. 22—23, p. 208

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3201. Este atestat în Moldova și Transilvania.

Variante: 1000000

2. (Fără titlu) AGRIC., XII (1920—1921), p. 64.

3. *Bună recomandajie*, CULT. POP., II (1922), nr. 61,
p. 3.

FOARTE CURIOS

Sluga spuse stăpînului :

— Afară e un surdo-mut care vrea să vorbească cu dvs.

— De unde știi că e mut și surd ?

— Păi chiar el mi-a spus-o acum.

SAT., VIII (1937), nr. 80—81, p. 31

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3202. Este atestat în Muntenia.

ȘODENII DESPRE ȚIGANI

— Ce-ai prinzit Griubri ? întreba un domn de la țigani.

— O curcă, alduiască-te Dumnezeu, domnule.

— O curcă ? Și-apoi cîți ați fost la curcă ?

— Doi inși, să te ție Dumnezeu.

— Cine ?

— Eu și curca.

F. POP., I (1892—1893), p. 148
(Bistrița — Năsăud)

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3203. Este atestat în Transilvania.

[SĂ PLECE JUMĂTATE... !]

— Cîți cositori au venit azi, Ioane ?

— Numai șapte, domnule.

— Să plece jumătate acasă, porunci stăpînul.

RĂS. Pal., I (1905—1906), p. 237

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3204. Este atestat în Moldova.

UȘOR E LUI !

— Danciule, zice stăpînul cătră sluga sa, arătătorul stă la două ; grăbește ca pe cinci ceasuri să fii aici.

Pe cînd s-a rentors cioara, erau șase ceasuri.

— Ai întîrziat blăstămatele, se răsti la țigan stăpînul, arătătorul e pe cinci ?

— Ușor e lui, d-le, să se plimbe în odaia caldă, răspunse țiganul.

POP., IX (1902), nr. 2, p. 29

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3205. Este atestat în Transilvania.

[LOGICĂ...]

O slugă năroadă, rizînd că stăpînul lui era să arunce o scrisoare după fereastră, îl rugă :

— Domnule dă-mi mie mai bine, că tot am făgăduit tatălui meu, că o să-i scriu o scrisoare.

Stăpînul, rizînd, îi zice :

— Tatăl tău poate a murit pînă acum, el era foarte bolnav, cînd am plecat.

— A ! nu, răspunse sluga, de-ar fi murit, atunci negreșit ar fi scris-o.

Magazia de veselie, p. 42

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3206. Este atestat în Muntenia.

[RĂSPUNS...]

— Ioane pot vorbi cu stăpînă-tău ?

— Nu, domnule, că are treabă.

- Ce treabă are ?
- Își bate nevasta.

GAZ. ȚĂR., XXVI, (1925), nr. 25, p. 4

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3207. Este atestat în Muntenia.

[A PRINS MINTE]

Un om slujise la mai mulți stăpîni. Cînd i se împlinea timpul și i se făcea socoteala în loc să mai primească ceva, ei îi luau și hainele ce mai avea. De acolo el prinsese minte. Așa cînd se mai duse la alt stăpîn, și cînd acesta îl socoti iarăși, stăpînul n-apucă bine să isprăvească socoteala și el hriști mantaua, și pe fugă.

Zanne, *Proverbele românilor*, III (1899), p. 222

Vezi *Typol. bibl.*; tip. 3208. Este atestat în Muntenia.

UN SERVITOR DEȘTEPT

— Acasă-i d-l Nicu ? Am o mică socoteală cu dumnealui.

— Boieriul a plecat acum un ceas...

— Pții ! Ce rău îmi pare !... și eu care venisem să-i plătesc o datorie veche să mă întorc fără...

— Dar s-a întors acum cinci minute ; stăi puțin, mă duc să-l chem !

CAL. POP. BUCOV., XV (1902), p. 131

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3209. Este atestat în Moldova.

SOLUȚIE

- Bine, Ioane, ieri ți-am dat 2 franci, ce-ai făcut cu ei ?
- Vezi-că... unul datoram cuiva și...
- Și unul ?
- Și unul... unul... unul l-am băut, căci mi-a fost frică ca să nu-l cheltuiesc.

CAL. T. B., I (1875), p. 50

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3210. Este atestat în Muntenia și Transilvania.

Varianta:

2. (Fără titlu) POP., VII (1900), nr. 44 p. 702.

VORBĂ MULTĂ NU-I FĂRĂ MINCIUNĂ

Cică a fost odată, în vremile cele de demult, dar chiar de demult — a fost un om cu avere frumoasă. Să nu cugetați însă d-voastră că averea lui a fost doară de câteva milioane de fiorini; nu! Omul nostru avea un plugșor, la care putea să prindă 6 boi, și așa să-l preumbe prin holdă. Omul acesta avea și o slugă — numai una — căreia nu-i plătea nici o simbrie, ci tocmeala așa era între ei, că să-și lucre și sluga pământul său, cu plugul și cu boii stăpînului.

Într-o duminică dimineța se duce sluga cu boii la pășune și, ostenit cum era de lucrul de peste săptămînă, se trîntește pe iarbă moale și începe a trage un puiț de somn, de-i era dragă lumea. Cînd s-a trezit din somn, ia boii dinapoi și haid-acasă la stăpînu-său. Acesta-l aștepta chiar în poartă. Cum dădură față unul cu altul, porunci stăpînul să prindă sluga boii la plug, și să se ducă să-și are pământul său, că în alte zile nu prea este vreme. Ce să facă sluga? Stăpînul e stăpîn, ce poruncește trebuie împlinit. Se duse dară la plug,

ară pînă seara, cînd apoi se trasă cu plugul și cu boii la el acasă, nu la stăpînu-său, bag seama că așa îi va fi fost mai îndemină — dar știți vorba : necazurile sînt pentru oameni și oamenii pentru necazuri — dimineața cînd se scoală sluga, toți boii, șase la număr, erau țapeni ! Crepaseră !

Prinzînd de veste stăpînul că ce i s-a întîmplat, aleargă la casa slugei și începe a face larmă de să ferească Dumnezeu. Că nu i-ai hrănit, că nu i-ai adăpat la vreme, că una, că alta !

— Ba să ierți stăpîne, toate le-am făcut ca de obicei, numai ce știi, a fi pedeapsa lui Dumnezeu pentru că am lucrât în zi de duminică ! răspundea biata slugă.

— Pedeapsă, nepedeapsă, tu ai să-mi plătești boii, că de nu te dau pe mîna legii !

— Poți face cu mine ce vrei, eu n-am cu ce să ți-i plătesc !

— Aid dară cu mine la judecată !

Se luară ei la drum, sluga cu stăpînul, și merseră cale lungă, pentru că judecătoria era cam departe de satul lor — și în drumul lor dederă de un biet drumar cu o iapă prinsă la teleagă, iar teleaga plină de oale. Iapa călcase cam rău — fiindcă de la natură era slabă de vedere — și se înglodase în imală, de unde nu putea să iasă nici singură, dar apoi cu teleagă cu tot ! Sare hărăbor sluga și stăpînul — poftiți fiind din vorbă — să ajute omului celui cu necazul ; stăpînul prinde iapa de grumaz, sluga de coadă, și cu un Doamne ajută smîncesc amîndoi de ea, și o și scot la cale bună, dar coada bieteii iepe rămîne în mîna slugei ! După o nefericire și alta !

— Plătește ! strigă gazda cu iapa.

Plătește, dar cu ce ? Aid și ăsta la judecată ! Plecară acum toți trei, și se duseră lungă cale și împărăție, ca D-zeu să vă ție, că din poveste mult mai este — mai lungă și mai frumoasă, să o ascultați și d-voastră — și umblind ei cale atît de lungă, li se făcu noapte pe drum ; călătorii noștri se traseră în gazdă peste noapte la un prieten al stăpînului slugei, unde atît dînsul cît și omul cu iapa au fost bine primiți și bine ospătați, numai chiar sluga nu căpătase nici o bucatură de mîncare !

Din întîmplare, gazda casei avea o vacă, care stătea să fete, și pentru ca să fie atît vaca cît și vițelul scutit de „strigoice“, omul o adusese pentru noaptea aceea în casă, ca acolo să fete. Sluga aștepta doară-l vor chema și pre el la masă.

Na-i grijă ! Își scoasă el apoi malaiul lui din straiță, și începu a-l împuțina, iar vacei, care se uita așa de rugător la mălai, nu-i dete nici o bucătură ; cînd colo dimineța ce să vezi, a crăpat vaca dimpreună cu vițelul născut fără vreme !

— Tu ești vina, ziseră toți, pentru că ai mîncat, și la vacă nu ai dat nimic ! Aid la judecată !

Acuma erau trei în contra bieteii slugă ! Pe drum se pusă sluga să cugete, că oare ce și cum o să pătească el la judecată, de bună seamă o să-l închidă, dacă nu pentru unul, pentru alt proces, sau doară pentru toate trei, căci de plătit el nu poate plăti nimica pentru că nu are de unde — și, așa năcăjit cum era, vede o groapă în marginea drumului, și „țop“ sare în ea, în nădejdea că va muri și va scăpa de judecată ; cînd colo necaz peste necaz ! în groapă era un om, care scotea pămînt pentru facerea oalelor, și sluga căzînd peste el, îi frînse șalele ! Plecă și ăsta la lege ! Acuma erau patru !

După o călătorie de mai multe zile ajung în sfîrșit la judecător, pentru că vedeți d-voastră, pe vremea aceea erau mai puțini învățați decum sint astăzi, dar aceia apoi erau învățați și știau să croiască judecată !

Se băgară înlăuntru cei cu paguba și povestiră întîmplarea, iar sluga rămasă afară supărat și îngrijit că acuma oare ce va fi ! Îl chemară apoi și pe el, îl ascultară, ca și cum s-a întîmplat, și cînd au fost toate pricepute, s-a croit sentința care sună astfel :

„Cel cu boii să deie pieile boilor slugiei, ca acesta vînzîndu-le să-și cumpere pe ele o vacă, iar vaca să o țină pînă ce îi va făta 6 vițeii pre cari îi va preda apoi stăpînului în locul boilor crepați.“ Stăpînul nu se învoi la aceasta, ci zise că mai bine iartă toate !

Cel cu iapa s-a judecat să predeie iapa slugiei, să o țină el pînă ce-i va crește iară coada ! Nici ăsta nu se învoi, și zise că iartă pre slugă !

Cel cu vaca să aștepte pînă ce va făta vaca slugiei, cumpărată pre pieile boilor — și al șaptelea vițel, cînd apoi are să o primească cu vițel cu tot de la slugă ! Mulțămesc de judecată ! Nici acesta nu o primi și se lăsă din capul slugiei,

Al patrulea pîrîtor căpătă sentința, să sară și el odată în groapa aceea, cînd va fi sluga în ea !

Omul se scărpină în ceafă și zise :

— Sunt indestulat cu aceea ce am primit, nu voiesc să-mi mai rump și picioarele !

Și se luară iară toți la drum, și se duseră și se duseră, și duși au rămas pînă astăzi !... Iar eu despărțindu-mă de ei, ca să ajung mai iute în satul meu, m-am suit pe un alun, și m-am luat la drum — dar mai multe nu am să vă spun !

(V. Sala), GAZ. POP., II (1886—1887), nr. 12—13, p. 11

Vezi *Typol.bibl.*; tip 3211 (A. Th. 1534); cf. 5525. Este atestat în Moldova, Transilvania și Muntenia.

Variante:

2. *După nour senin vine* (El. Sevastos) ALM. ROM., I (1891), p. 129.

3. *Judecată părtinitoare*. Jurescu, *Snoave*, p. 83.

4. *Judecata. Rito, Petrea Păjitul*, p. 3 (Bistrița—Bistrița Năsăud).

5. *Judecata dreaptă*, HAZ. SAT., XVI (1911), nr. 18, p. 2. (Vlădiceni—Neamț).

6. *O judecată*. Furtună, *Cuvinte scumpe*, p. 3; republicată: „I. CREANGĂ”, 1921, nr. 2, p. 21 (Sălcea—Suceava); SOL., 1928, nr. 13—14, p. 7.

7. *Pățaniile unui om sărac* (I. Bota) CAL. ȚĂR. ROM., I (1923), p. 45; repuolicată: *Povești*, p. 30; CAL. ROM. Car., 1926, p. 83.

8. *O judecată din bătrîni*. Catană, *Din lumea poveștilor*, p. 101.

9. *O judecată*, NEAM. ROM. POP., XXII (1934), nr. 7—8, p. 116.

10. *Cei doi frați*, A.I.E.F., i. 10656 (Ferești — Vaslui).

[JUDECATA]

Un țigan se băgase slugă la un boier un an de zile. După ce trecu o săptămînă îl chemă boierul și-l întrebă :

— Ei, Danciule, cum ți se pare la mine, o să împlinești anu ?

— Poi cum nu, coconașule, că iacătă am făcut o săptămână, mult a fost, puțin a rămas, nimica mare unsprece luni și trei săptămîni.

HAZ. SAT., II (1902), nr. 7, p. 4

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3212. Este atestat în Muntenia.

Varianta:

2. *Judecată* (N. I. Popescu), „I. CREANGĂ”, IX (1916), nr. 7, p. 215 (Voicești—Vilcea).

[ROMÂNUL SLUGĂ LA ȚIGAN]

Un român s-a tocmit slugă la un țigan, dar i-a hotărît să-i dea trei feluri de bucate, și țiganul s-a ținut într-adevăr de cuvînt, dîndu-i :

Ridiche rasă
Ridiche pe muche
Ridiche felii.

(T. Pamfile — Fără titlu) B.A.R.S.R., 5094, f. 283 r.

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3213. Este atestat în Muntenia.

[VINOVAȚ E... DUMNEZEU]

— Măi Vlase, eu văz că tot ce-ți poruncesc eu, îți intră p-o ureche și-ți iese pe cealaltă.

— De asta nu sunt eu vinovaț, boierule, ci Dumnezeu, care în loc să ne lase numai c-o ureche ne-a lăsat cu amindouă.

GAZ. ȚĂR., XXIX (1928), nr. 4, p. 4

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3214. Este atestat în Muntenia.

VIN LA MASĂ

Cică, un argat băgat la un boier, ficior de masă, a pus masa cu tacimurile și mîncarea.

— Vin la masă, a zis boierul.

— Nu vin că mîncai, îngînă el.

— Mă, zice din nou boierul tare : vin la masă...

— Nu vin, zice feciorul cu sfială.

— Vin la masă, răcnește din nou boierul turbat de mînie, că nu e ascultat.

— Nu vin, domnule, că mîncai la bucătărie, răspunde feciorul.

— Mă, adă vin la masă, neghiobule, fire-ai afurisit cu ta-tău, zise din nou boierul.

— A!... credeam că mă chemi la masă, coconașule, răspunde feciorul, ieșind să aducă vin.

TUȚESCU, *Din văi și vilcele*, p. 25

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3215. Este atestat în Muntenia.

Varianta :

2. *Vin la masă*, DUM. POP., V (1918—1919), nr. 31, p. 4.

LESNE DE ÎNȚELES

— Bine măi, Ioane, de ce nu te-ai spălat pe mîini, că pe picioare văd că ești curat ?

— Lesne de înțeles, coane ! Mîinile pot să spele picioarele, dar picioarele nu pot să spele mîinile...

SAT., IV (1934), nr. 42, p. 20

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3216. Este atestat în Muntenia.

SLUGA DEȘTEAPTA

Un domn oarecare fiind silit de un interes propriu ca să fie singur câteva ore, ordonă servului său că oricine va veni și-l va întreba, să spună că nu e acasă.

— Foarte bine, zise servul, dar la caz când n-ar veni nimeni, ce să zic ?

Wartic, *O sută și una de mici istorii*, p. 90

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3217; cf. 3074. Este atestat în Muntenia.

ȚIGANUL CU RACII

Un boier dăde țiganului său un paner împlut cu raci, și-i zise să-i ducă de cinste unui alt boier. Lângă aceasta i se mai dăde țiganului o scrisorică în care era însemnată și suma racilor.

Pe cale, țiganul se puse jos lângă un rîu și adormi. Răcii ieșiră toți din paner și dispărură în rîu. Cînd ajunse țiganul la boier, îi întinse panerul gol și-i dăde hîrtia.

— Da bine, măi țigane, în paner nu sînt raci ?

— Așa coconașule ?

— Ce așa măi cioară ? E scris în hîrtie 100 raci, ce mi-i trimite cuconul.

— O, atunci bine că-s racii în hîrtie, eu gîndeam că s-au tras toți în apă.

CAL. CURIER., I (1870), p. 137

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3218 (A. Th. 1926 B). Este atestat în Muntenia, Transilvania și Moldova.

Variante:

2. *Țiganul cu racii*, PRIC., III (1874), nr. 14, p. 55.

3. *O istorie țigănească*, RESB., II (1878), nr. 354, p. 3.

4. *Plocon de raci* (D. Stăncescu), CAL. IL. Buc., 1880, p. 54; republicată: CAL. Arad., 1883, p. 58; COM. LIT., I

(1889—1890), p. 113 GAZ. TRANS. 1892, nr. 143, p. 7; *Snoave*, p. 13.

5. *Racii țiganului*, CAL. Arad., 1883, p. 58.

6. (Fără titlu) Popescu-Ciocănel, *Basme*, p. 26.

7. (Fără titlu) ALB. Buc., II (1898), nr. 41, p. 1305.

8. (Fără titlu) GAZ. TRANS., LXII (1899), nr. 179, p. 7.

9. *Țiganul și racii*. Candrea, *Graiul din Țara Oașului*, p. 27; republicată: GAZ. TRANS., 1907, nr. 283, p. 6; *Graiul Nostru*, 1908, p. 58.

10. *Țiganul și iepurii*, BABA SAT., IV (1911), nr. 5, p. 3.

11. *Racii din scrisoare*, REV. COP. TIN., II (1914), p. 100.

12. *Racii din scrisoare*, CASA N. Buc., IV (1919), nr. 4, p. 12.

13. *Cum au fugit racii țiganului?* ALB. Buc., XXIV (1924), nr. 17—23, p. 277 (Botești — Vrancea).

14. *Der Zigeuner mit den Krebsen*. Schullerus, *Archiv des Vereins*, p. 449 (Alțina-Sibiu).

15. (Fără titlu) CAL. GOSPOD., VIII (1928), p. 24.

16. *Cum au fugit racii țiganului*, REV. V. SAT., I (1932—1933), nr. 10—12, p. 21.

17. *Racii din scrisoare*, ALB. Buc., XXXV (1934), nr. 40, p. 6.

18. *Țiganul slugă și pașaportul iepurelui*. Cazan, *Literatura populară*, p. 82.

[RAȚIUNE]

Doamna : — De ce saluți pe domnul maior într-un mod cătănesc ?

Slujnica : — D-apoi, mă rog, în regimentul lui slujește drăguțul meu.

POP., I (1894), nr. 3, p. 8

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3219. Este atestat în Transilvania.

CEI TREI FRAȚI NĂZDRĂVANI

Era odată un om și omu ista avea trei feciori. La moartea lui omu o lăsat atîta avere feciorilor lui : o căruță cu cal. Și acu băieții iștia nu se pricepeau cum s-o împartă între dinșii, să nu rămîie nici unul păgubit, cînd iaca, nu știu cine, le-o fură. Cînd au prins ei de veste că le-o furat căruța cu calul, o zis cel mai mare :

— Măi fraților, ceala care ne-a furat căruța cu calul, trebuie să fie un om nalt.

— Dacă o fi nalt trebuie să fie și stricat de vărsat, adaugă cel mijlociu.

— Dacă o fi nalt și stricat de vărsat, încheie cel mic, trebuie să-l cheme Vlad.

— Hai să-l căutăm !

— Hai. Și cei trei frați se porniră să-l caute pe cel ce le-o furat căruța cu calul. Ajung ei într-un iarmaroc, cînd iaca văd un om înalt și stricat de vărsat...

— Măi, de nalt îi nalt, de stricat de vărsat îi stricat, zise fratele cel mai mare, dar oare îl cheamă Vlad ?

— Măi, nene Vlad, îl strigă atunci cel mic.

— Aud măi băieți.

— Ce ne-ai furat căruța cu calul ?

— Eu măi, ferască Dumnezeu, zise omul acela mirîndu-se cum de au aflat ei cum îl cheamă și că le-a furat căruța cu calul, că de furat o furase...

— Ba ne-ai furat-o.

— Ba nu.

— Ba da.

— Ce mai la deal la vale hai la judecată.

— Hai. Și se pornesc să se judece. Și judecătorul îi întreabă :

— Ce vreți voi măi băieți ?

— Ce să vrem, iaca cum și iaca cum. Că noi am avut numai un tată și o murit. Dacă o murit, o murit și pace bună, nouă nu ne-o lăsat decît o căruță cu un cal și pe aceea ne-a furat-o omul ista.

— Da ce probe aveți voi că v-a furat-o el ?

— Poi ce probe să avem zise cel mai mare dintre frați. Eu am zis că cel ce ne-a furat căruța cu calul trebuie să fie un om nalt.

— Și eu, zise cel mijlociu, am zis că dacă o fi înalt trebuie să fie stricat de vărsat.

— Și eu, zise cel mic, am zis că dacă o fi înalt și stricat de vărsat, apoi trebuie să-l cheme Vlad.

— Auzi măi omule, zise judecătorul, Vlad te cheamă ?

— De Vlad, Vlad mă cheamă, da căruța cu calul nu le-am furat-o eu... Sta judecătorul și se chitește, se sucește și nu știa de partea cui să dea dreptatea. Se duce într-o odaie și ia o potrocală o pune subsuoară și zice băieților :

— Măi băieți dacă veți ghici voi ce am subsuoară, apoi să știți că a voastră este dreptatea.

— Apoi ce ai subsuoară trebuie să fie rotund zise cel mai mare.

— Dacă o fi rotund trebuie să fie galbăn, adaugă cel mai mijlociu.

— Dacă o fi rotund și galben, atunci trebuie să fie o potrocală încheie cel de al treilea...

— Ați ghicit măi băieți, a voastră-i dreptatea. Dă-le căruța cu calul nene Vlad. Și omul ceala n-avu încotro cîrni și le-o dete.

Acu băieții iștia o vrut să se însoare. Dar nu aveau avere și nici nu erau așa cu trecere în lume, încît nimeni nu voia să meargă cu dîștii. Se duc să caute de lucru pînă una alta. Ni-meresc la un boier, și boierul ceala avea trei fete.

— Ce vreți voi măi băieți ?...

— Poi ce să vrem... căutăm de lucru.

— Așa ? Poi atunci ați nimerit bine. Iaca am o grădină și trebuie să o săp ; o săpați voi ?

— Cum nu, o săpăm, dar zise cel mai mare : Cucoane eu nu pot săpa decît cu patru săpe pe zi. Cu una dimineață pînă la prînz, cu una de la prînz pînă la amiază, cu una de la amiază pînă la toacă, și cu alta de la toacă pînă în seară.

— Bine măi băiete...

— Și eu, zise cel mijlociu, nu pot săpa decît cu trei săpe. Cu una de dimineață pînă de-amează, cu una de de-amează pînă la toacă și cu una de la toacă pînă în seară.

— Bine măi băiete...

— Și eu zise cel mai mic nu pot săpa decît cu două sape, cu una de dimineață pînă la toacă și cu una de la toacă pînă în seară...

— Bine măi băiete, bine...

Și s-apucară cei trei băieți de săpat grădina, care era aproape de curtea boierească. Boierul ședea cu dîștii că este

o vorbă : ochiul stăpînului îngrășă vita — așa, știi, și boierul ședea cu ei — că altfel se mai lăsau pe o ureche cei trei flăcăoani, așa gîndea boierul... Dar așa avîndu-i în ochi, ei, de voie de nevoie trebuiau să muncească. Băietanul cel mai mare după ce săpă pînă la prînz zise boierului :

— Cucoane eu am ostenit cu sapa asta, să mă duc să-mi aduc alta.

— Du-te băiete, zise boierul. Iar băietanul se duse și-i zise nevastei boierului.

— Cucoană, a zis boierul să-mi dai mie fata cea mai mare...

— Cum măi, ce spui tu, ești nebun ?

— Iaca dacă nu mă crezi întrebă și boierul ; și cucoana ieși pe prispă și strigă :

— Ce spui tu bre, să i-o dau lui ?

— Dă-i-o nevastă, dă-i-o, zise boierul crezînd că sapa. Flăcăoanul luă fata și plecă pe aci încolo.

Cînd veni soarele în cruce zise și cel mijlociu :

— Poi iacă, cucoane, ostenii și eu cu sapa asta, să mă duc acasă să-mi iau alta.

— Du-te, băiete.

Și flăcăuanul se duse întins la cucoana boierului și-i zise :

— Cucoană, o zis boierul să-mi dai mie fata cea mijlocie.

— Ce spui tu măi, ai căpchiet ori nu ți-i bine ?

— Ce spui, ce nu spui, ce mi-i, ce nu mi-i, eu nu știu ; iaca întrebă boierul.

Și cucoana ieși iar afară și iar strigă :

— Să i-o dau și lui bre ?

— Dă-i-o nevastă, dă-i-o zise iar boierul, iar flăcăușul luă fata și plecă pe urma lui frate-său.

Așa cam pe la toacă zise și cel mic :

— Ostenii și eu, cucoane, cu sapa asta ; să mă duc să-mi iau pe cealaltă.

— Du-te, băiete, dar vezi ce fac ceilalți de zăbovesc atîta. Băiețașul se duse și-i spuse cucoanei :

— Iaca, o zis boierul, cucoană să-mi dai și mie fata cea mică.

— Cum măi, da ce i-o abătut boierului ; pesemne și-o pierdut mințile, zise cucoana neștiind ce să creadă.

— Eu nu știu ; o zis să mi-o dai, trebuie să mi-o dai.

— Să i-o dau și pe asta lui, strigă iar cucoana la boier ?

— Dă-i-o și lui, nevastă, că așa ne-am împăcat, zise boierul crezînd că de sape întrebă ea, nu de fete. Băietanul nu mai stătu, ci iute și degrabă luă fata și plecă pe urma celor doi frați.

După ce se sătură boierul de așteptat veni acasă, și cînd află el toată istoria își puse mîinile în cap...

Dar treaba de făcut se făcuse ; ce mai putea face boierul acum ?

Și iaca așa cei trei frați s-o înnemurit cu boierul și dacă n-or fi murit, poate trăiesc și azi.

(P. Gh. Savin), „I. CREANGĂ“, VIII
(1915), nr. 5, p. 134 (Jorăști—Galați)

Vezi Typol. bibl. ; tip 3221. Este atestat în Moldova.

OMUL CU PISICA LUI

A stat slugă un biet de creștin la un boier ; a stat zece ani.

Cînd a ieșit de-acolo și și-a cerut simbria, s-a rugat el, cu cerul și cu pămîntul de stăpîn să i-o dea. Dar, de surda i-a fost truda. Că stăpîna-său, la treabă, era dintre ăia cari, cînd te odihnești, îți zice or : „Pînă să te odihnești, mai scoate ale ghizduri din vale“ or :

Din prînz pînă-n nimiezi,
Te bați cu capul de pereți !
Tot să te mai odihnești.

Iar la plată, era d-ăia de-și mănîncă de sub unghii și d-ăia cari sînt de und' să taie fierul cu fierăstrăul...

Dacă vede și vede, mai strică și el o vorbă :

— Măcar, stăpîne, dă-mi și mie pisica asta.

— Bine ! Ia-o și mănîncă-i coada.

Omul, rușinat și acum, n-a zis nimic ; și-a luat pisica și a plecat acasă. Însă, ca să vie în țara lui, trebuia să treacă peste o mare. S-a suit, cu pisica în brațe, într-o corabie.

Acolo, pisica prindea șoareci și mult bine le prindea corăbierilor. Ba a făcut pe un alt boier de a îndrăgit pe stăpînul pisicii și l-a băgat la el, tot slugă.

Și merg cu corabia și merg. Ajung într-o țară unde era multă șoricime ; năloagă, năloagă, că n-aveau oamenii de-acolo cum să mai scape.

Le mîncau și lighionile, le mîncau și urechile.

— Măi oameni buni ! zice boierul cela, o slugă a mea are o lighioaie care-i prinde.

Rădulescu-Codin, *Cai de smeu*,
p. 76, (Furești — Argeș)

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3222. (A. Th. 1651). Este atestat în Muntenia.

3. AUTORITAȚI (LAICE ȘI RELIGIOASE)

TURCUL CĂLUGĂRIT

Ce-i vine în gînd unui turc, de trecu la legea noastră și, văzîndu-se creștin odată, se și călugări, schimbîndu-și numele din Mahomed, sau cum îl chema, în Paisie.

Merse sf. sa părintele Paisie la o mînăstire, luîndu-și cu dînsul în chilie și un cucuș, cu numele Fasolă. Tot va rămînea mîncarea de la mine și n-am cui o da, își gîndea părintele cînd își aduse cucușul.

Trecu posturi peste posturi, ca la mînăstire.

Azi îi post că-i Macovei, mîne că-i Ziua Crucii, și așa o ducea părintele tot în posturi.

Iată că cu greutate trece și „postu ăl mare“. Era în săptămîna patimilor, și părintele Paisie, fiindu-i acuma greu de atîta post, ce-i veni în gînd, căci tăie cucușul și-l puse la fiert.

Se întîmplă căci veni tocmai atunci alt sfînt părinte la părintele Paisie și, văzînd carnea cea de cucuș fierbînd în oală, se miră foarte, și nici una, două, într-o fugă se duse și-l pîri la stareț.

Acesta îl chemă la dînsul.

— Ce fierbeai în oală, frate ? îl întrebă starețul.

— Fasolă, răspunse turcul.

— Cum fasole, căci zice fratele că era cucuș.

— Cucuș, da-l cheamă Fasolă, și eu, fiindu-mi dor de fasole, l-am pus la fiert.

— Nu știi că noi n-avem voie de mîncat în post nici lapte, încă carne ?

— Știu, dar eu n-am mîncat carne, ci Fasolă. Puțin îmi pasă ori de-a fost cucuș sau găină. Eu știu că-l chema Fasolă, și cum mi-ați schimbat voi numele în Paisie, așa i-am schimbat și eu numele din cucuș în Fasolă. Și cum nu sînt eu cel

ce am fost mai înainte de a mă călugări, așa nu-i nici el cu-coș, ci Fasolă ; și doar ce-i mînca în post, dacă nu fasole ?
răspunse turcul, mînios, plecînd hodorogînd spre chilia sa.

„ION CREANGĂ“, II (1909), nr. 3,
p. 80

Vezi *Typol.bibl.* ; tip 3230. Este atestat în Muntenia, Moldova și Transilvania.

Variante :

2. *Turcul călugărit* (S. Fl. Marian), FAM., 1884, p. 85.
3. (Fără titlu) CAL. LIT. HUMOR., 1886, p. 42.
4. *Turcul călugăr*, ROM. Buc., 1897, nr. 811, p. 2.
5. *Turcul la minăstire*. Voronca, *Datine*, p. 295 (Putna—Suceava).
6. *Turcul călugăr*. Fundescu, *Lit.pop. Basme*, p. 31 : republicată : *Lit. pop. Anecdote*, p. 23.
7. *Turcul călugărit*. (T. Pamfile — Fără titlu) B.A.R.S.R., 5094, f. 225.
8. *Turcul călugăr* (N. I. Munteanu), NEAM. ROM. POP., 1916, nr. 22, p. 346.
9. *Turcul călugăr*, VOINȚA BAN., VII (1927), nr. 13, p. 2.
10. *Turcul călugăr*, FEM. SAT., V (1939), nr. 3—4, p. 5.

[MARE ZĂPĂCEALĂ]

— Hîm ! hîm ! hîm ! Muieri n-aveți, bir, dijme nu dați, claca nu faceți, de recrut habar n-aveți ! Mare zăpăceală pe capul vostru, cinstita parinte.

Zise și ciocănea mereu la cheia ce dregea, fără a se tulbura cîtuși de cît.

Episcopul, care înțelese tot șartul din cuvintele țiganului, tăcu mîlcă, nu mai zise nici două, ci se sculă binișor și plecă

cu coada între picioare. Când ridică capul, țiganul nu văzu înaintea lui nici călugăr nici nimic.

Află însă că a fost vorbit cu episcopul.

(P. Ispirescu), *NAT.*, III (1884), nr. 559, p. 3

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3231. Este atestat în Muntenia.

Variante:

2. *Ursarul la mânăstire*, ROM., Buc., 1898, nr. 133, p. 2.

3. *Ursarul la mânăstire* (Th. Zaharescu), HAZ. SAT., II, nr. 3, p. 1; republicată: *Anecdote*, p. 13.

POPA CIMPOIER

Un mitropolit oarecare, în trecerea sa prin o uliță, înțilnește pe un popă de la țară — bun cimpoieș — și fiindcă popa se cunoștea numai de pe potcapiu că ar fi popă, mitropolitul se oprește și-l chemă la oblonul cupelei.

— Mă mir, preote, cum nu ți-e rușine să ieși în lume astfel, că parcă ești un cerșetor?

— Eu mai mult mă mir, începu popa, văzîndu-vă în carata asta aproape de împărătească, purtată de cei mai aprigi telegari, cînd Hristos pe care-l reprezentați, a umblat totdeauna cu picioarele goale, și pururea pe jos, abia numai o dată încalicînd și el pe un biet... măgar, prea sfîntite!

Wartic, *O sută și una de mici istorii*, p. 49

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3232. Este atestat în Muntenia.

[MOCANUL ȘI MITROPOLITUL]

Un mitropolit călătorea prin munți cu cițiva călugări. Ajunși la un mic cîmpușor pe unde trecea un pârâu, a căruia apă d-abia se cunoștea din iarbă, nu putea să treacă dincolo

(fiind pe jos). Pe cîmpuşor era un ţuţuian cu oile. Întreabă un călugăr pe mocan pe unde ar fi mai bine de trecut, ca să nu se umple de apă părintele vlădica cel mare. Mocanu le arată mai în sus. Călugării voind să treacă, mocanu-i vede c-au greşit şi începe să strige :

— Părinte vlădică, da nu pe acolo, că te-i îngloda ca un bivol.

(I. Baican) TIMP., VI (1881), nr. 226, p. 3 ; republicată : *Literatura populară*, p. 4

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3233. Este atestat în Muntenia.

[OAMENI DE OMENIE]

Protopopul în vizita sa din cerc, ajunge într-o comună, la un preot. Era la prînz. Preotul pune prînzul, dar taiere nici vorbă să pună la masă. Protopopul se cam jenează, dar în sfîrşit o să întrebe preotul :

— Părinte ! Cu taierile, de pe poliţă ce faci ?

— Acelea le pun la masă, cînd vin oameni de omenie.

— Dar cine-s oamenii de omenie ?

Dar, apoi, chinezul şi işpanul !...

Novacoviciu, *Din comoara Banatului* p. 58

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3234. Este atestat în Transilvania.

[ȚĂRANUL ȘI EPISCOPUL]

— Un episcop întrebă într-o zi pe un țăran, cîți dumnezei sînt ?

— Numai unul răspunde țăranul, dar sfinția ta nici la acela nu-i servești cum se cade.

CAL. SĂT. Sibiu. I (1895), p. 39

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3235. Este atestat în Transilvania.

MIRAREA ȚĂRANULUI

Un țăran se plînsese primarului că popa îi luase cu hăpca o bucată de pămînt.

— Nu-î treaba mea, zise primarul, du-te la zapciu.

— Du-te la judecătorie, îi răspunse și acesta.

— De ce? strigă țăranul, un singur popă a fost în stare să-mi ia pămîntul, și o stăpînire întregă nu e în stare să mi-l dea înapoi?!

TIMP., XX (1898), nr. 221, p. 2

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3236. Este atestat în Muntenia.

POPĂ

O făcut cum o putut și-o ajuns să-și vadă fecioru popă. De la hirotonisire nu mai dase cu ochii de el, că era tare peste mîină cu poporu, tocma hăt peste nouă sate. Bătrina întreba pe cîte un drumel, care venea din partea locului, cum le merge popa cu sănătatea și mare mult să bucura auzind numa de bine de odrasla ei.

Odată, mai încoa în urmă, să oblicește că prin cuprinsul pe unde-i era fecioru popă, nu ploase de multă vreme și că era mare lipsă. Prinde ea niște cărauși în drum și începe a-i discoasă.

— Săcetă mare... ai?

— Pîrjol, nu alta. S-o uscat cîmpurile de gîndești c-o trecut focu. O săcat pîn și cloșca izvoarelor — mor vitele de sete.

Baba unde se pune pe plîns și plînge de cît mai mare mila. Copiii ce se strînsăse în jur pornesc și ei în plîns.

— Și de ce plîngi de scîrba altora mătușă?... nu-și bolesc ei destul calicia?...

Nici vorbele bune, nici mîngîierile, nimic nu-i ogoia suspinele.

— Cum n-oi plînge dragii mătușii, că am și eu un fecior prin partea locului și-are să moară de foame drăguțu mamei!...

Pîn aici, ea nu pomenise către nimeni din drumeți că popa i-i fecior ; zicea că întreabă de el că vrea să știe și ea așa.

— Și ce-i fecioru bătrînico ?...

— Popă, sărmănelu... popă...

— Popă ?.. apoi pîn a muri el de foame, să știi că ne stingem noi cu toții și mai mor încă nouă sate prin prejur.

(I. Adam), F. INT., I (1897), nr. 40, p. 3 ; republicată ; OPINIA, III (1899), nr. 72, p. 3 ; *Pe lingă vatră*, p. 103 ; *Glume țărănești*, p. 27

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3237. Este atestat în Muntenia.

[NEMULȚUMIȚII...]

Preotul dintr-un sat de frunte întilnind pre pînerul, carele îi făcea pînea, îi zise :

— Nu sunt mulțămit cu pînea ce o faci d-ta ! dacă vreau să mănînc pine bună, trebuie să trimit în oraș.

— Așa sunt și eu d-le părinte ! zise acesta, dacă vreau să ascult o predică frumoasă și eu trebuie să merg la oraș.

Gheaja, *Risete*, p. 78

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3238. Este atestat în Transilvania.

PREDICATORUL CEL MARE

Se zice că era odată un predicator mare, deprins să țină predici lungi, prea din colivă-afară.

De multe ori, popa mîntuia de dat nafura și el nu mai isprăvea. De la o vreme și credincioșii să hemetuise de dînsul. Odată la o zi mare, cînd el predica, se pominește că nu

mai rămăsese în biserică decît numai pălămarul ; toți ceilalți fugiseră.

— Domnule predicator, zise pălămarul, dacă n-ai isprăvit predica poftim cheia, o pun coala sus. Cîndu-i ieși să-ncui !

„I. CREANGĂ“, II (1909), nr. 3, p.
82 (Spineni—Galați)

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3239. Este atestat în Moldova.

[ȚIGANUL ȘI POPA]

Un țigan, fiindu-i muierea bolnavă, voi să-i facă puțină slujbă, ca să i se ușureze durerile și se duse cu securea pre umere la popa din satul lui, rugîndu-l să vină cu molitfelnicul, să-i citească muierei slujba de ușurarea durerilor.

— D-apoi bine țigane, zise popa, voi veni, dară de ce ai adus tu securea pre umăr ?

— Să o pun în cîrciumă zălog pre o jumătate de rachiu răspunse țiganul, ca să-ți audă Dumnezeu mai bine glasul sfinției tale.

GURA SAT., XIII (1873), nr. 28, p. 107

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3240. Este atestat în Transilvania.

CARE DIN DOI ?...

Unui cioban, care avea oile pe cîmp, i s-au îmbolnăvit și i se prăpădeau cu grămada... Mă rog, cădeau polog bietele, că-ți era mai mare jalea să le privești.

Ce se gîndește el ? Pleacă înspre sat să aducă și pe popa, să li cetească, că poate, doar-doar, or mai conteni din moarte.

Nici n-a ieșit la drumul mare și întilnește doi popi, nu unul, ce erau vecini cu satele — vorbeau și ei de nevoile

lor... Ciobanul, și intră în încurcătură, că nu știa anume pe care să-l cheme...

Zice :

— Noa, părinte, am oile bolnave... Să mergeți unul să li ceteți, că poate-poate s-or mai înzdrăveni...

Popii, cum sînt ei, se uitau șireți unul la altul cu coada ochiului, care anume să înceapă vorba și să-i spună că merge...

Unul însă rupe și zice :

— Du-te sfinția ta, părinte, că ești mai bătrîn...

— Ba să te duci sfinția ta, că ești mai iute de picior... îi răspunde celălalt...

— Eu nu mă duc...

— Nici eu nu...

— Noa !... se amestecă atunci ciobanul, ca ușurat, căci scăpase de încurcătura alegerii. Noa !... Să meargă atunci care-i mai „clănțau“ de gură... care știe să cetească mai multe, a vrut să spuie ciobanul !...

(N. I. Dumitrașcu), NEAM. ROM.
POP., XX (1929), nr. 11, p. 183

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3241. Este atestat în Muntenia.

DE-ALE LUI MOȘ IORDACHE

Îi tot zicea popa, că de ce nu vine și el la biserică... Și s-a dus. Și de cîte ori s-a dus, n-a găsit pe popa ! Cînd îl întilnește popa, zice :

— Da, ba părinte, zici că nu viu la biserică... Iacă am venit miercuri, nu te-am găsit ; am fost joi, nu te-am găsit... am venit vineri, n-ai fost la biserică !... Păi atunci cînd era să vin ca să te gălesc ?...

(N. I. Dumitrașcu) „I. CREANGA“,
VIII (1915), nr. 6, p. 192

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3242. Este atestat în Muntenia.

ASTA-I DRACU !...

Popa : — Ei bine cioroiule ! ce-mi bați capu ca să scot pe dracul din traista ta ! în traistă nu e nimic, nici bani, nici pîine, nimic, nimic !

Țiganul : — Apoi sărut mîna părințico ? taman hasta-i dracu ! ca nu-i nimica !... cînd ar fi ceva, nu vin eu la sfinția ta părințeleo !

CAL. CAR., I (1890), p. 109

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3243. Este atestat în Moldova și Transilvania.

Varianta :

2. *Asta-i dracu*, FAM., XXIX (1893), nr. 43, p. 516.

[ORI E TRAIȘTĂ POPEASCA...]

Doi draci au dat odată de o vîrșe. Unul din ei o întoarce în sus și în jos, o tot bagă în apă și o scoate, dar nu o poate umple cu apă. După multă osteneală vede el că nu merge și, amîrit, începe să strige de ciudă. La strigătele lui se adună toți dracii, din baltă, și țin sfat că ce o să fie astă bizdiganie. Dar unul șchiop și mai bătrîn zice, după ce se gîndește bine : „Orie e traistă popească, ori e pungă boierească“. Căci numai acestea nu se pot umplea și sătura.

Zanne, *Proverbele românilor*, VII (1901), p. 99

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3244. Este atestat în Transilvania.

LUCRU DRACULUI...

Un popă cumpărase o cruce și, ca popă cu iubire de neam, vrea s-o ducă s-o așeze dincolo de apă, spre răsărit, să se închine la ea oricine, ca creștinu !...

Hai !... popa ia crucea la spinare, să descultă, mai cheamă
cîțiva oameni și... intră-n apă...

Da, tocmai aproape de mal, crucea, gata, gata să cază
la fund...

— Sus, mă, sus ! Zice popa. Ce stați și vă uitați ? Nu
vedeți că se duce crucea la fund ? Ce ? Vă jucați cu lucru
dracului ?...

Rădulescu-Codin, *Dăjii*, p. 9, (Ne-
grești — Argeș)

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3247. Este atestat în Muntenia.

[ȚIGANUL ȘI POPA]

Un țigan bătrîn merge la parohul din sat, să-i deie
cartea de botez. Preotul ia protocolul botezaților, caută, răs-
foiește de-a rîndul tot protocolul, dară dada țiganul ca în
palmă. În urmă întrebă pe țigan :

— Bătrînule, poate că nici nu te-ai născut aici — nu
știi ?

La aceasta răspunse țiganul :

— Da vezi bine, că nu m-am născut aici, dar pentru
ce să merg mai departe, că doară și cinstia ta tot așa popă
ești ca și ceilalți popi.

Gheaja, *Rîsete*, p. 121

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3248. Este atestat în Transilvania.

PĂRERI DESPRE SFÎNTA AGHIASMĂ

Doi ciobani, din vîrful muntelui, fură trimiși în ziua
de Bobotează, de către baci la biserică să aducă sfînta aghias-
mă. Ajungînd ei în sat, unul din ei s-a fost dus la slujbă, iar
celălalt îi veni lui mai neted de a o nemeri la crîsmă.

După săvârșirea slujbei, ciobanul, cel care fusese la biserică, fu întrebat de soțul lui — care cit stătuse la crișmă și a nu sta și el degeaba s-afumase de-a binelea, dînd luleaua prin cenușă :

— Măi, soațe, fost-ai la biserică ?

— Ha !

— Luat-ai aghiasmă ?

— Luat-am !

— Cumu-i, mă ?

— Cum, să hie ! Eu gîndit-am c-o hi vo tărie aiasma aia ; cînd ea, mă... ! uite... apă chioară !!!

COM. SAT. Buc., XI (1916), nr. 15—16, p. 28

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3249. Este atestat în Muntenia.

Varianta :

2. *Țiganul și aghiasma*, ALB. Buc., XX (1939), p. 8.

N-ARE SĂ AIBĂ-NCOTRO

Acu, într-o zi se întîlnește preotul dintr-un sat cu un om, care nu-și prea rupsese el multe perechi de opinci pe drumul bisericii, unul de-alde zvîrle cu barda-n Dumnezeu, dacă vreți să știți. Și-l întreabă popa :

— Ei, fiule, nu te-am prea văzut pe la biserică.

— Dă, sărut mîna.

— Iaca prinzi a nâlbi și trebuie să te mai curăți de păcate, căci știu că n-ai să tot trăiești.

— Așa-i de asta, dar vezi că după ce-oi muri, apoi tot la biserică oi sta, căci n-am să am încotro...

„I. CREANGĂ“, VII (1914), nr. 2, p. 62

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3250. Este atestat în Moldova și Muntenia.

Varianta :

2. *N-are să aibă încotro*, NEAM. ROM. POP., XIII (1925), nr. 19, p. 295.

SFÎNTUL MASLU FĂCUT UNEI VACI

În comuna R. existau trei preoți. Preotul cel mai bătrîn, Ioan, aprobă cererea parohianului său, facerea sf. maslu vacii sale bolnave. În scopul acesta, creștinul, în ziua hotărîtă, ține vaca în bucătărie. Preoții cei doi, neavînd cunoștință despre conțelegerea creștinului cu preotul Ioan, merg toți trei împreună la casa creștinului. Trec pe lingă vaca ce era în bucătărie și intrară în cameră. Încep serviciul. Cînd ajunge vremea ca celui bolnav, căruia i se face sf. maslu, să se ungă cu sfîntul mir, preotul Ioan trimite pe preotul Iacob, ca mai tînăr, să ungă, dar nu-i spune că pe cine să ungă. Preotul Iacob întrebă că pe cine să ungă ? Preotul Ioan îi răspunde :

— O ! nu vezi tu vaca în cuină ?

Preotul Iacob mirat de o astfel de batjocură la adresa credinței, îi răspunde :

— Eu, părinte Ioan, la vaci n-am mai făcut sf. maslu, pe coarne, pe coadă, sub coadă. Ia vezi, unge-o d-ta ca mai bătrîn !!

Novacoviciu, *Folclor bănățean*, p. 10

Vezi *Typ. bibl.*; tip 3251. Este atestat în Transilvania.

[ȚIGANUL LA SPOVEDIT]

Odată un țigan spovedindu-se la preotul român, și mărturisindu-și mai multe păcate, în cînon îi zise preotul :

— Vai măi țigane, mare păcătos ești tu ! Nu e modru să vezi tu fața lui Dumnezeu !

La ce răspunse țiganul :

— Ha, ha ! dară apoi de nu voi vedea eu fața lui, neci el nu va vedea fața mea, și așa va fi una pentru alta.

GURA SAT., XII (1872), nr. 12, p. 47

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3252. Este atestat în Transilvania, Muntenia și Moldova.

Variante :

2. (Fără titlu) GURA SAT., XIII (1873), nr. 38, p. 148.

3. *Nici el, nici eu*. Fundescu, *Lit. pop. Basme*, p. 157 ;

republicată : *Lit. pop. Anecdote*, p. 41.

4. *Nici el, nici eu*, CAL. COCOȘ., I (1876), p. 21.

5. *Dar zău, nici el pe-a mea* (I. Gr. Sima), FAM., 1889, p. 291 ; republicată : *Ardeleanul glumeț*, p. 47.

6. (Fără titlu) F. POP., V (1895), p. 334.

7. *N-o să vezi*. Stăncescu, *Glume*, p. 38 ; republicată : CAL. REV. LUMEA IL., III (1896), p. 112.

8. *Țiganul la biserică* (N. Mateescu), ȘC. MOD., II (1898), nr. 20—21, p. 166 (Movilița — Vrancea).

9. *Țiganul la biserică*, ROM. Buc., 1898, nr. 46, p. 2.

10. (Fără titlu) ȘEZ., X (1901), p. 181.

11. (Fără titlu) HAZ. SAT., VII (1907), nr. 3, p. 2 (Strehaia — Mehedinți)

12. *Țiganul la spovedit*, HAZ. SAT., XIII (1913), nr. 14, p. 62.

13. *Nici el p-a mea*. HAZ. SAT., XIV (1914), nr. 5, p. 4.

14. *Țiganul cu pască la sfințit*. Furtună, *Cuvinte scumpe*, p. 32.

15. *Nici el, nici eu*, CAL. BIHOR., II (1923), p. 115.

16. *Nu vei vedea fața lui Christos*. Popescu, N. I., *Snoave*, p. 78.

17. *De ce n-are țiganul frică de Dumnezeu*, LIGA DEȘTEPT., 1926, nr. 48—50, p. 4.

18. *Spovedania țiganului*, SAT., III (1932), nr. 16, p. 12.

19. *Spovedania țiganului*, ALB. Buc., XXV (1934), nr. 2, p. 6.

20. (Fără titlu) LUMINIȚA, IV (1938—1939), nr. 6, p. 32.

21. *Țiganul la biserică*, A.I.E.F., i. 10756 (jud. Vrancea ?)

NEÎNCREDEREA-N SÎNTUL NICOLAE

— Ce-i de ești așa de tristă, chiar ți-ai pierdut ceva ?

— Da, mi-am pierdut punga cu paralele.

— Roagă-te numai la sf. Nicolae și o să ți se afle pungulița.

— Mi-am pierdut toată nădejdea lele Vuțo, că-n vremile astea scumpe și sf. Nicolae dac-o află nu mi-o mai dă !

CAL. CALIC., I (1886), p. 35

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3253. Este atestat în Transilvania.

ȚIGANUL ȘI SFÎNTUL NICOLAE

Un „român vechi“, bine îmbrăcat și

Alb ca pana corbului,
Cu părul vilvoi,
Cu ochii sticliți,
Cu cioarecii ruți,
Cu cămașa zdrențuită
Numai feștile făcută,

de unde pînă unde a făcut rost de-a ciordit... vreo două putini cu lapte acru.

De ciordit, le-a ciordit el ; dar acu-i-acu, unde să le pitule ca să nu-l dovedească hoțul de păgubaș...

Ce face ? Se duce la popa :

— Părinte, părinte, mînca-ți-aș... poalele antereului ; am vreo două putini cu lapte acru pentru iarnă „luate“ de la unul și n-am unde le pune...

— Ei, și ?...

— M-am gîndit la una...

Popii, cu gîndul dracului, îi dete-n gînd :

— Care ?

— Să le-aduc la biserică, căci nici dracului nu-i dă în gînd să le caute...

Popa, nici vorbă să zică „ba“, ci :

— Adă-le încoace, tată...

Și le-a dus țiganul.

Peste noapte, popa însă, și el naiba gol, fuga la biserică, goli puținile într-ătele ale lui, unse sfinții pe la guri cu lapte și plecă acasă...

I-o făcu cît de bună țiganului !

Peste cîteva zile, după ce-a trecut vipia cu căutatul lap-
telui, țiganul într-o zi pe seară, fuga la popa să se ducă să-și
ia... alergătura...

Tușește popa, deșchise și... intră ! Și ce să le vadă ochii ?
Putinile vrășulite : una încolo, alta mai încolo, ceailaltă ici...
iar sfinții mînjiți pe la guri de... lapte !...

— Așa zice popa ca speriat, o văzurăm și pe-asta !...

— De... părințele... zice țiganul țîțîindu-i buza de ne-
caz, să zicem că hăștia ca hăștia (arătînd sfinții mai tineri),
mai merge, n-au minte și au păcătuit cînd au mîncat laptele ;
dar hășta (arătînd și pe sfîntul Nicolae), bătrîn și cu barba
albă, de-un cot de lungă, zău așa, cum dracului nu i-a fost
rușine cînd a mîncat ?

Da popa de colo, șiretește :

— Atunci eu ce să mai zic ?!...

Tuțescu, *Din Boureni*, p. 40

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3254. Este atestat în Muntenia.

Variante :

2. *Țiganul și sf. Niculae*, COM. SAT., X (1915),
nr. 23—24, p. 20.

TOT UN DRAC

Un iconar de la Nicula trecea cu icoane printr-un sat.
O femie, care voia să cumpere, îl întrebă :

— Bade, ce sfînt e acesta ?

— Sfîntul Niculaie.

— Cu cît îl dai ?

— Cu un zlot de argint.

— Dar ista ce sfînt e ?

— Sfîntul Haralambie.

— Pe acesta cum îl dai ?

— Tot un drac și unul și altul, răspunse iconarul.

CAL. Blaj, XVI (1940), p. 119

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3255. Este atestat în Muntenia, Transilvania și Moldova.

Variante:

2. *Tot un drac*, GAZ. TRANS., XXXVIII (1881), nr. 148, p. 4.

3. *Tot un drac*, F. POP., VIII (1899), p. 51.

4. *Tot un drac*, Sandu, Pungă goală, *Anecdote*, p. 24

5. *Tot un drac*, F. POP., XV (1910), nr. 28, p. 7.

6. *Tirgul...*, HAZ. SAT., XI (1911), nr. 2, p. 2.

7. *Iconarul prin sat* (N. V. Hodoroabă), „I. CREAN-GĂ“, IX (1916), nr. 7, p. 220.

8. *Tot un drac îi...*, SAT., IV (1933), nr. 31, p. 16 (Mihai Viteazu—Cluj).

9. *Tot un drac*, AMIC. POP. CAL., 1938, p. 128.

10. *Vinzătorul de icoane* (S. Hîrneș), ALB. Buc., XXIX (1938), nr. 40, p. 630.

POSTUL ȚIGĂNESC

Un țigan după îndemnul unui vecin al său, român, se hotărăște să postească și el o dată postul Crăciunului.

În ziua de ajunul Crăciunului, vine vecinul său la dînsul să vadă ce mai face, și aduce și cîteva vîrzări. Cînd colo ce să vadă ? Țiganul fusese prin sat și căpătase o oală de chișleag, și tocmai în momentul acela îi făcea petrecania.

Românul văzînd că țiganul n-a mai vrut să postească și ziua de ajun, îi zise :

— Bine, măi țigane, dacă ai postit tu tot postul, te lua dracu, dacă mai posteai și azi ?

— Hapoi de, românico, zise țiganul ; de acu ori ajunul ori Crăciunul...

„I. CREANGĂ“, V (1912), nr. 12,
p. 382 (Valea Hogeii-Galații)

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3256. Este atestat în Moldova și Transilvania.

Variante:

2. *Postul țigănesc*, F. POP., XVII (1912), nr. 52, p. 10.
3. *Postul țigănesc*, CAL. SĂT., XV (1929), p. 137.
4. *Postul țigănesc*, V. SĂT., I (1933—1934), nr. 7, p. 5.

DIN GURA LUMEI

Un eretic trecînd pe lingă o biserică își luă pălăria și făcu o cruce. Unul care-l cunoștea îi zise :

— Da, bine onorabile, te-ai împăcat cu Dumnezeu ?

— Ba nu, răspunse necredinciosul, dar ia, ne salutăm din cînd în cînd.

HAZ. SĂT., II (1902), nr. 3, p. 8

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3257. Este atestat în Muntenia.

BABA ÎN RAI

O femeie a avut 7 bărbați și 7 rînduri de copii, dar și mare noroc la avere. Pe toți copiii i-a pus la cale, ba și pe slugile și copiii slugilor ei. Făcuse un sat de oameni și la toți le dăduse vite, le făcuse gospodării. La urmă fiind bătrînă și gîndind că de măritat nu s-a mai putea mărita, pentru ce să muncească ? Hai că ea se duce la rai !

Copiii o roagă... Ea nici nu vrea să știe. Își ia rămas bun și le spune că dacă n-a veni până într-un an, mai mult să n-o aștepte.

Merge în grajdii între cai și zice :

— Cai, căișorii mei, care vrea să meargă cu mine în lume ?

Iată că o iapă balaie se apropie și pune botul pe umărul ei.

— Tu bălăucă, vrei să mergi cu mine ? Bine, zice baba, hai ! Se suie baba calare și pornește.

Tocmai la un an ajunge sub un deal ; sus era raiul și Domnul Christos, cu sf. Petrea și sf. Neculai, se jucau cu mingea ; iacă o zărește sf. Petru pe babă și vine la ea.

— Stăi babă, nu te sui, că aicea-i raiul !

— Da tu cine ești ? îl întreabă baba răstit.

— Sînt sf. Petru !

— Dacă ești sfîntul Petre
Bate-te-n dos cu pietre !
Hai bălaie la rai !

Și pornește mai departe.

Vine sf. Petru și spune la ceilalți. Merge sf. Neculai. Și pe el îl întreabă baba cine-i ? El îi spune : Sînt sf. Neculai !

— Dacă ești sfîntul Neculai
Bate-n dos c-un mai !
Hai bălaie la rai !

Merge Domnul Christos.

— Ce cauți babă pe aice și ce te viri în rai ? D-apoi nu știi c-ai avut 7 barbați ?

— Da cine ești tu, că știi așa de bine ?

— Sînt Dumnezeu !

— Tu Doamne, i-ai dat
Tu i-ai luat,
În tine i-ai bagat !
Hai bălaie la rai !

Vine și Dumnezeu rîzînd și spune :

— Deschide-i Petre porțile, că nu scăpăm de babă ; și apoi nu a fost ea așa de rea, ș-a cîștigat : copiii și casa ș-a

pus la cale și pe o mulțime de oameni i-a miluit și i-a fericit, ș-a câștigat raiul, las-o să intre...

Și tot a intrat baba în rai !

Niculiță Voronca, *Datine*, p. 1265
(Siret — Suceava)

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3258. Este atestat în Moldova.

[LĂMURIRE]

Un țăran evlavios, când se ducea la biserică, nu se închina la nici o icoană, ci se oprea la ușă și începea să facă mătâanii și să sărute pe toți dracii ce erau zugrăviți pe peretele de afară.

— Da bine, păcătosome, îi zise popa, la draci te închini tu ?

— Păi vezi bine, taică părinte ! Sfinții te ocrotesc și fără să-i rogi, pe câtă vreme dracii... Trebuie să te împriete-nești și cu ei !...

TIMP., XVI (1894), nr. 76, p. 2

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3259. Este atestat în Muntenia.

Variante:

2. (Fără titlu) GAZ. ȚER., II (1893), nr. 19, p. 4.
3. (Fără titlu) TIMP, XX (1898), nr. 225, p. 2.
4. (Fără titlu) Zanne, *Proverbele românilor*, VI (1901), p. 568.
5. *Baba-i calul dracului*, DOINA Jor., IV (1935), nr. 5, p. 67.

ȚĂRANUL ȘI AVOCATUL

Un țăran se roagă de avocatul D. ca să-i pledeze într-un proces.

— Nu-ți iau procesul, zise avocatul, fiindcă n-ai dreptate.

— Vezi că tocmai de aceea sînt sigur că o să-l cîștig.

TIMP., XX (1898), nr. 219, p. 2

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3260. Este atestat în Muntenia.

O CIUDATĂ ASEMĂNARE

Un tînăr plin de fumuri se întorcea de la școlile cele mari, de unde unii, vorba ceea : boi merg și vaci se întorc.

În drumul său spre căminul părintesc se oprește într-un sat și trage la un birt sărăcuț, ca de obicei în părțile noastre.

Bărbatul fiind dus la lucru nana Fira avea să îngrijească de toate cîte se țin de o casă țărănească întregă, vorba crișanului, și pe deasupra să poarte grijă și de oaspeți.

Studentul, colea, începe să ceară cîte în lună și soare, cugeți că nu se află în birt la „Nana Fira“ din Tătărești, ci te miri în care cetate, unde la o seamă de oameni în birt le stă steagul și aleargă ca prisnelul — parcă strechea îi apucă — îndată ce se arată o față străină. La nana Fira dimpotrivă, birtul pentru ea e numai a șaptea roată la car.

Studentul a fost din cale-afară nemulțămît.

— Și de unde atîta mojie ? zice el mîhnit pînă dincolo, știi dumneata că eu sînt un om, ce m-am adăpat la izvorul științei în două, înțelegi, în două, din cele mai mari școli ale lumii și sînt dobă de carte ? Un om ca mine nu poate fi mulțămît, iac-așa numai cu a șaptea zamă din chisăliță.

— A fi ! răspune Nana Fira, iau învățatură de la un blăstemat de vițel al nostru. Pînă mai amu-s vreo două, trei luni sugea la mamă-sa numai și puteai să răzbești cu el. De atunci am dat a-l apleca la două vaci. Acum să-l vezi, n-ai crede ! S-a făcut, mă rog, un juncateu lehamite de mare, și mîne-poimîne o să iasă din el un bou de n-o să-l încapă ușa curței.

Studentul a rămas ca trăsnet și ba să-ți mai poată în-
druga o singură vorbă.

Sima, *Ardeleanul glumeț*, p. 98

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3261; cf. 3261 A. Este atestat în Tran-
silvania.

Variante:

2. *A învățat la școli înalte*, CAL. POP. BUCOV., XV
(1902), p. 132.

3. *Bietul țaran*, CAL. BAN., I (1922), p. 93.

4. *Procopsit la învățătură*, ALB. Buc., XXII (1923),
nr. 25—28, p. 426.

5. *Te-am dus bou și ai venit vacă*, REV. T. PAM-
FILE, II (1924), nr. 4—12, p. 85.

6. *Boul și vacile*, CAL. Arad, XXVIII (1924), p. 95.

7. (Fără titlu) CAL. ȚĂR. ROM. Timiș, I (1924),
nr. 5—6, p. 4.

8. *Procopsit la învățătură*, CAL. Blaj, VI (1930),
p. 176.

9. *Bietul țaran*, CAL. F. LUMEA, V (1930), p. 36.

10. (Fără titlu) V. SAT., II (1932—1933), nr. 1, p. 9.

11. *Asemănare bună*, CAL. Blaj, XI (1935), p. 104.

12. *Boul și vacile*, VOINȚA BAN., XVI (1938), nr. 16
—17, p. 2.

LA ADVOCAT

Un țaran se prezintă la un avocat, cerindu-i sfat în-
tr-o afacere comercială.

Advocatul:

— Predat-ai chitanța datorășului d-tale?

Țăranul:

— Predat.

Advocatul:

— Și ce a zis datorășul?

Țăranul :

— A zis să mă duc la dracu.

Advocatul :

— Și d-ta ce ai făcut ?

Țăranul :

— Am venit la d-ta.

CAL. Blaj, XVII (1936), p. 126

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3262. Este atestat în Transilvania.

CIOBANUL LA JUDECATĂ

La o judecătorie din Dolj, între judecător și un cioban, chemat ca martor, s-au schimbat următoarele cuvinte :

— Ești însurat, moșule ?

— Păi, nu crezi ?

— Copii ai ?

— Nu-ți dă în gând ?

— Măi, dar ce-mi vorbești așa, că te pun la amendă !?!

— Nu te-ncerci ?

— Ieși afară !?!

— Nu vreau ! La ce m-ai chemat aici ?

LIGA DEȘTEPT., IV (1916), nr. 22, p. 4

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3263; cf. 3297. Este atestat în Muntenia.

CALUL MARTOR LA JUDECATĂ

Calul e vestit de cuminte, dar încă martor la judecată nu a fost chemat pînă în timpul mai nou, de cînd avem judecături mari și mici care nu știu limba poporului, pe care are de a-l judeca.

Acum însă o păți bietul cal. Iată întîmplarea :

Un om fu chemat la judecată într-o cauză oarecare ca martor. El spune că așa și așa a văzut că s-a întîmplat pri-

cina cutare. Bine, dar era numai singur care fasiona. D-lui jude îi trebuiau din fundul pământului doi martori. Deci zise către om :

— Haja, chine fost la tine ?

— Ba nu, domnule cînele n-a fost la mine atunci, că eram călare pe mărtînă...

— Fost dară Mortina la tine ?

— Fost, domnule, mărtîna a fost.

— Asta vrut sci eu ! Irjon tehât mint tanut ezt az embert és a Mortinot¹... zise judele cătră cancelist, care însă ştia româneşte ca şi şeful său. Apoi se întoarse judele cătră om şi zise : Mere la casa, duce ici Mortina se juram la el cum fost chiar văzut pricina ahăla.

— Că să ierte domnul, io mărtîna nu o pot aduce, ea nu-ţi suie treptele să-i dai cît bine-i în lume...

— Da musai, omule...

Atunci avocatul, care era de faţă, şi care era român de origine, întrerupe pe judele, fireşte, ungureşte :

— Domnule jude, să ierţi dar mărtîna omului nu va veni la judecată, nu las eu, nu-mi poţi arăta un unic paragraf cu care să poţi sili mărtîna să vină la judecată, şi chiar de-i aduce-o cu forţa nu-i permis să-i dai jurămint, prin urmare puţin te va lămuri.

— Da de ce ? strigă judele înfuriat...

— Pentru că, răspunse avocatul, mărtîna este un cal de genul feminin.

Ris cu hohote urmă la judecată, iar judele intră în altă casă furios şi ruşinat trîntind uşa după sine.

— Ei, nu se poate una ca asta ? întrebai pe cei ce mi-a spus-o.

— S-a chiar putut, îmi răspunde el. Şi-i lucrul lesne de priceput : Amploiaţii de sus pînă jos sînt denumiţi, nici chiar slujbaşii satelor şi ai varmeghielor nu mai sînt puşi în slujba lor după voinţa poporului, ci cum poruncesc domniile de la varmeghie. În astfel de împrejurări nimeni nu se mai uită dacă slujbaşii s-ar putea înţelege cu părţile ori ba, lucrul de căpetenie este ca aceia să nu fie din neamul acelora, cui au de a face judecăţi.

F. SAT., I (1891), nr. 3, p. 24

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3264. Este atestat în Moldova.

¹ Scrie deci de martori pe acest om şi pe Mortina.

ȚIGANUL MARTOR LA JUDECATĂ

Cică judecătorul dintr-un ocol ajunsese să creadă că cei mai adevărați martori nu pot fi decît țiganii, deoarece fiind ei proști din fire, nu știu să cocoloșească minciuna, ca românii. Și așa toți oamenii din părțile locului, ca să cîștige judecata, alergau după martori țigani.

Dar iată, că într-o zi, un circotaș, care s-a întîmplat să fie chiar primarul satului, vrînd să cumpere pămîntul unei văduve, duse ca martor pe Stan Cioroipan. Cînd judecătorul îl puse să jure, țiganul ridică amîndouă mîinile.

— De ce ridici amîndouă mîinile în sus, întrebă judecătorul cu mirare.

— Păi, dacă n-a venit și hilalalt țigan să jure, cum a zis primarul, de ce să nu jur eu și pentru el, că tot una e, că p-amîndoi ne-a plătit primarul să mințim la fel, răspunse răs-picat țiganul.

LIGA DEȘTEPT., IV (1916), nr. 44—45, p. 4

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3265. Este atestat în Muntenia.

RĂSPUNS BUN

Un solgăbirău ungar întîlni pe un țăran român care venea din oraș.

— Ce se mai aude pe la oraș, bade Toadere? întreba solgăbirăul.

— Ce să s-audă, d-le solgăbirău, răspunse badea Toader. Pe tîlharii cei mici îi spînzură, dar dinaintea celor mari îți pleci căciula. Bună ziua d-le solgăbirău, adause apoi țăranul, plecîndu-și căciula pînă la pămînt.

F. POP., VI (1897—1898), p. 298

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3266. Este atestat în Transilvania și Muntenia.

Varianta:

2. *Răspuns potrivit*, LIGA DEȘTEPT., IV (1915), nr. 24—26, p. 10.

NU-I DOMNU SOLGĂBIRĂU

Călătorind odată un țigan cu straița pe bită și cu vînt în ea, se așeză la umbra unui gard ca să se odihnească puțin, dar obosit fiind, fără toată voia se puse pe-o dungă ascultînd de cățelul pămîntului — deodată fără voie se trezi ca pișcat de ceva, bîgînd de seamă de pe soare că zău, a tras un pui de somn de vro cițiva stînji. S-a întimplat, anume că împăratul umbla prin țară și cum avea să treacă prin acele locuri, oamenii îl așteptau cu mare pompă în capătul satului și văzînd pe țigan cum horcăiește, ca să nu le facă de ocară satul, unul dintre ei i-a prăfuit cioarecii, strigîndu-i să se scoale. Spăriat țiganul își pipăi cioarecii și strigă :

— Auie, mă ! Ce-i, mă ?

— Scoală-te, ridică-te și te scutură, țigane, că iaca vine înălțatu împărat !

— Cine vine, mă, române ?

— Împăratul, mă, cioară !

— Să vină în pace, că știu că nu-i domnu solgăbirău !

— D-apoi că-i mai mare împăratu, decît solgăbirăul tău !

— Nu știu, nu l-am văzut, nu-l cunosc, nu cred să fie mai mare...

— Dar te închide, mă !

— Nu mă tem !

— De împăratu că-i mai mare nu te temi, ci te temi de...

— Tem zău, că de multe ori mi-a dat de cap, că-mi pare că și acuma-l văd înaintea mea cît un ciung, croindu-mi la spinare.

Văzînd țiganul pe împărat mic de stat, le zise :

— V-am spus că-i mai mare domnu solgăbirău ! Ați vrut să mă înfricați, dar pe cine nu aveți !

Fiți sănătoși cu împăratu-vă, cu tot !

POP. ROM., I (1901), nr. 13, p. 3

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3267. Este atestat în Transilvania și Muntenia.

Variante :

2. *Cine-i domnul cu puterea ?* LUMINA, V (1909), nr. 15, p. 6.

3. *Țigan unguresc călător.* Tuțescu, *Din văi și vâlcele*, p. 6.

DE CINE I-I FRICĂ ?

Pe un lan boieresc erau muncitori și români și țigani. Punându-se jos la prînz, țiganii făcură hodina cu coadă, așa că toți ceilalți muncitori mai că dăduseră o postată, pe cînd țiganii nu voiau să se scoale.

Zice unul din români :

— Sculați, măi baragladine, că vă spun la boier.

Țiganii parcă nici n-aud.

— Hei, măi ceauricelor, vă sculați ori ba, că iote mă duc să vă spun boierului.

— Da spune-ne și cucoanei, zise bulibașul.

Mai trece ce mai trece și ce-i dă în gînd românului :

— Măi, da, nu vă sculați, că o să vă spun vătăfului.

— Ba cum să nu ne sculăm, ba, dacă vrei, și fiiu-mieu și frate-mieu și cine să mai hine, ca să nu vadă jupin vătăf ; ma rog, taci, românico.

Și iacă de cine i-i frică, că vătăful are bîja pe umăr.

NEAM. ROM. POP., VI (1915),
nr. 38, p. 596 ; republicată : *Poves-*
tiri, p. 21

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3268. Este atestat în Moldova, Muntenia și Transilvania.

Variante :

2. *Țiganul la lucru*, BUCIUM, I (1925—1926), nr. 5—6,
p. 2.

3. *Țiganul la lucru*, V. NOUĂ, II (1926), nr. 5—6, p. 2.

4. (Fără titlu) *IZVORAȘUL*, XIII (1931), nr. 5—6,
p. 77 (Bistrița—Mehedinți).

5. *Țiganul la mașină*, SAT., IV (1933), nr. 32—33,
p. 26 (Botești—Bacău).

[ȚIGANUL ȘI SOLGĂBIRĂUL]

Pe un țigan fără pasoaș îl petrecură la fisolgăbirău care îl întrebă :

— De unde ești măi țigane ?

- Din capătul satului, măria ta !
- Din care sat ești te întreb ?
- Apoi știe Dumnezeu, că noi nu avem nici un sat, îi răspune țiganul scărpinându-se în cap.
- Tu om de nimica, spune-mi cum te cheamă ?
- Uneori e Uneori, Alteori e Alteori, gîngăvi țiganul.
- Dar, cum te cheamă netrebnicule, teremtete ?
- Apoi nu-mi pasă, fie Ion Căldărariu, Trifu Amnariu, sau Adam Cîrpațiu sau, cum vei socoti măria ta că va fi mai bine.
- Arăta-ți-oi eu cum va fi mai bine. De cîți ani ești ?
- De 17 ani voi fi în postul Rusaliilor.
- Mînești nemernicule, că tu ești și de 40 de ani.
- Apoi fie și așa cum vei socoți măria ta mai bine.
- Apoi eu socotesc că va fi mai bine să te culci îndată.
- Mulțămesc, nu mi-e somn măria ta.
- Te culcă dacă-ți poruncesc.
- Dar nu mi somn măria ta, de-i va fi somn jupînului haiduc hăstua de lingă mine, culce-se el, apoi eu voi face celelalte.
- Te culcă apoi nu vei dormi mult, ci vei căpăta douăzeci și cinci de bite !
- Toate vorbele ți-au fost bune măria ta, numai aceste din urmă mai bine să fi putrezit în măria ta.

GAZ. POP., IV (1888), nr. 34, p. 7

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3269. Este atestat în Transilvania.

Variante:

2. *Țiganul și solgăbirăul*, GURA SAT., V (1867), nr. 15, p. 85.

3. *Țiganul și solgăbirăul*, GURA SAT., XXV (1888), nr. 34, p. 7.

ȚIGANUL LA SOLGĂBIRĂU

Mai de mult, pe cînd era în floare iobăgia, nu erau poște ca acum, ci scrisorile le duceau de la un loc la altul de obicei oameni trimiși anume.

Aşa a trimis primarul unui sat o carte pe un țigan la domnul solgăbirău.

Țiganul porni la drum avînd în mîină o măciucă, cît el de mare. Cînd intra în curte la solgăbirău, sări spre el un căpău blind al solgăbirăului. Țiganul care nu mai văzuse astfel de dihanii, cuprins de frică, că dihania cu picioare lungi îl și îmbucă, îi trase una cu măciuca, de bietul căpău rămase pe loc mort.

— De ce mi-ai omorît căpăul, măi țigane? se răsti cătră el solgăbirăul.

— Sărut mîinile și tălpile picioarelor, zise țiganul tremurînd de frică, am gîndit că-i cîne.

F. POP., IV (1897), p. 34

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3270. Este atestat în Transilvania.

Variante:

2. *Cînd s-o face tîrg de cîini*, SOL. SAT., I (1912), nr. 43, p. 7.

LUMINAREA FETEI

Într-o zi preotul satului întilni pe primar și-i spune:

— Te-am văzut duminică la biserică, în tot timpul slujbei și m-am bucurat. Cînd predicam ți s-a luminat fața...

— Daa, părinte, mă apucase ploaia prin dreptul bisericii, de aceea m-ai văzut. Și am stat tot timpul posomorît pînă ce mi-am adus aminte că am uitat cortelul la crișmă. Atuncea m-am luminat!...

CAL. SAT., XXVI (1936), p. 103

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3272. Este atestat în Moldova.

DARUL LUI DUMNEZEU

Un sărintoc cam într-o ureche, cum se găsesse de aceștia în toate satele, sătul de lipsă și sărăcie, se socoti într-o bună zi să facă o jalbă tocmai la Dumnezeu. Se puse și scrise și-i ceru lui Dumnezeu să-l cinstească cu 2 000 de lei. Tocmai atîta îi trebuia să-și potolească nevoile. Puse scrisoarea în plic, îi scrise adresa : „Lui Dumnezeu în Ceriu“ și o duse la notarul din sat să o expedieze.

Notarul și primarul cînd văzură scrisoarea făcură mare haz. „E nebun săracul“ zise primarul. Dar la urmă se socotiră să-l ajute pe bietul om cu ceva din banii satului. Și îi votară 1 000 lei.

A doua zi îl chemară la primărie, unde omul își primi miia de lei. Sărintocul mulțumi și ieși.

Mare fu mirarea însă a treia zi la primărie cînd se treziră cu o nouă scrisoare adresată tot lui „Dumnezeu în Ceriu“, în care sărintocul scria :

„Mulțumescu-ți Doamne milostive pentru marea ta bunătațe. Îndrăznesc însă să-ți fac o supusă rugăminte. Cînd s-o întimpla să mă mai învrednicești de darurile tale să nu mai trimiți banii prin primărie, că de astă dată primarul și notarul mi-au furat jumătate din bani.“

CĂL. CLUJ. ROM., IV (1926), p. 95

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3273. Este atestat în Transilvania.

ȚIGANUL ȘI IAPA

Vasilică Danciu se întorcea într-o noapte de la Oltenița în satul Dobreni unde locuia. Pe drum într-o pădurice întilnește o iapă împiedicată. Cum o vede instinctul său umanitar izbucnește în el. Se uită la ea și o găsește frumoasă și țea-pănă.

— Bună ar fi pentru mine, își zice el. Ce ajutor mi-ar face ! S-o iau, să n-o las ! se gîndi Danciu. Dacă oi lăsa-o, are s-o mănînce lupii. Mai bine să n-o las.

Astfel cugetînd, dezlegă piedica și încălecă pe ea, mergînd drept acasă.

Vasilică Danciu era mulțumit cu iapa, pentru că într-adevăr îi făcea mare slujbă. El nu se mai ducea pe jos nici la Oltenița, nici după alte trebuințe.

Într-o zi însă dracul n-avu ce face și îi scoase în cale pe hoțul de păgubaș al iepei.

— Măi țigane, zise el, iapa asta e a mea.

— Nu se poate, românico.

— Ba se poate, că eu o cunosc foarte bine.

Țiganul vrea să plece, păgubașul îl oprește și îl silește să meargă cu el la zapciu.

Acolo hoțul și iapa au fost puse la opreală pînă să vie păgubașul cu martori cari să dovedească proprietatea.

Peste trei zile, toți, negreșit fără iapă, sînt aduși înaintea judecătii subprefectorale.

— Uite mă țigane, îi zice zapciul, toți martorii spun că iapa este a reclamantului.

— O fi, domnule subprefect.

— Apoi cum se găsește la tine ? Ai furat-o, hoțule !

— Ba să mă trăsnească sfîntul Ilie dacă am furat-o.

— Dar ce ai făcut ?

— O faptă bună, să trăiești domnule subprefect.

— Cura, mă ?

— Iaca am vrut s-o scap de gura lupului. Era singură și am avut milă de ea, căci prea era frumoasă. Eu sînt om milos.

— Și ai luat-o din pădure ?

— Da, domnule subprefect, mînca-ți-aș gura, ca să n-o mănînce lupul.

— Și unde ai dus-o ?

— La mine acasă, să trăiești, d-le subprefect.

— Da de ce n-ai dus-o, mă, la primărie ?

— Vai de mine boierule, nu-ți mai bate joc de un biet

țigan ! Să o duc la primar ! Dar în gura lupului și în gura primarului nu e tot una ?

C. FUNDESCU, *Lit. pop. Anecdote...*, p. 19 ; republicată : *Lit pop. Basme*, p. 25 ; CAL. POP. Suc. 1920, p. 127

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3274. Este atestat în Muntenia și Transilvania.

Variante :

2. *Iapa și țiiganul*. Popescu, N. I., *Ursita*, p. 31.
3. *Povestea țiganului*, AGRIC., XIII (1922), nr. 13—14, p. 103.
4. *Țiganul și iapa*, CAL. BIHOR., II (1923), p. 118.

[ȚĂRANUL ȘI NOTARUL]

Mai deunăzi umbla d-l notar prin sat să înscrie cini la vot, nîmerește și pe la mine, și-mi strigă din poartă :

- Moi Șandor ! Chite chine latra la tine la poartă ?
- Precum văd, cinstite d-le, acuma numai unul !

CUCU, I (1905), nr. 11, p. 5

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3275. Este atestat în Transilvania.

[CE SĂ-MI IEIE ?]

— Dă-ți trupul la treabă măi Ioane, nu umbla așa frunza frășinelului, cîtu-i ziulica de mare ; dă din mîini, dacă vrei să-ți deie și Dumnezeu. Că dă, de mîncat îi găsi tu acolo un codru de pîine la un creștin — că nu moare nimeni de foame — da are să te strîngă receptorul cu ușa ș-ai să strigi :

ieșiți morți, să intru eu. Ia gîndește-te oleacă : cu ce-ai să-ți plătești dările ?...

— C-un chiuit la deal și altu la vale.

— Ride lumea, creștinule...

— Ce-am avut și ce-am pierdut !... azi aici, mîine în Focșani...

— Măi, are să te bată la darabană !...

— Da, vorbă să fie !... Ce să-mi ieie ? roatele de la sania care n-o am, ori năravul ?...

Adam, *Pe lingă vatră*, p. 156

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3276. Este atestat în Muntenia.

PERCEPTORUL ȘI TOBA

Un perceptor văzînd că unul dintre datornicii statului nu vrea să plătească dările, se duse la el acasă. Îi făcuse somație că de nu plătește îi vinde tot din casă. Omul n-avea nici după ce să bea apă, iar acasă dormea pe blana goală. Ba mai avea și trei copii.

Perceptorul avu grije de luă pe vătășelul de la primărie cu toba.

Cum ajunge îl luă la răstite :

— Bine, mă, nenorocitul, de ce nu ți-ai plătit dările de mă faci să viu la tine acasă.

— Apăi dacă nu pot plăti zise țăranul. Perceptorul privi în toate părțile, n-avea ce vinde și-și căta drum. Îi trase cîteva înjurături și vroia să plece mîhnit că nu putea să-i ia dările.

Dar românul cînd îl văzu că pleacă îndrăzni să-i zică :

— Domnule perceptor. Dacă n-avuseși noroc să bați toba să-mi vinzi lucrurile, barem zi-i din tobă să mai joace ai copii, că tot veniși.

IZVORAȘUL, X, (1931), nr. 9, p. 139

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3277. Este atestat în Muntenia.

CÎND O FĂTA BĂLAIA...

Se apropiase închiderea anului financiar ; fiecare dintre funcționari se întreceau a da ordine cît mai încordate, pentru a face pe perceptori să achite fără nici o discuție rămășițele ce le mai aveau în întîrziere.

La rîndul lor perceptorii, ca să se achite de datorie și să facă pe plac șefilor, își pun toată activitatea dictată de împrejurări și dă ordine convenite la agenți ca și aceștia să se pună serios pe treabă, căci altfel nu e de glumit, ba i se spune că va fi pedepsit, ba că va fi amendat, sau că i se va tăia din salar, din garanții și în fine din orice avere va poseda, ordine mai abitir ca la militarie și cînd e vorba de ordin, apoi e știut de toată lumea că nu se discută ci se execută.

Dintre perceptori, cel mai împovărat cu rămășițe din contribuțiuni și mai ales din veniturile domeniiale era perceptorul Teleman.

Deși perceptor învechit în această carieră, și-și înțelegea pe deplin rostul, totuși în circumscripția sa avea mulți debitori, cam de acei, cari vara își puneau capul la umbră și burta la soare ; iar iarna se învîrtesc pe lingă sobă și o pi-păiesc pe unde-i mai caldă, ca să se mai încălzească.

Bietul Teleman era necăjit, mă înțelege oricine, ca omul cu bunul-simț. Se gîndea mai ales la niște țigani, care avea, rămășițe cam vechi din „delicte silvice“ și-și închipuia, că de nu-i încasează, la vărsare poate să mai primească vreo observație. Ce să facă ? ! Își luă agenții, vătăjelul percepției, străjerii și-n fine cu tot alaiul dictat de împrejurări, plecă în urmărirea acestor debitori. Ajunse la unul — hai să-i zicem Șoșoi.

Țiganul cum îi zări închise ușa și se duse în grădină la o vițelușă, ce o avea dată de pomană de la un gospodar din sat.

Cum ajunse la el îi zise :

— Ei ce faci Șoșoi ?

— Sărut tălpile cucoane Telemane, ia cu vaca hasta ma necăjesc.

— Ce vacă țigane ? ! Nu vezi că-i o vițelușă !

— Hei ! Ce zici coane, ce vacă ho să se facă.

— Bine, bine Șoșoi, dar delictele, cînd le plătești, că mi se cer de boierii cei mari, e destul timp de patru ani de cînd te aștept !

— Te cred coane, dar acum pe legea mea n-am.

— N-ai acum, dar dă-mi o zi pe cînd poți închipui banii.

Țiganul să mai scarpină după ceafă, mai privește în dreapta mai în stînga, mai strînge din umeri și la urmă aruncîndu-și din nou ochii la vițică cu sînge rece spune :

— Cînd o făta bălaia...

CAL. FUNCT., I (1916), p. 71

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3278. Este atestat în Moldova.

PROASPĂT

Să te ferească Dumnezeu să fi avut de furcă cu notarul cutare. Pentru trii slove-ți lua dacă nu frangu, dar bucata ți se ducea !... S-au plîns oamenii, de peste șapte sate, de el și cine s-o fi-ndurat, că la săptămîină l-o dat afară și el a plecat din sat. Vine-un om străin, cu treabă pe la primărie și-ntreabă, pe cine-a fi-ntrebat.

— Da tot notarul cela-i și-acu ?

— Ași, de unde, s-a dus dracului, acu avem unul proaspăt.

— Proaspăt ? Vra să zică nu-i împutiț.

(T. Pamfile — Fără titlu) 5094,
f. 91

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3279. Este atestat în Moldova.

LA TÎRG ÎN ORAȘ

Notarul satului : — Măi Ioane, du-mă acasă cu căruța ta.

Ioan : — Aș vrea să-mi cumpăr un porc, dar dacă nu găsec atunci bucuros te duc pe d-ta.

CUCU, I (1905), nr. 16—17, p. 16

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3280. Este atestat în Transilvania.

FINANȚII PĂCALIȚI

Mirosiră finanții că badea Ciupercă umblă cu mița în sac și puseră terminu să-i facă leacul în ziua următoare. Dar și el simți că-i umblă în urmă și se hotărî să le tragă o păcălitură, de să i se ducă vestea.

Se pune, dragu-mi-te, la pîndă și cînd, în ziua următoare, vede că dau botul pe poartă, apucă o perină în spate și drumu la ogrăzi!.. Finanții cugetînd, că-i sacul cu duhanul, ușdei după el : el înainte, ei în goană.

Badea Ciupercă era ușor, căci n-avea nici o povară, deci o tulea ca iepurile, pînă cînd finanții cu trăistile, cosorurile și cizmele lor cele mari, abia-i puteau urma din depărtare de 2—3 puscături. Atîta nu era destul, dar mai era și o căldură de aceea, de-ți fierbea creierii în cap.

Badea Ciupercă fugea ca din tun : finanții îmboldiți de nădejdea izbindei, nu se lăsau. Tot așa și iar așa pînă cînd purtîndu-i Dumnezeu știe peste al cîtelea hotar, socoti, că le-a fi de ajuns pentru acuma și se trînti pe perină.

Adă duhanul ! strigă finanții, scoși din ciubăr de sudori.

— Ce duhan ? întreabă Ciupercă.

— Hei ! nu mai sporim la vorbe, ci dă sacu-ncoace !

Ciupercă le aruncă perina ; finanții o apucă cu lăcomia lupului, dar numaidecît o lapadă făcînd niște fețe ca de postul mare. Ciupercă ridică perina, iară finanții se întorc cu buzele umflate.

Lelea Ciupercă, firește, avusese atîta cheim ca în vremea asta să bage mița în sac și sacul în locu scutit de ochii cerberușilor.

GAZ. TRANS., 1890, nr. 11, p. 6

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3281. Este atestat în Transilvania.

CUM CÎNTĂ CLOPOTELE

Cînd moare un bogat, clopotul cel mare cîntă :

— Îi dă o oaie ! Îi dă o oaie !

Cînd moare unul sărac, clopotul cel mic cîntă :
— Nu-i dă nimica ! Nu-i dă nimica !

ADEV. SAT., I (1925), nr. 4, p. 3

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3282. Este atestat în Muntenia, Moldova și Transilvania.

Variante :

2. *Cum cîntă clopotele*, „I. CREÂNGA“, XII (1919), nr. 2—3, p. 32 (Drăgușeni—Suceava).

3. (Fără titlu) GAZ. ȚAR., III (1926), nr. 14, p. 3.

4. (Fără titlu) SAT., II (1931), nr. 8, p. 9.

[CONCLUZIE]

Un bărbier văzînd că un boier îi plătește pentru rasul capului cinci parale, iar pentru găteala barbei cinci galbeni :
— Boierule, îi zise, se vede că mintea din cap, toată s-a scoborit în barbă, d-aceea mai mult barba decît capul o cinstești.

Zanne, *Proverbele românilor*, II (1897), p. 9

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3283. Este atestat în Muntenia.

DINTR-ALE LUI MOȘ IORDACHE

Detese Cuza cînd cu împrăștierea, pămînt la țărani ; însă printre ei mai împrăștiară și niște țigani cu vite.

Vine vremea muncii (țiganii erau așezați pe moșia Brușenilor) și trebuia să se are pămîntul. Acu, moș Iordache — că despre el e vorba — avea plug și n-avea vitele aci. Țiganilor le era tot greu : aveau vite și n-aveau plug ! Cine știe cum ar fi aflat ei de moș Iordache, că s-au gîndit să bage în plug cu el. S-au învoit cum s-ar fi învoit și-au căzut la tocmă că mai întii să are pămîntul lui moș Iordache și-apoi pe-al lor. Așa, așa !...

Dimineată vin țiganii pîn la ziuă îl scoală pe moș Iordache, înhamă caii la plug și pleacă.

Ară ei, ară, vine prînzul — țiganii erau leșinați de foame —, așteptau să vie cu demîncare. De-aș ! Nimic ! Pun mîinile streășină și se uită în zare. Li se bucurau inimile ; însă cînd să zică și ei bogdaproste, treceau pe lîngă ei, nici măcar să se uite... Vine namiazul, tot așa... La chindie tot așa... că nu-ș cite zile a arat cu ei... Da vezi, moș Iordache, hoț, mîncă dimineăta, pîn la ziuă, și-așa că-i ținea pînă seara...

Au arat ei împreunați nu-ș cite pogoane și-l tot întrebau țiganii :

— Da bine, moș Iordache, mai ai mult ? La noi cînd mergem ?

— De mă, că nu mai avem mult și isprăvim.

Și tot așa-i ținea pe bieții țigani, cu vorba.

Moș Iordache, cum era de felul lui, ascundea el ceva în sufletu-i. Așa, mai aveau vreo trei brazde de tras ; au tras două, și a mai rămas pricina pe una ; dar numai el știa de asta.

Țiganii iar îl întrebară :

— Mai e mult pîn-om isprăvi, ori nu, moș Iordache ?

Acum, el ce face ? Oprește plugul, se suie pe grindei și le-arată.

— Măi, vedeți voi măgura aia ? Iote aia care de-abia se vede în zare ?

— O vedem...

— Hotarul Băileștiului îl vedeți ?

— Îl vedem...

— Dar pe-al Cioroiului ?

Și pe-ala.

— E, pînă acolo mai am...

Cînd au auzit țiganii așa, și-au dezhămat caii și-au plecat !...

Și-a rămas bietul moș Iordache cu pămîntul arat și cu plugul în brazdă !

Și s-au dus țiganii de parcă nici n-au fost și duși sint și astăzi din sat.

(N. I. Dumitrașcu) „I. CREANGĂ“,
VIII (1915), nr. 1, p. 29 (Boureni—
Dolj) .

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3284. Este atestat în Muntenia.

BOIERUL ȘI COVRIGARUL

Un moșier bogat se duse odată în iarmarocul săptăminal ce se ținea în satul lui.

Un vinzător de covrigi îi spune :

— Cumpără-mi, boierule d-ta, vreo doi covrigi proaspeți și buni.

— Îmi pare rău, dar n-am bani mărunți la mine.

— Îmi vei plăti mâine.

— Ei ! Și dacă peste noapte mor ?

— Nu face nimic ! Nu-i mare pagubă.

CAL. GOSPOD., XI (1931), p. 42

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3285. Este atestat în Muntenia.

PĂREREA MOCANULUI

Muncind pe zloată ori pe gerul cel mai crâncen, ciobanul ducea un trai nespus de amârît în vremea iernii.

Îndată însă ce aripa primăverii filfia asupra pământului cu soare mult și cald, înviorându-i codrii, îndemnînd ciocirliile să înalțe cîntece de slavă celui atotputernic, mierlele și privighetorile să șoptească la urechea omului ascunsele taine ale firii —, lumea întregă era parcă numai a lui.

Paznicul turmei se tolănea sub poala umbriitoare a unui copac stufos, și-și depăna firul amintirilor duioase, cîntînd liniștit din caval, ori dînd drumul ghiersului :

Și pe vînturi, și pe ploii,

Eu rămîn cioban la oi !...

Într-o bună zi, au oprit trăsura lîngă el niște boieri mari.

— Halal de viața ta, mocane !, zise unul din ei, talmăcind în spusele lui și gîndurile celorlalți. Te fericesc !... Așa-i că trăiești bine, păzind turma ? !...

— Hm-hm !... De-ar fi bine la oi n-aş mai avea loc de voi !, răspunse el, înţepat, şi surizînd pe sub mustaţă.

DUM. POP., XIV (1930), nr. 9—10, p. 7

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3286. Este atestat în Muntenia.

CE FACE DUMNEZEU

Acu cică unui împărat, îi plăcea să stea de vorbă cu pehlivanii împărăţiei sale, şi, cine să găsea mai cu cap, să-l păcălească, era răsplătit bine. De unde, pînă unde, aude unul că împăratul pusese în cinghel pe mulţi şi se hotări ca să meargă el la împărat şi de nu va izbîndi el, apoi altul nu-i mai dă de leac. Cum intră şi dete de împărat, acesta îl şi întrebă : Că „ce face acuma Dumnezeu“.

— Hei înălţate împărate, toate aş şti de aş fi îmbrăcat în straietele înălţimii tale, pe dată !

— Cum se poate bre !

— Uite așa.

Şi împăratul pe dată se dezbracă, şi-i dete hainele sale pehlivanului.

— Ei bre, acuma ce face Dumnezeu ?

— Ce să facă iaca durează mereu la scări.

— Cum se poate ?

— Iaca cum. Face scări pentru unii de scoborit, ca alde măria ta şi pentru alţii de ridicat ca mine.

— Valeu, hoţule, m-ai păcălit, afară că te spînzur ! Dar prefăcutul împărat dădu ordin să-l ducă pe golanul ista, la dubă. Pehlivanul, cînd să-l scoată soldatul pe împărat îmbrăcat, zice în urechea lui :

— Iaca ce făcu Dumnezeu !

Şi se dete pe faţă.

„I. CREANGĂ“, V (1912), nr. 9,
p. 285 (Balinteşti—Galaţi)

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3287. Este atestat în Moldova.

Cu conscrierea sufletelor din comună era însărcinat preotul — oamenii își făceau fel și fel de presupuneri despre conscriere. Un țigan veni însă la popa și zise :

— Mînca-ți-aș ochii taică părinte, fă-mă uitat și nu mă mai scrie, bat-o focu de cătănie, s-o bată — că doar nu i-o sta și împăratului ăluia toată nădejdea în mine.

Maican, *Glume*, p. 14

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3288. Este atestat în Muntenia.

CINE LATRĂ ?

Să dusesse la judecată boierul și cu-n biet creștin. Acu numai Dumnezeu știe a cui era dreptatea, și cum spun, stînd ei înaintea judecătorului, spunea boierul niște minciuni, comedie mare, da pe țăran tot îl auzeam din cînd în cînd :

— Nu-i așa, domnule, judecător, nu-i așa.

Și boierul da-nainte.

— Nu-i așa, domnule judecător, nu-i așa.

Și boierul iar drrrrr !

— Domnule judecător, nu-l mai lăsați, că spune minciuni, de mă doare ceafa, mai zise bietul om. Iar boierul răzgîlios.

— Ia nu mai latra măi !

— Ci să nu latru ? Da pe tîni cum ti lasă domnu judecător să latri de-atîta vreme !...

(T. Pamfile — Fără titlu) 5094,
f. 91

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3289. Este atestat în Moldova.

OMUL LATRĂ

Doi inși s-au pus rămășag :

— Măi să știi că eu am să te fac să latri ca ciinele.
Crezi una ca asta ?

— Nu, că nu-s mort.

— Ai să vezi. Acu, merse ei mai departe, dar cel dintii să-ndepărta de celălalt și tot spunea ceva-ncet. Ista neauzind, tot făcea :

— Ha?... ha?... Celălalt iar spunea-*n* legea lui, ce-a fi spus încet ; ista iar, tot dîndu-se către el :

— Hha ? ha ? *mî* ?

Dar ceala de colo.

— Țibă șarlă, vrei să mă mininci, de tot latri la mine, și-o ciștigat rămășagul.

(T. Pamfile — Fără titlu) 5094,
f. 416.

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3290. Este atestat în Moldova.

ÎNTRE OAMENI

Un român pleca cu trăsura la Siret. Pe drum îl ajunge pe-un omușor din alt sat, ce mergea pe jos la oraș.

— Bade Gheorghe... fă bine și lasă-mă să m-anin și eu în căruță la d-ta.

— Tu doar-ai trecut prin pădure... Nu te-ai putut anina de-un copac... da la mine-*n* căruță ?

REV. TIN., II (1928), nr. 2, p. 20

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3291. Este atestat în Moldova.

MOȘ TOMA ÎN CARANTINA DIN VAMA PREDEAL

Toma Bădiceanu a fost reținut dealtădată în carantina din Vama Predeal. Cauza era boala de ciumă ce se ivise prin

Turcia și România. Cu moș Toma să mai aflau în lazaret o mulțime de seceleni, între cari erau și cîțiva bogătani. Spre scopul acesta erau construite în Predal două barăci : una mai elegantă și alta mai simplă. Bogătanii grăbesc de se așează în baraca cea mai bună, lăsînd loc în cealaltă pentru oamenii mai necăjiți. Bădiceanu se încearcă să intre și el cu bogătanii, pre cînd un guguman îngîmfat îl izgonește cu niște vorbe de tot grosolane, zicîndu-i :

— Da tu, măi sărăcie, ce cauți aici între oameni ? N-ai loc dincolo ?

— Ei, tu lucru naibii ca ăsta ! Uite numai la boierul cum îmi vorbește ? Parcă și-a uitat ce prieten bun era tată-meu și cu tată-său odată ?

— Ce prieten a fost tată-tău cu tată-meu măi sărăcie ?

— Ce ? Te faci că nu știi, boierule ? Oare ți-ai uitat d-atunci cînd îi murea tată-meu cite un cal slab, că tot pe tată-tău îl chema, să-l jipoaie de piele ?

Dogariu, *Moș Toma*, p. 7

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3292. Este atestat în Transilvania.

AFACERE PIERDUTĂ

Un cămătar împrumută unui țaran suma de 600 cor[oane] cu dobîndă de 50 la sută, plătită înainte, așa că țaranul iscălește polița pentru 600 și primește în mină numai 300 cor[oane]. Cămătarul, încîntat de afacerea ce făcuse în ziua aceea, să grăbește să spună și nevastei sale, ca să se bucure și ea ; dar femeia aruncîndu-i o privire disprețuitoare, îi zice :

— L-ai împrumutat, va să zică, cu 600 cor[oane] pe timp de un an și i-ai dat numai 300. Dobitocule ! Trebuia să-l împrumuți pe doi ani, ca să nu-i mai dai nimic.

POP., XVIII (1911), nr. 41, p. 653

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3293. Este atestat în Transilvania.

ȚIGANII ÎN PĂDURE

Pe o noapte furtunoasă, doi țigani treceau printr-o pădure. Toate gătejile uscate căzînd din copaci nu-și găseau alt loc decît drept în capul țiganilor. Atunci ei începură a zice :

Măi crivățe, crivățe,
Nu arunca cu bețe,
Că sunt țigani boierești,
Și te-apucă de-l plătești !

LIGA DEȘTEPT., III, (1915), nr.
44—45, p. 7

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3294. Este atestat în Muntenia.

BULZEȘTENII ȘI SMÎNTÎNA

În vremea iobăgiei a căpătat și satul Bulzești porunca să ducă dijma din smîntînă la domnul de pămînt.

Judele îndată a pus pe car o bute mare și s-a luat prin sat, iar iobagii veneau cu dijma la car și-o turnau în bute. Și după ce a părăndat tot satul a plecat cu butea cătră curtea domnească. Cînd colo iese afară domnul de pămînt și întreabă pe oamenii ce veniseră cu dijma, că cită smîntînă i-au adus.

Oamenii dau a arăta pe cercuri, unul pîn-aci ! altul ba pîn-aici ! — că butea nu era plină.

— Bine, bine, măi oameni, zise domnul nemeș, dar spune-ți-mi voi după măsură, că cită smîntînă mi-ați adus ?

Atunci unul din cei mai glumeți sare iute-n car și hop ! în bute pînă-n fund și apoi iar iute iese pe loitra carului și arată pe briu.

— Pîn-aici ! mă rog la domnu măria sa ! adecă pînă unde era smîntîna pe haine.

Nemeşul văzînd aşa măsurătură românească le-a dat
dijma îndărăt.

CAL. Arad, XVIII, (1897), p. 106

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3295. Este atestat în Transilvania şi Mun-
tenia.

V a r i a n t ă :

2. *După faptă şi răsplată*, ALB. Buc., XXVII (1936),
nr. 7, p. 102.

BOIERUL, DUMNEZEU ŞI POPA

Badea Stănică se purta alene prin ogorul stăpînului său,
şi azvirlea din cînd în cînd din traistă cite o mină de păpuşoi.
Şi ca să-i mai treacă de cele aleanuri, Stănică cînta cît îi
ţinea gitlejul, cam aşa :

Frunză verde porumbică
De boier n-am nici o frică.

Frunză verde scînteioară,
Cînd m-oi duce eu la moară
Fie bine, fie rău,
N-oi să cred pe Dumnezeu.

Ş-apoi frunzuţă de linte,
Iapa mea îi mai cuminte
Decît moş papa Arvinte !

Şi cîntecele ieste, după ce le zicea o dată, le mai zicea
încă o dată, ş-apoi iar, ş-apoi iarăşi — şi tot aşa de dimineată
de pe la cîntători şi pînă noaptea ce închidea ochii.

Într-o zi se întîmplă că boierul Mihăluş, stăpînul lui
badea Stănică, să meargă prin ţarina lui, ca să-şi mai vadă
de sămănături ; şi iaca deodată că aude cîntînd înaintea lui
pe ţăranul ceala, cîntecele ce vi le-am spus.

Stă boierul deodată pe loc şi se gîndeşte :

— Măi ! ce să însămneze vorbele aiestea a țaranului ? De ce nu să teme el de mine, și nu crede nici pe Dumnezeu — ș-apoi mai zice că iapa lui îi mai cuminte decât popa Arvinte ? ?...

Tace boierul și să duce acasă ; acoloa, pune să-i pregătească un harapnic știi colea ! — de să rupă bucățica unde a lovi — ș-apoi trimete de aduce pe badea Stănică la curte.

Cînd ajunge Stan la cerdac, iesă cuconul Mihăluș înainte, și începe a mi țî-l lua la dopros.

— Ian ascultă mă mogîrdane ! da ce cîntece cîntai tu azi-dimineață pe lan de se răsuna în toate părțile, mă ? Ce cuvinte boscorodeai tu acolo, mă ? ha ? răspunde...

— Păi dă ! cucoane ! cînstită fața matale, cîntam și eu să-mi mai treacă de cele aleanuri...

— Da nu erau cîntece de alean cele ce cîntai tu, țopîrco ! că cîntai mai întii că n-ai teamă de mine nicidecum ! Cum de nu țî-e teamă de mine mă ? răspunde, or îți rup carnea de pe tine cu harapnicu !

— Țî-oi răspunde cucoane, fi-ț-ar fața cînstită : apoi cum să am teamă de niata ? Dacă eu mi-oi face totdeauna toată treaba ce-mi orînduiești, și nu țî-oi da niciodată pas de bănuială, de ce dracu să mă tem de d-ta, că doar nu ești hoț de codru să șchingiuiești oamenii degeaba ! răspunde Stănică.

— Ei brava ție, mă Stane ! îi zise boierul. Da știi tu că ești deștept, bre ! Așa-i că dacă vei face treaba cum se cade, la ce dracu să te temi de mine, că doar nu-s mama pădurei ?

— Așa-i cucoane, așa-i !

— Ei da vezi tu, răspunde acu : de ce nu crezi tu pe Dumnezeu mă, cînd te duci la moară, mă ?

— Apoi, să vezi boierule : mai astă toamnă era o zi frumoasă și senină — și m-am pornit tocmai la moara cea mare de dîncolo de codru, fără să iau jocul în spinare, că asudam de cald ce era ; și unde dă dracu peste noapte de să iscă o givornîță a naibei, și un ger și o ninsoare, de mi-o înghețat pînă și măduva inimei în mine. Apoi să te mai încrezi în Dumnezeu și să pleci la drum fără cojoc, cucoane, ha ?...

— Apoi că și aici ai dreptate Stane ; citeodată și Dumnezeu-i tare schimbăcios. Dar ian spune cu cîntecul al treilea, cum de iapa ta îi mai cuminte decât popa ?...

— Păi să vezi cucoane ! cînstita fața dumitale ; cumpărasem de la iarmaroc un dălac de iapă, și avea nărav de zvîrlea cum se apropia cîneva de dînsa ; eu m-am apucat și îi am tras de vro două trei ori niște ceseli zdravene cu ceatlăul, și

iapa s-o lasat de narav. D-apoi, pe moș popa l-am prins de vro cinci-șese ori la nevastă-mea, și l-am otinjit și cu țăpoiuri și cu hîrletul, și cu oiștea carului — și tot bată-l toaca să-l bată ! că de năravul lui nu s-o mai lasat și mai ieri l-am zărit rupînd-o de goană, cînd m-apropiam de casă !

— Bată-te norocul să te bată, că mare hîtru mai ești ! zise boierul ținîndu-se cu mîna de pîntece de rîs. Și ca să te mulțănesc, măi Stane, iaca harapnicul ista îl pregătisem pentru tine ; acu ți-l dăruiesc ție, și dacă li-i mai prinde pe moș popa pe la nevasta ta și dacă nu li-i deznărași și cu sfințișorul ista cu șapte șfinchiuri, — pe mine să dai păcatul Stănică...

Și așa s-a și întîmplat, că de-atunci Stănică ș-a schimbat cîntecul al treilea așa :

Frunză verde lemn scobit
Marghiolița m-o-ndrăgit,
Și mă pupă și mă scaldă
Sfîntul șfichi să nu-l mai vadă.
Iar moș popa prea sfințit,
Chiar din sat s-o tălpășit.

N. A. Bogdan, ERA NOUĂ Iași,
II (1890), nr. 61, p. 4 ; republicată :
CONTR., I (1895), nr. 57, p. 1 ; *Povești și anecdote*, p. 123 ; *Povești și bazaconii*, p. 211.

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3296. Este atestat în Moldova.

Variante :

2. *Țăranul pățit*. Niculiță-Voronca, *Datine*, p. 751 (Botoșani—Botoșani).

3. *Omul lăudăros*. Ionescu, I., *Povești*, p. 37.

4. *Țăranul și boierul*, „I. CREANGĂ”, VII (1914), nr. 8, p. 236 (Roman—Neamț).

5. (Fără titlu) Pamfile, *Văzduhul*, p. 13.

ȚĂRANUL GLUMET

Nea Toader era un țăran glumet, guraliv, dar muncitor cu toate acestea, de aceea-l iubea toți sătenii ; iar fetele și flăcăii se prăpădeau după nea Toader pe la scrînciob în zilele

de sărbători. Spătos voinic, nea Toader avea un nas mare, mare cât pliscul cocostîrcului, apoi roșu ca un ardei de cei copti. Acest nas monumental devenise, ca de obicei, risul lumii întregi. Sătenii nici nu-l numeau altmintrelea decât cu porecla nas-Toader în loc de nea Toader.

Mergea nea Toader prin sat și iată că se auzea zbieretele băieților : „Nea Toader dă-ne nasul matale că am pierdut țurca“. Iar nea Toader nu să supăra și răspundea băieților :

— De, copii l-aș da, dar mi s-a pierdut cuiul de la plug și am nevoie de dînsul.

Și apoi să auzi risetele copiilor !

Să întilnește nea Toader cu vecinul său, iar acesta în glumă îi zice :

— Vecine mergeam tocmai la tine !

— Ce-ți trebuie ? Ai nevoie de nasul meu, nu e așa ?

— Apoi de, ai ghicit. Mi s-a pierdut zăvorul de la ușă, împrumută-mi-l, te rog...

— Azi ! cu părere de rău nu pot, o să-l bați cu cuie și mi-l vei strica.

Și amîndoi mulțumiți de glumă rid de se topesc.

A încârcat odată nea Toader un car cu lemne și a plecat la Iași, ca să-l vînză. La o răspîntie de drum se întilnește cu o trăsură boierească. Vizitiul observînd nasul cel mare al țăranelui îi strigă :

— Mă Ioane, fă cea cu nasul tău !

Nea Toader opri boii pe loc și-și întoarce nasul la stînga.

— Treci acum ! zise Toader.

— Mă Ioane glumești. Fă hăis cu boii !

— Păi ! să vede că nu nasul meu-ți stă în drum ! răspunse Toader și mină boii la o parte.

Boierul din trăsură surizînd în glumă oprește trăsura și întrebă pe țaran.

— De unde vii !

— Din sat, merg în pădure, cocoane !

— Cum în pădure dacă duci lemne în car ?

— Păi dacă știți de ce mă mai întrebați.

— Și ce ai să faci cu lemnele ? Le ai de vînzare ?

— Apoi nu-s doar de mîncare, cocoane.

— Mă Ioane ești obraznic ! strigă boierul supărat.

— La noi în sat obraznicul mănîncă praznicul, cocoane.

— Și cine e mai mare la voi în sat ?

— Mai mare la noi e ciobanul Niță ; e cît un munte !

— Nu te întreb d-aia, te întreb de cine în sat știți de frică.

De Dumnezeu, cocoane.

— Nu te întreb d-aia, te întreb de cine ascultați ?

— Pe cobzarul de la cârciumă, cocoane !

— Nu e vorba d-aia, te întreb cine e primar la voi.

— Apoi de, așa trebuia să mă întrebați, că răspundeam îndată. Primarul la noi e ăla, pe care-l vrea subprefectul.

— Mină caii înainte ! strigă răstit boierul, scuipînd de supărare.

Trăsura pleacă, iar nea Toader își scoate căciula din cap, surîde privind lung la trăsură, care să depărtează și apoi el se scarpină la ceafă.

— Hăis ! hăis ! mină nea Toader boii înainte.

LUMINA SAT., I (1899—1900*,
nr. 2—3, p. 59.

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3297. Este atestat în Muntenia.

CIOBANUL LA MASA BOIERULUI

Un cioban, ducîndu-se la un boier cu niște cașcaval, pe care îl și vînduse, stete cam mult, așa că veni vremea mesei.

Boierul pofti și pe cioban la masă. Mîncînd ei, ciobanul azvîrlea oasele sub masă. Doi cîini, ce erau acolo, se luară la mîncare și zvîrcolindu-se ei sub masă, o deteră jos împreună cu tot ce era pe ea.

Boierul zise ciobanului :

— Se vede treaba, că dumneata firtate n-ai mai stat la masă cu boierii.

Ciobanul răspunse :

— No zău, eu cu boierii am mai stat la masă, dar cu cîinii n-am stat.

GAZ. TRANS., LXVII (1904),
nr. 173, p. 6.

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3298. Este atestat în Transilvania.

Varianta :

2. *Ciobanul la masa boierească*, HAZ. SAT., IV (1908),
nr. 7, p. 2, (Ploiești—Prahova).

ȚIGANUL ȘI BOIERUL

Într-un sat trăia un țigan numit Barabulea, cu boereasa și cu dancii săi. Satul acesta era pe moșia unui boier, care-și avea conacul său chiar în mijlocul satului.

Pe cînd Barabulea, țiganul, sta de vorbă cu vecinul său, boierul trecu prin fața lor cu faitonul tras de patru cai. Româmul și țiganul salută respectos pe boier.

Conacul boierului nu se afla departe de unde ședea de vorbă țiganul cu românul.

Cum trecu boierul, țiganul începu să se umfle în pene și să se laude : că el e așa și pe dincolo și că a stat de mai multe ori la masă cu boieri și că dacă vrea și acum are să stea cu boierul la masă.

— Aș vrea să știu și eu cum ai să faci, ca să stai la masă cu boierul, îl întrebă românul.

— Foare simplu românico. Ham să mă spăl bine pe față și pe mîini, ca să fiu curat, că așa îi place boierului. Pe urmă ham să mă îmbrac cu hainele cele nouă, cu cari mă îmbrac numai la Paște și așa frumos cum sînt eu de felul meu, ham să pîndesc pîn-o-nceta fumul la hornul conacului, că atunci știu că bucatele-s gata și boierul va sta la masă. Eu atunci ham să intru la boier și cum stă el la masă, ham să-i zic : „Poftă bună, cocoane“ și boierul n-are cum să răspundă decît : „poftim la masă, țigane“. Așa-i că se potrivește ?

— De știu eu, îi răspunse românul. Poate s-o potrivești și altfel.

— N-are cum, răspunse țiganul țanțoș.

Și țiganul, după ce s-a spălat, s-a pieptănat și s-a bărbierit, s-a îmbrăcat cu hainele cele noi de Paște.

Cînd l-a văzut Piranda lui așa dichisit, nu putu să nu-i zică :

— Haoleo ! Barabuleo, parcă ești bulibașa hăl mare.

După aceea, Barabulea s-a așezat la pîndă, să vadă cînd s-așază boierul la masă. Și cînd a văzut că fumul de la horn a încetat, țiganul a fost prezent la conacul boierului.

După ce țiganul tuși, ca să-și dreagă glasul intră curajos înăuntru și găsind pe boier stînd la masă, îi zise cu glas tare :

— Poftă bună, cocoane.

Iar boierul uitîndu-se la țigan și mirîndu-se de îndrăzneala lui, îi răspunse tot așa cu glas tare :

— Ieși afară, țigane.

„Uite mă ! se miră țiganul, că și așa se potriviră.“

Și bietul țigan ieși plouat afară.

Românul, care știa, cam ce o să se întâmple, privea de departe la țigan, cum a ieșit de la boier și mergea ploat, l-a întrebat :

— Ce-i Barabuleo ? Ce mergi așa ploat, de parcă ți s-a înecat corăbiile, care nu le ai ?

— Ce să fie mînca-te-aș ? Boierul e cam boierit și puțin cam obidit și doar m-a cam sictirit. Încolo toate bune.

(D. Nițescu, *Din traista...*) A.I.E.F.,
116, p. 64 (Ivrinezul Mare—Con-
stanța)

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3299. Este atestat în Muntenia și Moldova.

Variante :

2. *Păcălituri țigănești*, CAL. BASME BAL., I (1877),
p. 101.

3. (Fără titlu) GAZ. SĂT., II (1885), nr. 7, p. 125.

4. (Fără titlu) Zanne, *Proverbele românilor*, III (1898),
p. 649.

5. (Fără titlu) Mocanu, *Monografia com. Stălinești*,
p. 157.

6. *Socoteala țiganului* (T. Pamfile — Fără titlu),
5094, f. 227.

7. *Țiganul și boierul*, VEST. SĂT., X (1921), nr. 19—
20, p. 2.

8. *Se brodi și așa*, ȘEZ., XXVIII (1924), nr. 1—3,
p. 13.

9. *Boierul și țiganul*, BUCURIA, I (1935), nr. 2, p. 4.

M-A LĂSAT NEMÎNCAT !

— Da ce te tot vaiți, așa, vere Costache ? Ce ți s-a în-
tîmplat ?

— Cum să nu mă vait ? Nu știi ? M-a sărăcit boierul
de la noi ; m-a lăsat gol și nemîncat și...

— Lasă, vere Costache, nu te teme, n-are să te lase el așa tocmai acum : mai are el vreme să te mănince !

POP. ROM. Buc., III (1934), nr. 2, p. 35

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3300. Este atestat în Moldova și Muntenia.

Varianta :

2. *Din vremuri grele de ieri și de astăzi.* Pamfile, *Carte pentru tineret*, p. 86.

CU GÎNSCONIU

O fost odată ca niciodată. O fost un băiat și s-au dus în pădure. Și, dacă s-au dus în pădure, o aflat un cocostîrc. Da băiatul a zis că ala-i gîscoi. Și băiatul l-o adus acasă, ș-o zis :

— Tată ! uită : io, zice, am aflat un gîscoi !

— Du-te măi, dracului, zice, c-aiesta, zice, nu-i gîscoi, zice, c-aiesta-i cocostîrc !

— Ba nu ; c-aiesta-i gîscoi, tată. Da eu, eu m-oi duce la oraș și l-oi vinde, zice, am nevoie de bani.

— Mă, lasă dracului, mă, gîscoiul, că tu îi da de dracu : te-a bate orice domn, în oraș !

— Ba nu, tată, că am nevoie de ceva parale.

E, gîscoi, adică feciorul o luat gîscoiul ș-a plecat la oraș. Și dac-a plecat la oraș, s-o dus acolo la un boier !

— He, zice, domnule ! zice, nu-i cumpăra gîscoiu-aiesta ?

L-o prins pe fecior și l-o bătut, c-o zis c-ala nu-i gîscoi, că-i cocostîrc.

— Mulțam frumos ! o zis băiatu cătă domn, mulțam frumos, domnule, zice, că o dată m-ai bătut, o dată am să te bat și eu !

No, fecioru ce-o făcut ? O mărș acas la tată-so.

— Da ce-i, măi ?

— He, zice, am dat de dracul, zice, tată, zice, c-am mârș în oraș, zice, m-o bătut un domn.

— Da nu Ț-am spus, măi, zice, că să nu faci de-ale !

— Ei, nu-i nimic !

O dat, o dat, și s-o dus feciorul și și-o luat niște haine, ca cum să-l poată bate pe domn. Și s-o dus acasă-n curte la el. Și dacă s-o dus, ș-o luat haine așa cum au meseriașii astaliși. Și s-o dus la el în curte, ș-o zis că n-are ceva de zidit ceva.

— Cum să nu ! zice, domnul, avem !

— No apă, zice, om merge-n pădure, zice, ș-om măsura lemnele, zice, că care cît de lungi trebuie pentru zidul ala.

Și dacă s-o dus, acolo-n pădure, o măsura lemnu-așa și l-o prins domnu-așa, și l-o lega de minuri pe domn, de lemn. Și dacă l-o legat cu minurile de lemn, au tăiet, au tăiet un bît, și l-au bătut bine pe domn.

— No, zice, domnule, zice, o dată m-ai bătut, zice, o dată te-am bătut eu. Încă de doauă ori ti-i mai bate.

No bine ! Amu stă ș-o socoti boieriul că cum l-a mai bate ? Da băiatul așa de rău l-o bătut, c-o trăbuit doftor. Apă o trimăs la oraș să știe doftori, ș-o vini vo tri doftori cu mașina.

— Aă ! Apă n-are leac !

D-apii băiatul ș-o luat niște haine și el, ca doftor, și s-o dus acolo la el în curte.

— Am auzit, zice, căta doamnă, că domnul, zice,-i tare bolnav !

— Bolnav, zice, de moarte ! No, pii, zice, nu-i bai, zice, că mereți acolo, zice, în sobă la el, zice, să vedeți.

— Hooo ! cum l-o văzut băiatul, aiesta, zice, la aiesta, zice, trebuie ceva scăldări, zice, că alta leac n-are !

No, odată doamna i-o și făcut scăldări. Da să nu vie nimenia acolo-n sobă, numa el și cu domnul. Cînd o clocotit apa mai jib, l-o și pus acolo în scaldă pe domn, ș-o și Țipat apa ce fierbinte pe el. Și l-o opărit tăt.

— No, zice, eu-s cel cu giscoiu, zice. Încă o dată mai am să te mai bat ! Cam de doauă ori te-am bătut ?

— Vai de mine ! — domnul — amu de mă mai bate încă o dată, am să mor !

No, îi bine ! ce-o făcut ? Domnul s-au grăit cu doamna, că ei s-or muta înt-altu toniai, mai departe. Apă o pus pe car luitore și tăți leghiriși — hai pe drum câtă cela toniai. Fecioru s-o dus la un bircar ș-o luat o botă de-ale cum au bir-carii, și o luat o gubă neagră, ș-o mârș dinapoia lor. Domnu nu l-au cunoscut, c-aiesta e feciorul cu gîscoiul. Da o vinit un fecior călărește dinapoi cu un cal, dint-alte părți.

— E, măi băiete ! zîce, ia stăi ! o zîs aiest cu gîscoiul. Ai bun cal ??

— Avem !

— Da oare, zîce, putea-voi, zîce, să nu-l ajungă nici-un cal, zîce, cu fuga ?

— Aiesta cal a mneu, zîce, nu, nu ieste cal pe sub soare să-l ajungă ! zîce. Așă poate de răpede fugi !

— D-apoi cît îi cere, zîce, să-ți plătesc dară, zîce, că cît îi trece p-ingă carăle ale, să strîgi, să strîgi, zîce, „io-s cel cu gîscoiul“ !

— Da atunci, te du, zîce, că te-or omori !

Și i-o dat tri zloți, la al cu calul. No, și odată o și strîns calu din șauă.

Odată o și strîns calul feciorului din șauă, ș-asa o mârș ca vîntu, p-ingă boierul ! Ș-o strîgat :

— Io-s cel cu gîscoiul !

Atunceni hăi ! o și stat biriși tăț în loc. Drumu ! după el cu calul.

Atîta au fugit, că nu l-au mai ajuns !

Da fecioru cu, aiesta, cu gîscoiul, s-a apropiat de boieri.

— Da..., ce stați aici ?

— Hă ! zîce, ia, zîce, o fugit, zîce... după ăl cu calul că, zîce, ala-i cel cu gîscoiul !

— Da amu, aiest cu gîscoiul avea nevoie... că iera încă cocișul acole, și cu domnu, ș-amu...

— D-apî, zîce, ascultă, zîce, câtă boieri. Pune, zîce, la cociș, zîce, să prindă, un cal de aieștia, zîce. Că, zîce, aiesta l-a ajunge, că, zîce, nu-i calul lucrat !

Odat-o și suit... cocișul pi-un cal, drumul și el după cialți să-l ajungă.

Atunceni, feciorul aiesta cu gîscoiul, au și luat campăul ala păcuresc, l-o bătut pe domn și pe doamnă, pînă l-o lăsat mai mort !

— No, zice, io-s cel cu giscoiul ! Acuma, zice, de tri ori m-ai bătut, zice, fecioru, de tri ori te-am bătut și eu ! Acuma, zice, n-avem două.

Și s-o suit pe-un cui, ș-alta nu-i !

A.I.E.F., i. 14106 (Racșa—Satu Mare)

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3301 (A. Th. 1538); cf. 3312. Este atestat în Transilvania, Muntenia și Moldova.

Variante :

2. *Doftor bun*, GHILUȘUL, II (1913), nr. 6, p. 7.

3. *Boierul și gisca*, A.I.E.F., i. 10870 (jud. Vrancea ?).

BĂDICEANU ÎL BĂRBIEREȘTE PE STĂPÎNUL SĂU, G. POPA

Pe acele timpuri nu să aflau bărbieri prin Săcele. Oamenii, cînd aveau lipsă de bărbierit, să rădeau unii pe alții. Odată fruntașul Gheorghe Popa l-a fost chemat pe moș Toma Bădiceanu, ca să-l rază. Bădiceanu a venit îndată și, după ce ș-a ascuțit briciul pe curea, s-a apucat de lucru și l-a ras pe partea dreaptă pînă jos, apoi își puse briciul în buzunar și zise cu mirare :

— I, tu lucru dracului, ca ăsta, boierule ! Cînd am plecat d-acasă am uitat să-i spun ceva Stanchii ! Trebuie să mă duc acum acasă, ca să-i spun, ce am de spus, pînă n-o ia nebuna în vro parte !

Zicînd acestea, o și șterge pe ușă. Stăpînul său a crezut deocamdată, că Bădiceanu voiește să facă numai o glumă cu spusele lui și va fi ieșit poate numai în curte. După ce a văzut însă, că Bădiceanu nu să întoarce nici după un ceas, nici după două, trimite după el acasă, ca să nu-l mai aștepte ca un caraghios cu săpunul pe la gură ; dar ie-l pe Bădiceanu, dacă mai ai de unde, căci el plecase în pădure. Va fi trimis G. Popa după unul și altul prin sat, carele să-l rază și pe partea stîngă, dar n-a aflat pe nimenea. Astfel a trebuit să-l aștepte pe mocalitul de Toma pînă seara legat la fâlci spre

a nu fi de rîsul femeilor, cari îi veneau prin casă mai c-o treabă, mai cu alta.

Cînd a sosit pe seară moș Toma, l-a întrebat G. Popa necăjit :

— Dar tu unde păcatele ai fost pînă acuma, măi Tomo, de m-ai lăsat jumătate ras și jumătate neras, ca p-un caraghios ?

— Să vezi boierule, lucrul dracului ce mi s-a întîmplat. Dacă am ajuns acasă am aflat-o pe Stanca plîngînd, ca o proastă. Am tot întrebat-o : că ce are de plînge ? Ea, după mai multe întrebări, ce i le-am făcut, mi-a răspuns că i-ar fi scos astăzi găina un pui, care i-a cîntat cocoșește, ș-apoi a și murit îndată. Zice că să teme acum nebuna de vro nenorocire. Apoi s-o pus din nou pe plîns și plîngea cu atîta foc de-mi țiuiau urechile de gura ei. Cînd îmi mai văzură ochii și una ca aceasta, nu mai știam ce să mă fac. Mi-am luat de ciudă funia și m-am dus în pădure după o crosnie de lemne, fără ca să-mi pot aduce aminte că te-aș fi lăsat neras p-o parte.

G. Popa a crezut, să vede treabă, minciuna cea încornurată a lui moș Toma, și s-a liniștit îndată ; iar moșul l-a bărbierit mai departe și pe partea cea stîngă.

Dogariu, *Moș Toma*, p. 7

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3302. Este atestat în Transilvania.

DOUĂZECI ȘI CINCI LA SPETELE ALTUIA

Un boier supărîndu-se nu-ș de ce, pe-un țaran, chemă degrabă cîțiva argați și le porunci :

— Ia să-mi așterneți, măi, pe țărănoiu! ăsta, jos la pămînt și să-i ardeți numaidecît douăzeci și cinci de harapnice... la spinare că el nu vrea să-nțeleagă ce-i spun eu, el pune vorbele mele la spate !

Țăranul începu a răcni și a se ruga :

— Mă rog, cucoane, iartă-mă că... nu mai pun vorbele matala la spinare !

— Auziți bre ?... mai trageți-i douăzeci și cinci că el cîcă nici la spate nu pune vorbele mele !

- Mă rog, cucoane, iartă-mă, că le pun !
— Mai trageți-i, bre, douăzeci și cinci, că ian auziți :
cică vorbele mele le pune la spate.

ALM. ADEV., I (1902), p. 122

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3303. Este atestat în Muntenia.

Varianta :

2. *Douăzeci și cinci la spatele altuia.* Popescu-Ciocănel, *Brașoave*, p. 35.

ALTUL LA RÎND

Ciocoiul, cum se scula dimineață, gusta ce gusta și mergea de judeca pricinile, adică-și muia frînghia în apă și bătea pe toți cîți îl așteptau închiși de oamenii lui. Și-i bătea, că zicea el : Bătaia-i mama înțelepciunii.

— Adă unul, porunci el slugilor. Și slugile-l aduseră. Ciocoiul îl inhătă și-i dete și-i dete, pînă ce osteni ; apoi ieși afară zicînd : Cînd oi veni, să găsesc gata pe altul.

— Dar, sărutăm minele cucoane, pe ziua de azi nu mai avem pe nimeni.

— Să-l găsesc atunci tot pe-aista, adăogă el. Mă rog, așa-s cei cari cred că bătaia-i mama înțelepciunii.

(T. Pamfile — Fără titlu), 5094,
f. 224 v.

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3304. Este atestat în Moldova.

NĂDEJDEA ȚIGANULUI

S-a prins un țigan cu un boier așa :

— Dacă șezi, țigane, de de sară de la apusul soarelui pînă dimineață la răsărit, sub moara asta în apă, lăsînd numa

capu afară, acu iarna și n-ai muri, îți dau ție morile. Dacă-i muri, să fii mort și să n-am nici o vină.

— Așa ?

— Așa.

— Mă prinz boierule. Să stai să mă păzești.

Și a intrat haramina în apă, așa cum le-a fost vorba, iar boieru a făcut focu pe mal să păzească pe țigan, să vadă, șade or nu ?

Așa. Și a stat boieru la foc pe mal și țiganu în apă, toată noaptea și se ținea bine cioroiul. Nici vorbă de moarte.

Boieru-și frîngea mîinile de necaz. Ce să facă ?

Colea, însă, aproape să răsaie soarele, uite pe drum un turc, călare. Era negustor și umbla să stringă miere și unt. Cum vede pe boier, îi întrebă :

— Bre dumneata, de ce șezi pe malul iazului cu bija asta de foc și... ce păzești ?

Boieru îi spune tîrișenia și apoi adaogă :

— Și uite... tocmai acu e răsăritu soarelui și-o să-mi ia morile să mă satur de prinsoare. Ce să fac ?

— Lesne. Ia apă din iaz și aruncă-n foc de-l stinge. Țiganul n-a murit că are nădejde ca, atunci cînd o ieși din apă, să se încălzească la foc. Dacă-i stingi focul, o să-i moară nădejdea țiganului și atunci o să moară și el.

— Așa am să fac ! zise boierul și, cum a turnat apă în foc, a și murit țiganul în apă.

(C. Rădulescu-Codin) GHILUȘUL,
II (1913), nr. 3—4, p. 16 ; republicată : VEST. SAT., II (1913), nr. 9,
p. 4 ; *Vine roata*, p. 53

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3305. Este atestat în Muntenia.

[ȚĂRANUL ȘI PRIMARUL]

Primarul unui sat se duse într-o crișmă, cam pe la 10 oare înainte de ameazi, și se așeză la capătul unei mese. Într-aceea intră și un om de rînd care se puse și el la celalalt capăt al mesei.

— Măi, da cum cutezi tu să te așezi la o masă cu mine ?
Știi tu cine sunt eu ?

— Ce știu eu !

— Eu sunt primarul orașului !

— Crede dracu ! Primarul pe vremea asta trebuie să fie în cancelarie, nu în crîșmă !

AGRIC., VIII (1911), nr. 5—6, p. 42

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3306. Este atestat în Moldova.

DOMNUL ȘI ȚĂRANUL

Domnul : — Bade Vîrtolomei, mare mișel ești d-ta...

Vîrtolomei : — Nu-i mirare, că tot printre domni mi-am trăit traiul.

CĂL. POP., XXV (1910), p. 42

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3307. Este atestat în Transilvania.

IAR UN POPĂ ȘI-UN PORCAR

— De cîți ani ești porcar ?

— De 40 de ani.

— Atunci cred c-ai învățat limba porcească.

— Învățat.

— Ia vorbește.

— Uliu ! Crucea și dumnezii lui tatică-tău de popă păcătoș și plin de draci.

— Ho, ho, ho, îl opri popa, destul, văd c-o știi tare bine.

(T. Pamfile — Fără titlu), 5094, f. 99 v.

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3308. Este atestat în Moldova.

[PRIMARUL, NOTARUL ȘI... DOI PORCI]

— Mulți ați fost pe trăsura aceea, bade Ioane ?

— Zău mulți, răspunse întrebantul ; că am fost eu cu domnul notareși și birăul, apoi mai doi porci.

GURA SAT., XI (1871), nr. 46, p. 181

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3309. Este atestat în Transilvania.

NICICUM NU VREA

Zice c-un creștin atît să păgînise, că fugea de biserică mai altcum să șează-n petri. Rai, suflet, mîntuire — toate, dar toate erau floare la ureche pentru el.

La biserică numai de două ori a fost în viață : o dată fără de voie, altă dată de nevoie — adecătele, cînd l-or botezat și cînd i-or pus cununa pe cap.

Părintelui îi venea greu de tot, știindu-se c-o oaie atît de-nchinată răului.

Nici vorbă ! Stăruind mai departe pe calea ce apucase — încălțat, îmbrăcat avea să fie al lui Sarsailă, nu l-am visa la noapte.

Cearcă părintele cu buna, cearcă și cu răul, ba o ia cu aspru, chiar — dar de unde ! Cum e zisa : Năravul din five n-are lecuire.

La niște sfinte Paști, alege părintele doi flăcăi, pe cei mai zdraveni și mai spătoși, și-i trimete s-aducă pe cela și peste voie la biserică.

Flăcăii, nefiind alt modru, îl umflă pe sus și hai cu el.

— Mă duceți de dus, zice el zbătîndu-se, dar eu încă să fiu al dracului de-oi zice Doamne !

Sima, *Ardeleanul glumeț*, p. 105

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3310. Este atestat în Transilvania și Moldova.

V a r i a n t ă :

2. *Țiganu la biserică*, A.I.E.F., i. 13229 (Fundu Moldovei — Suceava).

CĂLUGĂRII CU PANTAHUZA

Niște călugări de moda veche, de pe timpul bunicului, umblau de-a strânsul pentru mînăstire. Și ca să nu pară că cerșesc, au luat pe un prostălan cu ei, căruia îi făceau cu ochiul și el îndată începea a lăuda și a dori anumite lucruri...

Într-un loc au văzut niște oi cu mieluți dragălași. Mîrindu-se prostul, zise :

— Bună ar fi una la noi la mînăstire !

Și românul gospodar îndată și sări cu vorba :

— Dar, vai de mine, părinților, poftim și luați două-trei de sufletul morților și de sănătatea noastră.

În alt loc erau niște vițele :

— Bună ar fi una la noi la mînăstire !

Mai scărpinîndu-se omul după cap, dă o vițea de pomană.

La o altă casă cu flori multe la ferestre, intră iar călugării, însă nu era ce căutau ei, ci numai o droaie de fete care de care mai frumoase. Cei mai bătrîni au pus privirea în jos, însă prostul trăgînd cu ochiul, zise la plecare :

— Bună ar fi una la noi la mînăstire !...

CĂL. SĂT., XV (1924), p. 145

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3311. Este atestat în Moldova.

NEGUȚITORUL ȘI MUȘTERIUL

Un om să dusă la un neguțitor, ce-i era prietin foarte de-aproape ca să cumpere cîteceva pentru casă. Acesta, îi ceru prețuri foarte mari. Omul văzînd așa zise :

— Da bine d-le la neguțitorul cutare să vinde cu atîta mult mai ieftin și d-ta-mi ceri atîta ?

Neguțitorul răspunsă :

— Păi bine, dacă n-oi lua de la d-ta, care-mi ești cel mai bun prieten, dar de la cine să iau ? De la cel care nu-l cunosc ?

A.I.E.F., i. 10766 (Jud. Vrancea ?)

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3313. Este atestat în Moldova

S-A STRICAT LUMEA, PĂRINTE

Un țăran se prezintă înaintea unui popă, spuindu-i că vrea să se însoare cu Safta, fata lui nea Radu.

— Apoi să veniți la mine duminică, tu și cu Safta pentru ca să vă dau povețele trebuincioase, fiindcă voi sînteți încă tineri...

Să ne aducem și copiii, părinte ?

CAL. SĂT. Sibiu, I (1895), p. 39

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3314. Este atestat în Transilvania.

[EȘTI OM DE OMENIE]

(S-a întimplat nu de mult în Sibiu). Domnii T. și H. stau într-un proces al lor înaintea județului. Zicînd unul una, altul alta, se înfură amîndoi.

— Taci, zise T. către H. să nu-ți zic aci înaintea d-lui județiu un ce, ce încă de cînd ești nu ți-a zis nimeni.

— H. : Spune-mi, să te văd, că aci pe loc te acuz pentru vătămarea onoarei !

— T. : Ei bine, dacă poftești iacă îți spun : Ești om de omenie !

AMIC. POP., XVI, (1876), p. 122

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3315. Este atestat în Transilvania.

DE LA MOARA

— Bună ziua, domnule primar !

— Răspunde-i tu, Pîrvule !

Dumitrașcu, *De-ale unui traistă-n băț*, 1934, p. 67

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3316. Este atestat în Muntenia.

AȘA DA !..

Să ținea odată un biet de creștin de capu primarului din sat, să-i facă și lui o hîrtie pentru fecioru său care era la oaste :

— Fă-mi, logofete, pupa-ți-aș tălpile, că și eu sînt al dumatiale, la orice.

— Nu poci, nu mă lasă legea.

— Logofete, logofete, e dreptul meu și apoi e păcat să mă lași așa, că am un cîrd de copii !

— Nu mă lasă legea, n-auzi ? Lasă-mă-n pace.

— Ține-o sfînțoaică.

— Ei ! Așa da !..

Rădulescu-Codin, *Dăfii*, p. 13, (Priboieni—Argeș)

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3317. Este atestat în Muntenia.

PREOTUL ȘI CĂMĂTARUL

Un preot sfătuia pe un cămătar din sat să ia o dobîndă mai omenoasă :

— Nefericitele ! îi zise el, nu te gîndești că luînd 9 la 100 îți închizi pentru totdeauna poarta cerului ?

— Oh ! prea sfinte, din înaltul cerului, un 9 are înfățișarea unui 6 și dobînda este legală.

COM. SAT. Buc., II (1907), nr. 13—14, p. 19

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3318. Este atestat în Muntenia.

JUDECATA RABINULUI

Doi înpricinați veniră la Rabin să-i judece.

După ce cel dintîi expuse pricina, rabinul îi dădu dreptate. Cel de al doilea fiind introdus la rîndul său și expunînd și el pricina, rabinul îi dădu și lui dreptate.

Rabineasa atunci observă soțul ei că ce fel de judecată e aceea, ca să câștige ambii împričinați procesul ?

— Ai și tu dreptate, nevastă, îi răspunse rabinul.

Jurescu, *Snoave*, p. 70

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3319. Este atestat în Muntenia și Transilvania.

V a r i a n t ă :

2. *Judecător bun*, CAL. Blaj, IX (1933), p. 95.

PEDEAPSA ÎNTREITĂ

Un ciocoi avînd nevoie de bani, căută pricină crîșmarului de pe moșia sa. După ce îl înjură și îl mustră, îi spuse că nu poate să-l ierte fără a-l pedepsi, pentru ca să țină minte pe viitor să nu mai greșească ; dar că se învoiește ca crîșmarul să-și aleagă singur una din aceste trei pedepse : sau să dea o mie de lei, sau să mănînce o oală cu... miere, sau să primească cincizeci de rînci.

Crîșmarul stătu să se gîndească : „Să dea bani, nici vorbă ; banul e lucru scump, care se agonisește cu greu și nu se azvirle cu ușurință, mai ales cînd ai chip să scapi fără să dai.

Ca să primești rînci e greu : cincizeci de rînci ? Asta e ceva grozav. Prin urmare se decise să mănînce din oală. Ce-și zise el ? Își spurcă sufletul și e posibil să se îmbolnăvească. Dar are să ia ceva ca să verse și va face molitvă și chiar de va fi să fie bolnav, încă nu e periculos ; în cîteva zile are să-i treacă.

Spuse deci boierului că s-a decis pentru oală.

I se dete mîncarea aceea.

Crîșmarul, după ce rosti încet o rugăciune, se puse să mănînce ; înghiți o lingură, apoi încă una ; la a treia simți o greață grozavă ; cu toate acestea o înghiți și pe aceasta ; a

patra lingură o băgă cu sila pe gît ; la a cincea simți că nu mai poate, că se răstoarnă mațele dintr-insul ; o sudoare rece îi acoperi fruntea și se făcu galben la față, mîinele începură să-i tremure și trebui să se oprească din toate puterile sale ca să nu izbucnească în vărsături. A șasea lingură o înghiți numai pe jumătate și asta încă după ce își opinti toată voința.

— Nu mai pot, se rugă el atunci, punînd lingura la o parte, mai bine dați-mi rînci.

Argații dezbrăcără pe crișmar, îl întinseră jos, unul îl ținu de cap, altul de picioare și altul începu să dea din toată puterea.

Crișmarul răbdă la început, dar la a șasea lovitură judecă că nu e chip să rabde ; mai primi vreo două și simți că îi iese sufletul. Trupul îi se acoperi de răni sîngeroase. Atunci se rugă să i se dea drumul că mai bine dă bani.

Astfel, crișmarul luă și lovituri, mîncă și din oală și dădu și bani.

Jurescu, *Snoave*, p. 42

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3320. Este atestat în Muntenia.

CUI A CÎNTAT CUCU ?

Doi oameni mergeau pe un drum, cînd deodată auziră cucul cîntînd. Unul zise :

— Mie mi-a cîntat cucul, căci eu eram cu fața spre el.

Celălalt zise :

— Ba mie mi-a cîntat.

Și din această cauză se iscă o ceartă pînă cînd se luară la bătaie și se făcură tot una de sînge. După aceea plecară spre oraș, unde ajungînd se duseră drept la judecător, căruia și unul și altul îi dete bani să le facă dreptate. Judecătorul, ca mulți din impiegații actuali, luă plată și de la unul și de la altul.

Cînd veni ziua înfățișării, începură amîndoi să istorisească cum s-a petrecut faptul, din cauza cîntării cucului.

— Știți una ? le zise judecătorul : nici unuia din voi nu i-a cînta cucul, ci numai mie mi-a cîntat (sigur, că luase banii) după care apoi le dădu drumul la amîndoi acasă.

CAL. BASME CÎNT., IV (1877), p. 74

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3322. Este atestat în Transilvania și Moldova.

Variante :

2. *Cui i-a cîntat cucu ?* PRIV., II 1883), nr. 15, p. 4.
3. *Cui cîntă cucul ?*, GAZ. ȚER., II (1893), 20, p. 3.
4. *La judecată pentru un cîntec de cuc.* (F. Pamfile — *Pov. pop. rom.*), B.A.R.S.R., 5093, f. 39.

NASTRATIN JUDECĂTOR

Un om împăcase pe un tăietor de lemne, să-i taie un copac gros, de la pădure. Tăietorul se duce și taie copacul. Cînd vine însă, să-și primească plata, se pomenește tam-nisam cu un bocuclaș-tîriie-brîu, care cere, să împartă plata în două cu dînsul, pentru că au fost tovarăși, zicea el.

Tăietorul nu voiește ! Atunci tîriie-brîu îl cheamă la judecată.

— Pentru ce pretinzi, să împartă cu dumneata ? întrebă judecătorul, pe tîriie-brîu.

— Pentru că am fost tovarăș cu dînsul, la tăiet, domnule judecător ; răspuse tîriie-brîu.

— Nu-i adevărat, domnule judecător..., se leagă de mine, ca boala de om sănătos, ...iaca asta mi-i crucea... eu nici nu l-am văzut, domnule judecător ?... zise tăietorul.

— Ba-i adevărat, domnule judecător, răspuse tîriie-brîu : cînd tăia el copacul, eu eram acoloa în tufe,... auzeam,... și de cîte ori dădea el cu toporul în copac, icneam și eu din tufe !

Judecătorul găsește dreptate lui tîriie-brîu.

Tăietorul, văzînd beleaua, se duce la alt judecător ; dar și acesta găsește dreptate tot lui tîriie-brîu !... Atunci îl pun

unii și alții la cale, să se ducă la Nastratin Hoge, și dacă nu i-a mai face nici el dreptate, apoi nu-i mai face nici Dumnezeu din cer. Cum intrară la Nastratin, el îi întrebă îndată, cum li-i jalba? Tăietorul și tîriie-brîu spun toată înconjurarea, cum a fost. Atunci el întreabă :

— Unde-s banii ?

— La mine ; răspuse tăietorul.

— Adă-i încoace !

Tăietorul îi dă. Nastratin îi pune în pungă și începe a-i suna ; pe urmă întreabă pe tîriie-brîu :

— Ei ai auzit, cum sunau paralele ?

— Am auzit, domnule judecător ! răspuse tîriie-brîu.

— Buuuuuun !... Dacă-i așa, sunetul e al tău și banii ai lui ! zise Nastratin, și făcu pace.

Popescu-Ciocănel, *Brașoave*, p. 198

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3324. Este atestat în Muntenia.

UNDE ERA NĂDEJDEA CASAPULUI !

Cică un casap era așa de meșter în a vinde și a tăia carnea, că nici cîntar nu-i mai trebuia.

De venea vreun mușteriu și cerea, de pildă, un kilogram de carne, el lua degrabă și tăia o bucată tocmai de un kilogram, iar mușteriu de se supăra sau se ducea la altul să vadă de nu-i păcălit, vedea bine că mai puțin nu-i, dar mai mult, deseori.

Așa că casapul acela era vestit în toată țara aceea și ajunsese vestea pînă la Vodă.

Azi așa, mini așa, se duse chiar însuși trimisul său și veni tot cu vestea dintîi.

Îl chemă atunci la curte pe casap, și-l întrebă așa :

— Măi casapule, dacă nu-mi spui de cine și cum ești tu fermecat, de tai tocmai cît trebuie, lincezești pe viață în temniță.

— Dă, cum să fie, înălțate împărate ! Nu știu nimic, să mă trăsnească Dumnezeu de sus ; luați-mi tot numai viața lăsați-mi-o !

Dacă vede că nu scoate nimic de la el, îl închide și strânge divanul, ca să se gîndească cu toții, să vadă nu i-or găsi pricina.

Unul bătrîn de colo sare și zice :

— Măria ta ! Ia adă-l și pune-l și în fața noastră să taie, să vedem tot drept dă ?

Cînd îl aduse, chiar așa fu !

— Ia dezbrăcați-l și-l îmbracați cu alte haine, zise tot bătrînul acela !

— De acu puteți să-mi luați și capul, totuna-i.

Ce se întimplase. El avea un chimir pe dedesupt ticsit cu napoleoni, și acolo era nădejdea cînd tăia drept.

(N. I. Munteanu) „I. CREANGĂ“, VI
(1913), nr. 12, p. 361

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3325. Este atestat în Moldova.

NU SE DĂ

Un om bogat avea un copil nesupus. Într-o zi, năcăjit că copilul n-a voit să mănînce supă de fasole cu tăieței, îl pîrî la dascăl, rugîndu-l să-i aplice o corecțiune.

Dascălul ar fi voit să-i tragă o bătaie zdravănă, dar i se interzisese în modul cel mai strict de a se atinge de copil.

Atunci îi veni o idee și anume, să pedepsească un alt copil față cu dînsul, și astfel îl va intimida.

Spre acest finit, întinse pe scaun un copil al unei văduve sărace și care mergea la școală cu scutire de plată și începu să-l croiască cu cureaua, zbierînd la fiecare lovitură :

— Ciine ! Să mănînci supă de fasole cu tăieței !

— Nu se dă ! Nu se dă ! țipa copilul văietîndu-se.

Jurescu, *Snoave*, p. 64

Vezi *Typol. bibl.* ; tip 3326. Este atestat în Muntenia.

SATANA ȘI BOGATUL

Trăia undeva, într-un sat uitat de Dumnezeu, un om bogat care, în iubirea prea mare de sine, nu se prea gîndea la necazurile celor slabi și mulți. Satul flămînd și bogatul sătul se disprețuiau împrumutat.

Într-una din zile omul acesta plecă spre oraș să-și tîr-guiască ceva. Iată că la o cotitură îi ieși în cale tocmai Satana în tălpi. Cornoratul, făptură care ține la formă, îi dete binețe și-i zise strîmbîndu-se a rîde :

— Dragul meu, azi este ziua mea : tot ce mi se va da din suflet, este al meu !

Răspunse bogatul :

— Viu cu tine, să văd cum se împlinește vorba ta de prorocie drăcească.

Și porni, omul curios, cu necuratul lîngă el.

Întîlniră, întîi, o femeie care mîna un porc. Dobitocul, ca porcul, nu voia să meargă bucuros cătră țîrg. Femeia, în-ciudată, lovi grăsunul cu o nuielușă, strigîndu-i :

— Haid nainte ! da-te-aș dracului de dobitoc încăpă-șinat !

Bogatul atunci șopti dracului :

— Pune mîna, bre, pe porc !

Satana însă zise :

— Nu ! Femeia nu mi-l dă din toată inima.

Și merse ră mai departe. Iată o mamă, care își bătea co-pilul neascultător. Ea, slabă de gură, scăpă, vorba :

— Lua-te-ar dracul, copil rău ce ești ! Și iute să mi te ducă la iad !

— Ia-l, bre ! N-auzi ? zise bogatul cotind cătră Satana.

Dar Satana iarăși răspunse :

— N-a drăcuit nici asta de la inimă. Nu pot să-l iau...

Și se mai duseră, lungă cale și obositoare, sub arșița de soare în mijloc de vară.

Întîlniră în sfîrșit o biată văduvă, de la care bogatul luase, pentru o datorie, tot ce avea la casa ei mică și să-răcăcioasă. Văduva, ca văduvele necăjite, nu se putu stăpîni, cînd zări mutra bogatului, să-l trimită unde știa ea...

— Ai auzit ? zîmbi Necuratul cătră bogat, te-a dat și dracului ! Vezi, văduva aceasta mi te dă mie din tot sufletul ei...

Și Satana, înșfăcînd de guler pe uluitul nenorocit, apucă drumul către iad.

CAL. BUN. CREȘT. XX Sibiu, VIII
(1930), p. 138

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3327. Este atestat în Transilvania.

AIA E ALTĂCEVA

— Parinte, parinte! vaca mea a împuns vaca sînției sale! strigă crîsnicul venind în fugă la popa.

— No atunci, mă, vei și plăti vaca! zise parintele sînția sa.

— Ba m-am smintit mă rog, voi am să zic că vaca sîntiei sale a împuns vaca mea.

— Așa?! apoi fătul meu, nenorocirea rămîne nenorocire, ce să faci?

UMORIST., III (1865), nr. 19, p. 99

Vezi *Typol. bibl.*; tip 3328. Este atestat în Transilvania și Moldova.

Varianta:

2. *Boierul și țăranul*, LIGA DEȘTEPT., IV (1916), nr. 17, p. 3.

CUPRINSUL

<i>Prefață</i>	V
<i>Lămuriri asupra ediției</i>	XLVII
<i>Bibliografie</i>	
A. Publicații (volume, broșuri)	LIV
B. Periodice	LXX
C. Manuscrise	LXXXVIII
D. Abrevieri	LXXXIX

I

RELAȚII SOCIALE

1. CICLUL PĂCALĂ

Istoria lui Păcală	3
Păcală și Tîndală	25
Cu Petrea lu Păcală	28
Păcală	32
De-ale lui Păcală	35
Păcală și Tîndală	40
(De-ale lui Păcală)	41
Trei păcale păcăliți pînă la moarte	46
[Păcăleala]	52
Rața descoperitoare	54
Păcală	56

Toma Păcală	60
Țiganul Păcală	65
Păcală și Tindală	66
Păcală și Tindală	68
Istoria lui Tindală	69
Păcală la moară	74
Suflă încă o dată !	76
Din isprăvile lui Păcală	76
Cuiul lui Pepelea	78
[Meseria feciorilor]	79
Sfatul lui Păcală	80
[Diaconul păcălit]	80
Păcală popă	81
Caută Nan iapa, și el călare pe ea	82
Țiganul avocat	83
Păcală la judecată	85
[Păcală judecător]	86
Păcală înaintea judecătorului	88
Păcală și Tindală	88
De-ale lui Păcală	89
Stăpîn și slugă	89
Din isprăvile lui Păcală	90
Tindală se-nsoară	92
Cînd era Păcală mic...	93
[Constatare]	95
[Răspuns]	95
El crede	96
Parcă eu sînt mort?!...	96
Păcală și finanții	97
Frica de moarte !	98
Păcală — cloșcă sau secretul femeiei	98
Păcală jelește	99
Păcală la doftor	100
Păcală	100
De-ale lui Păcală	100
Wie Bakale einem Fuhrmann antwortete (Cum i-a răspuns Păcală unui cărauș)	101
Se mira...	102
Uituci	102
La un păhar de bere	102
Păcală cumpără raci	103
Păcală vinde raci	103
[Tot ăl de ieri]	104

[Remediu]	104
Mirarea lui Păcală	104
Dacă nu murea...	105
Ca de la un prieten	105
[Deșteptăciunea stăpînului]	106
Leac	107
Păcală și Tindală	107
Păcală tot la doctorul Tindală	107
Păcală și vameșul	103
Pelinul de mai	109
Păcală cerșetor	109
[Păcală în tren]	110
Păcală primitor de oaspeți	111
Păcală păcălit	111
Păcală și aritmetica	111
Haz	112
Păcală tinichigiu	112
Socoteala	112
Păcală și cerșetorul	113
A uitat...	113
Barbă albă-n păr negru	114
[Plînge plînsul lui Păcală]	114
[De-ale lui Păcală]	114
[Păcală la panoramă]	115
[De-ale lui Păcală]	115
[Păcală la vînătoare]	115
La un birt	116
Ciobanul cel bun	116
De-ale lui Păcală	117
[Sînt bune]	117
Socoteala lui Păcală	118
Din isprăvile lui Păcală	118
Nesupunere	120

2. STĂPÎN — SLUGĂ

[Larmarocul boieresc]	121
[Argatul iste]	122
Răspunsuri ciobănești	123
O potrivită asemănare	124
[Boierul și țiganul]	124
Azînzaur cu părul de aur	125

[[Lămurire]	127
{Deștept !}	127
Partea dreaptă	128
Țiganii flămânzi, la ispravnic	129
Nu se potrivește, dar îi adevărat	130
Cu un ochi la făină, cu altul la slănină	131
Țiganul doftor !	132
{Vizitiul vorbăreț și doctorul}	133
{Între slugă și stăpîn}	134
{Priceperea stăpînului}	135
Păcălituri țigănești	135
Țiganul iscusit	136
Una pentru alta	138
Arnăutul Furduescului	138
Te bate Dumnezeu, boiarule...	139
Prinzul în curte	140
La o tocmeală	141
{Se plînge de servitorul său}	142
Pină unde însoțește servitorul pe stăpînul său	142
Boieru-i tot boier	143
El vrea numai decît	143
{Rămășag}	144
{Sfîntul Gură-Cască}	144
{Ce-ar face, dacă ar avea bani}	145
{Bună recomandație}	145
Sluga poznașă	146
Ce nu vede stăpînul	146
{Și-a găsit omul}	147
{Motivare}	147
Dar David ce zice ?	147
Argații către un boier zgîrcit	148
Sluga cucernică	149
{Vizitiul isteț}	149
Înțelepciunea ciobanului	149
{Tuțeața țiganului}	150
Stăpîni și slugi	151
{Ca să fac ceva}	151
{Unde ajungi...}	151
{Nu te teme}	152
Scot ce pot	152
Șiretenia țiganului	153
Țiganul și cartea	153
Răspuns nimerit	155

Socoteala rotundă	155
Așa și-așa	156
Preotul și secăcița	156
Între servitoare	157
Stăpînul și sluga	157
Mai bine mă duc eu	158
Țiganul martor	158
Păcălituri țigănești	159
După lege	161
Înainte de județ	161
Una lingă alta	162
Sfaturi	163
[Boierul și vizitiul]	163
L-a prins	163
[Pîrdalnică de modă]	164
[Sluga uitucă]	164
[Năravul]	164
Înspăimîntare	165
[Răspuns]	165
[Servitorul isteț]	166
[Sluga și stăpînul]	166
Slugă la opinci	167
Greul uituc	167
Nu-i vine rîndul	169
Boierul și argatul	169
Pocăința stăpînului	170
Slugă credincioasă	171
El a început	171
^ Servitorul șvabului	172
[Calul țiganului]	173
La socoteală	173
^ Sasul și sluga	174
^ Timpul bun	175
[Să se prefacă că mîncă]	175
Ce treabă ai ?	177
Puterea contractului	177
Calfa și patronul	178
[Ucenicul și patronul]	179
Meșterul și ucenicul	179
Maestrul și șodalele	180
Stăpînul și ucenicul	180
Ucenicul și cojocarul	181

Ucenicul și maistrul	183
Maistorelul rușinat	183
Ucenicul la ciubotărie	185
Spîterul prea învățat	185
Le-a probat	186
{Deșteptăciunea lui Pișta}	186
Scoate din gură și căldură și răceală	187
{Porunca stăpînului}	187
{Argument}	137
Da și nu	188
{Bună recomandăție}	183
Foarte curios	189
Șodenii despre țigani	189
{Să plece jumătate... !}	189
Ușor e lui !	190
{Logică...}	196
{Răspuns...}	190
{A prins minte}	191
Un servitor deștept	191
Soluție	192
Vorbă multă nu-i fără minciună	192
{Judecată}	195
{Românul slugă la țigan}	196
{Vinovat e... Dumnezeu}	196
Vin la masă	197
Lesne de înțeles	197
Sluga deșteaptă	198
Țiganul cu racii	198
{Rațiune}	199
Cei trei frați năzdrăvani	200
Omul cu pisica lui	203

3. AUTORITĂȚI (LAICE ȘI RELIGIOASE)

Turcul călugărit	205
{Mare zăpăceală}	206
Popa cimpoier	207
{Mocanul și mitropolitul}	207
{Oameni de omenie}	203
{Țăranul și episcopul}	203
Mirarea țăranului	209
Popă	209

[Nemulțumiții...]	210
Predicatorul cel mare	210
[Țiganul și popa]	211
Care din doi?...	211
De-ale lui moș Iordache	212
Asta-i dracu!...	213
[Ori e traistă popească...]	213
Lucru dracului...	213
[Țiganul și popa]	214
Părerii despre sfânta aghiasmă	214
N-are să aibă-ncotro	215
Sfântul maslu făcut unei vaci	216
[Țiganul la spovedit]	216
Neîncrederea-n sîntul Nicolae	217
Țiganul și sfântul Nicolae	218
Tot un drac	219
Postul țigănesc	220
Din gura lumii	221
Baba în rai	221
[Lămurire]	223
Țăranul și avocatul	223
O ciudată asemănare	224
La avocat	225
Ciobanul la judecată	226
Calul martor la judecată	226
Țiganul martor la judecată	228
Răspuns bun	228
Nu-i domnu solgăbirău	229
De cine i-i frică?	230
[Țiganul și solgăbirăul]	230
Țiganul la solgăbirău	231
Luminarea feței	232
Darul lui Dumnezeu	233
Țiganul și iapa	233
[Țăranul și notarul]	235
[Ce să-mi ieie?]	235
Perceptorul și toba	236
Cînd o fâta bălaia...	237
Proaspăt	238
La țîrg în oraș	238
Finanții păcăliți	239
Cum cîntă clopotele	239
[Concluzie]	240

Dintr-ale lui moș Iordache	240
Boierul și covrigarul	242
Părerăa mocanului	242
Ce face Dumnezeu	243
[Fă-mă uitat]	244
Cine latră?	244
Omul latră	245
Între oameni	245
Moș Toma în carantina din Vama Predeal	245
Afacere pierdută	246
Țiganii în pădure	247
Bulzeștenii și smîntina	247
Boierul, Dumnezeu și popa	248
Țăranul glumeț	250
Ciobanul la masa boierului	252
Țiganul și boierul	253
[M-a lăsat nemîncat!]	254
Cu gisconiu	255
Bădiceanu îl bărbierește pe stăpînul său, G. Popa	258
Douăzeci și cinci la spatele altuia	259
Altul la rînd	260
Nădejdea țiganului	260
[Țăranul și primarul]	261
Domnul și țăranul	262
Iar un popă și-un porcar	262
[Primarul, notarul și... doi porci]	263
Nicicum nu vrea	263
Călugării cu pantahuza	264
Negușitorul și mușteriul	264
S-a stricat lumea, părinte	265
[Ești om de omenie]	265
De la moară	265
Așa da!...	266
Preotul și cămătarul	266
Judecata rabinului	266
Pedeapsă întreită	267
Cui a cîntat cucu?	263
* Nastratin judecător	269
Unde era nădejdea casapului!	270
Nu se dă	271
Satana și bogatul	272
Aia e altăceva	273